BEDİÜZZAMAN SAİD NURSİ

ASÂ-YI MÛSÂ

RİSALE-İ NUR KULLİYATINDAN

1.0

Asâ-yı Mûsâ’dan Birinci Kısım
Denizli Hapsinin Bir Meyvesi

Zındıka ve küfr-ü mutlaka karşı Risale-i Nur’un bir müdafaanâmesidir. Ve bu hapsimizde hakikî müdafaanamemiz dahi budur. Çünkü yalnız buna çalışıyoruz.

Bu risale, Denizli Hapishanesinin bir meyvesi ve bir hatırası ve iki Cuma gününün mahsulüdür.

Said Nursî

فَلَبِثَ فِي السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ [1]

âyetinin ihbarı ve sırrıyla, Yusuf Aleyhisselâm mahpusların pîridir; ve hapishane bir nevi medrese-i Yusufiye olur. Madem Risale-i Nur şakirtleri iki defadır çoklukla bu medreseye giriyorlar; elbette Risale-i Nur’unhapse temas ve ispat ettiği bir kısım meselelerinin kısacık hülâsalarını, bu terbiye için açılan dershanede okumak ve okutmakla tam terbiye almak lâzım geliyor. İşte o hülâsalardan, beş altı tanesini beyan ediyoruz.

1. “Yusuf (a.s.) birkaç sene daha zindanda kaldı.” Yûsuf Sûresi, 12:42.

Birincisi

Dördüncü Sözde izahı bulunan, her gün yirmi dört saat sermaye-i hayatı, Hâlıkımız bize ihsan ediyor—tâ ki, iki hayatımıza lâzım şeyler o sermaye ile alınsın. Biz kısacık hayat-ı dünyeviyeye yirmi üç saati sarf edip, beş farz namaza kâfi gelen bir saati, pek çok uzun olan hayat-ı uhreviyemize sarfetmezsek, ne kadar hilâf-ı akıl bir hata ve o hatanın cezası olarak hem kalbî, hem ruhî sıkıntıları çekmek ve o sıkıntılar yüzünden ahlâkını bozmak ve meyusâne hayatını geçirmek sebebiyle, değil terbiye almak, belki terbiyenin aksine gitmekle ne derece hasâret ederiz, kıyas edilsin.

Eğer, bir saati beş farz namaza sarf etsek, o halde hapis ve musibet müddetinin herbir saati, bazan bir gün ibadet; ve fâni bir saati, bâki saatler hükmüne geçebilmesi ve kalbî ve ruhî meyusiyet ve sıkıntıların kısmen zevâl bulması ve

hapse sebebiyet veren hatalara kefâreten affettirmesi ve hapsin hikmeti olan terbiyeyi alması ne derece kârlı bir imtihan, bir ders ve musibet arkadaşlarıyla tesellîdârâne bir hoş sohbet olduğu düşünülsün...

Dördüncü Sözde denildiği gibi, bin lira ikramiye kazancı için bin adam iştiraketmiş bir piyango kumarına yirmi dört lirasından beş on lirayı veren veyirmi dörtten birisini ebedî bir mücevherat hazinesinin biletine vermeyen—halbuki dünyevî piyangoda o bin lirayı kazanmak ihtimali binden birdir; çünkü bin hissedar daha var—ve uhrevî mukadderat-ı beşer piyangosunda, hüsn-ü hâtimeye mazhar ehl-i iman için kazanç ihtimali binden dokuz yüz doksan dokuz olduğuna yüz yirmi dört bin enbiyanın ona dair ihbarını keşfle tasdik eden evliyadan ve asfiyadan had ve hesaba gelmez sâdık muhbirler haber verdikleri halde, evvelki piyangoya koşmak, ikincisinden kaçmak ne derece maslahata muhalif düşer, mukayese edilsin.

Bu meselede hapishane müdürleri ve sergardiyanları ve belki memleketin idare müdebbirleri ve asayiş muhafızları, Risale-i Nur’un bu dersinden memnun olmaları gerektir. Çünkü bin mütedeyyin ve Cehennem hapsini her vakit tahattur eden adamların idare ve inzibatı, on namazsız ve itikatsız, yalnız dünyevî hapsi düşünen ve haram-helâl bilmeyen ve kısmenserseriliğe alışan adamlardan daha kolay olduğu çok tecrübelerlegörülmüş.

İkinci Meselenin Hülâsası

Risale-i Nur’dan Gençlik Rehberinin güzelce izah ettiği gibi, ölüm o kadar kat’î ve zâhirdir ki, bugünün gecesi ve bu güzün kışı gelmesi gibi ölüm başımıza gelecek. Bu hapishane nasıl ki mütemadiyen çıkanlar ve girenler için muvakkat bir misafirhanedir; öyle de, bu zemin yüzü dahi acele hareket eden kàfilelerin yollarında bir gecelik konmak ve göçmek için bir handır. Herbir şehri yüz defa mezaristana boşaltan ölüm, elbette hayattan ziyade bir istediği var.

İşte bu dehşetli hakikatın muammasını Risale-i Nur hall ve keşfetmiş. Bir kısacık hülâsası şudur:

Madem ölüm öldürülmüyor ve kabir kapısı kapanmıyor. Elbette bu ecel cellâdının elinden ve kabir haps-i münferidinden kurtulmak çaresi varsa, insanın en büyük ve herşeyin fevkinde bir endişesi, bir meselesidir. Evet, çaresi var ve Risale-i NurKur’ân’ın sırrıyla o çareyi, iki kere iki dört eder derecesinde kat’î ispat etmiş. Kısacık hülâsası şudur ki:

Ölüm ya idam-ı ebedîdir; hem o insanı, hem bütün ahbabını ve akaribini asacak bir darağacıdır. Veyahut başka bir bâki âleme gitmek ve iman vesikasıyla saadet sarayına girmek için bir terhis tezkeresidir. Ve kabir ise, ya karanlıklı bir haps-i münferit ve dipsiz bir kuyudur. Veyahut bu zindan-ı dünyadan bâki ve nuranî bir ziyafetgâh ve bağistana açılan bir kapıdır. Bu hakikati Gençlik Rehberi bir temsil ile ispat etmiş.

Meselâ, bu hapsin bahçesinde asmak için darağaçları konulmuş ve onların dayandıkları duvarın arkasında gayet büyük ve umum dünya iştirak etmiş bir piyango dairesi kurulmuş. Biz bu hapisteki beşyüz kişi, herhalde, hiç müstesnası yok ve kurtulmak mümkün değil, bizibirer birer o meydana çağıracaklar. Ya “Gel, idam ilânını al, darağacına çık” veya “Daimî haps-i münferit pusulasını tut, bu açık kapıya gir” veyahut “Sana müjde! Milyonlar altın bileti sana çıkmış. Gel al” diye her tarafta ilânatlar yapılıyor.

Biz de gözümüzle görüyoruz ki, birbiri arkasında o darağaçlarınaçıkıyorlar. Bir kısmın asıldıklarını müşahede ediyoruz. Bir kısmı da,darağaçlarını basamak yapıp o duvarın arkasındaki piyango dairesine girdiklerini, orada büyük ve ciddî memurların kat’î haberleriyle görür gibi bildiğimiz bir sırada, bu hapishanemize iki heyet girdi.

Bir kàfile ellerinde çalgılar, şaraplar, zâhirde gayet tatlı helvalar, baklavalar var. Bizlere yedirmeye çalıştılar. Fakat o tatlılar zehirlidir, insî şeytanlar içine

zehir atmışlar.

İkinci cemaat ve heyet, ellerinde terbiyenameler ve helâl yemekler ve mübarek şerbetler var. Bize hediye veriyorlar ve bil’ittifak beraber, pek ciddî ve kat’î diyorlar ki:

“Eğer o evvelki heyetin sizi tecrübe için verilen hediyelerini alsanız,yeseniz, bu gözümüz önündeki şu darağaçlarda başka gördükleriniz gibiasılacaksınız. Eğer bizim bu memleket hâkiminin fermanıyla getirdiğimiz hediyeleri evvelkinin yerine kabul edip ve terbiyenamelerdeki duaları ve evradları okusanız, o asılmaktan kurtulacaksınız. O piyango dairesinde ihsan-ı şâhâne olarak herbiriniz milyon altın biletini alacağınızı, görür gibi vegündüz gibi inanınız. Eğer o haram ve şüpheli ve zehirli tatlılarıyeseniz, asılmaya gittiğiniz zamana kadar dahi o zehirin sancısınıçekeceğinizi, bu fermanlar ve bizler müttefikan size kat’î haber veriyoruz” diyorlar.

İşte bu temsil gibi, her vakit gördüğümüz ecel darağacının arkasında, mukadderat-ı nev-i beşer piyangosundan ehl-i iman ve tâat için—hüsn-ü hâtime şartıyla—ebedî ve tükenmez bir hazinenin bileti çıkacağını yüzde yüz ihtimalle; sefahet ve haram ve itikatsızlık ve fıskta devam edenler—tevbe etmemek şartıyla—ya idam-ı ebedî (âhirete inanmayanlara) veya daimî ve karanlık haps-i münferit (bekà-i ruha inanan ve sefahette gidenlere) ve şekavet-i ebediye ilâmını alacaklarını yüzde doksan dokuz ihtimalle kat’î haber veren, başta ellerinde nişane-i tasdik olan hadsiz mu’cizeler bulunan yüz yirmi dört bin peygamberler[1] ve onların verdikleri haberlerin izlerini ve sinemada gibi gölgelerini, keşfle, zevk ile görüp tasdik ederek imza basan yüz yirmi dörtmilyondan ziyade evliyalar (kaddesallahü esrârehüm) ve o iki kısım meşâhir-i insaniyenin haberlerini aklen kat’î burhanlarla ve kuvvetli hüccetlerle, fikren ve mantıkan yakînî bir sûrette ispat ederek tasdik edip imza basan milyarlar gelen geçen muhakkikler,[HAŞİYE-1] müçtehidler ve sıddîkînler, bil’icmâ, mütevatiren nev-i insanın güneşleri, kamerleri, yıldızları olan bu üç cemaat-i azîme ve bu üç taife-i ehl-i hakikat ve beşerin kudsî kumandanları olan bu üç büyük ve âlî heyetlerin fermanlarıyla verdikleri haberleri dinlemeyen, ve saadet-i ebediyeye giden onların gösterdikleri yol olan sırat-ı müstakimde gitmeyenler, yüzde doksan dokuz dehşetli tehlike ihtimalini nazara almayan ve birtek muhbirin bir yolda tehlike var demesiyle o yolu bırakan, başka uzun yolda hareket eden bir adam, elbette ve elbette vaziyeti şudur ki:

1. *Müsned*: 5:178, 179, 246; *Zâdü’l-Meâd*: 1:43-44.

Haşiye-1 O muhakkiklerden tek birisi Risale-i Nur’dur. Yirmi senedir en muannid feylesofları ve mütemerrid zındıkları susturan eczaları meydandadır. Herkes okuyabilir ve kimse itiraz etmez.

İki yolun—hadsiz muhbirlerin kat’î ihbarları ile—en kısa ve kolayı ve yüzde yüz Cennet ve saadet-i ebediyeyi kazandıranı bırakıp en dağdağalı ve uzun ve

sıkıntılı ve yüzde doksan dokuz Cehennem hapsini veşekavet-i daimeyi netice veren yolunu ihtiyar ettiği halde, dünyada ikiyolun, birtek muhbirin yalan olabilir haberiyle yüzde birtek ihtimal-i tehlike ve bir ay hapis imkânı bulunan kısa yolu bırakıp, menfaatsiz—yalnız zararsız olduğu için—uzun yolu ihtiyar eden bedbaht, sarhoş divaneler gibi, dehşetli ve uzakta görünen ve ona musallat olan ejderhalara ehemmiyet vermez, sineklerle uğraşıyor, yalnız onlara ehemmiyet verirderecede aklını, kalbini, ruhunu, insaniyetini kaybetmiş oluyor.

Madem hakikat-i hal budur. Biz mahpuslar, bu hapis musibetinden intikamımızı tam almak için, o mübarek ikinci heyetin hediyelerini kabul etmeliyiz. Yani, nasıl ki bir dakika intikam lezzeti ve birkaç dakika veya bir iki saat sefahet lezzetleriyle, bu musibet bizi on beş ve beş ve on ve iki üç sene bu hapse soktu, dünyamızı bize zindan eyledi; biz dahi bu musibetin rağmına ve inadına, bir iki saat müddet-i hapsi bir iki gün ibadete ve iki üç sene cezamızı, mübarek kàfilenin hediyeleriyle yirmi otuz sene bâki bir ömre ve on ve yirmi sene hapiste cezamızı milyonlar sene Cehennem hapsinden affımıza vesile edip, fâni dünyamızın ağlamasına mukàbil, bâki hayatımızı güldürerek bu musibetten tam intikamımızı almalıyız. Hapishaneyi terbiyehane gösterip, vatanımıza ve milletimize birer terbiyeli, emniyetli,menfaatli adam olmaya çalışmalıyız. Ve hapishane memurları ve müdürlerive müdebbirleri dahi, câni ve eşkiya ve serseri ve katil ve sefahetçi ve vatana muzır zannettikleri adamları, bir mübarek dershanede çalışan talebeler görsünler ve müftehirâne Allah’a şükretsinler.

Üçüncü Mesele

Gençlik Rehberinde izahı bulunan ibretli bir hâdisenin hülâsası şudur:

Bir zaman, Eskişehir Hapishanesinin penceresinde, bir Cumhuriyet Bayramında oturmuştum. Karşısındaki lisemektebinin büyük kızları, onun avlusunda gülerek raksediyorlardı.Birden, mânevî bir sinema ile elli sene sonraki vaziyetleri banagöründü. Ve gördüm ki, o elli altmış kızlardan ve talebelerden kırkellisi, kabirde toprak oluyorlar, azap çekiyorlar. Ve on tanesi, yetmişseksen yaşında çirkinleşmiş, gençliğinde iffetini muhafaza etmediğinden sevmek beklediği nazarlardan nefret görüyorlar kat'î müşahede ettim. Onların o acınacak hallerine ağladım. Hapishanedeki bir kısımarkadaşlar ağladığımı işittiler. Geldiler, sordular. Ben dedim: "Şimdibeni kendi halime bırakınız, gidiniz."

Evet, gördüğüm hakikattır, hayal değil. Nasıl ki bu yaz ve güzün âhiri kıştır; öyle de, gençlik yazı ve ihtiyarlık güzünün arkası kabir ve berzah kışıdır. Geçmiş zamanın elli sene evvelki hâdisatı sinema ile hal-i hazırda gösterildiği gibi, gelecek zamanın elli sene sonraki istikbal hâdisatını gösteren bir sinema bulunsa, ehl-i dalâlet ve sefahetin elli altmış sene sonraki vaziyetleri onlara gösterilseydi, şimdiki güldüklerine ve gayr-ı meşru keyiflerine nefretler ve teellümlerle ağlayacaklardı.

Ben o Eskişehir Hapishanesindeki müşahede ile meşgul iken, sefahet ve dalâleti terviç eden bir şahs-ı mânevî, insî bir şeytan gibi karşıma dikildi ve dedi:

"Biz hayatın herbir çeşit lezzetini ve keyiflerini tatmak ve tattırmak istiyoruz; bize karışma."

Ben de cevaben dedim:

Madem lezzet ve zevk için ölümü hatıra getirmeyip dalâlet ve sefahete atılıyorsun. Kat'iyen bil ki, senin dalâletin hükmüyle bütün geçmiş zaman-ı mazi ölmüş ve mâdumdur. Ve içinde cenazeleri çürümüş bir vahşetli mezaristandır. İnsaniyet alâkadarlığıyla ve dalâlet yoluyla, senin başına ve varsa ve ölmemişse kalbine, o hadsiz firaklardan ve o nihayetsiz dostlarının ebedî ölümlerinden gelen elemler, senin şimdiki sarhoşça, pek kısa bir zamandaki cüz'î lezzetini imha ettiği gibi, gelecek istikbal zamanı dahi, itikatsızlığın cihetiyle yine mâdum ve karanlıklı ve ölü ve dehşetli bir vahşetgâhtır. Ve oradan gelen ve başını vücuda çıkaran ve zaman-ı hazıra uğrayan biçarelerin başları ecel cellâdının satırıyla kesilip hiçliğe atıldığından, mütemadiyen akıl alâkadarlığıyla senin imansız başına hadsiz elîm endişeler yağdırıyor. Senin sefihâne cüz'î lezzetini

zîr ü zeber eder.

Eğer dalâleti ve sefaheti bırakıp iman-ı tahkiki ve istikamet dairesine girsen, iman nuruyla göreceksin ki, o geçmiş zaman-ı mazi mâdum ve herşeyi çürüten bir mezaristan değil, belki mevcut ve istikbale inkılâp eden nuranî bir âlem ve bâki ruhların istikbaldeki saadet saraylarına girmelerine bir intizar salonu görünmesi haysiyetiyle, değil elem, belki imanın kuvvetine göre Cennetin bir nevi mânevî lezzetini dünyada dahi tattırdığı gibi gelecek istikbal zamanı, değil vahşetgâh ve karanlık, belki iman gözüyle görünür ki, saadet-i ebediye saraylarında hadsiz rahmeti ve keremi bulunan ve her bahar ve yazı birer sofra yapan ve nimetlerle dolduran bir Rahmân-ı Rahîm-i Zülcelâli ve'l-İkramın ziyafetleri kurulmuş ve ihsanlarının sergileri açılmış, oraya sevkiyat var diye iman sinemasıyla müşahede ettiğinden, derecesine göre bâki âlemin bir nevi lezzetini hissedebilir. Demek hakikî ve elemsiz lezzet yalnız imanda ve iman ile olabilir.

İmanın bu dünyada dahi verdiği binler faide ve neticelerinden yalnız birtek faide ve lezzetini, bu mezkûr bahsimiz münasebetiyle Gençlik Rehberinde bir hâşiye olarak yazılan bir temsil ile beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Meselâ, senin gayet sevdiğin birtek evlâdın sekeratta ölmek üzere iken ve meyusâne elîm ebedî firakını düşünürken, birden Hazret-i Hızır ve Hakîm-i Lokman gibi bir doktor geldi, tiryak gibi bir macun içirdi. O sevimli ve güzel evlâdın gözünü açtı, ölümden kurtuldu. Ne kadar sevinç ve ferah veriyor, anlarsın.

İşte, o çocuk gibi sevdiğin ve ciddi alâkadar olduğun milyonlar sence mahbup insanlar, o mazi mezaristanında, senin nazarında çürüyüp mahvolmak üzere iken, birden hakikat-i iman, Hakîm-i Lokman gibi, o büyük idamhâne tevehhüm edilen mezaristana kalb penceresinden bir ışık verdi. Onunla baştan başa bütün ölülerdirildiler. Ve "Biz ölmemişiz ve ölmeyeceğiz, yine sizinle görüşeceğiz" lisan-ı hal ile dediklerinden aldığın hadsiz sevinçler ve ferahları iman bu dünyada dahi vermesiyle ispat eder ki, iman hakikatı öyle bir çekirdektir ki, eğer tecessüm etse, bir cennet-i hususiye ondan çıkar, o çekirdeğin şecere-i tûbâsı olur dedim.

O muannid döndü, dedi:

"Hiç olmazsa hayvan gibi hayatımızı keyif ve lezzetle geçirmek için sefahet ve eğlencelerle bu ince şeyleri düşünmeyerek yaşayacağız."

Cevaben dedim:

Hayvan gibi olamazsın. Çünkü, hayvanın mazi ve müstakbeli yok. Ne geçmişten elemler ve teessüfler alır ve ne de gelecekten endişeler ve korkular

gelir. Lezzetini tam alır. Rahatla yaşar, yatar, Hâlıkına şükreder. Hattâ kesilmek için yatırılan bir hayvan, birşey hissetmez.Yalnız bıçak kestiği vakit hissetmek ister; fakat, o his dahi gider, o elemden de kurtulur. Demek en büyük bir rahmet, bir şefkat-i İlâhiye, gaybı bildirmemektedir ve başa gelen şeyleri setretmektedir. Hususan mâsum hayvanlar hakkında daha mükemmeldir. Fakat, ey insan, senin mazi ve müstakbelin akıl cihetiyle bir derece gaybîlikten çıkmasıyla, setr-i gaybdan hayvana gelen istirahatten tamamen mahrumsun. Geçmişten çıkan teessüfler, elîm firaklar ve gelecekten gelen korkular ve endişeler, senin cüz'î lezzetini hiçe indirir. Lezzet cihetinde yüz derece hayvandan aşağı düşürür.

Madem hakikat budur. Ya aklını çıkar at, hayvan ol, kurtul. Veya aklını imanla başına al, Kur'ân'ı dinle, yüz derece hayvandan ziyade bu fâni dünyada dahi sâfi lezzetleri kazan, diyerek onu ilzam ettim.

Yine o mütemerrid şahıs döndü, dedi:

"Hiç olmazsa ecnebî dinsizleri gibi yaşarız."

Cevaben dedim:

Ecnebi dinsizleri gibi de olamazsın. Çünkü onlar bir peygamberi inkâr etse,diğerlerine inanabilirler. Peygamberleri bilmese de, Allah'a inanabilir. Bunu da bilmezse, kemâlâta medar bazı seciyeleri bulunabilir. Fakat bir Müslüman, en âhir ve en büyük ve dini ve dâveti umumî olan Âhirzaman Peygamberi Aleyhissalâtü Vesselâmı inkâr etse ve zincirinden çıksa, daha hiçbir peygamberi, hattâ Allah'ı kabul etmez. Çünkü bütün peygamberleri ve Allah'ı ve kemâlâtı onunla bilmiş. Onlar onsuz kalbinde kalmaz. Bunun içindir ki, eskidenberi her dinden İslâmiyete giriyorlar; ve hiçbir Müslüman, hakiki Yahudi veya Mecusi veya Nasranî olmaz. Belki dinsiz olur; seciyeleri bozulur, vatana, millete muzır bir hâlete girer. İspat ettim. O muannid ve mütemerrid şahsın daha tutunacak bir yeri kalmadı. Kayboldu, Cehenneme gitti.

İşte ey bu medrese-i Yusufiyede benim ders arkadaşlarım! Madem hakikat budur ve bu hakikati Risale-i Nur o derece kat'î ve güneş gibi ispat etmiş ki, yirmi senedir mütemerridlerin inatlarını kırıp imana getiriyor. Biz dahi hem dünyamıza, hem istikbalimize, hem âhiretimize, hem vatanımıza, hem milletimize tam menfaatli ve kolay ve selâmetli olan iman ve istikamet yolunu takip edip boş vaktimizi sıkıntılı hülyalar yerinde Kur'ân'dan bildiğimiz sûreleri okumak ve mânâlarını bildirenarkadaşlardan öğrenmek ve kazaya kalmış farz namazlarımızı kaza etmek ve birbirinin güzel huylarından istifade edip bu hapishaneyi güzel seciyeli fidanlar yetiştiren bir mübarek bahçeye çevirmek gibi a'mâl-i saliha ile, hapishane müdür ve alâkadarları, câni ve katillerin başlarında zebâni gibi azap memurları değil, belki medrese-i Yusufiyede Cennete adam

yetiştirmek ve onların terbiyesine nezaret etmek vazifesiyle memur birer müstakim üstad ve birer şefkatli rehber olmalarına çalışmalıyız.

Dördüncü Mesele

Yine Gençlik Rehberinde izahı var Bir zaman bana hizmet eden kardeşlerim tarafından sual edildi ki:

“Küre-i arzı herc ü merce getiren ve İslâm mukadderatıyla alâkadar olan bu dehşetli Harb-i Umumîden elli gündür (şimdi yedi seneden geçti aynı hâl)[1] hiç sormuyorsun ve merak etmiyorsun. Halbuki bir kısım mütedeyyin ve âlim insanlar, cemaati ve camii bırakıp radyo dinlemeye koşuyorlar. Acaba bundan daha büyük bir hâdise mi var? Veya onunla meşgul olmanın zararı mı var?” dediler.

1. Parantez içindeki not, 1946 senesine aittir.

Cevaben dedim ki:

Ömür sermayesi pek azdır; lüzumlu işler pek çoktur. Birbiri içinde mütedâhil dâireler gibi, her insanın kalb ve mide dairesinden ve ceset ve hanedairesinden, mahalle ve şehir dairesinden ve vatan ve memleketdairesinden ve küre-i arz ve nev-i beşer dairesinden tut, tâ zîhayat ve dünya dairesine kadar, birbiri içinde daireler var. Herbir dairede, herbir insanın bir nevi vazifesi bulunabilir. Fakat en küçük dairede en büyük ve ehemmiyetli ve daimi vazife var. Ve en büyük dâirede en küçük ve muvakkat arasıra vazife bulunabilir. Bu kıyasla, küçüklük ve büyüklük makûsen mütenasip vazifeler bulunabilir.

Fakat büyük dairenin câzibedarlığı cihetiyle küçük dairedeki lüzumlu ve ehemmiyetli hizmeti bıraktırıp lüzumsuz, mâlâyani ve âfâkî işlerle meşgul eder. Sermaye-i hayatını boş yerde imha eder. O kıymettar ömrünü kıymetsiz şeylerde öldürür. Ve bazen bu harp boğuşmalarınımerakla takip eden, bir tarafa kalben taraftar olur. Onun zulümlerinihoş görür, zulmüne şerik olur.

Birinci noktaya cevap ise: Evet, bu Cihan Harbinden daha büyük bir hâdise ve bu zemin yüzündeki hâkimiyet-i âmme dâvâsından daha ehemmiyetli bir dâvâ, herkesin ve bilhassa Müslümanların başına öyle bir hâdise ve öyle bir dâvâ açılmış ki, her adam, eğer Alman ve İngiliz kadarkuvveti ve serveti olsa ve aklı da varsa, o tek dâvâyı kazanmak için bilâtereddüt sarf edecek.

İşte, o dâvâ ise, yüz bin meşâhir-i insaniyenin ve hadsiz nev-i beşerin yıldızları ve mürşidlerinin müttefikan, Kâinat Sahibinin ve Mutasarrıfının binler vaad ve ahdlerine istinaden haber verdikleri ve bir kısmı gözleriyle gördükleri şu ki:

Herkesin, iman mukàbilinde, bu zemin yüzü kadar bağlar ve kasırlarla

müzeyyen ve bâki ve daimî bir tarla ve mülkü kazanmak veya kaybetmek dâvâsı başına açılmış. Eğer iman vesikasını sağlam elde etmezse kaybedecek. Ve bu asırda, maddiyyunluk tâunuyla çoklar o dâvâsını kaybediyor. Hattâ bir ehl-i keşif ve tahkik, bir yerde kırk vefiyattan yalnız birkaç tanesi kazandığını sekeratta müşahede etmiş; ötekiler kaybetmişler. Acaba bu kaybettiği dâvânınyerini, bütün dünya saltanatı o adama verilse doldurabilir mi?

İşte o dâvâyı kazandıracak olan hizmetleri ve yüzde doksanına o dâvâyı kaybettirmeyen harika bir dâvâ vekilini o işte çalıştıran vazifeleri bırakıp, ebedî dünyada kalacak gibi âfâkî mâlâyaniyatla iştigal etmek tam bir akılsızlık bildiğimizden, biz Risale-i Nur şakirtleri, herbirimizin yüz derece aklımız ziyade olsa da ancak bu vazifeye sarf etmek lâzımdır diye kanaatımız var.

Ey hapis musibetinde benim yeni kardeşlerim, sizler, benimle beraber gelen eski kardeşlerimgibi Risale-i Nur'u görmemişsiniz. Ben onları ve onlar gibi binler şakirtleri şahit göstererek derim ve ispat ederim ve ispat etmişim ki:

O büyük dâvâyı yüzde doksanına kazandıran ve yirmi senede yirmi bin adama o dâvânın kazancının vesikası ve senedi ve beratı olan iman-ı tahkikîyi eline veren ve Kur'ân-ı Hakîmin mu'cize-i mâneviyesinden neş'et edip çıkan ve bu zamanın birinci bir dâvâ vekili bulunan Risale-i Nur'dur. Bu on sekiz senedir benim düşmanlarım ve zındıklar ve maddiyyunlar, aleyhimde gayet gaddarâne desiselerle hükümetin bazı erkânlarını iğfal ederek bizi imha için bu defa gibi eskide dahi hapislere,zindanlara soktukları halde, Risale-i Nur'un çelik kal'asında yüz otuzparça cihazatından ancak iki-üç parçasına ilişebilmişler. Demek avukat tutmak isteyen onu elde etse yeter.

Hem korkmayınız, Risale-i Nur yasak olmaz. Hükümet-i Cumhuriyenin mebusları ve erkânlarının ellerinde mühim risaleleri, iki, üçü müstesna olarak serbest geziyorlardı. İnşaallah, bir zaman hapishaneleri tam bir ıslahhane yapmak için bahtiyar müdürler ve memurlar, o Nurları mahpuslara, ekmek ve ilâç gibi tevzi edecekler.

Beşinci Mesele

Gençlik Rehberinde izah edildiği gibi, gençlik hiç şüphe yok ki gidecek. Yazgüze ve kışa yer vermesi ve gündüz akşama ve geceye değişmesi kat'iyetinde, gençlik dahi ihtiyarlığa ve ölüme değişecek. Eğer o fâni ve geçici gençliğini iffetle hayrata istikamet dairesinde sarf etse, onunla ebedî, bâki bir gençliği kazanacağını bütün semâvî fermanlar müjde veriyorlar.

Eğer sefahete sarf etse, nasıl ki bir dakika hiddet yüzünden bir katl, milyonlar dakika hapis cezasını çektirir; öyle de, gayr-ı meşru dairedeki gençlik keyifleri ve lezzetleri, âhiret mes'uliyetinden ve kabir azabından ve zevâlinden gelen teessüflerden ve günahlardan ve dünyevî mücâzâtlarından başka, aynı lezzet içinde o lezzetten ziyade elemler olduğunu aklı başında her genç tecrübeyle tasdik eder. Meselâ, haram sevmekte, bir kıskançlık elemi ve firak elemi ve mukabele görmemek elemi gibi çok ârızalarla o cüz'î lezzet zehirli bir bal hükmüne geçer. Ve o gençliğin suiistimâliyle gelen hastalıkla hastahanelere ve taşkınlıklarıyla hapishanelere vekalb ve ruhun gıdasızlık ve vazifesizliğinden neş'et eden sıkıntılarlameyhanelere, sefahethanelere veya mezaristana düşeceklerini bilmek istersen, git hastahanelerden ve hapishanelerden ve meyhanelerden ve kabristandan sor. Elbette, ekseriyetle gençlerin gençliğinin suiistimalinden ve taşkınlıklarından ve gayr-ı meşru keyiflerin cezası olarak gelen tokatlardan eyvahlar ve ağlamalar ve esefler işiteceksin.

Eğer istikamet dairesinde gitse, gençlik gayet şirin ve güzel bir nimet-i İlâhiye ve tatlı ve kuvvetli bir vasıta-i hayrat olarak âhirette gayet parlak ve bâki bir gençlik netice vereceğini, başta Kur'ân olarak çok kat'î âyâtıyla bütün semâvî kitaplar ve fermanlar haber verip müjde ediyorlar.

Madem hakikat budur. Ve madem helâl dairesi keyfe kâfidir. Ve madem haramdairesindeki bir saat lezzet, bazan bir sene ve on sene hapis cezasınıçektirir. Elbette, gençlik nimetine bir şükür olarak, o tatlı nimeti iffette, istikamette sarf etmek lâzım ve elzemdir.

Altıncı Mesele

Risale-i Nur'un çok yerlerinde izahı ve kat'î hadsiz hüccetleri bulunan iman-ı billâh rüknünün binler küllî burhanlarından birtek burhana kısaca bir işarettir.

Kastamonu'da lise talebelerinden bir kısmı yanıma geldiler. "Bize Hâlıkımızı tanıttır; muallimlerimiz Allah'tan bahsetmiyorlar" dediler.

Ben dedim:

Sizin okuduğunuz fenlerden her fen, kendi lisan-ı mahsusuyla mütemadiyen Allah'tan bahsedip Hâlıkı tanıttırıyorlar. Muallimleri değil, onları dinleyiniz.

Meselâ, nasıl ki mükemmel bir eczahane ki, her kavanozunda harika ve hassas mizanlarla alınmış hayattar macunlar ve tiryaklar var; şüphesiz gayet maharetli ve kimyager ve hakîm bir eczacıyı gösterir.

Öyle de, küre-i arz eczahanesinde bulunan dört yüz bin çeşit nebatat ve hayvanat kavanozlarındaki zîhayat macunlar ve tiryaklar cihetiyle bu çarşıdaki eczahaneden ne derece ziyade mükemmel ve büyük olması nisbetinde, okuduğunuz fenn-i tıb mikyasıyla, küre-i arz eczahane-i kübrasının eczacısı olan Hakîm-i Zülcelâli, hatta kör gözlere de gösterir, tanıttırır.

Hem, meselâ, nasıl bir harika fabrika ki, binler çeşit çeşit kumaşları basit bir maddeden dokuyor; şeksiz, bir fabrikatörü ve maharetli bir makinisti tanıttırır.

Öyle de, küre-i arz denilen yüz binler başlı, her başında yüz binler mükemmel fabrika bulunan bu seyyar makine-i Rabbâniye ne derece bu insan fabrikasından büyükse, mükemmelse, o derecede, okuduğunuz fenn-i makine mikyasıyla, küre-i arzın Ustasını ve Sahibini bildirir, tanıttırır.

Hem meselâ, nasıl ki, gayet mükemmel bin bir çeşit erzak etrafından celb edip içinde muntazaman istif ve ihzar edilmiş depo ve iaşe ambarı ve dükkân şeksiz, bir fevkalâde iaşe ve erzak mâlikini ve sahibini ve memurunu bildirir.

Öyle de, bir senede yirmi dört bin senelik bir dairede muntazaman seyahat eden ve yüz binler ve ayrı ayrı erzak isteyen taifeleri içine alan ve seyahatiyle mevsimlere uğrayıp, baharı bir büyük vagon gibi, binler ayrı ayrı taamlarla doldurarak, kışta erzakı tükenen biçare zîhayatlara getiren ve küre-i arz denilen bu Rahmânî iaşe ambarı ve bu sefine-i Sübhâniye ve bin bir çeşit cihazatı ve malları ve konserve paketleri taşıyan bu depo ve dükkân-ı Rabbânî, ne derece o fabrikadan büyük ve mükemmel ise, okuduğunuz veya okuyacağınız fenn-i iaşe mikyasıyla, o kat'iyette ve o derecede küre-i arz deposunun Sahibini,

Mutasarrıfını, Müdebbirini bildirir, tanıttırır, sevdirir.

Hem nasıl ki dört yüz bin millet içinde bulunan ve her milletin istediği erzakı ayrı ve istimal ettiği silâhı ayrı ve giydiği elbisesi ayrı ve talimatı ayrı ve terhisatı ayrı olan bir ordunun mu'cizekâr bir kumandanı, tek başıyla bütün o ayrı ayrı milletlerin ayrı ayrı erzaklarını ve çeşit çeşit eslihalarını ve elbiselerini ve cihazatlarını, hiçbirini unutmayarak ve şaşırmayarak verdiği o acip ordu ve ordugâh, şüphesiz, bedahetle o harika kumandanı gösterir, takdirkârâne sevdirir.

Aynen öyle de, zemin yüzünün ordugâhında ve her baharda yeniden silâh altına alınmış bir yeni ordu-yu Sübhânîde nebatat ve hayvanat milletlerinden dört yüz bin nev'in çeşit çeşit elbise, erzak, esliha, talim, terhisleri gayet mükemmel ve muntazam ve hiçbirini unutmayarak ve şaşırmayarak, birtek kumandan-ı âzam tarafından verilen küre-i arzın bahar ordugâhı, ne derece mezkûr insan ordu ve ordugâhından büyük ve mükemmel ise, sizin okuyacağınız fenn-i askerî mikyasıyla dikkatli ve aklı başında olanlara o derece küre-i arzın Hâkimini ve Rabbini ve Müdebbirini ve Kumandan-ı Akdesini hayretler ve takdislerle bildirir ve tahmid ve tesbihle sevdirir.

Hem nasılki bir harika şehirde milyonlar elektrik lâmbaları hareket ederekher yeri gezerler. Yanmak maddeleri tükenmiyor bir tarzdaki elektriklâmbaları ve fabrikası, şeksiz, bedahetle elektriği idare eden ve seyyar lâmbaları yapan ve fabrikayı kuran ve iştial maddelerini getiren bir mu'cizekâr ustayı ve fevkalâde kudretli bir elektrikçiyi hayretler ve tebriklerle tanıttırır, yaşasınlar ile sevdirir.

Aynen öyle de, bu âlem şehrinde, dünya sarayının damındaki yıldız lâmbaları, bir kısmı—kozmoğrafyanın dediğine bakılsa—küre-i arzdan bin defa büyük ve top güllesinden yetmiş defa sür'atli hareket ettikleri halde, intizamını bozmuyor, birbirine çarpmıyor, sönmüyor, yanmak maddeleri tükenmiyor. Okuduğunuz kozmoğrafyanın dediğine göre, küre-i arzdan bir milyon defadan ziyade büyük ve bir milyon seneden ziyade yaşayan ve bir misafirhane-i Rahmâniyede bir lâmba ve soba olan güneşimizin yanmasının devamı için, her gün küre-i arzın denizleri kadar gazyağı ve dağları kadar kömür veya bin arz kadar odun yığınları lâzımdır ki sönmesin. Ve onu ve onun gibi ulvî yıldızları gazyağsız, odunsuz, kömürsüz yandıran ve söndürmeyen ve beraber ve çabuk gezdiren ve birbirine çarptırmayan bir nihayetsiz kudreti ve saltanatı, ışık parmaklarıyla gösteren bu kâinat şehr-i muhteşemindeki dünya sarayının elektrik lâmbaları ve idareleri ne derece o misâlden daha büyük, daha mükemmeldir; o derecede, sizin okuduğunuz veya okuyacağınız, fenn-i elektrik mikyasıyla, bu meşher-i âzam-ı kâinatın Sultanını, Münevvirini, Müdebbirini, Sâniini, o nuranî yıldızları şahit göstererek tanıttırır, tesbihatla, takdisatla sevdirir, perestiş ettirir.

Hem meselâ, nasıl ki bir kitap bulunsa ki, bir satırında bir kitap ince yazılmış ve herbir kelimesinde ince kalemle bir sûre-i Kur’âniye yazılmış. Gayet mânidar ve bütün meseleleri birbirini teyid eder ve kâtibini ve müellifini fevkalâde maharetli ve iktidarlı gösteren bir acîp mecmua, şeksiz, gündüz gibi kâtip ve musannifini kemâlâtıyla, hünerleriyle bildirir, tanıttırır. Mâşâallah, bârekâllah cümleleriyle takdir ettirir.

Aynen öylede, bu kâinat kitab-ı kebîri ki, birtek sahifesi olan zemin yüzünde ve birtek forması olan baharda, üçyüz bin ayrı ayrı kitaplar hükmündeki üç yüz bin nebatî ve hayvanî taifeleri beraber, birbiri içinde, yanlışsız, hatasız, karıştırmayarak, şaşırmayarak, mükemmel, muntazam ve bazan ağaç gibi bir kelimede bir kasideyi ve çekirdek gibi bir noktada bir kitabın tamam bir fihristesini yazan bir kalem işlediğini gözümüzle gördüğümüz bu nihayetsiz mânidar ve her kelimesinde çok hikmetler bulunan şu mecmua-i kâinat ve bu mücessem Kur’ân-ı ekber-i âlem, mezkûr misaldeki kitaptan ne derece büyük ve mükemmel ve mânidar ise, o derecede—sizin okuduğunuz fenn-i hikmetü’l-eşya ve mektepte bilfiil mübaşeret ettiğiniz fenn-i kıraat ve fenn-i kitabet geniş mikyaslarıyla ve dürbîn gözleriyle—bu kitab-ı kâinatın Nakkâşını, Kâtibini hadsiz kemâlâtıyla tanıttırır, *Allahu Ekber* cümlesiyle bildirir, *Sübhânallah* takdisiyle tarif eder, *Elhamdülillâh* senâlarıyla sevdirir.

İşte bu fenlere kıyasen, yüzer fünûndan her bir fen, geniş mikyasıyla ve hususi âyinesiyle ve dürbünlü gözüyle ve ibretli nazarıyla bu kâinatın Hâlık-ı Zülcelâlini esmâsıyla bildirir, sıfâtını, kemâlâtını tanıttırır.

İşte bu muhteşem ve parlak bir burhan-ı vahdâniyet olan mezkûr hücceti ders vermek içindir ki, Kur’ân-ı Mucizü’l-Beyan çok tekrarla, en ziyade

رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ [2] ve خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ [1]

âyetleriyle Hàlıkımızı bize tanıttırıyor, diye o mektepli gençlere dedim. Onlar dahi tamamıyla kabul edip tasdik ederek “Hadsiz şükür olsun Rabbimize ki, tam kudsî ve ayn-ı hakikat bir ders aldık. Allah senden razı olsun” dediler.

1. “Gökleri ve yeri yarattı.” En’âm Sûresi, 6:1.
2. “Göklerin ve yerin Rabbi.” Ra’d Sûresi, 13:16.

Ben de dedim:

İnsan binler çeşit elemlerle müteellim ve binler nev’î lezzetlerle mütelezziz olacak bir zîhayat makine ve gayet derece acziyle beraber hadsiz maddî-mânevî düşmanları ve nihayetsiz fakrıyla beraber hadsiz zâhirî ve bâtınî ihtiyaçları bulunan ve mütemadiyen zevâl ve firak tokatlarını yiyen bir biçare mahlûk iken, birden iman ve ubudiyetle böyle bir Padişah-ı Zülcelâle intisap edip bütün düşmanlarına karşı bir nokta-i istinat ve bütün hâcâtına medar bir nokta-i

istimdat bularak, herkes mensup olduğu efendisinin şerefiyle, makamıyla iftihar ettiği gibi, o da böyle nihayetsiz Kadîr ve Rahîm bir Padişaha iman ile intisap etse ve ubudiyetle hizmetine girse ve ecelin idam ilânını kendi hakkında terhis tezkeresine çevirse ne kadar memnun ve minnettar ve ne kadar müteşekkirâne iftihar edebilir, kıyas ediniz.

O mektepli gençlere dediğim gibi, musibetzede mahpuslara da tekrar ile derim:

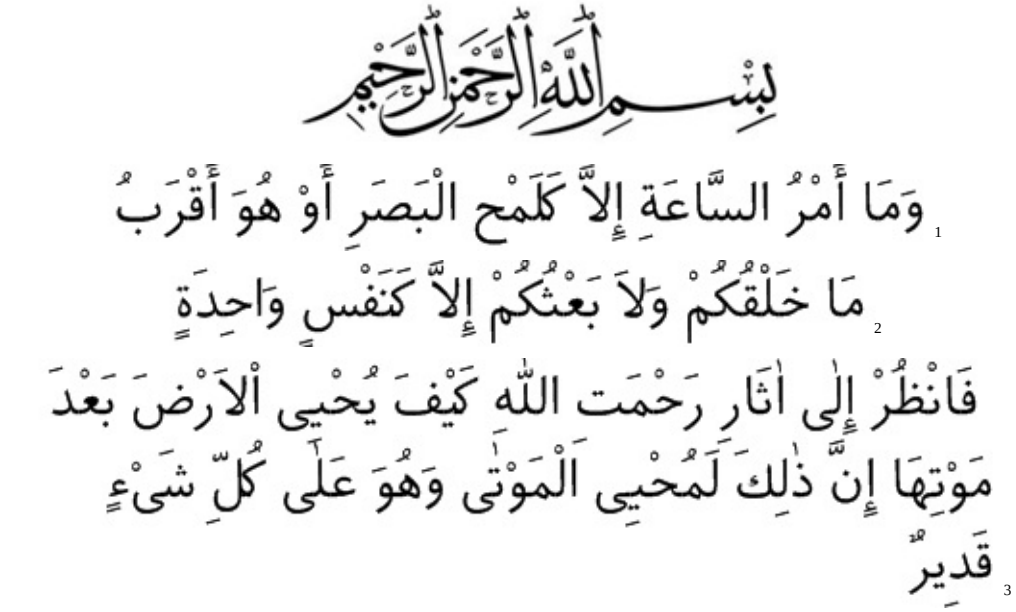
Onu tanıyan ve itaat eden, zindanda dahi olsa bahtiyardır. Onu unutan, saraylarda da olsa zindandadır, bedbahttır. Hattâ bir bahtiyar mazlum, idam olunurken bedbaht zâlimlere demiş: “Ben idam olmuyorum, belki terhis ile saadete gidiyorum. Fakat, ben de sizi idam-ı ebedî ile mahkûm gördüğümden sizden tam intikamımı alıyorum.” Lâ ilâhe illâllah diyerek sürur ile teslim-i ruh eder.

سُبْحَانَكَ لاَعِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَاعَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحكِيمُ [1]

1. “Seni her türlü noksandan tenzih ederiz, Senin bize öğrettiğinden başkabilgimiz yoktur. Sen herşeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın.” Bakara Sûresi, 2:32.

Yedinci Mesele

Denizlihapsinde bir Cuma gününün meyvesidir.

1. “Kıyâmetin gerçekleşmesi ise göz açıp kapayıncaya kadar, yahut ondan da yakındır.” Nahl Sûresi, 16:77.
2. “Sizin yaratılmanız da, diriltilmeniz de, tek bir kişinin yaratılıp diriltilmesi gibidir.” Lokman Sûresi, 31:28.
3. “Şimdi bak Allah’ın rahmet eserlerine: Yeryüzünü ölümünün ardından nasıldiriltiyor. Bunu yapan, elbette ölüleri de öylece diriltecektir; Oherşeye hakkıyla kàdirdir.” Rum sûresi, 30:50.

Bir zaman Kastamonu’da “Hâlıkımızı bize tanıttır” diyen lise talebelerine sâbık Altıncı Meselede mektep fününunun dilleriyle verdiğim dersi, Denizli Hapishanesinde benimle temas edebilen mahpuslar okudular. Tam bir kanaat-i imaniye aldıklarından, âhirete bir iştiyak hissedip, “Bize âhiretimizi de tam bildir. Tâ ki, nefsimiz ve zamanın şeytanları bizi yoldan çıkarmasın, daha böyle hapislere sokmasın” dediler. Ve Denizli hapsindeki Risale-i Nur şakirtlerinin ve sabıkan Altıncı Meseleyi okuyanların arzularıyla, âhiret rüknünün dahi bir hülâsasının beyanı lâzım geldi. Ben de Risale-i Nur’dan bir kısacık hülâsa ile derim:

Nasıl ki, Altıncı Meselede biz Hâlıkımızı arzdan, semâvâttan sorduk; onlar fenlerin dilleriyle, güneş gibi Hâlıkımızı bize tanıttırdılar. Aynen biz de âhiretimizi başta o bildiğimiz Rabbimizden, sonra Peygamberimizden, sonra Kur’ân’ımızdan, sonra sair peygamberler ve mukaddes kitaplardan, sonra melâikelerden, sonra kâinattan soracağız.

İşte, birinci mertebede âhireti Allah’tan soruyoruz. O da bütün gönderdiği elçileriyle ve fermanlarıyla ve bütün isimleriyle ve sıfatlarıyla, “Evet, âhiret vardır ve sizi oraya sevk ediyorum” ferman ediyor. Onuncu Söz, on iki parlak ve

kat’î hakikatlerle, bir kısım isimlerin âhirete dair cevaplarını ispat ve izah eylemiş. Burada, o izaha iktifaen gayet kısa bir işaret ederiz.

Evet, madem hiçbir saltanat yoktur ki, o saltanata itaat edenlere mükâfatı ve isyan edenlere mücâzâtı bulunmasın. Elbette rububiyet-i mutlaka mertebesinde bir saltanat-ı sermediyenin, o saltanata iman ile intisap ve tâat ile fermanlarına teslim olanlara mükâfatı ve o izzetli saltanatı küfür ve isyanla inkâr edenlere de mücâzâtı; o rahmet ve cemâle, o izzet ve celâle lâyık bir tarzda olacak diye *Rabbü’l-Âlemîn* ve *Sultanü’d-Deyyân* isimleri cevap veriyorlar.

Hem madem güneş gibi, gündüz gibi, zemin yüzünde bir umumî rahmet ve ihatalı bir şefkat ve kerem gözümüzle görüyoruz. Meselâ, o rahmet, her baharda umum ağaçları ve meyveli nebatları cennet hûrileri gibi giydirip, süslendirip, ellerine her çeşit meyveleri verip bizlereuzatıp “Haydi alınız, yiyiniz” dediği gibi; bir zehirli sineğin eliylebizlere şifalı, tatlı balı yedirdiği ve elsiz bir böceğin eliyle enyumuşak ipeği bizlere giydirdiği gibi, bir avuç kadar küçücükçekirdeklerde, tohumcuklarda binler batman taamları bizim için saklayan ve ihtiyat zahîresi olarak o küçücük depolarda yerleştiren bir rahmet, bir şefkat, elbette hiç şüphe olamaz ki, bu derece nâzeninâne beslediği bu sevimli ve minnettarları ve perestişkârları olan mü’min insanları idam etmez. Belki, onları daha parlak rahmetlere mazhar etmek için, hayat-ı dünyeviye vazifesinden terhis eder diye, *Rahîm* ve *Kerîm* isimleri sualimize cevap veriyorlar, “El-Cennetü hakkun” diyorlar.

Hem madem biz gözümüzle görüyoruz ki, umum mahlûklarda ve zemin yüzünde öyle bir hikmet eli işliyor ve öyle bir adalet ölçüleriyle işler dönüyor ki, akl-ı beşer onun fevkinde düşünemiyor. Meselâ, insanın bin cihazatına takılan hikmetlerinden yalnız bir küçük çekirdek kadar kuvve-i hafızasında bütün tarihçe-i hayatını ve ona temas eden hadsiz hâdisâtı o kuvvecikte yazıp, onu bir kütüphane hükmüne getirip ve insanın haşirde muhakemesi için neşir olacak olan defter-i a’mâlinin bir küçük senedi olarak her vakit hatırlatmak sırrıyla her insanın eline vererek dimağının cebine koyan bir ezelî hikmet; ve bütün masnuatta gayet hassas mizanlarla âzâlarını yerleştiren, mikroptan gergedana, sinekten simurg kuşuna, bir çiçekli nebattan milyarlar, trilyonlarla çiçekler açan bahar çiçeğine kadar, israfsız ölçülerle bir tenasüp, bir muvazene, bir intizam ve bir cemâl içinde masnuatı bir hüsn-ü san’at yapan ve her zîhayatın hukuk-u hayatını kemâl-i mizanla veren, iyiliklere güzel neticeler ve fenalıklara fena neticeler verdiren ve Âdem zamanından beri tâği ve zâlim kavimlere vurduğu tokatlarla kendini pek kuvvetli ihsas ettiren bir adalet-i sermediye, elbette ve hiç şüphe getirmez ki, güneş gündüzsüz olmadığı gibi, o hikmet-i ezeliye, o adalet-i sermediye âhiretsiz olmazlar ve ölümde en zâlimlerin ve en mazlumların bir

tarzda gitmelerindeki âkıbetsiz bir dehşetli haksızlığa, adaletsizliğe ve hikmetsizliğe hiçbir vechile müsaade etmezler diye, *Hakîm* ve *Hakem* ve *Adl* ve *Âdil* isimleri bizim sualimize kat'î cevap veriyorlar.

Hem madem bütün zîhayat mahlûkların, elleri yetişmediği ve iktidarları dairesinde olmayan bütün hâcâtlarını, bütün fıtrî matlaplarını bir nevi dua bulunan istidad-ı fıtrî ve ihtiyac-ı zarurî dilleriyle istedikleri vakitte, gayet rahîm ve işitici ve şefkatli bir dest-i gaybî tarafından verildiğinden ve ihtiyarî olan daavât-ı insaniyenin, hususan havasların ve nebîlerin dualarının on adetten altı yedisi hilâf-ı âdet makbul olmasından kat'î anlaşılıyor ki, her dertlinin âhını, her muhtacın duasını işiten ve dinleyen bir Semî' ve Mücîb perde arkasında var, bakar ki, en küçük bir zîhayatın en küçük bir ihtiyacını görür ve en gizli bir âhını işitir, şefkateder, fiilen cevap verir, memnun eder. Elbette ve herhalde hiçbir şüpheihtimali kalmaz ki, mahlûkların en ehemmiyetlisi olan nev-i insanın en ehemmiyetli ve umumî ve umum kâinatı ve umum esmâ ve sıfât-ı İlâhiyeyi alâkadar eden bekà-i uhreviyeye ait dualarını içine alan ve nev-i insanın güneşleri ve yıldızları ve kumandanları olan bütün peygamberleri arkasına alıp onlara duasına âmin, âmin dedirten ve ümmetinden hergün her ferd-i mütedeyyin, hiç olmazsa kaç defa ona salâvat getirmekle onun duasına âmin, âmin diyen ve belki bütün mahlûkat o duasına iştirak ederek "Evet ya Rabbenâ! İstediğini ver; biz de onunistediğini istiyoruz" diyorlar. Bütün bu reddedilmez şerait altındabekà-i uhrevî ve saadet-i ebediye için Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın, haşrin hadsiz esbâb-ı mûcibesinden yalnız tek duası, Cennetin vücuduna ve baharın icadı kadar kudretine kolay olan âhiretin icadına kâfi bir sebeptir diye, *Mücîb* ve *Semî'* ve *Rahîm* isimleri bizim sualimize cevap veriyorlar.

Hem madem, gündüz bedahetle güneşi gösterdiği gibi, zemin yüzünde, mevsimlerin tebeddülünde küllî ölmek ve dirilmekte, perde arkasında bir Mutasarrıf, gayet intizamla koca küre-i arzı bir bahçe, belki bir ağaç kolaylığında ve intizamında ve azametli baharı bir çiçek suhuletinde ve mîzanlı ziynetinde ve zemin sahifesinde üç yüz bin haşir ve neşrin nümune ve misallerini gösteren üç yüz bin kitap hükmündeki nebatat ve hayvanat taifelerini onda yazar, beraber ve birbiri içinde şaşırmayarak, karışık iken karıştırmayarak, birbirine benzemekle beraber iltibassız, sehivsiz, hatasız, mükemmel, muntazam, mânidar yazan bir kalem-i kudret, bu azameti içinde hadsiz bir rahmet, nihayetsiz bir hikmetle işlediği gibi; koca kâinatı bir hanesi misillü insana musahhar ve müzeyyen ve tefriş etmek ve o insanı halife-i zemin ederek ve dağ ve gök ve yer tahammülünden çekindikleri emanet-i kübrâyı ona vermesi ve sair zîhayatlara bir derece zabitlik mertebesiyle mükerrem etmesi ve hitâbât-ı Sübhâniyesine ve

sohbetine müşerref eylemesiyle fevkalâde bir makam verdiği ve bütün semâvî fermanlarda ona saadet-i ebediyeyi ve bekà-i uhreviyeyi kat'î vaad ve ahdettiği halde, elbette ve hiçbir şüphe olmaz ki, bahar kadar kudretine kolay gelen dâr-ı saadeti o mükerrem ve müşerref insanlar için açacak ve yapacak ve haşir ve kıyameti getirecek diye, *Muhyî* ve *Mümît* ve *Hayy* ve *Kayyûm* ve *Kadîr* ve *Alîm* isimleri, Hâlıkımızdan sormamıza cevap veriyorlar.

Evet, her baharda bütün ağaçları ve otların köklerini aynen ihya ve nebatî ve hayvanî üç yüz bin nevi haşrin ve neşrin nümunelerini icad eden bir kudret, Muhammed ve Mûsâ Aleyhimesselâtü Vesselâmların herbirinin ümmetiningeçirdiği bin senelik zaman, karşı karşıya hayalen getirilip bakılsa,haşrin ve neşrin bin misalini ve bin delilini iki bin baharda[HAŞİYE-1] gösterdiği görülecek. Ve, böyle bir kudretten haşr-i cismânîyi uzak görmek, bin derece körlük ve akılsızlıktır.

Haşiye-1 Sabık herbir bahar, kıyameti kopmuş, ölmüş ve karşısındaki bahar onun haşri hükmündedir.

Hem madem nev-i beşerin en meşhurları olan yüz yirmi dört bin peygamberler ittifakla saadet-i ebediyeyi ve bekà-yı uhrevîyi Cenâb-ı Hakkın binler vaad ve ahdlerine istinaden ilân edip mu'cizeleriyle doğru olduklarını ispat ettikleri gibi, hadsiz ehl-i velâyet, keşfle ve zevkle aynı hakikate imza basıyorlar. Elbette o hakikat güneş gibi zâhir olur; şüphe eden divâne olur.

Evet, bir fende ve bir san'atta mütehassıs bir iki zâtın o fen ve o san'ata ait hükümleri ve fikirleri, onda ihtisası olmayan bin adamın, hattâ başka fenlerde âlim ve ehl-i ihtisas da olsalar, muhalif fikirlerini hükümden iskat ettikleri gibi; bir meselede, mesela, Ramazan hilâlini yevm-i şekte ispat etmek ve "Süt konservelerine benzeyen ceviz-i hindî bahçesi rû-yi zeminde var" diye dâvâ etmekte iki ispat edici, bin inkâr edici ve nefyedicilere galebe edip dâvâyı kazanıyorlar. Çünkü ispat eden yalnız bir ceviz-i hindîyi veyahut yerini gösterse kolayca dâvâyı kazanır. Onu nefiy ve inkâr eden bütün rû-yi zemini aramak, taramakla hiçbir yerde bulunmadığını göstermekle dâvâsını ispat edebildiği gibi; Cenneti ve dâr-ı saadeti ihbar ve ispat eden, yalnız bir izini sinemada gibi keşfen, bir gölgesini, bir tereşşuhunu göstermekle dâvâyı kazandığı halde; onu nefiy ve inkâr eden, bütün kâinatı ve ezelden ebede kadar zamanları görmek ve göstermekle ancak inkârını ve nefyini ispat ile dâvâyı kazanabilir. Ve bu ehemmiyetli sırdandır ki, "Hususi bir yere bakmayan ve imanî hakikatler gibi umum kâinata bakan nefiyler, inkârlar—zâtında muhâl olmamak şartıyla—ispat edilmez" diye ehl-i tahkik ittifak edip bir düstur-u esasî kabul etmişler.

İşte bu kat'î hakikate binaen, binler feylesofların muhalif fikirleri, böyle imanî meselelerde birtek muhbir-i sâdıka karşı hiçbir şüphe, hattâ vesvese vermemek lâzımken, yüz yirmi bin ispat edici ehl-i ihtisas ve muhbir-i sâdıkın ve hadsiz ve

nihayetsiz müsbit ve mütehassıs ehl-i hakikat ve ashab-ı tahkikin ittifak ettikleri erkân-ı imaniyede, aklı gözüne inmiş, kalbsiz, mâneviyattan uzaklaşmış, körleşmiş birkaç feylesofun inkârlarıyla şüpheye düşmenin ne kadar ahmaklık ve divanelik olduğunu kıyas ediniz.

Hem madem, gözümüzle gündüz gibi, hem nefsimizde, hem etrafımızda bir rahmet-i âmme ve bir hikmet-i şâmile ve bir inâyet-i daime müşahede ediyoruz ve dehşetli bir saltanat-ı rububiyet ve dikkatli bir adalet-i âliye ve izzetli icraat-ı celâliyenin âsârını ve cilvelerini görüyoruz. Hattâ bir ağacın meyveleri ve çiçekleri sayısınca o ağaca hikmetler takan bir hikmet ve herbir insanın cihazatı ve hissiyâtı ve kuvveleri adedince ihsanları, in’âmları ona bağlamış bir rahmet ve Kavm-i Nuh ve Hûd ve Salih Aleyhimüsselâm ve Kavm-i Âd ve Semûd ve Fir’avun gibi âsi milletlere tokat vuran ve en küçük bir zîhayatın hakkını muhafaza eden izzetli ve inâyetli bir adalet ve

وَمِنْ اٰيَاتِهِ أَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْاَرْضُ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِذَادَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الْاَرْضِ إِذَا أَنْتُمْ تَخْرُجُونَ [1]

âyeti, azametli bir îcâz ile der:

1. “Yine Onun âyetlerindendir ki, gök ve yer Onun emriyle ayakta durur. Sonra Osizi bir emirle çağırdığında derhal kabirlerinizden çıkarsınız.” RumSûresi, 30:25.

Nasıl ki iki kışlada yatan ve duran mutî askerler, bir kumandanın çağırmasıyla silâh başına ve vazife başınaboru sesiyle gelmeleri gibi, aynen öyle de, bu iki kışlanın misalinde ve emre itaatinde koca semâvât ve küre-i arz Sultan-ı Ezelînin askerlerine iki mutî kışla gibi, ne vakit Hazret-i İsrafil Aleyhisselâmın borusuyla o kışlalarda ölümle yatanlar çağrılsa, derhal ceset libaslarını giyip dışarı fırlamalarını ispat edip gösteren, her baharda arz kışlası içindekiler, melek-i ra’dın borusuyla aynı vaziyeti göstermesiyle nihayetsiz azameti anlaşılan bir saltanat-ı rububiyet; elbette ve elbette ve herhalde ve hiç şüphe getirmez ki, Onuncu Sözde ispatına binaen o rahmet ve hikmet ve inâyet ve adalet ve saltanat-ı sermediyenin gayet kat’î istedikleri dâr-ı âhiret ve daire-i haşir ve neşrin açılmamasıyla o nihayetsiz cemâl-i rahmet nihayetsiz bir çirkin merhametsizliğe inkılâp etmesi ve o hadsiz kemâl-i hikmet, hadsiz kusurlu abesiyete ve faidesiz israfata dönmesi ve o gayet şirin inâyet, gayet acı ihanetlere değişmesi ve o gayet mizanlı ve hakkaniyetli adalet, gayet şiddetli zulümlere kalb olması ve o gayet derecede haşmetli ve kuvvetli saltanat-ı sermediye sukut etmesi ve haşrin gelmemesiyle bütün haşmeti kaybolması ve kemâlât-ı rububiyeti acz ve kusur ile lekedar olması, hiçbir cihet-i imkânı yok, hiçbir akıl ihtimal vermez, yüz muhal içinde birden bulunur, dâire-i imkân haricinde bâtıl ve mümtenidir.

Çünkü nâzenin ve nazdar beslediği ve akıl ve kalb gibi cihazatla saadet-i ebediyeye ve âhirette bekà-i daimîye iştiyak hissini verdiği halde onu ebedî idam etmek, ne kadar gadirli bir merhametsizlik; ve onun yalnız dimağına yüzer hikmetler ve faideler taktığı halde onu dirilmemek üzere bütün cihazatını ve binler faideleri bulunan istidadâtını âkıbetsiz bir ölümle faidesiz, neticesiz, hikmetsiz bütün bütün israf etmek, ne derece hilâf-ı hikmet ve binler vaid ve ahidlerini yerine getirmemekle—hâşâ—aczini ve cehlini göstermek, ne kadar o haşmet-i saltanata ve o kemâl-i rububiyete zıttır, her zîşuur anlar. Bunlara kıyasen, inâyet ve adâleti tatbik eyle...

İşte, Hâlıkımızdan sorduğumuz âhirete dair sualimize *Rahmân, Hakîm, Adl, Kerîm, Hâkim* isimleri mezkûr hakikatle cevap veriyorlar; şeksiz, şüphesiz, güneş gibi âhireti ispat ediyorlar.

Hem madem biz gözümüzle görüyoruz, öyle ihâtalı ve azametli bir hafîziyet hükmeder ki, zîhayat herşeyin ve her hâdisenin çok sûretlerini ve gördüğü fıtrî vazifesinin defterini ve esmâ-i İlâhiyeye karşı lisan-ı hal ile tesbihatına dair sahife-i a’mâlini misâlî levhalarda ve çekirdeklerinde ve tohumcuklarında ve Levh-i Mahfuzun nümunecikleri olan kuvâ-yı hafızalarında ve bilhassa insanın dimağındaki pek büyük ve pek küçük kütüphanesi olan kuvve-i hafızasında ve sair maddî ve mânevî in’ikâs âyinelerinde kaydeder, yazdırır, zaptederek muhafaza altına alır.Sonra, mevsimi geldikçe bütün o mânevî yazıları maddî bir tarzda dagözümüze gösterip milyonlarla misâller ve deliller ve nümunelerkuvvetiyle [1] وَاِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ âyetindeki en acip bir hakikat-ı haşriyeyi, kudretin bir çiçeği olan her bahar, kendi çiçek-i ekberinde milyarlar dille kâinata ilân eder. Ve başta nev-i insan olarak eşya, fenaya düşmek ve ademe sukut etmek ve hiçlikte mahvolmak ve başta nev-i beşer olarak zîhayatlar idam edilmek için yaratılmamışlar. Belki bekàya terakki ile ve devama tasaffi ile ve sermedî vazifeye istidadıyla girmek için halk olunduklarını gayet kuvvetli ispat eder.

Evet, her baharda müşahede ediyoruz ki, güz mevsimi kıyametinde vefat eden hadsiz nebatat, bahar haşrinde herbir ağaç, herbir kök, herbir çekirdek, herbir tohum وَاِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ âyetini okuyup bir mânâsını, bir ferdini kendi diliyle, geçmiş senelerde gördüğü vazifenin misalleriyle tefsir ederek o azametli hafîziyete şehadet eder, [2] هُوَ الْأَوَّلُ وَالْاٰخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ âyetindeki dört muazzam hakikatleri herşeyde gösterip hafîziyeti âzami derecede ve haşri

bahar kolaylığında ve kat’iyetinde bizlere ders verir.

Evet, bu dört ismin cilveleri en cüz’îden en küllîye kadar cereyan ederler. Meselâ, nasıl ki bu ağacın menşei olan bir çekirdek, اَلْأَوَّلُ[3] ismine mazhariyetle o ağacın gayet mükemmel programını ve icadının noksansız cihazatını ve teşekkülünün bütün şeraitini câmi’ bir kutucuktur ki, hafîziyetin azametini ispat eder.

1. “Amel defterleri açılıp yayınlandığı zaman.” Tekvir Sûresi, 81:10.
2. “O Evveldir; başlangıcı olmadığı gibi, bütün varlıkların başlangıcı da Onun ilim ve kudretine bağlıdır. O Âhirdir; sonu olmadığı gibi bütün varlıkların neticesi Onabakar ve dönüşü Onadır. O Zâhirdir; varlık ve birliğinin delillerihersşeyde ap açık görünür ve bütün varlıklar dış görünüşleri ve san’atlıyapılışlarıyla Onun kudret ve sanatına şâhitlik eder. O Bâtındır; herşeyin hakikatine vâkıftır ve herşeyin içyüzü Onun kudret ve hikmetine şâhitlik eder.” Hadîd Sûresi, 57:3.
3. Evvel: her şeyin aslını ve başlangıcını ezelî ilmiyle tespit eden ve Kendisinden önce hiçbir şey var olmayan Allah.

وَالْاٰخِرُ[1] ismine mazhar olan meyvesi ise, çekirdekleriyle o ağacın işlediği bütün fıtrî vazifelerinin fihristesini ve amellerinin listesini ve hayat-ı saniyesinin düsturlarını ihtiva eden bir sandukçuktur ki, âzamî derecede hafîziyete şehadet eder.

وَالظَّاهِرُ[2] ismine mazhar olan o ağacın suret-i cismâniyesi ise, öyle tenasüplü ve san’atlı ve süslü bir hulle, bir libas ve ayrı ayrı nakışlar ve zîynetler ve yaldızlı nişanlarla tezyin edilmiş, güya yetmiş renkli bir hûri elbisesidir ki, hafîziyet içinde azamet-i kudret ve kemâl-i hikmet ve cemâl-i rahmeti gözlere gösterir.

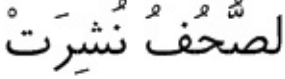
وَالْبَاطِنُ[3] ismine âyine olan o ağacın içindeki makinesi ise, öyle muntazam ve mükemmel ve mu’cizatlı bir fabrika, bir destgâh, bir kimyahâne ve hiçbir dalı ve meyveyi ve yaprağı gıdasız bırakmayan mizanlı bir kazan-ı erzaktır ki, hafîziyet içinde kemâl-i kudret ve adalet ve cemâl-i rahmet ve hikmeti güneş gibi ispat eder.

1. Âhir: her şeyin sonunu ezelî ilmiyle belirleyen ve sonu gelen varlıklarınneslini tohum ve çekirdeklerde tanzim eden ve her şeyden sonra yalnızKendisi bâkî kalan Allah.
2. Zâhir: her şeyin dış yüzlerini çeşitli cihaz ve ince nakışlarla süsleyerekmükemmel ve güzel yaratan ve her şeyde varlık ve birliğinin işaretleriaçıkça görünenAllah.
3. Bâtın: bütün varlıkların içyüzlerini mükemmel bir fabrikanın harika makineleri gibi yaratıp işleten ve bununla da isim ve sıfatlarının her türlünoksandan uzak olduğunu gösterenAllah.

Aynen öyle de, küre-i arz, senevî mevsimler cihetinde bir ağaçtır. İsm-i Evvel cilvesiyle güz mevsiminde hafîziyete emanet edilen bütün tohumlar ve çekirdekler, bahar çarşafını giyen zemin yüzünün milyarlar dal, budak, meyve veren ve çiçek açan ağacının teşkilatına dair İlâhî emirlerin mecmuacıkları ve kaderden gelen düsturların listeleri ve geçen yazın işlediği vazifelerin küçücük sahife-i amelleri ve defter-i hidematıdır ki, bilbedahe bir Hafîz-i Zülcelâl-i ve’l-İkramın hadsiz kudret, adalet, hikmet, rahmet ile iş gördüğünü gösteriyor.

Ve senevî zemin ağacının âhiri ise, ikinci güzde o ağacın gördüğü bütün vazifelerini ve esmâ-i İlâhiyeye karşı ettiği bütün fıtrî tesbihatlarını ve gelecek

bahar haşrinde neşrolabilen bütün sahâif-i amallerini, zerrecik ve küçücük kutucukların içine koyup, Hafîz-i Zülcelâlin dest-i hikmetine teslim eder *Hüve'l-Âhir* ismini hadsiz dillerle kâinat yüzünde okur.

Ve bu ağacın zâhiri ise, haşrin üç yüz bin misallerini ve emarelerini gösteren üç yüz bin küllî ve çeşit çeşit çiçekler açıp hadsiz rahmâniyet ve rezzâkiyet ve rahîmiyet ve kerîmiyet sofralarını sererek zîhayatlara ziyafetler vermekle *Hüve'z-Zâhir* ismini, meyveleri, çiçekleri, taamları sayısınca lisanlarıyla zikredip medh ü senâ eder, gündüz gibi [1] hakikatini gösterir.

1. "Amel defterleri açılıp yayınlandığı zaman." Tekvir Sûresi, 81:10.

Bu haşmetli ağacın bâtını ise, hadsiz ve hesaba gelmez muntazam makineleri ve mizanlı fabrikaları kemâl-i dikkat ve intizamla işlettiren öyle bir kazan ve destgâhtır ki, bir dirhemden bin batman taamları pişirir, açlara yetiştirir. Ve öyle bir mizan ve dikkatle işler ki, zerre kadar tesadüfün karışmasına bir yer bırakmıyor. *Hüve'l-Bâtın* ismini zeminin içyüzüyle, yüz bin dille tesbih eden bazı melâike gibi, yüz bin tarzlarda ilân edip ispat eder.

Hem arz, senevî hayatı haysiyetiyle bir ağaç olduğu ve o dört isim içinde hafîziyeti ve onunla haşir kapısına bir anahtar yaptığı gibi; aynen öyle de, dehrî ve dünya hayatı cihetiyle yine meyveleri âhiret pazarına gönderilen bir muntazam ağaçtır. Ve o dört isme öyle bir mazhar, bir âyine ve âhirete giden bir yol açar ki, genişliğini ihataya ve tabire aklımız kâfi gelmiyor. Yalnız bu kadar deriz:

Nasıl ki bir saatin saniyeleri ve dakikaları ve saatleri ve günleri sayanhaftalık saatin milleri birbirine benzer, birbirini ispat eder.Saniyelerin hareketini gören, sair çarkların hareketlerini tasdik etmeye mecbur olur. Aynen öyle de, semâvât ve arzın Hâlık-ı Zülcelâlinin bir saat-i ekberi olan bu dünyanın saniyelerini sayan günler ve dakikalarını hesap edenseneler ve saatlerini gösteren asırlar ve günlerini bildiren devirlerbirbirine benzer, birbirini ispat eder. Ve bu gecenin sabahı ve bu kışın baharı kat'iyetinde fâni dünyanın karanlıklı kışının bâki bir baharı ve sermedî bir sabahı geleceğini hadsiz emârelerle haber verir diye, Hafîz ismi ile [1] isimleri, biz Hâlıkımızdan sorduğumuz haşir meselesine, mezkûr hakikatle cevap veriyorlar.

1. "O Evveldir, Âhirdir, Zâhirdir ve Bâtındır." Hadîd Sûresi, 57:3.

Hem madem gözümüzle görüyoruz ve aklımızla anlıyoruz ki;

İnsan şu kâinat ağacının en son ve en cemiyetli meyvesi,

Ve hakikat-ı Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm cihetiyle çekirdek-i aslîsi,

Ve kâinat Kur’ân’ının âyet-i kübrası,

Ve İsm-i Âzamı taşıyan âyetü’l-kürsîsi,

Ve kâinat sarayının en mükerrem misafiri,

Ve o saraydaki sair sekenelerde tasarrufa mezun en faal memuru,

Ve kâinat şehrinin zemin mahallesinin bahçesinde ve tarlasında, varidat ve sarfiyatına ve zer’ ve ekilmesine nezarete memur,

Ve yüzer fenler ve binler san’atlarla teçhiz edilmiş en gürültülü ve mes’uliyetli nâzırı,

Ve kâinat ülkesinin arz memleketinde, Padişah-ı Ezel ve Ebedin gayet dikkat altında bir müfettişi, bir nevi halife-i arzı,

Ve cüz’î ve küllî harekâtı kaydedilen bir mutasarrıfı,

Ve semâ ve arz ve cibâlin kaldırmasından çekindikleri emanet-i kübrâyı omuzuna alan,

Ve önüne iki acip yol açılan, bir yolda zîhayatın en bedbahtı ve diğerinde en bahtiyarı,

Çok geniş bir ubudiyetle mükellef bir abd-i küllî,

Ve Kâinat Sultanının İsm-i Âzamına mazhar ve bütün esmâsına en câmi’ bir âyinesi, ve hitabât-ı Sübhâniyesine ve konuşmalarına en anlayışlı bir muhatab-ı hassı,

Ve kâinatın zîhayatları içinde en ziyade ihtiyaçlısı,

Ve hadsiz fakrıyla ve acziyle beraber hadsiz maksatları ve arzuları ve nihayetsiz düşmanları ve onu inciten zararlı şeyleri bulunan bir biçare zîhayatı,

Ve istidatça en zengini,

Ve lezzet-i hayat cihetinde en müteellimi ve lezzetleri dehşetli elemlerle âlûde,

Ve bekàya en ziyade müştak ve muhtaç ve en çok lâyık ve müstehak ve devamı ve saadet-i ebediyeyi hadsiz dualarla isteyen ve yalvaran ve bütün dünya lezzetleri ona verilse, onun bekàya karşı arzusunu tatmin etmeyen,

Ve ona ihsanlar eden Zâtı perestiş derecesinde seven ve sevdiren ve sevilen çok hârika bir mu’cize-i kudret-i Samedâniye ve bir acûbe-i hilkat,

Ve kâinatı içine alan ve ebede gitmek için yaratıldığına bütün cihazat-ı insaniyesi şehadet eden, böyle yirmi küllî hakikatlerle Cenâb-ı Hakkın Hak ismine bağlanan,

Ve en küçük zîhayatın en cüz’î ihtiyacını gören ve niyazını işiten ve fiilen cevap veren Hafîz-i Zülcelâlin *Hafîz* ismiyle mütemadiyen amelleri kaydedilen

ve kâinatı alâkadar edecek ef’âlleri o ismin kâtibîn-i kiramlarıyla yazılan ve herşeyden ziyade o ismin nazar-ı dikkatine mazhar bulunan bu insanlar, elbette ve elbette ve herhalde ve hiçbirşüphe getirmez ki, bu yirmi hakikatın hükmüyle, insanlar için bir haşir ve neşir olacak ve *Hak* ismiyle evvelki hizmetlerinin mükâfatını ve kusuratının mücâzâtını çekecek ve Hafîz ismiyle cüz’î-küllî kayd altına alınan her amelinden muhasebe ve sorguya çekilecek ve dâr-ı bekàda saadet-i ebediye ziyafetgâhının ve şekavet-i daime hapishanesinin kapıları açılacak ve bu âlemde çok tâifelere kumandanlık yapan ve karışan ve bazan karıştıran bir zabit, toprağa girip her amelinden sual olunmamak ve uyandırılmamak üzere yatıp saklanmayacaktır.

Yoksa, sineğin sesini işitip hakk-ı hayatını vermekle fiilen cevap verdiği halde, gök gürültüsü kuvvetinde bekàya ait hadsiz hukuk-u insaniyenin, mezkûr yirmi hakikatler lisanlarıyla edilen ve Arşı ve ferşi çınlatan dualarını işitmemek ve o hadsiz hukuku zayi etmek ve sinek kanadının intizamı şehadetiyle sinek kanadı kadar israf etmeyen bir hikmet, bütün o hakikatlerin bağlandıkları insanî istidadatı ve ebede uzanan emelleri ve arzuları ve o istidat ve arzuları besleyen kâinatın pek çok rabıtalarını ve hakikatlerini bütün bütün israf etmek öyle bir haksızlıktır ve imkân haricinde ve zâlimâne bir çirkinliktir ki, *Hak* ve *Hafîz Hakîm* ve *Cemîl* ve *Rahîm* isimlerine şehadet eden bütün mevcudât onu reddeder, “Yüz derece muhal ve bin vech ile mümtenidir” derler.

İşte biz Hâlıkımızdan haşre dair sorduğumuz suale *Hak, Hafîz, Hakîm, Cemîl, Rahîm* isimleri cevap verip derler: “Biz hak ve hakikat olduğumuz gibi ve hem bize şehadet eden mevcudâtın tahakkuku misillü, haşir haktır ve muhakkaktır.”

Hem madem... (Daha yazacaktım, fakat güneş gibi malûm olmasından kısa kestim.)

İşte geçmiş misâllerde ve *madem’*lerdeki maddelere kıyasen, Cenâb-ı Hakkın yüz, belki bin esmâsının kâinata bakan isimlerinin herbirisi, nasıl ki mevcudattaki âyine ve cilveleriyle Müsemmâsını bedahetle ispat eder; aynen öyle de, haşri ve dâr-ı âhireti de gösterirler ve kat’iyetle ispat ederler.

Hem nasıl Hâlıkımızdan sorduğumuz sualimize, o Rabbimiz bütün fermanlarıyla ve nazil ettiği bütün kitaplarıyla ve müsemmâ olduğu ekser isimleriyle bize kudsî ve kat’î cevap veriyor; aynen öyle de, melâikeleriyle ve onların diliyle daha başka bir tarzda dedirir:

“Sizin zaman-ı Âdem’den beri hem ruhanîlerle, hem bizimle görüşmenizin yüzer tevatür kuvvetinde hâdiseleri var. Ve bizim ve ruhanilerin vücutlarına ve ubudiyetlerine delâlet eden hadsiz emâre ve deliller var. Ve biz âhiret salonlarında ve bazı dairelerindegezdiğimizi, birbirimize mutabık olarak sizin

kumandanlarınızlagörüştüğümüz zaman söylemişiz ve daima da söylüyoruz. Elbette bugezdiğimiz bâki ve mükemmel salonlar ve bu salonların arkalarında tefriş ve tezyin edilmiş olan saraylar ve menzilller, hiç şüphemiz yoktur ki, gayet ehemmiyetli misafirleri o yerlerde iskân etmek üzere bekliyorlar. Size kat'î beyan ediyoruz" diye sualimize cevap veriyorlar.

Hem madem Hâlıkımız, bize en büyük muallim ve en mükemmel üstad ve şaşırmaz ve şaşırtmaz en doğru rehber olarak Muhammed-i Arabî Aleyhissalâtü Vesselâmı tayin etmiş ve en son elçi olarak göndermiş. Biz dahi, ilmelyakîn mertebesinden aynelyakîn ve hakkalyakîn mertebelerine terakki ve tekemmül etmek üzere, herşeyden evvel bu üstadımızdan, Hâlıkımızdan sorduğumuz suali sormaklığımız lâzım geliyor. Çünkü o zât, Hâlıkımız tarafından herbiri birer nişane-i tasdik olan bin mu'cizatıyla, Kur'ân'ın bir mu'cizesi olarak, Kur'ân'ın hak ve kelâmullah olduğunu ispat ettiği gibi; Kur'ân dahi, kırk nevi i'câz ile o zâtın bir mu'cizesi olup, onun doğru ve Resulullah olduğunu ispat ederek, ikisi beraber, biri âlem-i şehadet lisanı (bütün hayatında, bütün enbiya ve evliyanın tasdikleri altında) diğeri âlem-i gayb lisanı bütün semâvî fermanların ve kâinat hakikatlerinin tasdikleri içinde binler âyâtıyla iddia ve ispat ettikleri hakikat-i haşriye elbette güneş ve gündüz gibi bir kat'iyettedir. Evet, haşir gibi, en acip ve en dehşetli ve tavr-ı aklın haricinde bir mesele, ancak ve ancak böyle harika iki üstadın dersleriyle halledilir, anlaşılır.

Eski zaman peygamberleri ümmetlerine Kur'ân gibi izahat vermediklerinin sebebi, o devirler beşerin bedeviyet ve tufûliyet devri olmasıdır. İptidaî derslerde izah az olur.

Elhâsıl: Madem Cenâb-ı Hakkın ekser isimleri âhireti iktiza edip isterler; elbette o isimlere delâlet eden bütün hüccetler, bir cihette âhiretin tahakkukuna dahi delâlet ederler.

Ve madem melâikeler âhiretin ve âlem-i bekânın dairelerini gördüklerini haber veriyorlar; elbette melâike ve ruhların ve ruhaniyâtın vücut ve ubudiyetlerine şehadet eden deliller, dolayısıyla âhiretin vücuduna dahi delâlet ederler.

Ve madem Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın bütün hayatında vahdâniyetten sonra en daimî dâvâsı ve müddeâsı ve esası âhirettir; elbette o zâtın nübüvvetine ve sıdkına delâlet eden bütün mu'cizeleri ve hüccetleri, bir cihette, dolayısıyla âhiretin tahakkukuna ve geleceğine şehadet ederler.

Ve madem Kur'ân'ın dörtten birisi haşir ve âhirettir ve bin âyâtıyla onun ispatına çalışır ve onu haber verir; elbette Kur'ân'ın hakkaniyetine şehadet ve delâlet eden bütün hüccetleri ve delilleri ve burhanları, dolayısıyla âhiretin vücûduna ve tahakkukuna ve açılmasına dahi delâlet ve şehadet ederler.

İşte bak, bu rükn-ü imanî ne kadar kuvvetli ve kat’î olduğunu gör.

Sekizinci Meselenin Bir Hülâsası

Yedincide haşri çok makamattan soracaktık. Fakat Hâlıkımızın isimleriyle verdiği cevap o derece kuvvetli yakîn ve kanaat verdi ki, daha başka sorgulara ihtiyaç bırakmadığından, orada kısa kestik. Şimdi bu meselede, âhiret imanının, hem âhiretin saadetine, hem dünya saadetine dair temin ettiği faideler ve neticelerinden yüzden biri hülâsa edilecek. Saadet-i uhreviyeye ait kısmı, Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyânın izahatı daha hiç bir beyana ihtiyaç bırakmamış. Onu ona havale ederek ve saadet-i dünyeviyeye ait kısmı izah cihetini Risale-i Nur'a bırakıp, yalnız kısa bir hülâsa ile insanın hayat-ı şahsiye ve hayat-ı içtimaiyesine ait yüzer neticelerinden üç-dört tanesini beyan ederiz.

Birincisi

İnsan, sair hayvanata muhalif olarak, hanesiyle alâkadar olduğu misillü, dünya ile alâkadardır. Ve akaribiyle münasebettar olduğu gibi, nev-i beşer ile de ciddî ve fıtrî münasebettardır. Ve dünyada muvakkat bekàsını arzuladığı gibi, bir dâr-ı ebedîde bekàsını, aşk derecesinde arzuluyor. Ve midesinin gıda ihtiyacını temin etmeye çalıştığı gibi, dünya kadar geniş, belki ebede kadar uzanan sofraları ve gıdaları, akıl ve kalb ve ruh ve insaniyet mideleri için tedarik etmeye fıtraten mecburdur, çabalıyor. Ve öyle arzuları ve matlapları var ki, ebedî saadetten başka hiçbir şey onları tatmin etmiyor. Hattâ, Onuncu Sözde işaretedildiği gibi, bir zaman, küçüklüğümde, hayalimden sordum: "Sana birmilyon sene ömür ve dünya saltanatı verilmesini, fakat sonra ademe ve hiçliğe düşmesini mi istersin? Yoksa, bâki fakat âdi ve meşakkatli bir vücudu mu istersin?" dedim. Baktım, ikincisini arzulayıp birincisinden "Ah!" çekti. "Cehennem de olsa bekà isterim" dedi.

İşte, madem mahiyet-i insaniyenin bir hizmetkârı olan kuvve-i hayaliyeyi bu dünya lezzetleri tatmin etmiyor; elbette gayet câmi' mahiyet-i insaniye, ebediyetle fıtraten alâkadardır. İşte bu hadsiz arzu ve emellere bağlı olduğu halde, sermayesi bir cüz'î cüz-ü ihtiyarî ve fakr-ı mutlak bir insana, âhirete iman ne derece kuvvetli ve kâfi ve vâfi bir hazine, bir medar-ı saadet ve lezzet, bir medar-ı istimdat, bir merci ve dünyanın hadsiz gamlarına karşı bir medar-ı tesellî olduğu öyle bir meyve ve faidedir ki, onu kazanmak yolunda dünya hayatını feda etse yine ucuzdur.

İkinci meyvesi ve hayat-ı şahsiyeye bakan bir faidesi:

Üçüncü Meselede izah edilen ve Gençlik Rehberinde bir haşiye bulunan çok

ehemmiyetli bir neticedir.

Evet, her insanın, her zaman düşündüğü en ehemmiyetli endişesi, mezaristana giren kendi dostları ve akrabaları gibi o idamhaneye girmek keyfiyetidir. Birtek dostu için ruhunu feda eden o bîçare insanın, binler, belki milyonlar, milyarlar dostları ebedî bir müfarakat içinde idam olmalarını tevehhüm edip Cehennem azabından beter bir elem, o düşünmek ucundan göründüğü vakit, âhirete iman geldi, gözünü açtırdı ve perdeyi kaldırdı... "Bak" dedi. O, imanla baktı. Cennet lezzetinden haber veren bir lezzet-i ruhâniyeyi, o dostları ebedî ölümlerden ve çürümelerden kurtulup mesrurâne bir nuranî âlemde onu da bekliyorlar vaziyetinde müşahedesiyle aldı.

Risale-i Nur'da bu netice hüccetlerle izahına iktifaen kısa kesiyoruz.

Hayat-ı şahsiyeye ait üçüncü bir faidesi:

İnsanın sair zîhayatlar üstündeki tefevvuku ve rütbesi ise, yüksek seciyeleri ve cemiyetli istidatları ve küllî ubudiyetleri ve geniş vücudî daireleri itibarıyladır. Halbuki o insan hem mâdum, hem ölü, hem karanlık olan geçmiş ve gelecek zamanların ortasında sıkışmış bir kısa zaman olan hazır vaktin mikyasıyla, ölçüsüyle hamiyeti, muhabbeti, kardeşliği, insaniyeti gibi seciyeler alır.

Meselâ, eskiden tanımadığı ve ayrılıktan sonra da hiç göremeyeceği babasını,kardeşini, karısını, milletini ve vatanını sever, hizmet eder. Ve tam sadakate ve ihlâsa pek nâdir muvaffak olabilir; o nisbette kemâlâtı ve seciyeleri küçülür. Değil hayvanların en ulvîsi, belki baş aşağı, akıl cihetiyle en biçaresi ve aşağısı olmak vaziyetine düşeceği sırada, âhirete iman imdadayetişir. Mezar gibi dar zamanını, geçmiş ve gelecek zamanları içine alan pek geniş bir zamana çevirir ve dünya kadar, belki ezelden ebede kadar bir daire-i vücut gösterir.

Babasını dâr-ı saadette ve âlem-i ervahta dahi pederlik münasebetiyle ve kardeşini tâ ebede kadar uhuvvetini düşünmesiyle ve karısını Cennette dahi en güzel bir refika-i hayatı olduğunu bilmesi haysiyetiyle sever, hürmet eder, merhamet eder, yardım eder. Ve o büyük ve geniş daire-i hayatta ve vücuttaki münasebetler için olan ehemmiyetli hizmetleri, dünyanın kıymetsiz işlerine ve cüz'î garazlarına ve menfaatlerine âlet etmez. Ciddi sadakate ve samimi ihlâsa muvaffak olarak, kemâlâtı ve hasletleri, o nisbette, derecesine göre yükselmeye başlar, insaniyeti teâli eder. Hayat lezzetinde serçe kuşuna yetişmeyen o insan, bütün hayvanat üstünde, kâinatın en müntehap ve bahtiyar bir misafiri ve Sahib-i Kâinatın en mahbup ve makbul bir abdi olmasıdır. Bu netice dahi Risale-i Nur'da hüccetlerle izahına iktifaen kısa kesildi.

Dördüncü bir faidesi ki, insanın hayat-ı içtimaiyesine bakıyor:

Risale-i Nur'dan Dokuzuncu Şuâda beyan edilen o neticenin bir hülâsası

şudur:

Nev-i insanın dörtten birini teşkil eden çocuklar, âhiret imanıyla insanca yaşayabilirler ve insaniyetin istidatlarını taşıyabilirler. Yoksa, elîm endişeler içinde, kendini uyutturmak ve unutturmak için çocukçaoyuncaklarıyla, haylâz bir hayatla yaşayacak. Çünkü, her vakit etrafında onun gibi çocukların ölmesiyle onun nazik dimağında ve ileride uzun arzuları taşıyan zayıf kalbinde ve mukavemetsiz ruhunda öyle bir tesir yapar ki, hayatı ve aklı o biçareye âlet-i azap ve işkence edeceği zamanda, âhiret imanının dersiyle, görmemek içinoyuncaklar altında onlardan saklandığı o endişeler yerinde, bir sevinçve genişlik hissederek der:

“Bu kardeşim veya arkadaşım öldü, Cennetin bir kuşu oldu. Bizden daha iyi keyf eder, gezer. Ve validem öldü, fakat rahmet-i İlâhiyeye gitti, yine beni Cennette kucağına alıp sevecek ve ben de o şefkatli anneciğimi göreceğim” diye insaniyete lâyık bir tarzda yaşayabilir.

Hem insanın bir rub’unu teşkil eden ihtiyarlar, yakında hayatlarının sönmesine ve toprağagirmelerine ve güzel ve sevimli dünyalarının kapanmasına karşıtesellîyi, ancak ve ancak âhiret imanında bulabilirler. Yoksa omerhametli muhterem babalar ve fedakâr şefkatli analar, öyle bir vâveylâ-yı ruhî ve bir dağdağa-i kalbî çekeceklerdi ki, dünya onlara meyusâne bir zindan ve hayat işkenceli bir azap olurdu. Fakat âhiret imanı onlara der:

“Merak etmeyiniz. Sizin ebedî bir gençliğiniz var, gelecek ve parlak bir hayat ve nihayetsiz bir ömür sizi bekliyor. Ve zâyi ettiğiniz evlât ve akrabalarınızla sevinçlerle görüşeceksiniz. Ve ettiğiniz bütün iyilikleriniz muhafaza edilmiş; mükâfatlarını göreceksiniz” diye, iman-ı âhiret onlara öyle bir tesellî ve inşirah verir ki; her birinin yüz ihtiyarlık birden başlarına toplansa onları meyus etmez.

Nev-i insanın üçten birisini teşkil eden gençler, hevesatları galeyanda, hissiyata mağlûp, cüretkâr akıllarını her vakit başına almayan o gençler, âhiret imanını kaybetseler ve Cehennem azabını tahattur etmezlerse, hayat-ı içtimaiyede, ehl-i namusun malı ve ırzı ve zayıf ve ihtiyarların rahatı ve haysiyeti tehlikede kalır. Bazı, bir dakika lezzeti için bir mes’ut hanenin saadetini mahveder ve bu gibi, hapiste dört beş sene azap çeker, canavar bir hayvan hükmüne geçer. Eğer iman-ı âhiret onun imdadına gelse, çabuk aklını başına alır. “Gerçi hükümet hafiyeleri beni görmüyorlar ve ben onlardan saklanabilirim. Fakat Cehennem gibi bir zindanı bulunan bir Padişah-ı Zülcelâlin melâikeleri beni görüyorlar ve fenalıklarımı kaydediyorlar. Ben başıboş değilim ve vazifedar bir yolcuyum. Ben de onlar gibi ihtiyar ve zayıf olacağım” diye, birden, zulmen tecavüz etmek istediği adamlara karşı bir şefkat, bir hürmet

hissetmeye başlar. Bu mânânın dahi Risale-i Nur'da burhanlarıyla izahına iktifaen kısa kesiyoruz.

Hem nev-i beşerin ehemmiyetli bir kısmı, hastalar ve mazlumlar ve bizim gibi musibetzedeler ve fakirler ve ağır ceza alan mahpuslar, eğer iman-ı âhiret onların imdadına yetişmezse, her vakit hastalığın ihtarıyla gözü önüne gelen ölüm ve intikamını alamadığı ve namusunu elinden kurtaramadığı zâlimin mağrurâne ihaneti ve büyük musibetlerde boşu boşuna malını, evlâdını kaybetmekle gelen elîm meyusiyeti ve bir-iki dakika veya bir iki saat keyif yüzünden beş on sene böylebir hapis azabını çekmekten gelen kederli sıkıntı, elbette o biçarelere dünyayı zindan ve hayatı bir işkenceli azaba çevirir. Eğer âhirete iman imdatlarına yetişse, birden onlar nefes alırlar; sıkıntıları, meyusiyetleri ve endişeleri ve intikam hiddetleri, derece-i imanına göre kısmen ve bazan tamamen zâil olur.

Hattâ diyebilirim ki, benim ve bir kısım kardeşlerimin bu sebepsiz hapsimizde ve dehşetli musibetimizde, eğer iman-ı âhiret yardım etmeseydi, bir gün dayanmak, ölüm kadar tesir edip bizi hayattan istifa etmeye sevk edecekti. Fakat hadsiz şükür olsun, benim canım kadar sevdiğim pek çok kardeşlerimin bu musibetten gelen elemlerini de çektiğim ve gözüm kadar sevdiğim binler Risale-i Nur risaleleri ve benim yaldızlı ve süslü ve çok kıymettar kitaplarımın ziyaları ve ağlamalarından teessüflerini çektiğim ve eskiden beri az bir ihaneti ve tahakkümü kaldıramadığım halde; sizi kasemle temin ederim ki, iman-ı bil'âhiret nuru ve kuvveti bana öyle bir sabır ve tahammül ve tesellî ve metanet, belki mücahidâne, kârlı bir imtihan dersinde daha büyük mükâfatı kazanmak için bir şevk verdi ki, ben bu risalenin başında dediğim gibi, kendimi medrese-i Yusufiye ünvanına lâyık bir güzel ve hayırlı medresede biliyorum. Arasıra gelenhastalıklar ve ihtiyarlıktan neş'et eden titizlikler olmasaydı, mükemmel ve rahat-ı kalb ile derslerime daha ziyade çalışacaktım. Her ne ise, bu makam münasebetiyle saded harici girdi; kusura bakılmasın.

Hem her insanın küçük bir dünyası, belki küçük bir cenneti dahi kendi hanesidir. Eğer iman-ı âhiret o hanenin saadetinde hükmetmezse, o aile efradı, herbiri şefkat ve muhabbet ve alâkadarlığı derecesinde elîm endişeler ve azaplar çeker. O cenneti, cehenneme döner veyahut muvakkat eğlenceler ve sefahetlerle aklını tenvim edip uyutur. Devekuşu gibi avcıyı görür, kaçamıyor, uçamıyor. Başını kuma sokar, tâ görünmesin. Başını gaflete sokar, tâ ölüm ve zevâl ve firak onu görmesin. Divanece, muvakkat iptal-i his nev'inden bir çare bulur. Çünkü, meselâ valide, ruhunu feda ettiği evlâdını daima tehlikelere mâruz gördükçe titrer. Ve pederini ve kardeşini eksik olmayan belâlardankurtaramayan evlâtlar, daim bir keder, bir korkaklık hisseder. Bunakıyasen, bu dağdağalı, kararsız

hayat-ı dünyeviyede, o mes’ut zannedilen aile hayatı çok cihetlerle saadetini kaybeder. Ve kısacık bir hayattaki münasebet ve karâbet dahi, hakiki sadakati ve samimî ihlâsı ve garazsız bir hizmeti ve muhabbeti vermez. Ahlâk o nisbette küçülür, belki sukut eder.

Eğer âhirete iman o haneye girse, birden ışıklandıracak. Ortalarındaki münasebet ve şefkat ve karâbet ve muhabbet, kısacık bir zaman ölçüsüyle değil, belki dâr-ı âhirette, saadet-i ebediyede dahi o münasebetlerin devamı ölçüsüyle samimî hürmet eder, sever, şefkat eder, sadakat eder, kusurlarına bakmaz gibi ahlâk yükseklenir. Hakikî insaniyet saadeti o hanede başlar inkişafa.

Bu mânâ dahi hüccetlerle Risale-i Nur’da beyanına binaen kısa kesildi.

Hem herbir şehir kendi ahalisine geniş bir hanedir. Eğer iman-ı âhiret o büyük aile efradında hükmetmezse, güzel ahlâkın esasları olan ihlâs, samimiyet, fazilet, hamiyet, fedakârlık, rıza-yı İlâhî, sevab-ı uhrevî yerine garaz, menfaat, sahtekârlık, hodgâmlık, tasannu, riya, rüşvet, aldatmak gibi haller meydan alır. Zâhirî âsâyiş ve insaniyet altında anarşistlik ve vahşet mânâları hükmeder; o hayat-ı şehriye zehirlenir. Çocuklar haylâzlığa, gençler sarhoşluğa, kavîler zulme, ihtiyarlar ağlamaya başlarlar.

Buna kıyasen, memleket dahi bir hanedir ve vatan dahi bir millî ailenin hanesidir. Eğer iman-ı âhiret bu geniş hanelerde hükmetse, birden samimî hürmet ve ciddî merhamet ve rüşvetsiz muhabbet ve muavenet ve hilesiz hizmet ve muaşeret ve riyâsız ihsan ve fazilet ve enâniyetsiz büyüklük ve meziyet o hayatta inkişafa başlarlar.

Çocuklara der: “Cennet var, haylazlığı bırak.” Kur’ân dersiyle temkin verir.

Gençlere der: “Cehennem var, sarhoşluğu bırak.” Aklı başlarına getirir.

Zâlime der: “Şiddetli azap var, tokat yiyeceksin.” Adalete başını eğdirir.

İhtiyarlara der: “Senin elinden çıkmış bütün saadetlerinden çok yüksek ve daimî bir uhrevî saadet ve taze, bâki bir gençlik seni bekliyorlar. Onları kazanmaya çalış.” Ağlamasını gülmeye çevirir.

Bunlara kıyasen, cüz’î ve küllî herbir taifede hüsn-ü tesirini gösterir, ışıklandırır. Nev-i beşerin hayat-ı içtimaiyesiyle alâkadar olan içtimaiyyun ve ahlâkıyyûnların kulakları çınlasın! İşte, iman-ı âhiretin binler faidelerinden, işaret ettiğimiz beş altı nümunelerine sairleri kıyas edilse, kat’î anlaşılır ki, iki cihanın ve iki hayatın medar-ı saadeti yalnız imandır.

Risale-i Nur’da, Yirmi Sekizinci Sözde ve başka risalelerinde, haşrin cismaniyeti cihetinde gelen zayıf şüphelere kuvvetli cevaplarına iktifaen burada yalnız bir kısa işaretle deriz ki:

Esmâ-i İlâhiyenin en cemiyetli âyinesi cismâniyettedir. Ve hilkat-i kâinattaki makàsıd-ı İlâhiyenin en zengini ve faal merkezi cismaniyettedir. Ve ihsanat-ı Rabbâniyenin en çok çeşitleri ve rengârenkleri cismaniyettedir. Ve beşerin ihtiyacat dilleriyle Hâlıkına karşı dualarının ve teşekküratının en kesretli tohumları yine cismaniyettedir. Mâneviyat ve ruhâniyat âlemlerinin en mütenevvi çekirdekleri yine cismaniyettedir.

Bunlara kıyasen, yüzer küllî hakikatler cismaniyette temerküz ettiğinden, Hâlık-ı Hakîm, zemin yüzünde cismaniyeti çoğaltmak ve mezkûr hakikatlere mazhar eylemek için, öyle sür'atli ve dehşetli bir faaliyetle kàfile kàfile arkasına mevcudata vücut giydirir, o meşhere gönderir. Sonra onları terhis eder, başkalarını gönderir. Mütemadiyen kâinat fabrikasını işlettirir. Cismanî mahsulâtı dokuyup, zemini âhirete ve Cennete bir fidanlık bahçesi hükmüne getirir. Hattâ insanın cismânî midesini memnun etmek için o midenin hâl diliyle bekàsına dair duasını kemâl-i ehemmiyetle dinleyip kabul ederek fiilen cevap vermek için, hadsiz ve hesapsız ve yüz binler tarzlarda ve binler çeşit çeşit lezzetlerde gayet san'atlı taamları ve gayet kıymetli nimetleri cismaniyete ihzar etmek, bedahetle ve şeksiz gösterir ki, dâr-ı âhirette Cennetin en çok ve en mütenevvi lezzetleri cismanîdir. Ve saadet-i ebediyenin en ehemmiyetli ve herkesin istediği ve ünsiyet ettiği nimetleri cismanîdir.

Acaba hiçbir cihet-i ihtimali ve imkânı var mı ki, bu âdi midenin hal diliyle bekà duasını kabul edip nihayetsiz mu'cizatlı maddî taamlarla onu minnettar ederek, her vakit tesadüfsüz, kastî olarak fiilen cevap veren bir Kadîr-i Rahîm, bir Alîm-i Kerîm, kâinatın en ehemmiyetli neticesi ve arzın halifesi ve o Hâlıkın güzidesi ve perestişkârı olan nev-i insanın insaniyet mide-i kübrâsı ile küllî ve yüksek ve daima arzu ettiği ve ünsiyet ettiği ve fıtraten istediği cismanî lezzetleri, dâr-ı bekàda verilmesine dair hadsiz umumî duaları kabul olmasın ve haşr-i cismânî ile fiilen cevap verilmesin, onu ebedî minnettar etmesin? Adeta sineğin sesini işitsin, gök gürültüsünü işitmesin! Ve âdi bir neferin kemâl-i ehemmiyetle techizatına baksın; orduya hiç bakmasın, ehemmiyet vermesin! Bu yüz derece muhal ve bâtıldır.

Evet, [1] وَفِيهَا مَا تَشْتَهِيهِ الْأَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْأَعْيُنُ âyetinin sarahat-i kat'iyesiyle, insan, en ziyade ünsiyet ettiği ve dünyada nümunesini tatmış olduğu cismanî lezzetleri Cennete lâyık bir tarzda görecek, tadacak. Ve lisan, göz ve kulak gibi âzâların ettikleri hâlis şükürler ve hususî ibadetlerin mükâfatları, o uzuvlara mahsus cismânî lezzetler ile verilecektir. Kur'ân-ı Mucizü'l-Beyan, o derece cismanî lezzetleri sarih bir surette beyan eder ki, başka te'villerle mânâ-yı zâhirîyi kabul etmemek imkân haricindedir.

1. “Orada canların çekeceği, gözlerin zevk alacağı herşey vardır.” Zuhruf Sûresi, 43:71.

İşte, iman-ı âhiretin meyveleri ve neticeleri gösteriyorlar ki, nasıl ki âzâ-yı insanîden midenin hakikati ve ihtiyacatı, taamların vücuduna kat’î delâlet eder; öyle de, insanın hakikati ve kemâlâtı ve fıtrî ihtiyacatı ve ebedî arzuları ve iman-ı âhiretin mezkûr netice ve faidelerini isteyen hakikatleri ve istidatları daha kat’î olarak âhirete ve Cennete ve cismanî bâki lezzetlere delâlet ve tahakkuklarına şehadet ettiği gibi, bu kâinatın hakikat-i kemâlâtı ve mânidar tekvînî âyâtı ve insaniyetin mezkûr hakikatlerle alâkadar bütün hakikatleri, dâr-ı âhiretin vücuduna ve tahakkukuna ve haşrin gelmesine ve Cennet ve Cehennemin açılmasına delâlet ve şehadet ettiklerini, Risale-i Nur eczaları ve bilhassa Onuncu ve Yirmi Sekizinci (iki makamı), Yirmi Dokuzuncu Sözler ve Dokuzuncu Şuâ ve Münacât risaleleri hüccetlerle, parlak ve şüphe bırakmaz bir tarzda ispat etmişler. Onlara havale ederek bu uzun kıssayı kısa kesiyoruz.

Cehenneme dair beyanat-ı Kur’âniye o kadar vâzıh ve zâhirdir ki, başka izahata ihtiyaç bırakmamış. Yalnız bir iki zayıf şüpheyi izale edecek iki üç nükteyi, tafsilini Risale-i Nur’a havale edip gayet kısa bir hülâsasını beyan edeceğiz.

Birinci Nükte

Cehennem fikri, geçmiş iman meyvelerinin lezzetlerini korkusuyla kaçırmıyor. Çünkü, hadsiz rahmet-i Rabbâniye, o korkan adama der: “Bana gel, tevbe kapısıyla gir. Tâ Cehennemin vücudu, değil korkutmak, belki sana Cennetin lezzetlerini tam bildirsin ve senin ve hukuklarına tecavüz edilen hadsiz mahlûkatın intikamlarını alsın, sizi keyiflendirsin.”

Eğer sen dalâlette boğulup çıkamıyorsan, yine Cehennemin vücudu bin derece idam-ı ebedîden hayırlıdır ve kâfirlere de bir nevi merhamettir. Çünkü insan hattâ yavrulu hayvanat dahi, akrabasının ve evlâdının ve ahbabının lezzetleriyle ve saadetleriyle lezzetlenir, bir cihette mes’ut olur. Şu halde, sen ey mülhid, dalâletin itibariyle ya idam-ı ebedî ile ademe düşeceksin veya Cehenneme gireceksin. Şerr-i mahz olan adem ise, senin bütün sevdiklerin ve saadetleriyle memnun ve bir derece mes’ut olduğun umum akraba ve asıl ve neslin, seninle beraber idam olmasından, binler derece Cehennemden ziyade senin ruhunu ve kalbini ve mahiyet-i insaniyeni yandırır. Çünkü Cehennem olmazsa Cennet de olmaz. Herşey senin küfrünle ademe düşer. Eğer sen Cehenneme girsen, vücut dairesinde kalsan, senin sevdiklerin ve akrabaların ya Cennette mes’ut veya vücut dairelerinde bir cihette merhametlere mazhar olurlar. Demek, herhalde Cehennemin vücûduna taraftar olmak sana lâzımdır. Cehennem aleyhinde bulunmak ademe taraftar olmaktır ki, hadsiz dostlarının saadetlerinin hiç olmasına taraftarlıktır.

Evet, Cehennem ise, hayr-ı mahz olan daire-i vücudun Hâkim-i Zülcelâlinin hakîmâne ve âdilâne bir hapishane vazifesini gören dehşetli ve celâlli bir mevcut ülkesidir. Hapishane vazifesini de görmekle beraber, başka pek çok vazifeleri var. Ve pek çok hikmetleri ve âlem-i bekàya ait hizmetleri var. Ve zebâni gibi pek çok zîhayatın celâldarâne meskenleridir.

İkinci Nükte

Cehennemin vücudu ve şiddetli azabı, hadsiz rahmete ve hakiki adalete ve israfsız, mizanlı hikmete zıddiyeti yoktur. Belki rahmet ve adalet ve hikmet, onun vücudunu isterler. Çünkü, nasıl bin mâsumların hukukunu çiğneyen bir zâlimi cezalandırmak ve yüz mazlum hayvanları parçalayan bir canavarı öldürmek, adalet içinde mazlumlara bin rahmettir. Ve o zâlimi affetmek ve canavarı serbest bırakmak, birtek yolsuz merhamete mukàbil, yüzer biçarelere yüzer merhametsizliktir.

Aynen öyle de, Cehennem hapsine girenlerden olan kâfir-i mutlak, küfrüyle hem esmâ-i İlâhiyenin hukukuna inkâr ile tecavüz, hem o esmâya şehadet eden mevcudatın şehadetlerini tekzip ile hukuklarına tecavüz ve mahlûkatın o esmâya karşı tesbihkârâne yüksek vazifelerini inkâr etmekle hukuklarına tecavüz ve kâinatın gaye-i hilkati ve bir sebeb-i vücudu ve bekàsı olan tezâhür-ü rububiyet-i İlâhiyeye karşı ubûdiyetlerle mukabelelerini ve âyinedarlıklarını tekzip ile hukukuna bir nevi tecavüz ettiği haysiyetiyle öyle azîm bir cinayet, bir zulümdür ki, affa kàbiliyeti kalmaz, [1] إِنَّ اللّٰهَ لاَيَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ .. âyetinin tehdidine müstehak olur. Onu Cehenneme atmamak, bir yersiz merhamete mukàbil, hukuklarına taarruz edilen hadsiz dâvâcılara hadsiz merhametsizlikler olur. İşte o dâvâcılar Cehennemin vücudunu istedikleri gibi, izzet-i celâl ve azamet-i kemâl dahi kat'î isterler.

1. "Muhakkak ki Allah, Kendisine ortak koşulmasını affetmez." Nisâ Sûresi, 4:48.

Evet, nasıl bir serseri âsi ve raiyete tecavüz eden bir adam, oranın izzetli hâkimine dese, "Beni hapse atamazsın ve yapamazsın" diye izzetine dokunsa, elbette o şehirde hapis olmasa da o edepsiz için bir hapis yapacak, onu içine atacak. Aynen öyle de, kâfir-i mutlak, küfrüyle izzet-i celâline şiddetle dokunuyor. Ve azamet-i kudretine inkâr ile dokunduruyor. Ve kemâl-i rububiyetine tecavüzüyle ilişiyor. Elbette Cehennemin pek çok vazifeler için pek çok esbab-ı mucibesi ve vücudunun hikmetleri olmasa da, öyle kâfirler için bir Cehennemi halk etmek ve onları içine atmak, o izzet ve celâlin şe'nidir.

Hem mahiyet-i küfür dahi Cehennemi bildirir. Evet, nasıl ki imanın mahiyeti eğer tecessüm etse, lezzetleriyle bir cennet-i hususiye şekline girebilir ve Cennetten bu noktadan gizli haber verir. Aynenöyle de, Risale-i Nur'da

delilleriyle ispat ve baştaki meselelerde dahiişaret edilmiş ki, küfrün ve bilhassa küfr-ü mutlakın ve nifakın ve irtidadın öyle karanlıklı ve dehşetli elemleri ve mânevî azapları var, eğer tecessüm etse, o mürted adama bir hususî cehennem olur ve büyük Cehennemden bu cihette gizli haber verir. Ve bu fidanlık dünya mezraasındaki hakikatçikler âhirette sümbüller vermesi noktasında bu zehirli çekirdek, o zakkum ağacına işaret eder, “Ben onun bir mâyesiyim,” der. “Ve beni kalbinde taşıyan bedbaht için o zakkum ağacının bir hususi nümunesi, benim meyvem olur.”

Madem küfür hadsiz hukuka bir tecavüzdür; elbette hadsiz bir cinayettir. Öyle ise hadsiz bir azaba müstehak eder. Madem bir dakika katl, on beş sene cezada (sekiz milyona yakın dakikada) hapis azabını çekmesini adalet-i beşeriye kabul edip maslahata ve hukuk-u âmmeye muvafık görür. Elbette bir küfür bin katl kadar olması cihetiyle, bir dakika küfr-ü mutlak, sekiz milyara yakın dakikalarda azap çekmesi, o kanun-u adalete muvafık geliyor. Bir sene ömrünü o küfürde geçiren, iki (2) trilyon sekiz yüz seksen (880) milyara yakın dakikada azaba müstehak ve [1] خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا sırrına mazhar olur.

Her ne ise... Kur’ân-ı Hakîmin Cennet ve Cehennem hakkındaki mu’cizâne izahatı ve Kur’ân’ın tefsiri ve ondan gelen Risale-i Nur’un Cennet ve Cehennemin vücutlarına dair hüccetleri, daha başka beyana ihtiyaç bırakmamışlar.

وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا
خَلَقْتَ هٰذَا بَاطِلاً سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ [2]
رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ اِنَّ عَذَابَهَا كَانَ
غَرَامًا اِنَّهَا سَاءَتْ مُسْتَقَرًّا وَمُقَامًا [3]

gibi pek çok âyetlerin ve başta Resul-i Ekrem (a.s.m.) ve umum peygamberler ve ehl-i hakikatın, her vakit dualarında en ziyade, اَجِرْنَا مِنَ النَّارِ .. خَلِّصْنَا مِنَ النَّارِ .. نَجِّنَا مِنَ النَّارِ ve vahiy ve şuhuda binaen onlarca kat’iyet kesb eden “Cehennemden bizi hıfz eyle” demeleri gösteriyor ki, nev-i beşerin en büyük meselesi Cehennemden kurtulmaktır. Ve kâinatın pek çok ehemmiyetli ve muazzam ve dehşetli bir hakikati Cehennemdir ki, bir kısım o

ehl-i şuhud ve keşif ve tahkik onu müşahede eder. Ve bir kısmı tereşşuhatını ve gölgelerini görür, dehşetinden feryat ederler, “Bizi ondan kurtar” derler.

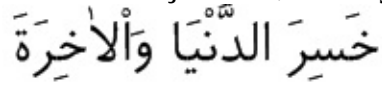
1. “Onlar orada ebedî olarak kalıcıdırlar.” Nisâ Sûresi, 4:169.
2. “Göklerin ve yerin yaratılışını tefekkür ederler. ‘Bu kâinatı boş yereyaratmadın, ey Rabbimiz,’ derler. ‘Seni bütün noksanlardan tenzihederiz. Sen bizi Cehennem ateşinin azâbından koru.” Âl-i İmran Sûresi,3:191.
3. “Cehennem azâbını bizden uzaklaştır. Onun azâbı dâimî bir helâktır. Gerçekten deorası ne kötü bir durak, ne kötü bir konaktır!” Furkan Sûresi, 25:64-65.

Evet, bu kâinatta hayır-şer, lezzet-elem, ziya-zulmet, hararet-bürudet, güzellik-çirkinlik, hidayet-dalâlet birbirine karşı gelmesi ve içine girmesi, pek büyük bir hikmet içindir. Çünkü şer olmazsa hayır bilinmez. Elem olmazsa lezzet anlaşılmaz. Zulmetsiz ziya, ehemmiyeti olmaz. Soğukla, hararetin dereceleri tahakkuk eder. Çirkinlikle, hüsnün tek bir hakikati, bin hakikat ve binler çeşit hüsün mertebeleri vücut bulur. Cehennemsiz, Cennetinpek çok lezzetleri gizli kalır. Bunlara kıyasen, herşey, bir cihette zıddıyla bilinebilir. Ve birtek hakikatı, sümbül verip çok hakikatler olur.

Madem bu karışık mevcudat dâr-ı fâniden dâr-ı bekàya akıp gidiyor. Elbette, nasıl ki hayır, lezzet, ışık, güzellik, iman gibi şeyler Cennete akar; öyle de, şer, elem, karanlık, çirkinlik, küfür gibi zararlı maddeler Cehenneme yağar. Ve bu mütemadiyen çalkanan kâinatın selleri o iki havza girer, durur.

Kerametli Yirmi Dokuzuncu Sözün âhirindeki remizli nüktelerine havale ederek kısa kesiyoruz.

Ey bu medrese-i Yusufiyede benim ders arkadaşlarım!

Bu dehşetli haps-i ebedîden kurtulmanın kolayı, çaresi, bu dünyevî hapsimizden istifade ederek, elimiz mecburiyetle yetişmeyen çok günahlardan kurtulduğumuzla beraber, eski günahlardantevbe edip farzlarımızı edâ ederek herbir saat bu hapisteki ömrümüzü bir gün ibadet hükmüne getirmekle o ebedî hapisten necatımız ve o nuranî cennete girmemiz için en iyi bir fırsattır. Bu fırsatı kaçırırsak, dünyamız ağladığı gibi âhiretimiz dahi ağlayacak [1] tokadını yiyeceğiz.

1. “O, dünyayı da, âhireti de kaybetmiştir.” Hac Sûresi, 22:11.

Bu makam yazıldığı zaman Kurban Bayramı geldi.

Allahu ekber, Allahu ekber, Allahu ekber’lerle nev-i beşerin beşten birisine, üç yüz milyon insanlara birden *Allahu ekber* dedirmesi; koca küre-i arz, büyüklüğü nisbetinde o *Allahu ekber* kelime-i kudsiyesini semâvâttaki seyyârât arkadaşlarına işittiriyor gibi, yirmi binden ziyade hacıların Arafat’ta ve iydde beraber birden *Allahu ekber* demeleri, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın bin üç yüz sene evvel âl ve sahabeleriyle söylediği ve emrettiği *Allahu ekber* kelâmının bir nevi aks-i sadâsı olarak, rububiyet-i İlâhiyenin Rabbü’l-Arz ve Rabbü’l-Âlemîn azamet-i ünvanıyla küllî tecellisine karşı geniş ve küllî bir ubûdiyetle bir mukabeledir diye tahayyül ve his ve kanaat ettim.

Sonra, acaba bu kelâm-ı kudsînin bizim meselemizle dahi münasebeti var mı diye tahattur ettim. Birden hatıra geldi ki:

Başta bu kelâm olarak sâir bâkiyat-ı salihat ünvanını taşıyan *Lâ ilâhe illâllah, ve'l-hamdü lillâh* ve *Sübhanallah* gibi şêairden çok kelâmlar cüz'î ve küllî, meselemizi ihtar ve tahakkukuna işaret ederler.

Meselâ; Allahu ekber'in bir vech-i mânâsı Cenâb-ı Hakkın kudreti ve ilmi herşeyin fevkinde büyüktür; hiçbir şey daire-i ilminden çıkamaz, tasarruf-u kudretinden kaçamaz ve kurtulamaz. Ve korktuğumuz en büyük şeylerden daha büyüktür. Demek haşri getirmekten ve bizi ademden kurtarmaktan ve saadet-i ebediyeyi vermekten daha büyüktür. Her acip ve tavr-ı aklın haricindeki herşeyden daha büyüktür ki, [1] مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ إِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ âyetinin sarahat-i kat'iyesiyle, nev'i beşerin haşri ve neşri, birtek nefsin icadı kadar o kudrete kolay gelir. Bu mânâ itibarıyledir ki, darb-ı mesel hükmünde büyük musibetlere ve büyük maksatlara karşı, herkes "Allah büyüktür, Allah büyüktür" der, kendine tesellî ve kuvvet ve nokta-i istinat yapar.

1. "Sizin yaratılmanız da, diriltilmeniz de, sadece tek bir kişinin yaratılıp diriltilmesi gibidir." Lokman Sûresi, 31:28.

Evet, nasıl ki Dokuzuncu Sözde, bu kelime iki arkadaşıyla bütün ibâdâtın fihristesi olan namazın çekirdekleri ve hülâsaları ve içinde ve tesbihatında tekrar ile namazın mânâsını takviye için *Sübhânallah, Elhamdü lillâh, Allahu ekber* üç muazzam hakikatlere ve insanın kâinatta gördüğü medar-ı hayret, medar-ı şükran ve medar-ı azamet ve kibriyâ, acip ve güzel ve büyük, pek çok fevkalâde şeylerden aldığı hayret ve lezzet ve heybetten neş'et eden suallerine pek kuvvetli cevap verdiği gibi, On Altıncı Sözün âhirinde izah edilen şu: Nasıl bir nefer, bayramda bir müşir ile beraber huzur-u padişaha girer; sair vakitte, zabitinin makamıyla onu tanır. Aynen öyle de, her adam hacda bir derece velîler gibi Cenâb-ı Hakkı *Rabbü'l-Arz* ve *Rabbü'l-Âlemîn* ünvanı ile tanımaya başlar. Ve o kibriyâ mertebeleri kalbine açıldıkça, ruhunu istilâ eden mükerrer ve hararetli hayret suallerine yine *Allahu ekber* tekrarıyla umumuna cevap verdiği misillü, On Üçüncü Lemanın âhirinde izahı bulunan ki, şeytanların en ehemmiyetli desiselerini köküyle kesip cevab-ı kat'î veren yine *Allahu ekber* olduğu gibi, bizim âhiret hakkındaki suâlimize de kısa fakat kuvvetli cevap verdiği misillü, *Elhamdû lillâh* cümlesi dahi haşri ihtar edip ister. Bize der: "Mânâm âhiretsiz olmaz. Çünkü, ezelden ebede kadar her kimden ve her kime karşı bütün hamd ve şükür ona mahsustur, ifade ettiğimden, bütün nimetlerin başı ve nimetleri hakikî nimet yapan ve bütün zîşuuru ademin hadsiz musibetlerinden kurtaran, yalnız saadet-i ebediye olabilir ve benim o küllî mânâma mukabele eder."

Evet, her mü'min, namazlardan sonra, hergün hiç olmazsa yüz elliden ziyade

Elhamdü lillâh, Elhamdü lillâh şer’an demesi ve mânâsı da, ezelden ebede kadar bir hadsiz geniş hamd ve şükrü ifade etmesi, ancak ve ancak saadet-i ebediyenin ve Cennetin peşin bir fiyatı ve muaccel bir bahasıdır. Ve dünyanın kısa ve fâni elemlerle âlûde olan nimetlerine münhasır olmaz ve mahsus değil; ve onlara da, ebedî nimetlere vesile olmaları cihetiyle bakar, şükreder. *Sübhânallah* kelime-i kudsiyesi ise, Cenâb-ı Hakkı şerikten, kusurdan, noksaniyetten, zulümden, aczden, merhametsizlikten, ihtiyaçtan ve aldatmaktan ve kemâl ve cemâl ve celâline muhalif olan bütün kusurattan takdis ve tenzih etmek mânâsıyla, saadet-i ebediyeyi ve celâl ve cemâl ve kemâl-i saltanatının haşmetine medar olan dâr-ı âhireti ve ondaki Cenneti ihtar edip delâlet ve işaret eder. Yoksa, sâbıkan ispat edildiği gibi, saadet-i ebediye olmazsa, hem saltanatı, hem kemâli, hem celâl, hem cemâl, hem rahmeti, kusur ve noksan lekeleriyle lekedar olurlar.

İşte bu üç kudsî kelimeler gibi, *Bismillâh* ve *Lâ ilâhe illâllah* ve sâir kelimat-ı mübareke, herbiri erkân-ı imaniyenin birer çekirdeği ve bu zamanda keşfedilen et hülâsası ve şeker hülâsası gibi, hem erkân-ı imaniyenin, hem Kur’ân hakikatlarının hülâsaları ve bu üçü namazın çekirdekleri oldukları gibi, Kur’ân’ın dahiçekirdekleri ve parlak bir kısım sûrelerin başlarında pırlanta gibigörünmeleri ve çok sünûhatı tesbihatta başlayan Risale-i Nur’un dahi hakiki madenleri ve esasları ve hakikatlerinin çekirdekleridirler. Ve velâyet-i Ahmediye ve ubudiyet-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm cihetinde, öyle bir daire-i zikirde, namazdan sonraki tesbihatta bir tarîkat-ı Muhammediyenin (a.s.m.) virdidirler ki, her namaz vaktinde yüz milyondan ziyade mü’minler beraber, o halka-i kübrâ-yı zikirde, ellerinde tesbihler *Sübhânallah* otuz üç, *Elhamdü lillâh* otuz üç, *Allahu ekber* otuz üç defa tekrar ederler.

İşte böyle gayet muhteşem bir halka-i zikirde, sabıkan beyan ettiğimiz gibi, hem Kur’ân’ın, hem imanın, hem namazın hülâsaları ve çekirdekleri olan üç kelime-i mübarekeyi namazdan sonra otuzüçer defa okumak ne kadar kıymettar ve sevaplı olduğunu elbette anladınız.

Bu risalenin başında Birinci Meselesi namaza dair güzel bir ders olduğu gibi, hiç düşünmediğim halde, adeta ihtiyarsız olarak, onun âhiri de namaz tesbihatına dair ehemmiyetli bir ders oldu.

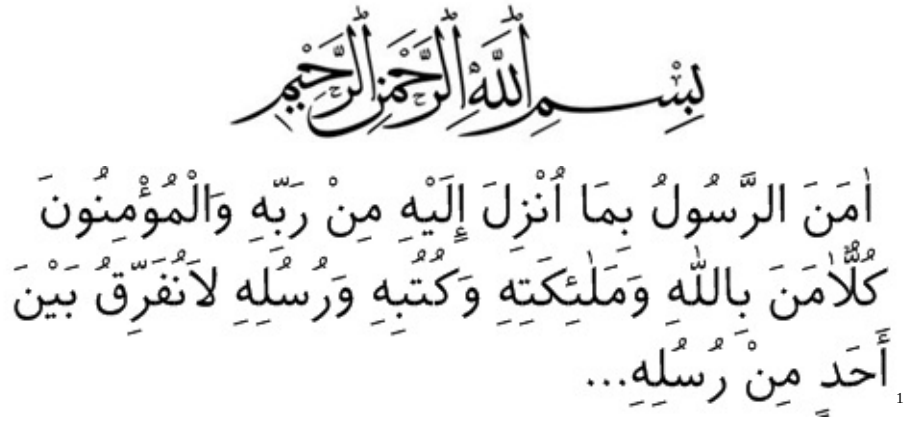
اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى اِنْعَامِهِ[1]

سُبْحَانَكَ لاَعِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَاعَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ[2]

1. “Verdiği nimetten dolayı Allah’a hamd olsun.”
2. “Seni her tülü noksandan tenzih ederiz, Senin bize öğrettiğinden başkabilgimiz yoktur. Sen herşeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın.” Bakara Sûresi, 2:32.

Dokuzuncu Mesele

[1]

ilâ âhiri’l-âye...

1. “Peygamber, kendisine Rabbinden indirilen Kur’ân’ı tasdik edip ona îmân etti.Mü’minler de onunla beraber îmân ettiler. Onların hepsi Allah’a,meleklerine, kitaplarına ve peygamberlerine îmân etti. Onlar, ‘BizAllah’ın peygamberlerinden hiçbirini ayırmayız; birine inandığımız gibihepsine de inanırız’ diyerek îmân getirdiler.” Bakara Sûresi, 2:285.

Bu âyet-i ecma’ ve âlâ ve ekberin bir küllî ve uzun nüktesini beyan etmeye, bir dehşetli mânevî suâl ve bir azametli ve İlâhî bir nimetin inkişafından neş’et eden bir hal sebebiyet verdiler. Şöyle ki:

Mânen ruha geldi: Neden bir cüz-ü hakikat-ı imaniyeyi inkâr eden kâfir olur ve kabul etmeyen Müslüman olmaz? Halbuki, Allah ve âhirete iman, birer güneş gibi o karanlığı izale etmek lâzım geliyor. Hem neden bir rükün ve hakikat-i imaniyeyi inkâr eden mürted olur, küfr-ü mutlaka düşer ve kabul etmeyen İslâmiyetten çıkar? Halbuki sair erkân-ı imaniyeye imanı varsa, onu küfr-ü mutlaktan kurtarmak lâzım geliyor.

Elcevap: İman, altı rüknünden çıkan öyle bir vahdânî hakikattir ki, tefrik kabul etmez. Ve öyle bir küllîdir ki, tecezzî kaldırmaz. Ve öyle bir külldür ki, kabil-i inkısam olmazlar. Çünkü, herbir rükn-ü imanî, kendini ispat eden hüccetleriyle, sair erkân-ı imaniyeyi ispat eder. Herbiri herbirisine gayet kuvvetli bir hüccet-i âzam olur. Öyle ise, bütün erkânı bütün delilleriyle sarsmayan bir fikr-i bâtıl, hakikat nazarında birtek rüknü, belki bir hakikati iptal edip inkâr edemez. Belki adem-i kabul perdesi altında gözünü kapamakla, bir küfr-ü inadî yapabilir.

Git gide küfr-ü mutlaka düşer, insaniyeti mahvolur; hem maddî, hem mânevî Cehenneme gider. İşte biz bu makamda, gayet muhtasar işaretlerle ve Meyve Risalesinde haşrin ispatında, sair erkân-ı imaniye haşri de ispat ettiklerini kısacık hülâsalarla beyanı gibi, bu makamda dahi mücmel fezleke ve muhtasar hülâsalarla, Cenâb-ı Hakkın inâyetiyle bu nükte-i âzam Altı Noktada beyan

edilecek.

BİRİNCİ NOKTA

İman-ı billâh, kendi hüccetleriyle hem sair rükünlerini, hem iman-ı bil'âhireti ispat eder ki, Meyve Risalesinin Yedinci Meselesinde güzelce göstermiş. Evet, bu hadsiz kâinatı bir saray, bir şehir, bir memleket gibi bütün levazımıyla idare eden ve mizan ve intizam dairesinde çeviren ve hikmetlerle değiştiren ve zerrâtı ve seyyârâtı ve sinekleri ve yıldızları birer muntazam ordu gibi beraber techiz ve idare eden ve emir ve iradesi dairesinde mütemadiyen bir ulvî manevra içinde talim ve tavzifatla faaliyete ve seyir ü cevelâna ve ubudiyetkârâne bir resm-i küşada ve seyahate getiren ezelî ve bâki bir saltanat-ı rububiyet ve ebedî ve daimî bir hâkimiyet-i ulûhiyet, hiç mümkün müdür ve hiç akıl kabul eder mi ve hiçbir ihtimal var mı ki, o ebedî ve sermedî ve bâki ve daimî saltanatın bâki bir makarrı ve daimî bir medarı ve sermedî bir mazharı olan dâr-ı âhiret olmasın? Bin defa hâşâ!

Demek Cenâb-ı Hakkın saltanat ve rububiyeti ve—Yedinci Meselede beyan edildiği gibi—ekser isimleri ve vücub-u vücudunun hüccetleri, âhirete şehadet ederler ve isterler. Ve bu kutb-u imanî ne kadar kuvvetli bir nokta-i istinadı var; gör, bil, görür gibi inan.

Hem nasıl iman-ı billâh âhiretsiz olmaz; öyle de, Onuncu Sözde kısa işaretlerle beyan edildiği gibi, hiçbir cihette mümkün müdür ve hiç akıl kabul eder mi ki, ulûhiyet ve mâbudiyetin tezahürü için bu kâinatı öyle bir mücessem kitab-ı Samedânî ki, her sahifesi bir kitap kadar ve her satırı bir sahife kadar mânâları ifade eder ve öyle cismânî bir Kur'ân-ı Sübhânî ki, herbir âyet-i tekvîniyesi ve herbir kelimesi, hattâ herbir noktası, herbir harfi birer mu'cize hükmündedir ve öyle muhteşem ve içi hadsiz âyâtla ve mânidar nakışlarla tezyin edilmiş bir mescid-i Rahmânîdir ki, herbir köşesinde bir tâife, bir nevi ibadet-i fıtriye ile iştigal eder bir şekilde halk eden bir Allah, bir Mâbud-u Bilhak, o kitab-ı kebîrin mânâlarını ders verecek üstadları ve o Kur'ân-ı Samedânînin âyetlerini tefsir edecek müfessirleri elçi olarak göndermesin ve o mescid-i ekberde hadsiz tarzlarda ibadet edenlere imamları tayin etmesin ve o üstadlara ve müfessirlere ve imamlara fermanları vermesin? Hâşâ, yüz bin hâşâ!

Hem cemâl-i rahmetini ve hüsn-ü şefkatini ve kemâl-i rububiyetini zîşuurlara göstermek ve onları şükre ve hamde sevk etmek için bu kâinatı öyle bir ziyafetgâh ve bir teşhirgâh ve öyle bir seyrangâh ki, hadsiz çeşit çeşit, leziz nimetler ve gayet antika, hadsiz harika san'atlar içinde dizilmiş bir tarzda halk eden bir Sâni-i Rahîm ve Kerîm, hiç mümkün müdür ve hiç akıl kabul eder mi ki, o ziyafetgâhtaki zîşuur mahlûklarla konuşmasın ve onlara o nimetlere

mukàbil elçileri vasıtasıyla vazife-i teşekküriyeyi ve tezahür-ü rahmetine ve sevdirmesine karşı vazife-i ubudiyeti bildirmesin. Hâşâ, binler hâşâ!

Hem hiç mümkün müdür: Bir Sâni san'atını sever, beğendirmek ister, hattâ ağızların bin çeşit zevklerini nazara alması delâletiyle, takdir ve tahsinlerle karşılanmak arzu eder ve herbir san'atıyla kendini hem tanıttırmak, hem sevdirmek, hem bir çeşit mânevî cemâlini göstermek ister bir tarzda bu kâinatı antika san'atlarla süslendirdiği halde kâinattaki zîhayatın kumandanları olan insanlara onların büyüklerinden bir kısmıyla konuşupelçi olarak göndermesin; güzel san'atları takdirsiz ve fevkalâde hüsn-ü esmâsı tahsinsiz ve tanıttırması ve sevdirmesi mukabelesiz kalsın? Hâşâ, yüz bin hâşâ!

Hem bütün zîhayatın ihtiyacat-ı fıtriyeleri için dualarına ve hâl diliyle edilen bütün ilticalara ve arzulara vakti vaktine, kast ve ihtiyar ve iradeyi gösterir bir tarzda hadsiz in'âmlarıyla ve nihayetsiz ihsanatıyla fiilen ve halen sarih bir surette konuşan bir Mütekellim-i Alîm, hiç mümkün müdür, hiç akıl kabul eder mi, en cüz'î bir zîhayat ile fiilen ve halen konuşsun ve tam derdine derman yetiştiren ihsanıyla derdini dinlesin ve ihtiyacını görsün ve bilsin; ve bütün kâinatın en müntehap neticesi ve arzın halifesi ve ekser mahlûkat-ı arziyenin kumandanları olan insanların mânevî reisleriyle görüşmesin? Onlarla, belki her zîhayatla fiilen ve halen konuştuğu gibi, onlarla kavlen ve kelâmen konuşmasın ve onlara fermanları ve suhuf ve kitapları göndermesin? Hâşâ, hadsiz hâşâ!

Demek, iman-ı billâh, kat'iyetiyle ve hadsiz hüccetleriyle *ve bikütübihî ve rusülihî,* yani peygamberlere ve mukaddes kitaplara imanı ispat eder.

Hem hiç bir cihet-i imkânı var mı ve hiç akıl kabul eder mi ki, bütün masnuatıyla kendini tanıttırana ve sevdirene ve teşekküratı fiilen ve halen isteyene mukàbil, kâinatı velveleye veren hakikat-i Kur'âniye ile Zülcelâl o San'atkârı ekmel bir tarzda tanıyıp ve tanıttırıp ve sevip ve sevdirip ve teşekkür edip ve ettirip ve *Sübhânallah, Elhamdü lillâh, Allahu ekber*'lerle küre-i arzı semâvâta işittirecek derecede konuşturup ve kara ve denizleri cezbeye getirecek bir vaziyetle, bin üç yüz sene zarfında nev-i beşerin kemiyeten beşten birisini ve keyfiyeten ve insaniyeten yarısını arkasına alıp o Hâlıkın bütün tezahürat-ı rububiyetine geniş ve küllî bir ubudiyetle mukabele eden ve bütün makàsıd-ı İlâhiyesine karşı Kur'ân'ın sûreleriyle kâinata ve asırlara bağıran, ders veren, dellâllık eden ve nev-i insanın şerefini ve kıymetini ve vazifesini gösteren ve bin mu'cizatıyla tasdik edilen Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm, en müntehap mahlûku ve en mükemmel elçisi ve en büyük resûlü olmasın? Hâşâ ve kellâ, yüz bin defa hâşâ!

Demek, *Eşhedû en lâ ilâhe illâllah*hakikati, bütün hüccetleriyle *ve eşhedû*

enne Muhammede'r-Resulullah hakikatini ispat eder.

Hem hiç imkân var mı ki, bu kâinatın Sânii, mahlûkatını yüz bin dillerle birbiriyle konuştursun ve onların konuşmalarını işitsin ve bilsin ve kendisi konuşmasın? Hâşâ!

Hem hiç akıl kabul eder mi ki, kâinattaki makàsıd-ı İlâhiyesini bir fermanla bildirmesin? Ve muammâsını açacak ve "Mahlûkat ne yerden geliyorlar? Ve ne yere gidecekler? Ve niçin böyle kàfile kàfile arkasında buraya gelip bir parça durup geçiyorlar?" diye üç dehşetli sual-i umumîye hakiki cevap verecek Kur'ân gibi bir kitabı göndermesin? Hâşâ!

Hem hiç mümkün müdür ki, on üç asrı ışıklandıran ve her saatte yüz milyon lisanlarda kemâl-i hürmetle gezen ve milyonlar hâfızların kalblerinde kudsiyetiyle yazılan ve nev-i beşerin keyfiyeten kısm-ı âzamını kanunlarıyla idare eden ve nefislerini ve ruhlarını ve kalblerini ve akıllarını terbiye ve tezkiye ve tasfiye ve talim eden ve Risale-i Nur'da kırk vech-i i'cazı ispat edilen ve kırk taife ve tabaka-i nâsa ve her tabakaya karşı bir nevi i'câzını gösterdiği kerametli ve harikalı On Dokuzuncu Mektupta beyan olunan ve Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm bin mu'cizatıyla onun bir mu'cizesi olarak hak kelâmullah olduğu kat'î ispat edilen Kur'ân-ı Mucizü'l-Beyan, hiçbir cihette imkânı var mı ki, o Mütekellim-i Ezelî ve o Sâni-i Sermedînin kelâmı ve fermanı olmasın? Hâşâ, yüz bin defa hâşâ ve kellâ!

Demek, iman-ı billâh, bütün hüccetleriyle, Kur'ân'ın kelâmullah olduğunu ispat ediyor.

Hem hiç mümkün müdür ki, zeminin yüzünü mütemadiyen zîhayatlarla doldurup boşaltan ve kendini tanıttırmak ve ibadet ve tesbihat ettirmek için bu dünyamızı zîşuurlarla şenlendiren bir Sultan-ı Zülcelâl, semâvâtı ve yıldızları boş ve hâli bıraksın; onlara münasip ahâliyi yaratıp, o semâvî saraylarda iskân etmesin ve saltanat-ı rububiyetini en büyük memleketinde hademesiz, haşmetsiz, memursuz, elçisiz, yâversiz, nâzırsız, seyircisiz, âbidsiz, raiyetsiz bıraksın? Hâşâ, melekler sayısınca hâşâ!

Hem hiçbir cihette imkânı var mı ki, bu kâinatı öyle bir kitap tarzında yazar ki, herbir ağacın bütün tarihçe-i hayatını bütün çekirdeklerinde kaydeden ve herbir otun ve çiçeğin bütün vazife-i hayatiyesini bütün tohumlarında yazan ve herbir zîşuurun bütün sergüzeşte-i hayatiyesini hardal gibi küçük kuvve-i hafızasında gayet mükemmel yazdıran ve bütün mülkünde ve devâir-i saltanatında her ameli ve her hâdiseyi müteaddit fotoğraflarla alarak muhafaza eden ve rububiyetin en ehemmiyetli bir esası olan adalet, hikmet ve rahmetinin tecellîleri ve tahakkukları için koca Cennet ve Cehennemi ve sırat ve mizan-ı

ekberi yaratan bir Hâkim-i Hakîm ve bir Alîm-i Rahîm, insanların kâinatı alâkadar eden amellerini yazdırmasın ve mücâzât ve mükâfat için fiillerini kaydettirmesin ve seyyiat ve hasenatlarını kaderin levhalarında yazmasın? Hâşâ, kaderin Levh-i Mahfuzunda yazılan harfleri adedince hâşâ!

Demek, iman-ı billâh hakikatı, hüccetleriyle hem melâikeye iman, hem kadere iman hakikatlerini dahi kat'î ispat eder. Güneş gündüzü ve gündüz güneşi gösterdiği gibi, imanın rükünleri birbirini ispat ederler.

İKİNCİ NOKTA

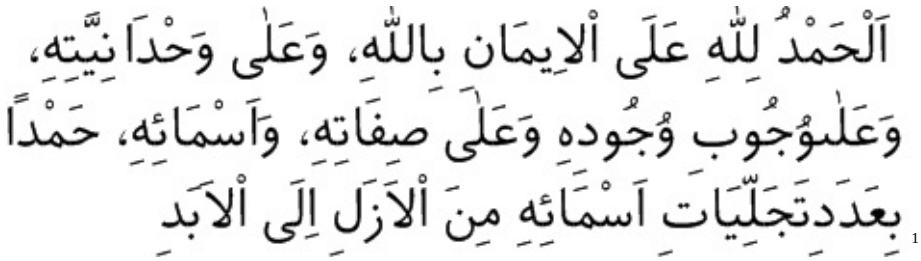
Başta Kur'ân, bütün semâvî kitaplar ve suhuflar ve başta Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm olarak, bütün peygamberler (aleyhimüsselâm), bütün dâvâları beş altı esas üzerine dönüyorlar, mütemadiyen o esasları ders vermeye ve ispat etmeye çalışıyorlar. Onların peygamberliklerine ve doğruluklarına şehadet eden bütün hüccetler ve deliller, o esaslara bakıyorlar. Onların hakkaniyetlerine kuvvet veriyorlar. O esaslar ise, iman-ı billâh ve iman-ı bil'âhiret ve sâir rükünlere imandır.

Demek imanın altı rüknü birbirlerinden ayrılmaları mümkün değildir. Herbirisi umumunu ispat eder, ister, iktiza eder. O altı, öyle bir küll ve küllîdir ki, tecezzî kabul etmez ve inkısamı imkân hâricindedir. Nasıl ki, kökü göklerde tûbâ ağacı gibi, herbir dalı, herbir meyvesi, herbir yaprağı, o koca ağacın küllî, tükenmez hayatına dayanıyor. O kuvvetli ve güneş gibi zâhir o hayatı inkâr edemeyen, birtek muttasıl yaprağın hayatını inkâr edemez. Eğer etse, o ağaç, dalları ve meyveleri ve yaprakları sayısınca o münkiri tekzip edecek, susturacak. Öyle de, iman, altı rükünleriyle aynı vaziyettedir.

Bu makamın başında, altı nokta ve herbir nokta dahi beş nükte olarak altı erkân-ı imaniyeyi, otuz altı nüktede beyan etmek niyet edilmişti. Ve baştaki dehşetli suale izahatla cevap vermek murad etmiştim. Fakat bazı ârızalar meydan vermediler. Tahmin ederim ki, Birinci Nokta kâfi bir mikyas olmasından, daha, zekîlere ziyade izaha ihtiyaç kalmadı. Ve tam anlaşıldı ki, bir Müslüman bir hakikat-ı imaniyeyi inkâr etse, küfr-ü mutlaka düşer. Çünkü, başka dinlerin icmallerine mukàbil İslâmiyette tam izahat verilmiş, rükünler birbiriyle zincirlenmiş. Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmı tanımayan, tasdik etmeyen bir Müslüman, Allah'ı da sıfâtıyla daha tanımaz ve âhireti bilmez. Bir Müslümanın imanı o kadar kuvvetli ve sarsılmaz hadsiz hüccetlere dayanıyor ki, inkârda hiçbir özür kalmıyor, âdeta akıl kabulde mecbur oluyor.

ÜÇÜNCÜ NOKTA

Bir zaman *Elhamdü lillâh* dedim, onun hadsiz geniş mânasına mukàbil gelecek bir nimet aradım. Birden bu cümle hatıra geldi:

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى الْاِيمَانِ بِاللّٰهِ، وَعَلٰى وَحْدَانِيَّتِهِ،
وَعَلٰىوُجُوبِ وُجُودِهِ وَعَلٰى صِفَاتِهِ، وَاَسْمَائِهِ، حَمْدًا
بِعَدَدِتَجَلِّيَاتِ اَسْمَائِهِ مِنَ الْاَزَلِ اِلَى الْاَبَدِ [1]

Ben de baktım, tam mutabıktır. Şöyle ki: ……

1. “Allah’a iman için ve vahdâniyeti için ve vücub-u vücudu için ve sıfâtı veesmâsı için, ezelden ebede bütün esmâsının tecelliyâtı adedince Ona hamd olsun.”

Onuncu Mesele

Emirdağ Çiçeği

Kur’ân’da olan tekrarata gelen itirazlara karşı gayet kuvvetli bir cevaptır.

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Gerçi bu Mesele, perişan vaziyetimden müşevveş ve letafetsiz olmuş. Fakat o müşevveş ibare altında çok kıymetli bir nevi i’câzı kat’î bildim. Maatteessüf ifadeye muktedir olamadım. Her ne kadar ibaresi sönük olsa da, Kur’ân’a ait olmak cihetiyle, hem ibadet-i tefekküriye, hem kudsî, yüksek, parlak bir cevherin sadefidir. Yırtık libasına değil, elindeki elmasa bakılsın. Eğer münasipse ‘Onuncu Mesele’ yapınız. Değilse, sizin tebrik mektuplarınıza mukàbil bir mektup kabul ediniz. Hem bunu gayet hasta ve perişan ve gıdasız, bir iki gün Ramazan’da mecburiyetle, gayet mücmel ve kısa ve bir cümlede pek çok hakikatleri ve müteaddit hüccetleri derc ederek yazdım. Kusura bakılmasın.[HAŞİYE-1]

Haşiye-1 Denizli Hapsinin meyvesine Onuncu Mesele olarak Emirdağı’nın ve bu Ramazan-ı Şerifin nurlu bir küçük çiçeğidir. Tekrarat-ı Kur’âniyenin bir hikmetini beyanla ehl-i dalâletin ufûnetli ve zehirli evhamlarını izale eder.

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Ramazan-ı Şerifte Kur’ân-ı Mucizü’l-Beyânı okurken, Risale-i Nur’a işaretleri Birinci Şuâda beyan olunan otuz üç âyetten hangisi gelse bakıyorum ki, o âyetin sahifesi ve yaprağı ve kıssası dahi Risale-i Nur’a ve şakirtlerine, kıssadan hisse almak noktasında bir derece bakıyor. Hususan Sûre-i Nur’dan âyâtü’n-nur, on parmakla Risale-i Nur’a baktığı gibi, arkasındaki âyet-i zulümat dahi muarızlarına tam bakıyor ve ziyade hisse veriyor. Adeta o makam, cüz’iyetten çıkıp külliyet kesb eder. Ve bu asırda o küllînin tam bir ferdi Risale-i Nur ve şakirtleridir diye hissettim.

Evet, Kur’ân’ın hitabı, evvelâ Mütekellim-i Ezelînin rububiyet-i âmmesinin geniş makamından, hem nev-i beşer, belki kâinat namına muhatap olan zâtın geniş makamından, hem umum nev-i beşer ve benî Âdemin bütün asırlarda irşadlarının gayet vüs’atli makamından, hem dünya ve âhiretin, arz ve semâvâtın, ezel ve ebedin ve Hâlık-ı Kâinatın rububiyetine ve bütün mahlûkatın tedbirine dair kavânin-i İlâhiyenin gayet yüksek ihatalı beyanatının geniş makamından aldığı vüs’at ve ulviyet ve ihâta cihetiyle, o hitap öyle bir yüksek i’câz ve şümûl gösterir ki, ders-i Kur’ân’ın, muhataplarından en kesretli taife olan tabaka-i avâmın basit fehimlerini okşayan zâhirî ve basit mertebesi dahi, en ulvî tabakayı da tam hissedar eder. Güya kıssadan yalnız bir hisse ve bir hikâye-i tarihiyeden bir ibret değil, belki bir küllî düsturun efradı olarak her asra ve her

tabakaya hitap ederek taze nazil oluyor. Ve bilhassa çok tekrarla اَلظَّالِمِينَ .. اَلظَّالِمِينَ .. deyip tehditleri ve zulümlerinin cezası olan musibet-i semâviye ve arziyeyi şiddetle beyanı, bu asrın emsalsiz zulümlerine, kavm-i Âd ve Semûd ve Fir’avunun başlarına gelen azaplarla baktırıyor. Ve mazlum ehl-i imana, İbrahim ve Mûsâ Aleyhimesselâm gibi enbiyanın necatlarıyla tesellî veriyor.

Evet, nazar-ı gaflet ve dalâlette vahşetli ve dehşetli bir ademistan ve elîm ve mahvolmuş bir mezaristan olan bütün geçmiş zaman ve ölmüş karnlar ve asırlar, canlı birer sahife-i ibret ve baştan başa ruhlu, hayattar bir acip âlem ve mevcut ve bizimle münasebetdar bir memleket-i Rabbâniye sûretinde, sinema perdeleri gibi kâh bizi o zamanlara, kâh o zamanları yanımıza getirerek her asra ve her tabakaya gösterip yüksek bir i’câz ile dersini veren Kur’ân-ı Mucizü’l-Beyan, aynı i’câz ile, nazar-ı dalâlette câmid, perişan, ölü, hadsiz bir vahşetgâh olan ve firak ve zevâlde yuvarlanan bu kâinatı bir kitab-ı Samedânî, bir şehr-i Rahmânî, bir meşher-i sun’-i Rabbânî olarak o câmidâtı canlandırarak birer vazifedar suretinde birbiriyle konuşturup ve birbirinin imdadına koşturup nev-i beşere ve cin ve meleğe hakikî ve nurlu ve zevkli hikmet dersleri veren bu Kur’ân-ı Azîmüşşan elbette her harfinde on ve yüz ve bazen bin ve binler sevap bulunması; ve bütün cin ve ins toplansa onun mislini getirememesi; ve bütün benî Âdemle ve kâinatla tam yerinde konuşması; ve her zaman milyonlar hâfızların kalblerinde zevkle yazılması; ve çok tekrarla ve kesretli tekraratıyla usandırmaması; ve çok iltibas yerleri ve cümleleriyle beraber çocukların nazik ve basit kafalarında mükemmel yerleşmesi; ve hastaların ve az sözden müteessir olan ve sekeratta olanların kulağında mâ-i zemzem misillü hoş gelmesi gibi kudsî imtiyazları kazanır. Ve iki cihanın saadetlerini kendi şakirtlerine kazandırır.

Ve tercümanın ümmiyet mertebesini tam riayet etmek sırrıyla, hiçbir tekellüf ve hiçbir tasannu ve hiçbir gösterişe meydan vermeden selâset-i fıtriyesini ve doğrudan doğruya semadan gelmesini ve en kesretli olan tabaka-i avâmın basit fehimlerini tenezzülât-ı kelâmiye ile okşamak hikmetiyle, en ziyade sema ve arz gibi en zâhir ve bedihî sahifeleri açıp o âdiyat altındaki hârikulâde mu’cizat-ı kudretini ve mânidar sutûr-u hikmetini ders vermekle lûtf-u irşadda güzel bir i’caz gösterir.

Tekrarı iktiza eden dua ve dâvet ve zikir ve tevhid kitabı dahi olduğunu bildirmek sırrıyla, güzel, tatlı tekraratıyla birtek cümlede ve birtek kıssada ayrı ayrı çok mânâları, ayrı ayrı muhatap tabakalarına tefhim etmekte ve cüz’î ve âdi bir hâdisede en cüz’î ve ehemmiyetsiz şeyler dahi nazar-ı merhametinde ve

daire-i tedbir ve iradesinde bulunmasını bildirmek sırrıyla tesis-i İslâmiyette ve tedvin-i şeriatta Sahabelerin cüz'î hâdiselerini dahi nazar-ı ehemmiyete almasında, hem küllî düsturların bulunması, hem umumî olan İslâmiyetin ve şeriatın tesisinde o cüz'î hâdiseler, çekirdekler hükmünde çok ehemmiyetli meyveleri verdikleri cihetinde de bir nevi i'câz gösterir.

Evet, ihtiyacın tekerrürüyle tekrarın lüzumu haysiyetiyle, yirmi sene zarfında pek çok mükerrer suallere cevap olarak ayrı ayrı çok tabakalara ders veren ve koca kâinatı parça parça edip kıyamette şeklini değiştirerek, dünyayı kaldırıp onun yerine azametli âhireti kuracak ve zerrattan yıldızlara kadar bütün cüz'iyat ve külliyatı tek bir Zâtın elinde ve tasarrufunda bulunduğunu ispat edecek ve kâinatı ve arz ve semâvâtı ve anâsırı kızdıran ve hiddete getiren nev-i beşerin zulümlerine, kâinatın netice-i hilkati hesabına gazab-ı İlâhîyi ve hiddet-i Rabbâniyeyi gösterecek hadsiz, harika ve nihayetsiz, dehşetli ve geniş bir inkılâbın tesisinde, binler netice kuvvetinde bazı cümleleri ve hadsiz delillerin neticesi olan bir kısım âyetleri tekrar etmek, değil bir kusur, belki gayet kuvvetli bir i'caz ve gayet yüksek bir belâğat ve mukteza-yı hâle gayet mutabık bir cezâlettir, bir fesâhattir.

Meselâ, birtek âyet iken yüz on dört defa tekrar edilen *Bismillâhirrahmânirrahîm* cümlesi, Risale-i Nur'un On Dördüncü Lem'asında beyan edildiği gibi, Arşı ferş ile bağlayan ve kâinatı ışıklandıran ve her dakika herkes ona muhtaç olan öyle bir hakikattir ki, milyonlar defa tekrar edilse yine ihtiyaç var.Değil yalnız ekmek gibi hergün, belki hava ve ziya gibi her dakika onaihtiyaç ve iştiyak vardır.

Hem meselâ, Sûre-i طٰسٓمٓ[1] de sekiz defa tekrar edilen şu إِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ âyeti, o sûrede hikâye edilen peygamberlerin necatlarını ve kavimlerinin azaplarını, kâinatın netice-i hilkati hesabına ve rububiyet-i âmmenin nâmına o binler hakikat kuvvetinde olan âyeti tekrar ederek izzet-i Rabbâniye, o zâlim kavimlerin azabını ve rahîmiyet-i İlâhiye dahi enbiyanın necatlarını iktiza ettiğini ders vermek için binler defa tekrar olsa yine ihtiyaç ve iştiyak var ve i'cazlı, îcazlı bir ulvî belâğattır.

Hem meselâ, Sûre-i Rahmân'da tekrar edilen فَبِأَيِّ اٰلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ[2] âyeti ile Sûre-i Mürselât'ta وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِلْمُكَذِّبِينَ[3] âyeti, cin ve nev-i beşerin, kâinatı kızdıran ve arz ve semâvâtı hiddete getiren ve hilkat-ı âlemin

neticelerini bozan ve haşmet-i saltanat-ı İlâhiyeye karşı inkâr ve istihfafla mukabele eden küfür ve küfranlarını ve zulümlerini ve bütün mahlûkatın hukuklarına tecavüzlerini asırlara ve arz ve semâvâta tehditkârâne haykıran bu iki âyet, böyle binler hakikatlerle alâkadar ve binler mesele kuvvetinde olan bir ders-i umumîde binler defa tekrar edilse yine lüzum var ve celâlli bir îcaz ve cemâlli bir i'câz-ı belâğattır.

1. "Rabbin ise, şüphesiz ki, kudreti herşeye galip olan ve rahmeti herşeyi kuşatan Allah'tır." Şuarâ Sûresi, 26:9.
2. "Ey insanlar ve cinler, Rabbinizin nimetlerinden hangi birini inkâr edersiniz?" Rahmân Sûresi, 55:13.
3. "Yazıklar olsun o gün yalanlayanlara!" Mürselât Sûresi, 77:15.

Hem meselâ, Kur'ân'ın hakiki ve tam bir nevi münâcâtı ve Kur'ân'dan çıkan bir çeşit hülâsası olan Cevşenü'l-Kebîr namındaki münâcât-ı Peygamberîde (a.s.m.) yüz defa

سُبْحَانَكَ يَا لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اَنْتَ اَلاَمَانُ اَلاَمَانُ خَلِّصْنَا،
اَجِرْنَا، نَجِّنَا مِنَ النَّارِ[1]

cümlesinin tekrarında, tevhid gibi kâinatça en büyük hakikat ve mahlûkatın rububiyete karşı *tesbih* ve *tahmid* ve *takdis* gibi üç muazzam vazifesinden en ehemmiyetli vazifesi ve şekavet-i ebediyeden kurtulmak gibi nev-i insanın en dehşetli meselesi ve ubudiyet ve acz-i beşerin en lüzumlu neticesi bulunması cihetiyle, binler defa tekrar edilse yine azdır.

1. "Sen aczden ve şerikten münezzeh ve mukaddessin. Senden başka ilâh yok kibize imdat etsin. El-aman, el-aman! Bizi azap ateşinden ve Cehennemdenhalâs et, kurtar ve bize necat ver ."

İşte tekrarat-ı Kur'âniye bu gibi metin esaslara bakıyor. Hattâ bazen bir sahifede iktiza-yı makam ve ihtiyac-ı ifham ve belâğat-ı beyan cihetiyle yirmi defa sarîhan ve zımnen tevhid hakikatini ifade eder; değil usanç, belki kuvvet ve şevk ve halâvet verir. Risalei'n-Nur'da, tekrarat-ı Kur'âniye ne kadar yerinde ve münasip ve belâğatça makbul olduğu, hüccetleriyle beyan edilmiş.

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyânın Mekkiye sûreleriyle, Medine sûreleri belâğat noktasında ve i'caz cihetinde ve tafsil ve icmal vechinde birbirinden ayrı olmasının sırrı ve hikmeti şudur ki:

Mekke'de, birinci safta muhatap ve muarızları, Kureyş müşrikleri ve ümmîleri olduğundan, belâğatça kuvvetli bir üslûb-u âlî ve i'cazlı, muknî, kanaat verici bir icmal; ve tespit için tekrar lâzım geldiğinden, ekseriyetçe Mekkiye sûreleri erkân-ı imaniyeyi ve tevhidin mertebelerini gayet kuvvetli ve yüksek ve i'cazlı bir îcaz ile ifade ve tekrar ederek, mebde' ve meâdı, Allah'ı ve âhireti, değil yalnız bir sahifede, bir âyette, bir cümlede, bir kelimede, belki bazan bir harfte ve takdim, tehir ve târif ve tenkir ve hazf ve zikir gibi heyetlerde öyle kuvvetli ispat eder ki, ilm-i belâğatın dâhî imamları hayretle karşılamışlar. Risalei'n-Nur ve bilhassa Kur'ân'ın kırk vech-i i'câzını icmalen ispat eden Yirmi Beşinci Söz zeyilleriyle beraber ve Kur'ân'ın nazmındaki vech-i i'câzı hârika bir tarzda

beyan ispat eden Arabî Risalei’n-Nur’dan *İşârâtü’l-İ’câz* tefsiri bilfiil göstermişler ki, Mekkî olan sûre ve âyetlerde en âlî bir üslûb-u belâğat ve en yüksek bir i’câz-ı îcâzî vardır.

Amma, Medîne sûre ve âyetlerde, birinci safta muhatap ve muarızlar; Allah’ı tasdik eden Yahudi ve Nasârâ gibi ehl-i kitap olduğundan, mukteza-yı belâğat ve irşad ve mutabık-ı makam ve halin lüzumundan sade ve vâzıh ve tafsilli bir üslûpla ehl-i kitaba karşı dinin yüksek usûlünü ve imanın rükünlerini değil, belki medar-ı ihtilaf olan şeriatın ve ahkâmın ve teferruatın ve küllî kanunların menşeleri ve sebepleri olan cüz’iyatın beyanı lâzım geldiğinden, o Medîne sûre ve âyetlerde, ekseriyetçe tafsil ve izah ve sade üslûpla beyanat içinde, Kur’ân’a mahsus emsalsiz bir tarz-ı beyanla, birden o cüz’î teferruat hâdisesi içinde yüksek, kuvvetli bir fezleke, bir hâtime, bir hüccet ve o cüz’î hâdise-i şer’iyeyi küllîleştiren ve imtisâlini iman-ı billâh ile temin eden bir cümle-i tevhidiye ve esmâiye ve uhreviyeyi zikreder, o makamı nurlandırır, ulvîleştirir, küllîleştirir.

Risale-i Nur, âyetlerin âhirlerinde ekseriyetle gelen

إِنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ [1] إِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ [2]

وَهُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ [3] وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ [4]

gibi tevhidi ve âhireti ifade eden fezlekeler ve hâtimelerde ne kadar yüksek bir belâğat ve meziyetler ve cezâletler ve nükteler bulunduğunu, Yirmi Beşinci Sözün İkinci Şûlesinin İkinci Nurunda o fezleke ve hâtimelerin pek çok nüktelerinden ve meziyetlerinden on tanesini beyan ederek, o hülâsalarda bir mu’cize-i kübrâ bulunduğunu muannidlere de ispat etmiş.

1. “Muhakkak ki Allah herşeye hakkıyla kàdirdir.” Bakara Sûresi, 2:20.
2. “Şüphesiz ki Allah herşeyi hakkıyla bilir.” Ankebut sûresi, 29:62.
3. “Onun kudreti herşeye galiptir; O herşeyi hikmetle yapar.” Rum Sûresi, 30:27.
4. “Onun kudreti herşeye galiptir, O çok bağışlayıcıdır.” Rum Sûresi, 30:5.

Evet, Kur’ân, o teferruat-ı şer’iye ve kavânin-i içtimaiyenin beyanı içinde birden muhatabın nazarını en yüksek ve küllî noktalara kaldırıp, sade üslûbu bir ulvî üslûba ve şeriat dersinden tevhid dersine çevirerek, Kur’ân’ı, hem bir kitab-ı şeriat ve ahkâm ve hikmet, hem bir kitab-ı akîde ve iman ve zikir ve fikir ve dua ve dâvet olduğunu gösterip, her makamda çok makàsıd-ı irşadiye-i Kur’âniyeyi ders vermesiyle Mekkiye âyetlerin tarz-ı belâğatlarından ayrı ve parlak mu’cizâne bir cezâlet izhar eder. Bazan iki kelimede, meselâ, [1] رَبُّ الْعَالَمِينَ ve [2] رَبُّكَ de, رَبُّكَ tabiriyle ehadiyeti ve رَبُّ الْعَالَمِينَ ile vâhidiyeti bildirir, ehadiyet içinde vâhidiyeti ifade eder.

Hattâ bir cümlede, bir zerreyi bir gözbebeğinde gördüğü ve yerleştirdiği gibi, güneşi dahi aynıâyetle, aynı çekiçle göğün gözbebeğinde yerleştirir ve göğe bir gözyapar.

Meselâ, خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ[3] âyetinden sonra[4] يُولِجُ الَّيْلَ فِى النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِى اللَّيْلِ âyetinin akabinde وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ der. Zemin ve göklerin haşmet-i hilkatinde kalbin dahi hâtırâtını bilir idare eder der, tarzında bir beyanat cihetiyle o sade ve ümmiyet mertebesini ve avâmın fehmini nazara alan basit ve cüz’î muhavere, o tarz ile ulvî ve câzibedar ve umumî ve irşadkâr bir mükâlemeye döner.

1. “Âlemlerin Rabbi.”
2. “Rabbin.”
3. “Yeri ve göğü yaratan Odur.” Hadîd Sûresi, 57:4.
4. “O geceyi gündüze, gündüzü de geceye geçirir.” Hadîd Sûresi, 57:6.

Bir sual: “Bazen ehemmiyetli bir hakikat sathî nazarlara görünmediğinden ve bazı makamlarda cüz’î ve âdi bir hâdiseden yüksek bir fezleke-i tevhidi veya küllî bir düsturu beyan etmekte münasebet bilinmediğinden, bir kusur tevehhüm edilir. Meselâ, Hazret-i Yusuf Aleyhisselâm kardeşini bir hile ile alması içinde[1] وَفَوْقَ كُلِّ ذِى عِلْمٍ عَلِيمٌ diye gayet yüksek bir düsturun zikri belâğatça münasebeti görünmüyor. Bunun sırrı ve hikmeti nedir?”

1. “Her bilenin üzerinde daha iyi bilen biri vardır.” Yûsuf Sûresi, 12:76.

Elcevap: Herbiri birer küçük Kur’ân olan ekser uzun sûrelerde ve mutavassıtlarda ve çok sahife ve makamlarda yalnız iki üç maksat değil, belki Kur’ân, mahiyeti hem bir kitab-ı zikir ve iman ve fikir, hem bir kitab-ı şeriat ve hikmet ve irşad gibi, çok kitapları ve ayrı ayrı dersleri tazammun ederek rububiyet-i İlâhiyenin herşeye ihatasını ve haşmetli tecelliyatını ifade etmek cihetiyle, kâinat kitab-ı kebîrinin bir nevi kıraati olan Kur’ân, elbette her makamda, hattâ bazen bir sahifede çok maksatları takiben marifetullahtan ve tevhidin mertebelerinden ve iman hakikatlerinden ders verdiği haysiyetiyle, öbür makamda, meselâ zâhirce zayıf bir münasebetle başka bir ders açar ve o zayıf münasebete çok kuvvetli münasebetler iltihak ederler, o makama gayet mutabık olur, mertebe-i belâğatı yükselir.

İkinci bir sual: “Kur’ân’da sarîhan ve zımnen ve işareten, âhiret ve tevhidi ve beşerin mükâfat ve mücâzâtını binler defa ispat edip nazara vermenin ve her sûrede, her sahifede, her makamda ders vermenin hikmeti nedir?”

Elcevap: Daire-i imkânda ve kâinatın sergüzeştine ait inkılâplarda ve emanet-i

kübrayı ve hilâfet-i arziyeyi omuzuna alan nev-i beşerin şekavet ve saadet-i ebediyeye medar olan vazifesine dair en ehemmiyetli, en büyük, en dehşetli meselelerinden, en azametlilerini ders vermek ve hadsiz şüpheleri izale etmek ve gayet şiddetli inkârları ve inatları kırmak cihetinde, elbette o dehşetli inkılâpları tasdik ettirmek ve o inkılâplar azametinde büyük ve beşere en elzem ve en zaruri meseleleri teslim ettirmek için, Kur’ân, binler defa değil, belkimilyonlar defa onlara baktırsa yine israf değil ki, milyonlar keretekrarla o bahisler Kur’ân’da okunur, usanç vermez, ihtiyaç kesilmez.Meselâ,

اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ... [1]

âyetinin gösterdiği müjde-i saadet-i ebediye hakikati, bîçare beşere her dakika kendini gösteren hakikat-i mevtin, “Hem insanı, hem dünyasını, hem bütün ahbabını idam-ı ebedîsinden kurtarıp ebedî bir saltanatı kazandırır” dediğinden milyarlar defa tekrar edilse ve kâinat kadar ehemmiyet verilse, yine israf olmaz, kıymetten düşmez.

1. “İmân eden ve güzel işler yapanlar için ise, altından ırmaklar akan Cennetler vardır.” Bürûc Sûresi, 85:11.

İşte bu çeşit hadsiz kıymettar meseleleri ders veren ve kâinatı bir hane gibi değiştiren ve şeklini bozan dehşetli inkılâpları tesis etmekte iknaa ve inandırmaya ve ispata çalışan Kur’ân-ı Mucizü’l-Beyan, elbette sarîhan ve zımnen ve işareten binler defa o meselelere nazar-ı dikkati celbetmek, değil israf, belki ekmek, ilâç, hava ve ziya gibi birer hâcet-i zaruriye hükmünde ihsanını tazelendirir.

Hem meselâ,

لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ [1] وَالظَّالِمِينَ [2] فِى نَارِ جَهَنَّمْ [3] اِنَّ الْكَافِرِينَ [4]

gibi tehdit âyetlerini Kur’ân gayet şiddet ve hiddetle ve gayet kuvvet ve tekrarla zikretmesinin hikmeti ise, Risale-i Nur’da kat’î ispat edildiği gibi, beşerin küfrü, kâinatın ve ekser mahlûkatın hukukuna öyle bir tecavüzdür ki, semâvâtı ve arzı kızdırıyor ve anâsırı hiddete getirip tufanlarla o zâlimleri tokatlıyor.

اِذَا اُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهِيقًا وَهِىَ تَفُورُ تَكَادُ تَمَيَّزُ مِنَ الْغَيْظِ [5]

âyetinin sarahatiyle, o zâlim münkirlere Cehennem öyle öfkeleniyor ki, hiddetinden parçalanmak derecesine geliyor. İşte böyle bir cinayet-i âmmeye ve

hadsiz bir tecavüze karşı beşerin küçüklük ve ehemmiyetsizliği noktasında değil, belki zâlimâne cinayetinin azametine ve kâfirâne tecavüzünün dehşetine karşı, Sultan-ı Kâinat kendi raiyetinin hukukunun ehemmiyetini ve o münkirlerin küfür ve zulmündeki nihayetsiz çirkinliğini göstermek hikmetiyle, fermanında gayet hiddet ve şiddetle o cinayeti ve cezasını değil bin defa, belkimilyonlar ve milyarlarla tekrar etse, yine israf ve kusur değil ki, binseneden beri yüzer milyon insanlar hergün usanmadan kemâl-i iştiyakla ve ihtiyaçla okurlar.

1. "Hiç şüphesiz kâfirler…" Nisâ Sûresi, 4:111.
2. "Cehennem ateşindedir." Tevbe Sûresi, 9:35, 109.
3. "Ve zâlimler…" İnsan Sûresi, 76:31.
4. "Onlar için acı bir azap vardır." İbrahim Sûresi, 14:22.
5. "Oraya atıldıklarında Cehennemin gürleyişini işitirler ki, kaynayıp duruyor.Neredeyse o Cehennem onlara olan öfkesinden parçalanacak!" Mülk Sûresi,67:7-8.

Evet, hergün, her zaman, herkes için bir âlem gider, taze bir âlemin kapısıkendine açılmasından, o geçici herbir âlemini nurlandırmak için ihtiyaçve iştiyakla *Lâ ilâhe illâllah* cümlesini binler defa tekrar ile o değişen perdelere ve âlemlere herbirisine bir *Lâ ilâhe illâllah*'ı bir lâmba yaptığı gibi, öyle de, o kesretli, geçici perdeleri ve tazelenen seyyar kâinatları karanlıklandırmamak ve âyine-i hayatında in'ikâs eden suretlerini çirkinleştirmemek ve lehinde şahit olabilen o misafir vaziyetleri aleyhine çevirmemek için, o cinayetlerin cezalarını ve Padişah-ı Ezelîn'in şiddetli ve inatlarını kıran tehditlerini, her vakit Kur'ân'ı okumakla tahattur edip ve nefsin tuğyanından kurtulmaya çalışmak hikmetiyle, Kur'ân gayet mânidar tekrar eder. Ve bu derece kuvvet ve şiddet ve tekrarla tehdidat-ı Kur'âniyeyi hakikatsız tevehhüm etmekten, şeytan bile kaçar. Onları dinlemeyen münkirlere Cehennem azabı ayn-ı adalettir, diye gösterir.

Hem meselâ, Asâ-yı Mûsâ gibi çok hikmetler ve faideleri bulunan kıssa-i Mûsâ'nın (a.s.) ve sair enbiyanın kıssalarını çok tekrarında, risalet-i Ahmediyenin (a.s.m.) hakkaniyetine bütün enbiyanın nübüvvetlerini hüccet gösterip, "Onların umumunu inkâr edemeyen, bu zâtın risaletini hakikat noktasında inkâr edemez" hikmetiyle; ve herkes her vakit bütün Kur'ân'ı okumaya muktedir ve muvaffak olamadığından, herbir uzun ve mutavassıt sûreyi birer küçük Kur'ân hükmüne getirmek için, ehemmiyetli erkân-ı imaniye gibi o kıssaları tekrar etmesi, değil israf, belki mukteza-yı belâğattır ve hâdise-i Muhammediye, bütün benî Âdemin en büyük hâdisesi ve kâinatın en azametli meselesi olduğunu ders vermektir.

Evet, Kur'ân'da Zât-ı Ahmediyeye en büyük makam vermek ve dört erkân-ı imaniyeyi içine almakla *Lâ ilâhe illâllah* rüknüne denk tutulan *Muhammedun Resulullah* risalet-i Muhammediye kâinatın en büyük hakikati ve zât-ı Ahmediye bütün mahlûkatın en eşrefi ve hakikat-i Muhammediye tabir edilen küllî şahsiyet-i mâneviyesi ve makam-ı kudsîsi, iki cihanın en parlak bir güneşi olduğuna ve bu hârika makama liyakatine dair pekçok hüccetleri ve emareleri, kat'î bir surette Risale-i Nur'da ispat edilmiş. Binden birisi şudur ki: *Es-sebebu*

ke’l-fâil düsturuyla, bütün ümmetinin bütün zamanlarda işlediği hasenatın bir misli onun defter-i hasenatına girmesi ve bütün kâinatın hakikatlerini, getirdiği nurla nurlandırması, değil yalnız cin, ins, melek ve zîhayatı, belki kâinatı semâvât ve arzı minnettar eylemesi ve istidat lisanıyla nebatatın duaları ve ihtiyac-ı fıtrî diliyle hayvanatın duaları, gözümüz önünde bilfiil kabul olmasının şehadetiyle, milyonlar, belki ruhanîlerle beraber milyarlar fıtrî ve reddedilmez duaları makbul olan sulehâ-yı ümmeti hergün o zâta salât ve selâm ünvanı ile rahmet duaları ve mânevî kazançlarını en evvel o zâta bağışlamaları ve bütün ümmetçe okunan Kur’ân’ın üç yüzbin hurufunun herbirisinde on sevaptan tâ yüz, tâ bin hasene ve meyve vermesinden, yalnız kıraat-i Kur’ân cihetiyle defter-i a’mâline hadsiz nurlar girmesi haysiyetiyle, o zâtın şahsiyet-i mâneviyesi olan hakikat-i Muhammediye (a.s.m.) istikbâlde bir şecere-i tûbâ-i Cennet hükmünde olacağını Allâmü’l-Guyûb bilmiş ve görmüş, o makama göre Kur’ân’ında o azîm ehemmiyeti vermiş ve fermanında ona tebaiyeti ve sünnet-i seniyyesine ittibâ ile şefaatine mazhariyeti en ehemmiyetli bir mesele-i insaniye göstermiş ve o haşmetli şecere-i tûbânın bir çekirdeği olan şahsiyet-i beşeriyetini ve bidayetteki vaziyet-i insaniyesini ara sıra nazara almasıdır.

İşte Kur’ân’ın tekrar edilen hakikatleri bu kıymette olduğundan, tekraratında kuvvetli ve geniş bir mu’cize-i mâneviye bulunmasına fıtrat-ı selime şehadet eder—meğer maddiyyunluk tâunuyla maraz-ı kalbe ve vicdan hastalığına müptelâ ola!

قَدْ يُنْكِرُ الْمَرْءُ ضَوْءَ الشَّمْسِ مِنْ رَمَدٍ وَيُنْكِرُ الْفَمُ طَعْمَ الْمَاءِ مِنْ سَقَمٍ [1]

kaidesine dahil olur.

1. Bazan insan, göz hastalığından dolayı güneş ışığını inkâr eder. Ağzındaki hastalıktan dolayı da suyun tadını beğenmez.

Bu Onuncu Meseleye bir hâtime olarak iki haşiyedir:

Birincisi:

Bundan on iki sene evvel[1] işittim ki, en dehşetli ve muannid bir zındık, Kur'ân'a karşı suikastını, tercümesiyle yapmaya başlamış ve demiş ki: "Kur'ân tercüme edilsin, tâ ne mal olduğu bilinsin." Yani, lüzumsuz tekraratı herkes görsün ve tercümesi onun yerinde okunsun diye dehşetli bir plân çevirmiş.

1. Bu risalenin telifinden on iki sene evvel.

Fakat Risale-i Nur'un cerh edilmez hüccetleri kat'î ispat etmiş ki, Kur'ân'ın hakikî tercümesi kàbil değil, ve lisan-ı nahvî olan lisan-ı Arabî yerinde Kur'ân'ın meziyetlerini ve nüktelerini başka lisan muhafaza edemez ve herbir harfi, on adetten bine kadar sevap veren kelimât-ı Kur'âniyenin mu'cizâne ve cemiyetli tabirlerinin yerini, beşerin âdi ve cüz'î tercümeleri tutamaz, onun yerinde camilerde okunmaz diye, Risale-i Nur her tarafta intişarıyla o dehşetli plânı akîm bıraktı. Fakat o zındıktan ders alan münafıklar, yine şeytan hesabına Kur'ân güneşini üflemekle söndürmeye aptal çocuklar gibi ahmakane ve divanecesine çalışmaları hikmetiyle, bana gayet sıkı ve sıkıcı ve sıkıntılı bir hâlette bu Onuncu Mesele yazdırıldı tahmin ediyorum. Başkalarıyla görüşemediğim için hakikat-ı hali bilemiyorum.

İkinci haşiye:

Denizli hapsinden tahliyemizden sonra, meşhur Şehir Otelinin yüksek katında oturmuştum. Karşımda güzel bahçelerde kesretli kavak ağaçları birer halka-i zikir tarzında gayet lâtif, tatlı bir surette hem kendileri, hem dalları, hem yaprakları havanın dokunmasıyla cezbekârâne ve câzibedârâne hareketle raksları, kardeşlerimin müfarakatlarından ve yalnız kaldığımdan hüzünlü ve gamlı kalbime ilişti. Birden güz ve kış mevsimi hatıra geldi ve bana bir gaflet bastı. Ben o kemâl-i neş'e ile cilvelenen o nâzenin kavaklara ve zîhayatlara o kadar acıdım ki, gözlerim yaşla doldu. Kâinatın süslü perdesi altındaki ademleri, firakları ihtar ve ihsasiyle kâinat dolusu firakların, zevâllerin hüzünleri başıma toplandı.

Birden, hakikat-i Muhammediyenin (a.s.m.) getirdiği nur imdada yetişti. O hadsiz hüzünleri gamları, sürurlara çevirdi. Hattâ o nurun, herkes ve her ehl-i iman gibi benim hakkımda milyon feyzinden yalnız o vakitte o vaziyete temas eden imdat ve tesellîsi için, zât-ı Muhammediyeye (a.s.m.) karşı ebediyen minnettar oldum. Şöyle ki:

Ol nazar-ı gaflet, o mübarek nâzeninleri vazifesiz, neticesiz bir mevsimde

görünüp, hareketleri neş’eden değil, belki güya ademden ve firaktan titreyerek hiçliğe düştüklerini göstermekle, herkes gibi bendeki aşk-ı bekà ve hubb-u mehâsin ve muhabbet-i vücût ve şefkat-i cinsiye ve alâka-i hayatiyeye medar olan damarlarıma o derece dokundu ki, böyle dünyayı bir mânevî cehenneme ve aklı bir tâzip âletine çevirdiği sırada, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın beşere hediye getirdiği nur perdeyi kaldırdı; idam, adem, hiçlik, vazifesizlik, abes, firak, fanilik yerinde, o kavakların herbirinin yaprakları adedince hikmetleri mânâları ve Risale-i Nur’da ispat edildiği gibi, üç kısma ayrılan neticeleri ve vazifeleri var diye gösterdi.

Birinci kısım: Sâni-i Zülcelâlin esmâsına bakar. Meselâ, nasılki bir usta, harika bir makineyi yapsa, onu takdir eden herkes o zâta “Mâşâallah, bârekâllah” deyip alkışlar. Öyle de, o makine dahi, ondan maksut neticeleri tam tamına göstermesiyle, lisan-ı haliyle ustasını tebrik eder, alkışlar. Her zîhayat ve herşey böyle bir makinedir; ustasını tebriklerle alkışlar.

İkinci kısım hikmetleri ise, zîhayatın ve zîşuurun nazarlarına bakar. Onlara şirin bir mütalâagâh, birer kitab-ı marifet olur. Mânâlarını zîşuurun zihinlerinde ve suretlerini kuvve-i hafızalarında ve elvâh-ı misâliyede ve âlem-i gaybın defterlerinde daire-i vücutta bırakıp, sonra âlem-i şehadeti terk eder, âlem-i gayba çekilir. Demek, surî bir vücudu bırakır, mânevî ve gaybî ve ilmî çok vücutları kazanır.

Evet madem Allah var ve ilmi ihâta eder. Elbette adem, idam, hiçlik, mahv, fena, hakikat noktasında, ehl-i imanın dünyasında yoktur. Ve kâfirlerin dünyaları ademle, firakla, hiçlikle, fânilikle doludur. İşte bu hakikati, umumun lisanında gezen bu gelen darb-ı mesel ders verip, der:

“Kimin için Allah var, ona herşey var. Ve kimin için yoksa, herşey ona yoktur, hiçtir.”

Elhasıl, nasıl ki, iman, ölüm vaktinde insanı idam-ı ebedîden kurtarıyor; öyle de, herkesin hususî dünyasını dahi idamdan ve hiçlik karanlıklarından kurtarıyor. Ve küfür ise, hususan küfr-ü mutlak olsa, hem o insanı, hem hususî dünyasını ölümle idam edip mânevî cehennem zulmetlerine atar, hayatının lezzetlerini acı zehirlere çevirir. Hayat-ı dünyeviyeyi âhiretine tercih edenlerin kulakları çınlasın! Gelsinler, buna ya bir çare bulsunlar veya imana girsinler, bu dehşetli hasârattan kurtulsunlar.

سُبْحَانَكَ لاَعِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَاعَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحكِيمُ[1]

Duanıza çok muhtaç ve size çok müştak kardeşiniz

Said Nursî

1. “Seni her türlü noksandan tenzih ederiz, Senin bize öğrettiğinden başkabilgimiz yoktur. Sen herşeyi hakkıyla bilir, her işi hikmetle yaparsın.” Bakara Sûresi, 2:32.

Onuncu Mesele münasebetiyle

Hüsrev’in Üstadına Yazdığı Mektup

Çok sevgili Üstadım Efendim,

Cenâb-ı Hakka hadsiz şükürler olsun, iki aylık iftirak üzüntülerini ve muhaberesizlik ıztıraplarını hafifleştiren ve kalblerimize taze hayat bahşeden ve ruhlarımıza yeni, sâfî bir nesîm ihdâ eden Kur’ân’ın celâlli ve izzetli, rahmetli ve şefkatli âyetlerindeki tekraratın mehâsinini tâdâd eden, hikmet-i tekrarının lüzum ve ehemmiyetini izah eden ve Risale-i Nur’un bir harika müdafaası olan “Denizli Meyvesinin Onuncu Meselesi” namını alan Emirdağ Çiçeğini aldık. Elhak takdir ve tahsine çok lâyık olan bu çiçeği kokladıkça, ruhumuzdaki iştiyak yükseldi. Dokuz aylık hapis sıkıntısına mukàbil, Meyvenin Dokuz Meselesi nasıl beraatimize büyük bir vesile olmakla güzelliğini göstermişse, Onuncu Meselesi olan çiçeği de Kur’ân’ın îcazlı i’câzındaki harikaları göstermekle o nisbette güzelliğini göstermektedir.

Evet sevgili Üstadım, gülün çiçeğindeki fevkalâde letafet ve güzellik, ağacındaki dikenleri nazara hiç göstermediği gibi, bu nuranî çiçek de bize dokuz aylık hapissıkıntısını unutturacak bir şekilde o sıkıntılarımızı da hiçeindirmiştir. Mütalâasına doyulmayacak şekilde kaleme alınan ve akılları hayrete sevk eden bu nuranî çiçek, muhtevî olduğu çok güzelliklerinden, bilhassa, Kur’ân’ın tercümesi sûretiyle nazar-ı beşerde âdileştirilmek ihanetine mukàbil, o tekraratın kıymetini tam göstermekle Kur’ân’ın cihandeğer ulviyetini meydana koymuştur. Sâliklerinin her asırda fevkalâde bir metanetle sarılmalarıyla ve emir ve nehyine tamamen inkıyad etmeleriyle, güya yeni nazil olmuş gibi tazeliği ispat edilmiş olan Kur’ân-ı Mucizü’l-Beyanın, bütün asırlarda, zâlimlerine karşı şiddetli ve dehşetli ve tekrarlı tehditleri ve mazlumlarına karşı şefkatli ve rahmetli mükerrer taltifleri, hususuyla bu asrımıza bakan tehdidatı içinde zâlimlerine misli görülmemiş bir hâlette, sanki feza-i ekberden bir nümuneyi andıran semâvî bir cehennemle altı-yedi seneden beri mütemadiyen feryad ü figan ettirmesi ve kezâ mazlumlarının bu asırdaki küllî fertleri başında Risale-i Nur talebelerinin bulunması ve hakikaten bu talebeleri de ümem-i sâlifenin enbiyalarına verilen necatlar gibi pek büyük umumî ve hususî necatlara mazhar etmesi ve muarızları olan dinsizlerin cehennemî azapla tokatlanmalarını göstermesi, hem iki güzel ve lâtif hâşiyelerle hâtime verilmek suretiyle çiçeğin tamam edilmesi, bu fakir talebeniz Hüsrev’i o kadar büyük bir sürurla sonsuz bir şükre sevk etti ki, bu güzel çiçeğin verdiği sevinç ve süruru müddet-i ömrümde hissetmediğimi sevgili

üstadıma arz ettiğim gibi, kardeşlerime de kerratla söylemişim. Cenâb-ı Hak, zayıf ve tahammülsüz omuzlarına pek azametli bâr-ı sakîl tahmil edilen siz sevgili üstadımızdan ebediyen razı olsun ve yüklerinizi tahfif etmekle yüzlerinizi ebede kadar güldürsün. Âmin.

Evet, sevgili Üstadım. Biz Allah'tan, Kur'ân'dan, Habib-i Zîşandan ve Risale-i Nur'dan ve Kur'ân dellâlı siz sevgili Üstadımızdan ebediyen razıyız. Ve intisabımızdan hiçbir cihetle pişmanlığımız yok. Hem kalbimizde zerre kadar kötülük etmek için niyetyok. Biz ancak Allah'ı ve rızasını istiyoruz. Gün geçtikçe, rızasıiçinde Cenâb-ı Hakka vuslat iştiyaklarını kalbimizde teksif ediyoruz. Bilâ istisna bize fenalık edenleri Cenâb-ı Hakka terk etmekle affetmek ve bilakis bize zulmeden o zâlimler de dahil olduğu halde herkese iyilik etmek, Risale-i Nur talebelerinin kalblerine yerleşen bir şiar-ı İslâm olduğunu, biz istemeyerek ilân eden Hazret-i Allah'a hadsiz hudutsuz şükürler ediyoruz.

Çok kusurlu talebeniz

Hüsrev

On Birinci Mesele

Meyvenin On Birinci Meselesinin başı, bir meyvesi Cennet ve biri saadet-i ebediye ve biri rüyetullah olan iman şecere-i kudsiyesinin hadsiz, küllî ve cüz'i meyvelerinden yüzer nümuneleri Risale-i Nur'da beyan ve hüccetlerle ispat edildiğinden, izahını Siracü'n-Nur'a havale edip küllî erkânının değil, belki cüz'î ve cüzlerin, cüz'î ve hususî meyvelerinden birkaç nümune beyan edilecek.

Birisi: Bir gün bir duada, "Yâ Rabbi! Cebrâil, Mikâil, İsrafil, Azrail hürmetlerine ve şefaatlerine, beni cin ve insin şerlerinden muhafaza eyle!" meâlinde duayı dediğim zaman, herkesi titreten ve dehşet veren Azrail namını zikrettiğim vakit, gayet tatlı ve tesellidâr ve sevimli bir hâlet hissettim, Elhamdü lillâh dedim. Azrail'i cidden sevmeye başladım. Melâikeye iman rüknünün bu cüz'î ferdinin pek çok meyvelerinden yalnız bir cüz'î meyvesine gayet kısa bir işaret ederiz.

Birisi: İnsanın en kıymetli ve üstünde titrediği malı, onun ruhudur. Onu zâyi olmaktan ve fenadan ve başıboşluktan muhafaza etmek için kuvvetli ve emin bir ele teslimin derin bir sevinç verdiğini kat'î hissettim. Ve insanın amelini yazan melekler hatırıma geldi.

Baktım, aynen bu meyve gibi çok tatlı meyveleri var.

Birisi: Her insan kıymetli bir sözünü ve fiilini bâkileştirmek için iştiyakla kitabet ve şiir, hattâ sinema ile hıfzına çalışır. Hususan, o fiillerin Cennette bâki meyveleri bulunsa, daha ziyade merak eder. Kirâmen Kâtibin insanın omuzlarında durup onları ebedî manzaralarda göstermek ve sahiplerine daimî mükâfat kazandırmak, o kadar bana şirin geldi ki, tarif edemem.

Sonra, ehl-i dünyanın, beni hayat-ı içtimaiyedeki herşeyden tecrit etmek içinde bütün kitaplarımdan ve dostlarımdan ve hizmetçilerimden ve tesellî verici işlerden ayrı düşürmeleriyle beraber gurbet vahşeti beni sıkarken ve boş dünya başıma yıkılırken, melâikeye imanın pek çok meyvelerinden birisi imdadıma geldi; kâinatımı ve dünyamı şenlendirdi, melekler ve ruhânîlerle doldurdu,[1] âlemimi sevinçle güldürdü. Ve ehl-i dalâletin dünyaları vahşet ve boşluk ve karanlıkla ağladıklarını gösterdi.

1. *Tirmizî*, Zühd: 9; *İbni Mâce*, Zühd: 19; *Müsned*: 5:172, 173.

Hayalim bu meyvenin lezzetiyle mesrur iken, umum peygamberlere imanın pek çok meyvelerinden buna benzerbirtek meyvesini aldı, tattı. Birden, bütün geçmiş zamanlardaki enbiyalarla yaşamış gibi onlara imanım ve tasdikim, o

zamanları ışıklandırdı ve imanımı küllî yapıp genişlendirdi ve Âhirzaman Peygamberimizin imana ait olan dâvâlarına binler imza bastırdı, şeytanları susturdu.

Birden, Hikmetü'l-İstiâze Lem'asında kat'î cevabı bulunan bir sual kalbime geldi ki:

"Bu meyveler gibi hadsiz tatlı semereler ve faideler ve hasenatın gayet güzel neticeleri ve menfaatleri ve Erhamürrâhimînin gayet merhametkârane tevfikleri ve inâyetleri ehl-i hidâyete yardım edip kuvvet verdikleri halde, ehl-i dalâlet neden çok defa galebe eder ve bazen yirmisi, yüz tane ehl-i hidâyeti perişan eder?" diye, mânen benden soruldu. Ve bu tefekkür içinde şeytanın gayet zayıf desiselerine karşı Kur'ân'ın büyük tahşidatı ve melâikeleri ve Cenâb-ı Hakkın yardımını ehl-i imana göndermesi hatıra geldi. Risale-i Nur'un onun hikmetini kat'î hüccetlerle izahına binaen, o sualin cevabına gayet kısa bir işaret ederiz.

Evet, bazen serseri ve gizli, muzır bir adamın bir saraya ateş atmaya çalışması yüzünden, yüzer adamın yapması gibi, yüzer adamın muhafazasıyla ve bazan devlete ve padişaha iltica ile o sarayın vücudu devam edebilir. Çünkü, onun vücudu, bütün şeraitin ve erkânın ve esbâbın vücuduyla olabilir. Fakat onun ademi ve harap olması, birtek şartın ademiyle vâki ve bir serserinin bir kibritiyle yanıp mahvolduğu gibi, ins ve cin şeytanları az bir fiil ile büyük tahribat ve dehşetli mânevî yangınlar yaparlar. Evet, bütün fenalıklar ve günahlar ve şerlerin mayası ve esasları ademdir, tahriptir. Sureten vücudun altında, adem ve bozmak saklıdır. İşte cinnî ve insî şeytanlar ve şerirler bu noktaya istinaden gayet zayıf bir kuvvetle hadsiz bir kuvvete karşı dayanıp, ehl-i hak ve hakikatı Cenâb-ı Hakkın dergâhına ilticaya ve kaçmaya her vakit mecbur ettiğinden, Kur'ân, onları himaye için büyük tahşidat yapar. Doksan dokuz esmâ-i İlâhiyeyi onların ellerine verir. O düşmanlara karşı sebat etmelerine çok şiddetli emirler verir.

Bu cevaptan, birden pek büyük bir hakikatin ucu ve azametli, dehşetli bir meselenin esası göründü. Şöyle ki:

Nasıl ki Cennet, bütün vücut âlemlerinin mahsulâtını taşıyor ve dünyanın yetiştirdiği tohumları bâkiyâne sümbüllendiriyor. Öyle de, Cehennem dahi, hadsiz dehşetli adem ve hiçlik âlemlerinin çok elîm neticelerini göstermek için, o adem mahsulâtlarını kavuruyor. Ve o dehşetli Cehennem fabrikası, sair vazifeleri içinde, âlem-i vücut kâinatını âlem-i adem pisliklerinden temizlettiriyor. Bu dehşetli meselenin şimdilik kapısını açmayacağız; inşâallah sonra izah edilecek.

Hem meleklere iman meyvesinden bir cüz'ü ve Münker ve Nekir'e[1] ait bir nümunesi şudur:

1. bk. *Tirmizî*, Cenâiz: 70; *İbni Mâce*, Cenâiz: 65; *Müsned*: 3:126, 4:288.

“Herkes gibi ben dahi muhakkak gireceğim” diye mezarıma hayalen girdim. Ve kabirde yalnız, kimsesiz, karanlık, soğuk, dar bir haps-i münferitte, bir tecrid-i mutlak içindeki tevahhuş ve meyusiyetten tedehhüş ederken, birden Münker ve Nekir taifesinden iki mübarek arkadaş çıkıp geldiler. Benimle münazaraya başladılar. Kalbim ve kabrim genişlediler, nurlandılar, hararetlendiler. Âlem-i ervâha pencereler açıldı. Ben de, şimdi hayalen ve istikbalde hakikaten göreceğim o vaziyete bütün canımla sevindim ve şükrettim.

Sarf ve nahiv ilmini okuyan bir medrese talebesinin vefat edip, kabirde Münker ve Nekir’in: “Men Rabbüke” (Senin Rabbin kimdir?) diye suallerine karşı, kendini medresede zannedip nahiv ilmiyle cevap vererek, “*Men* mübtedâdır, *Rabbüke* onun haberidir. Müşkül bir meseleyi benden sorunuz, bu kolaydır” diyerek, hem o melâikeleri, hem hazır ruhları, hem o vâkıayı müşahede eden orada bulunan bir keşfü’l-kubur velîsini güldürdü ve rahmet-i İlâhiyeyi tebessüme getirdi. Azaptan kurtulduğu gibi, Risale-i Nur’un bir şehid kahramanı olan merhum Hâfız Ali, hapiste Meyve Risalesini kemâl-i aşkla yazarken ve okurken vefat edip kabirde melâike-i suale mahkemedeki gibi Meyve hakikatleriyle cevap verdiği misillü, ben de ve Risale-i Nur şakirtleri de, o suallere karşı Risale-i Nur’un parlak ve kuvvetli hüccetleriyle istikbalde hakikaten ve şimdi mânen cevap verip onları tasdike ve tahsine ve tebrike sevk edecekler inşaallah.

Hem meleklere imanın saadet-i dünyeviyeye medar cüz’î bir nümunesi şudur ki:

İlmihalden iman dersini alan bir mâsum çocuğun, yanında ağlayan ve mâsum bir kardeşinin vefatı için vâveylâ eden diğer bir çocuğa, “Ağlama, şükreyle. Senin kardeşin meleklerleberaber Cennete gitti. Orada gezer, bizden daha iyi keyfedecek, melekler gibi uçacak, her yeri seyredebilir” deyip, feryat edenin ağlamasınıtebessüme ve sevince çevirmesidir.

Ben de aynen bu ağlayan çocuk gibi, bu hazin kışta ve elîm bir vaziyetimde gayet elîm iki vefat haberini aldım. Biri, hem âli mekteplerde birinciliği kazanan, hem Risale-i Nur’un hakikatlerini neşreden biraderzâdem merhum Fuad; ikincisi, hacca gidip sekerat içinde tavaf ederken, tavaf içinde vefat eden Âlime Hanım namındaki merhume hemşirem... Bu iki akrabamın ölümleri, İhtiyar Risalesinde yazılan merhum Abdurrahman’ın vefatı gibi beni ağlatırken, imanın nuruyla o mâsum Fuad, o saliha Hanım insanlar yerinde meleklere, hûrilere arkadaş olduklarını ve bu dünyanın tehlike ve günahlarından kurtulduklarını mânen, kalben gördüm. O şiddetli hüzün yerinde büyük bir sevinç hissedip hem onları, hem Fuad’ın pederi kardeşim Abdülmecid’i, hem kendimi tebrik ederek Erhamürrahimîne teşekkür ettim. Bu iki merhumeye rahmet duası niyetiyle

buraya yazıldı, kaydedildi.

Risale-i Nur’daki bütün mîzanlar ve muvazeneler, imanın saadet-i dünyeviyeye ve uhreviyeye medar meyvelerini beyan ederler. Ve o küllî ve büyük meyveler, bu dünyada gösterdikleri saadet-i hayatiye ve lezzet-i ömür cihetiyle her mü’minin imanı ona bir saadet-i ebediyeyi kazandıracak, belki sümbül verecek ve o surette inkişaf edecek diye haber verirler. Ve o küllî ve pek çok meyvelerinden beş meyvesi, meyve-i Mirac olarak Otuz Birinci Sözün âhirinde ve beş meyvesi Yirmi Dördüncü Sözün Beşinci Dalında nümune olarak yazılmış.

Erkân-ı imaniyenin herbirinin ayrı ayrı pek çok, belki hadsiz meyveleri olduğu gibi, mecmuunun birden çok meyvelerinden bir meyvesi, koca Cennet ve biri de saadet-i ebediye ve biri de belki en tatlısı da rüyet-i İlâhiyedir diye, başta demiştik. Ve Otuz İkinci Sözün âhirindeki muvazenede, imanın saadet-i dâreyne medar bir kısım semereleri güzel izah edilmiş.

İman-ı bi’l-kader rüknünün kıymettar meyveleri bu dünyada bulunduğuna bir delil, umum lisanında مَنْ اٰمَنَ بِالْقَدَرِ أَمِنَ مِنَ الْكَدَرِ darb-ı mesel olmuştur. Yani, “Kadere iman eden gamlardan kurtulur.” Risale-i Kaderin âhirinde güzel bir temsil ile, iki adamın şâhâne bir sarayın bahçesine girmesiyle, bir küllî meyvesi beyan edilmiş. Hattâ ben kendi hayatımda binler tecrübelerimle gördüm ve bildim ki, kadere iman olmazsa hayat-ı dünyeviye saadeti mahvolur. Elîm musibetlerde, ne vakit kadere iman cihetine bakardım, musibet gayet hafifleşiyor görüyordum. Ve “Kadere iman etmeyen nasıl yaşayabilir?” diye hayret ederdim.

Melâikeye iman rüknünün küllî meyvelerinden birisine, Yirmi İkinci Sözün İkinci Makamında şöyle işaret edilmiş ki:

Azrail Aleyhisselâm Cenâb-ı Hakka münâcât edip demiş: “Kabz-ı ervâh vazifesinde senin ibâdın benden küsecekler, şekvâ edecekler?”

Ona cevaben denilmiş: “Senin vazifene hastalıkları ve musibetleri perde yapacağım—tâ ibâdımın şekvâları onlara gitsin, sana gelmesin.”

Aynen bu perdeler gibi, Azrail Aleyhisselâmın vazifesi de bir perdedir—tâ haksız şekvâlar Cenâb-ı Hakka gitmesin. Çünkü ölümdeki hikmet ve rahmet ve güzellik ve maslahat cihetini herkes göremez. Zâhire bakıp itiraz eder, şekvâya başlar. İşte bu haksız şekvâlar Rahîm-i Mutlaka gitmemek hikmetiyle, Azrail Aleyhisselâm perde olmuş.

Aynen bunun gibi, bütün meleklerin, belki bütün esbab-ı zâhiriyenin vazifeleri, izzet-i rububiyetin perdeleridir. Tâ güzellikleri görünmeyen ve

hikmetleri bilinmeyen şeylerde kudret-i İlâhiyenin izzeti ve kudsiyeti ve rahmetinin ihatası muhafaza edilsin, itiraza hedef olmasın ve hasis ve ehemmiyetsiz ve merhametsiz şeylerle kudretin mübaşereti nazar-ı zâhirîde görünmesin. Yoksa, hiçbir sebebin hakikî tesiri ve icada hiç kàbiliyeti olmadığını, herşeyde tevhid sikkeleri kat'î gösterdiğini, Risale-i Nur hadsiz delilleriyle ispat etmiş. Halk etmek, icad etmek Ona mahsustur. Esbab yalnız bir perdedir. Melâike gibi zîşuur olanların, yalnız cüz-i ihtiyarıyla cüz'î, icadsız, kesb denilen bir nevi hizmet-i fıtriye ve amelî bir nevi ubudiyetten başka ellerinde yoktur.

Evet, izzet ve azamet isterler ki, esbab, perdedar-ı dest-i kudret ola aklın nazarında.

Tevhid ve ehadiyet isterler ki, esbab ellerini çeksinler tesir-i hakikîden.

İşte, nasıl ki melekler ve umur-u hayriyede ve vücudiyede istihdam edilen zâhirî sebepler, güzellikleri görünmeyen ve bilinmeyen şeylerde kudret-i Rabbâniyeyi kusurdan, zulümden muhafaza edip takdis ve tesbih-i İlâhîde birer vesiledirler.

Aynen öyle de, cinnî ve insî şeytanlar ve muzır maddelerin umur-u şerriyede ve ademiyede istimalleri dahi, yine kudret-i Sübhâniyeyi gadirden ve haksız itirazlardan ve şekvâlara hedef olmaktan kurtarmakla takdis ve tesbihat-ı Rabbâniyeye ve kâinattaki bütün kusurattan müberrâ ve münezzehiyetine hizmet ediyorlar. Çünkü, bütün kusurlar ademden ve kàbiliyetsizlikten ve tahripten ve vazife yapmamaktan—ki birer ademdirler—ve vücudu olmayan ademî fiillerden geliyor. Bu şeytanî ve şerli perdeler o kusurata merci olup itiraz ve şekvâları bi'l-istihkak kendilerine alarak Cenâb-ı Hakkın takdisine vesile oluyorlar.

Zaten şerli ve ademî ve tahripçi işlerde kuvvet ve iktidar lâzım değil. Az bir fiil ve cüz'î bir kuvvet, belki vazifesini yapmamakla bazan büyük ademler ve bozmaklar oluyor; o şerir fâiller muktedir zannedilirler. Halbuki, ademden başka hiç tesirleri ve cüz'i bir kesbden hariç bir kuvvetleri yoktur. Fakat o şerler ademden geldiklerinden, o şerirler hakiki fâildirler. Bi'l-istihkak, eğer zîşuur ise cezayı çekerler.

Demek seyyiatta o fenalar fâildirler. Fakat haseneler ve hayırlarda ve amel-i salihde vücut olmasından, o iyiler hakiki fâil ve müessir değiller. Belki kàbildirler, feyz-i İlâhîyi kabul ederler. Ve mükâfatları dahi sırf bir fazl-ı İlâhîdir diye, Kur'ân-ı Hakîm

مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللّٰهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكَ [1]

ferman eder.

1. “Sana her ne iyilik erişirse Allah’tandır. Sana her ne kötülük gelirse, o da kendi nefsindendir.” Nisâ Sûresi, 4:79.

Elhâsıl, vücut kâinatları ve hadsiz adem âlemleri birbirleriyle çarpışırken ve Cennet ve Cehennem gibi meyveler verirken ve bütün vücut âlemleri “*Elhamdülillâh, elhamdülillâh*” ve bütün adem âlemleri “*Sübhânallah, sübhânallah*” derken ve ihâtalı bir kanun-u mübareze ile melekler şeytanlarla ve hayırlar şerlerle, tâ kalbin etrafındaki ilham, vesvese ile mücadele ederken, birden meleklere imanın bir meyvesi tecellî eder, meseleyi halledip karanlık kâinatı ışıklandırır. [1] اَللّٰهُ نُورُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ âyetinin envârından bir nurunu bize gösterir ve bu meyve ne kadar tatlı olduğunu tattırır.

1. “Allah göklerin ve yerin nûrudur.” Nur Sûresi, 24:35.

İkinci bir küllî meyvesine, Yirmi Dördüncü ve *elif* (ا)’ler kerametini gösteren Yirmi Dokuzuncu Sözler işaret edip parlak bir surette meleklerin vücudunu ve vazifesini ispat etmişler. Evet, kâinatın her tarafında, cüz’î ve küllî herşeyde, her nevide, kendini tanıttırmak ve sevdirmek içinde merhametkârane bir haşmet-i rububiyet, elbette o haşmete, o merhamete, o tanıttırmaya, o sevdirmeye karşı şükür ve takdis içinde bir geniş ve ihatalı ve şuurkârâne bir ubudiyetle mukabele etmesi lâzım ve kat’îdir. Ve şuursuz cemâdat ve erkân-ı azîme-i kâinat hesabına o vazifeyi ancak hadsiz melekler görebilir ve o saltanat-ı rubûbiyetin her tarafta, serâda, Süreyya’da, zeminin temelinde, dışında hakîmâne ve haşmetkârâne icraatını onlar temsil edebilirler.

Meselâ, felsefenin ruhsuz kanunları pek karanlık ve vahşetli gösterdikleri hilkat-ı arziye ve vaziyet-i fıtriyesini, bu meyve ile nurlu, ünsiyetli bir tarzda “Sevr” ve “Hut” namlarındaki iki meleğin omuzlarında, yani nezaretlerinde ve Cennetten getirilen ve fâni küre-i arzın bâki bir temel taşı olmak, yani ileride bâki Cennete bir kısmını devretmeye bir işaret için “sahret” namında uhrevî bir madde, bir hakikat gönderilip Sevr ve Hut meleklerine bir nokta-i istinad edilmiş diye Benî İsrail’in eski peygamberlerinden rivayet var ve İbn-i Abbas’tan dahi mervîdir. Maatteessüf bu kudsî mânâ, mürûr-u zamanla bu teşbih, avâmın nazarında hakikat telâkki edilmekle aklın haricinde bir suret almış. Madem melekler havadagezdikleri gibi toprakta ve taşta ve yerin merkezinde de gezerler;elbette onların ve küre-i arzın üstünde duracak cismânî taş ve balığa ve

öküze ihtiyaçları yoktur.

Hem meselâ küre-i arz, küre-i arzın nevileri adedince başlar ve o nevilerin fertleri sayısınca diller ve o ferdlerin âzâ ve yaprak ve meyveleri miktarınca tesbihatlar yaptığı için, elbette o haşmetli ve şuursuz ubudiyet-i fıtriyeyi bilerek, şuurdârâne temsil edip dergâh-ı İlâhiyeye takdim etmek için, kırk bin başlı ve her başı kırk bin dil ile ve herbir dil ile kırk bin tesbihat yapan bir melek-i müekkeli bulunacak ki, ayn-ı hakikat olarak Muhbir-i Sadık haber vermiş.

Ve hilkat-i kâinatın en ehemmiyetli neticesi olan insanlarla münasebât-ı Rabbâniyeyi tebliğ ve izhar eden Cebrâil Aleyhisselâm ve zîhayat âleminde en haşmetli ve en dehşetli olan diriltmek ve hayat vermek ve ölümle terhis etmekteki Hâlıka mahsus olan icraat-ı İlâhiyeyi, yalnız temsil edip ubudiyetkârâne nezaret eden İsrafil Aleyhisselâm ve Azrail Aleyhisselâm ve hayat dairesinde rahmetin en cemiyetli, en geniş, en zevkli olan rızıktaki ihsanat-ı Rahmâniyeye nezaretle beraber şuursuz şükürleri şuurla temsil eden Mikâil Aleyhisselâm gibi meleklerin pek acip mahiyette olarak bulunmaları ve vücutları ve ruhların bekàları, saltanat ve haşmet-i rububiyetin muktezasıdır. Onların ve herbirinin mahsus taifelerinin vücutları, kâinatta güneş gibi görünen saltanat ve haşmetin vücudu derecesinde kat'îdir ve şüphesizdir. Melâikeye ait başka maddeler bunlara kıyas edilsin.

Evet, küre-i arzda dört yüz bin nevileri zîhayattan halk eden, hattâ en âdi ve müteaffin maddelerden zîruhları çoklukla yaratan ve her tarafı onlarla şenlendiren ve mu'cizat-ı san'atına karşı, onlara dilleriyle "*Mâşâallah, Bârekâllah, Sübhânallah*" dediren ve ihsanat-ı rahmetine mukàbil "*Elhamdü lillâh, Ve'ş-şükrü lillâh, Allahu ekber*" o hayvancıklara söylettiren bir Kadîr-i Zülcelâli ve'l-Cemâl, elbette, bilâşek velâ şüphe, koca semâvâta münasip, isyansız ve daima ubudiyette olan sekeneleri ve ruhanîleri yaratmış, semâvâtı şenlendirmiş, boş bırakmamış ve hayvanatın taifelerinden pek çok ziyade ayrı ayrı nevileri meleklerden icad etmiş ki, bir kısmı küçücük olarak yağmur ve kar katrelerine binip san'at ve rahmet-i İlâhiyeyi kendi dilleriyle alkışlıyorlar; bir kısmı, birer seyyar yıldızlara binip feza-yı kâinatta seyahat içinde azamet ve izzet ve haşmet-i rububiyete karşı tekbir ve tehlil ile ubudiyetlerini âleme ilân ediyorlar.

Evet, zaman-ı Âdem'den beri bütün semâvî kitaplar ve dinler meleklerin vücutlarına ve ubudiyetlerine ittifakları ve bütün asırlarda meleklerle konuşmalar ve muhavereler, kesretli tevatürle insanlar içinde vuku bulduğunu nakil ve rivayetleri ise, görmediğimiz Amerika insanlarının vücutları gibi meleklerin vücutlarını ve bizimle alâkadar olduklarını kat'î ispat eder.

İşte, şimdi gel, iman nuruyla bu küllî ikinci meyveye bak ve tat: Nasıl kâinatı baştan başa şenlendirip, güzelleştirip bir mescid-i ekbere ve büyük bir ibadethâneye çeviriyor! Ve fen ve felsefenin soğuk, hayatsız, zulmetli, dehşetli göstermelerine mukàbil, hayatlı, şuurlu, ışıklı, ünsiyetli, tatlı bir kâinat göstererek bâki hayatın bir cilve-i lezzetini, ehl-i imana, derecesine göre dünyada dahi tattırır.

Tetimme: Nasıl ki vahdet ve ehadiyet sırrıyla kâinatın her tarafında aynı kudret, aynı isim, aynı hikmet, aynı san'at bulunmasıyla Hâlıkın vahdet ve tasarrufu ve icad ve rububiyeti ve hallâkıyet ve kudsiyeti, cüz'î-küllî herbir masnuun hal diliyle ilân ediliyor. Aynen öyle de, her tarafta melekleri halk edip her mahlûkun lisan-ı hal ile şuursuz yaptıkları tesbihatı, meleklerin ubudiyetkârâne dilleriyle yaptırıyor. Meleklerin hiçbir cihette hilâf-ı emir hareketleri yoktur. Hâlis bir ubudiyetten başka hiçbir icad ve emirsiz hiçbir müdahale, hattâ izinsiz şefaatleri dahi olmaz. Tam بَلْ عِبَادٌ مُكْرَمُونَ[1] وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ[2] sırrına mazhardırlar.

1. "Hayır, (onların evlât dedikleri) Allah'ın ikramda bulunduğu kullardır." Enbiyâ Sûresi, 21:26.
2. "Verilen emri yerine getirirler." Tahrîm Sûresi, 66:6.

Hâtime

Gayet ehemmiyetli bir nükte-i i'câziyeye dair, birden ihtiyarsız, mağripten sonra kalbe ihtar edilen ve Sûre-i قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ [1] *ın zâhir bir mu'cize-i gaybiyesini gösteren uzun bir hakikate kısa bir işarettir.*

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ۞ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ۞ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَ ۞ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِى الْعُقَدِ ۞ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ [2]

1. "De ki: Sığınırım sabahın Rabbine." Felâk Sûresi, 113:1.
2. "Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. De ki: Sığınırım sabahın Rabbine. Yarattığı şeylerin şerrinden. Karanlığı çöktüğünde gecenin şerrinden. Düğümlere üfleyen büyücülerin şerrinden. Haset ettiğinde hasetçinin şerrinden." Felâk Sûresi, 113:1-5.

İşte, yalnız mânâ-yı işârî cihetinde bu sûre-i azîme-i hârika, "Kâinatta adem âlemleri hesabına çalışan şerirlerden ve insî ve cinnî şeytanlardan kendinizi muhafaza ediniz" Peygamberimize ve ümmetine emrederek, her asra baktığı gibi, mânâ-yı işarîsiyle bu acip asrımıza daha ziyade, belki zâhir bir tarzda bakar, Kur'ân'ın hizmetkârlarını istiâzeye dâvet eder. Bu mu'cize-i gaybiye, beş işaretle kısaca beyan edilecek. Şöyle ki:

Bu sûrenin herbir âyetinin mânâları çoktur. Yalnız mânâ-yı işarî ile, beş cümlesinde dört defa شَرِّ kelimesini tekrar etmek ve kuvvetli münasebet-i mâneviye ile beraber dört tarzda bu asrın emsalsiz dört dehşetli ve fırtınalı maddî ve mânevî şerlerine ve inkılâplarına ve mübarezelerine aynı tarihle parmak basmak ve mânen "Bunlardan çekininiz" emretmek, elbette Kur'ân'ın i'câzına yakışır bir irşad-ı gaybîdir.

Meselâ, başta قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ cümlesi, bin üç yüz elli iki veya dört (1352-1354) tarihine hesab-ı ebcedî ve cifrîile tevafuk edip nev-i beşerde en geniş hırs ve hasetle ve Birinci Harbin sebebiyle vukua gelmeye hazırlanan İkinci Harb-i Umumiye işaret eder ve ümmet-i Muhammediyeye (a.s.m.) mânen

der: “Bu harbe girmeyiniz ve Rabbinize iltica ediniz.” Ve bir mâna-yı remziyle, Kur’ân’nın hizmetkârlarından olan Risale-i Nur şakirtlerine hususi bir iltifatla, onların Eskişehir hapsinden, dehşetli bir şerden aynı tarihiyle kurtulmalarına ve haklarındaki imha plânının akîm bırakılmasına remzen haber verir, mânen “İstiâze ediniz” emreder gibi bir remiz verir.

Hem meselâ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ [1] cümlesi (şedde sayılmaz) bin üç yüz altmış bir (1361) ederek bu emsalsiz harbin merhametsiz ve zâlimâne tahribatına Rûmî ve Hicrî tarihiyle parmak bastığı gibi, aynı zamanda bütün kuvvetleriyle Kur’ân’ın hizmetine çalışan Nur şakirtlerinin geniş bir imha plânından ve elîm ve dehşetli bir belâdan ve Denizli hapsinden kurtulmalarına tevafukla, bir mânâ-yı remzî ile onlara da bakar, “Halkın şerrinden kendinizi koruyunuz” gizli bir îmâ ile der.

Hem meselâ اَلنَّفَّاثَاتِ فِى الْعُقَدِ [2] cümlesi (şeddeler sayılmaz) bin üç yüz yirmi sekiz (1328), eğer şeddedeki ل sayılsa, bin üç yüz elli sekiz (1358) adediyle bu umumî harpleri yapan ecnebî gaddarların, hırs ve hasetle bizdeki Hürriyet inkılâbının Kur’ân lehindeki neticelerini bozmak fikriyle tebeddül-ü saltanat ve Balkan ve İtalyan harpleri ve Birinci Harb-i Umumînin patlamasıyla maddî ve mânevî şerlerini, siyasî diplomatların, radyo diliyle herkesin kafalarına sihirbaz ve zehirli üflemeleriyle ve mukadderat-ı beşerin düğme ve ukdelerine gizli plânlarını telkin etmeleriyle bin senelik medeniyet terakkiyatını vahşiyâne mahveden şerlerin vücuda gelmeye hazırlanmaları tarihine tevâfuk ederek اَلنَّفَّاثَاتِ فِى الْعُقَدِ’in tam mânasına tetâbuk eder.

1. “Yarattığı şeylerin şerrinden.” Felâk Sûresi, 113:2.
2. “Düğümlere üfleyen büyücüler...” Felak Sûresi, 113:4.

Hem meselâ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ [1]cümlesi (şedde ve tenvin sayılmaz) yine bin üç yüz kırk yedi (1347) edip, aynı tarihte, ecnebî muahedelerin icbarıyla bu vatanda ehemmiyetli sarsıntılar ve felsefenin tahakkümüyle bu dindar millette ehemmiyetli tahavvüller vücuda gelmesine ve aynı tarihte, devletlerde İkinci Harb-i Umumîyi ihzar eden dehşetli hasetler ve rekabetlerin çarpışmaları tarihine bu mânâ-yı işârî ile tam tamına tevafuku ve mânen tetabuku, elbette bu kudsî sûrenin bir lem’a-i i’câz-ı gaybîsidir.

1. "Haset ettiğinde hasetçinin şerrinden." Felâk Sûresi, 113:5.

Bir İhtar

Herbir âyetin müteaddit mânâları vardır. Hem herbir mânâ küllîdir; her asırda efradı bulunur. Bahsimizde bu asrımıza bakan yalnız mânâ-yı işârî tabakasıdır. Hem o küllî mânada, asrımız bir ferttir. Fakat hususiyet kesb etmiş ki, ona tarihiyle bakar.

Ben dört senedir, bu harbin ne safahatını ve ne de neticelerini ve ne de sulh olmuş, olmamış bilmediğimden ve sormadığımdan, bu kudsî sûrenin daha ne kadar bu asra ve bu harbe işareti var diye daha onun kapısını çalmadım. Yoksa bu hazinede daha çok esrar var olduğunu Risale-i Nur'un eczalarında, hususan Rumuzât-ı Semaniye risalelerinde beyan ve ispat edildiğinden onlara havale edip kısa kesiyorum.

Hatıra gelebilen bir sualin cevabıdır

Bu lem'a-i i'câziyede, baştaki مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ[1] da, hem مِنْ, hem شَرِّ kelimeleri hesaba girmesi ve âhirde وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ yalnız شَرِّ kelimesi girmesi وَمِنْ girmemesi ve وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِى الْعُقَدِ[2] ikisi de hesap edilmemesi gayet ince ve lâtif bir münasebete ima ve remz içindir. Çünkü, halklarda şerden başka hayırlar da var. Hem bütün şer herkese gelmez. Buna remzen, bazıyeti ifade eden مِنْ ve شَرِّ girmişler. Hâsid hased ettiği zaman bütün şerdir. Bazıyete lüzum yoktur. Ve اَلنَّفَّاثَاتِ فِى الْعُقَدِ[3] remziyle, kendi menfaatleri için küre-i arza ateş atan üfleyicilerin ve sihirbaz o diplomatların tahribata ait bütün işleri ayn-i şerdir diye, daha شَرِّ kelimesine lüzum kalmadı.

1. "Yarattığı şeylerin şerrinden." Felâk Sûresi, 113:2.
2. "Düğümlere üfleyen büyücülerin şerrinden." Felâk Sûresi, 113:4.
3. "Düğümlere üfleyen büyücüler..." Felâk Sûresi, 113:4.

Bu sûreye ait bir nükte-i i'câziyenin haşiyesidir

Nasıl bu sûre, beş cümlesinden dört cümlesiyle bu asrımızın dört büyük şerli inkılâplarına ve fırtınalarına mânâ-yı işârî ile bakar. Aynen öyle de, dört defa

tekraren مِنْ شَرِّ (şedde sayılmaz) kelimesiyle, âlem-i İslâmca en dehşetli olan Cengiz ve Hülâgu fitnesinin ve Abbâsî Devletinin inkıraz zamanının asrına dört defa mânâ-yı işârî ile ve makam-ı cifrî ile bakar ve parmak basar.

Evet, şeddesiz شَرِ beş yüz (500) eder; مِنْ doksandır (90). İstikbale bakan çok âyetler, hem bu asrımıza, hem o asırlara işaret etmeleri cihetinde istikbalden haber veren İmam-ı Ali (r.a.) ve Gavs-ı Âzam (k.s.) dahi, aynen hem bu asrımıza, hem o asra bakıp haber vermişler. غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَ [1] kelimeleri bu zamana değil, belki غَاسِقٍ bin yüz altmış bir (1161) ve اِذَا وَقَبَ sekiz yüz on (810) ederek, o zamanlarda ehemmiyetli maddî mânevî şerlere işaret eder. Eğer beraber olsa, Milâdi bin dokuz yüz yetmiş bir (1971) olur. O tarihte dehşetli bir şerden haber verir. Yirmi sene sonra, şimdiki tohumların mahsulü ıslah olmazsa, elbette tokatları dehşetli olacak.

2. “Karanlığı çöktüğünde gecenin…” Felâk Sûresi, 113:3.

On Birinci Meselenin Haşiyesinin bir Lâhikasıdır

Âyetü’l-Kürsînin tetimmesi olan [1] (لاَ اِكْرَاهَ فِى الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ) bin üç yüz elli (1350), [2] (فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللّٰهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقٰى) bin dokuz yüz yirmi dokuz (1929) veya (1928), [3] dokuz yüz kırk altı (946) “Risaletü’n-Nur” ismine muvafık; [4] bin üç yüz kırk yedi (1347);

(اَللّٰهُ وَلِيُّ الَّذِينَ اٰمَنُوا) ۞ لاَ انْفِصَامَ لَهَا وَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ [5]

eğer beraber olsa bin on iki (1012), eğer beraber olmazsa dokuz yüz kırk beş (945) (bir şedde sayılmaz), [6] (يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ اِلَى النُّورِ) bin üç yüz yetmiş iki (1372) (şeddesiz), [7] (وَالَّذِينَ كَفَرُوا اَوْلِيَاءُهُمُ الطَّاغُوتُ) bin dört yüz on yedi (1417); [8] (يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ اِلَى الظُّلُمَاتِ) bin üç yüz otuz sekiz (1338) (şedde sayılmaz) [9] (اُولٰئِكَ اَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ) bin iki yüz doksan beş (1295) (şedde sayılır) eder. Risaletü’n-Nur’un hem iki kere ismine, hem suret-i mücahedesine, hem tahakkukuna ve telif ve tekemmül zamanına tam tamına tevafukuyla beraber, ehl-i küfrün bin iki yüz doksan üç (1293) harbiyle âlem-i İslâmın nurunu söndürmeye çalışması tarihine ve Birinci Harb-i Umumîden istifade ile bin üç yüz otuz sekizde (1338) bilfiil nurdan zulümata atmak için yapılan dehşetli muahedeler tarihine tam tamına tevafuku ve içinde mükerreren nur ve zulümat karşılaştırılması ve bu mücahede-i

mâneviyede Kur’ân’ın nurundan gelen bir Nur, ehl-i imana bir nokta-i istinat olacağını mânâ-yı işârî ile haber veriyor diye kalbime ihtar edildi. Ben de mecbur oldum, yazdım. Sonra baktım ki, mânâsının münasebeti bu asrımıza o kadar kuvvetlidir ki, hiç tevafuk emaresi olmasa da, yine bu âyetler her asra baktığı gibi mânâ-yı işârî ile bizimle de konuşuyor kanaatim geldi.

1. “Dinde zorlama yoktur; doğruluk sapıklıktan, îman küfürden iyice ayrılmıştır.” Bakara Sûresi, 2:256.
2. “Kim birer mâbud gibi kıymet verilen tâğutları reddederse...” Bakara Sûresi, 2:256.
3. “Ve kim Allah’a îman ederse, işte o (...) yapışmıştır.” Bakara Sûresi, 2:256.
4. “Sapa sağlam bir kulpa...” Bakara Sûresi, 2:256.
5. “O kopmaz ve kırılmaz. Allah ise herşeyi hakkıyla işiten, herşeyi hakkıyla bilendir. Allah imân edenlerin dostu ve yardımcısıdır.” Bakara Sûresi,2:256-257.
6. “Onları inkâr karanlıklarından kurtarıp hidâyet nûruna kavuşturur.” Bakara Sûresi, 2:257.
7. “İnkâr edenlerin dostu ise tâğuttur.” Bakara Sûresi, 2:257.
8. “Onları imân nûrundan mahrum bırakıp inkâr karanlıklarına sürüklerler.” Bakara Sûresi, 2:257.
9. “İşte onlar Cehennem ateşinin ehlidir, orada ebediyen kalacaklardır.” Bakara Sûresi, 2:257.

Evet, evvelâ başta [1] (لَآ اِكْرَاهَ فِى الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ) cümlesi, makam-ı cifrî ve ebcedî ile bin üç yüz elli (1350) tarihine parmak basar ve mânâ-yı işârî ile der: Gerçi o tarihte, dini, dünyadan tefrik ile dinde ikraha ve icbara ve mücahede-i diniyeye ve din için silâhla cihada muarız olan hürriyet-i vicdan, hükümetlerde bir kanun-u esasî, bir düstur-u siyasî oluyor ve hükümet, lâik cumhuriyete döner. Fakat ona mukàbil mânevî bir cihad-ı dinî, iman-ı tahkikî kılıcıyla olacak. Çünkü, dindeki rüşd-ü irşad ve hak ve hakikati gözlere gösterecek derecede kuvvetli burhanları izhar edip tebyin ve tebeyyün eden bir nur Kur’ân’dan çıkacak diye haber verip bir lem’a-i i’caz gösterir.

Hem, tâ [2] خَالِدُونَ kelimesine kadar, Risale-i Nur’daki bütün muvazenelerin aslı, menbaı olarak aynen o muvazeneler gibi mükerreren nur ve zulümat ve iman ve karanlıkları karşılaştırmasıyla gizli bir emaredir ki, o tarihte bulunan cihad-ı mânevî mübarezesinde büyük bir kahraman “Nur” namında Risale-i Nur’dur ki, dinde bulunan yüzer tılsımları keşfeden onun mânevî elmas kılıcı, maddî kılıçlara ihtiyaç bırakmıyor.

1. “Dinde zorlama yoktur; doğruluk sapıklıktan, îman küfürden iyice ayrılmıştır.” Bakara Sûresi, 2:256.
2. “Ebediyen kalıcıdırlar.” Bakara Sûresi, 2:257.

Evet, hadsiz şükürler olsun ki, yirmi senedir Risale-i Nur bu ihbar-ı gaybı ve lem’a-ı i’câzı bilfiil göstermiştir. Ve bu sırr-ı azîm içindir ki, Risale-i Nur şakirtleri dünya siyasetine ve cereyanlarına ve maddî mücadelelerine karışmıyorlar ve ehemmiyet vermiyorlar ve tenezzül etmiyorlar. Ve hakikî şakirtleri, en dehşetli bir hasmına ve hakaretli tecavüzüne karşı ona der:

“Ey bedbaht! Ben seni idam-ı ebedîden kurtarmaya ve fâni hayvaniyetin en süflî ve elîm derecesinden bir bâki insaniyet saadetine çıkarmaya çalışıyorum; sen benim ölümüme ve idamıma çalışıyorsun. Senin bu dünyada lezzetin pek az, pek kısa; ve âhirette ceza ve belâların pek çok ve pek uzundur. Ve benim ölümüm bir terhistir. Haydi def ol! Seninle uğraşmam, ne yaparsan yap!” der. O zâlimdüşmanına hiddet değil, belki acıyor, şefkat ediyor, “Keşke kurtulsaydı”

diyerek ıslahına çalışır.

Sâniyen: [(وَيُؤْمِنْ بِاللّٰهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ) (بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقٰى)] [1]

Bu iki kudsî cümleler, kuvvetli münasebet-i mâneviye ile beraber makam-ı cifrî ve ebcedî hesabıyla, birincisi Risaletü'n-Nur'un ismine, ikincisi onun tahakkukuna ve tekemmülüne ve parlak fütuhatına mânen ve cifren tam tamına tetâbukları bir emâredir ki, Risaletü'n-Nur bu asırda, bu tarihte bir urvetü'l-vüskadır. Yani çok muhkem, kopmaz bir zincir ve bir hablullahtır. Ona elini atan yapışan, necat bulur diye mânâ-yı remziyle haber verir.

Sâlisen: [2] (اَللّٰهُ) وَلِيُّ الَّذِينَ اٰمَنُوا cümlesi hem mânâ, hem cifirle Risaletü'n-Nur'a bir remzi var. Şöyle ki: ...

[Bu makamda perde indi, yazmaya izin verilmedi. Başka zamana tehir edildi.][HAŞİYE-1]

1. "Ve kim Allah'a îman ederse, işte o (...) yapışmıştır. Sapa sağlam bir kulpa..." Bakara Sûresi, 2:256.
2. "Allah imân edenlerin dostu ve yardımcısıdır." Bakara Sûresi, 2:257.
Haşiye-1 Bu nüktenin bâki kısmı şimdilik yazdırılmadığının sebebi, bir derece dünyaya, siyasete temasıdır. Biz de bakmaktan memnuuz. Evet, اِنَّ الْاِنسَانَ لَيَطْغٰى bu tâğûta bakar ve baktırır. ("Muhakkak ki insan azgınlaşır" Alâk Sûresi, 96:6) *Said Nursî*

Risale-i Nur kahramanı Hüsrev'in Meyvenin On Birinci Meselesi münasebetiyle yazdığı mektubun bir parçasıdır.

وَاِنْ مِنْ شَیْءٍ اِلاَّ یُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ [1] [2]

Esselâmü Aleyküm ve Rahmetullahi ve Berekâtühü.

Çok mübarek, çok kıymettar, çok sevgili Üstadımız Efendimiz,

Millet ve memleket için çok büyük güzellikleri ihtiva eden Meyve, Dokuz Meselesi ile, dehşetli bir zamanda, müthiş âsiler içinde en büyük düşmanlar arasında hayret-feza bir surette şakirtlerine necat vermeye vesile olmakla kalmamış. Onuncu ve On Birinci Meseleleri ile, hususuyla Nur'un şakirtlerini hakikat yollarında alkışlamış ve gidecekleri hakiki mekânları olan kabirdeki ahvallerinden ve herkesi titreten ve bilhassa ehl-i gaflet için çok korkunç, çok elemli, çok acıklı bir menzil olan toprak altında, göreceği ve konuşacağı melâikelerle konuşmayı ve refakati sevdirerek bu mekâna daha çok ünsiyet izhar etmekle, bu korkulu ilk menzil hakkındaki fevkalhad korkularımızı tâdil etmiş, nefes aldırmış. Hususiyle o âlemin nuranî hayatını benim gibi göremeyenlerin ellerinde, şuââtı yüz binlerle senelik mesafelere uzanan bir elektrik lâmbası hükmüne geçmiş. Hem de daima koklanılacak nümunelik bir çiçek bahçesi olmuştur.

Evet, biz sevgili üstadımıza arz ediyoruz ki, hergün dersini hocasına okuyanbir talebe gibi, Nurdan aldığımız feyizlerimizi, her vakit için sevgiliüstadımıza arz edelim. Fakat sevgili üstadımız şimdilik konuşmalarınıtatil buyurdular.

Ey aziz Üstadım,

Risale-i Nur'un hakikati ve Meyvenin güzelliği ve çiçeğinin feyzi, beni minnettârâne, bir parça memleketim namına konuşturmuş ve benim gibi konuşan çok kalblere hayat vermiş. Şimdi muhitimizde Risale-i Nur'a karşı atılan adımlar ve uzatılan eller, Meyvenin on birinci çiçeği ile daha çok metanet kesb etmiş, inkişaf etmiş, faaliyete başlamıştır.

Çok hakir talebeniz

Hüsrev

1. Her türlü noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
2. "Kâinatta hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

Isparta'daki umum Risale-i Nur talebeleri namına Ramazan tebriki münasebetiyle yazılmış ve on üç fıkra ile tâdil edilmiş bir mektuptur

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ [1] وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [2]

1. Her türlü noksandan uzak olan Allah'ın adıyla.
2. "Kâinatta hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

Ey âlem-i İslâmın dünya ve âhirette selâmeti için Kur'ân'ın feyziyle ve Risale-i Nur'un hakikatiyle ve sadık şakirtlerin himmetiyle mübarek gözlerinden yaş yerine kan akıtan,

Ve ey fitne-i âhirzamanın şu dağdağalı ve fırtınalı zamanında Hazret-i Eyyûb Aleyhisselâmdan ziyade hastalıklara, dertlere giriftâr olan ve Kur'ân'ın nuruyla ve Risale-i Nur'un burhanlarıyla ve şakirtlerin gayretiyle âlem-i İslâmın maddî ve mânevî hastalıklarını Hekîm-i Lokman gibi tedaviye çalışan,

Ve ey mübarek ellerinde mevcut olan Nur parçalarının hak ve hakikat olduğunu Kur'ân'ın otuz üç âyetiyle ve keramet-i Aleviye ve Gavsiye ile ispat eden,

Ve ey kendisi hasta ve ihtiyar ve zayıf ve gayet acınacak bir halde olduğuna göre herkesten ziyade âlem-i İslâma can feda eder derecesinde acıyarak, kendine fenalık etmek isteyenlere Kur'ân'ın hakikatiyle ve Risale-i Nur'un hüccetleriyle, Nur talebelerinin sadakatlarıyla hayırlı dualar ve iyilik etmek ile karşılayan,

Ve yazdığı mühim eserlerinden *Âyetü'l-Kübrâ*nın tab'ıyla kendi zâtına ve talebelerine gelen musibette hapishanelere düşen ve o zindanları Kur'ân'ın irşadıyla ve Risale-i Nur'un dersiyle ve şakirtlerin iştiyakıyla bir medrese-i Yusufiyeye çeviren ve bir dershane yapan ve içimizde bulunan cahil olanların hepsini Kur'ân'ı o dershanede hatmettirerek çıkaran ve o musibette Kur'ân'ın kuvve-i kudsiyesiyle ve Risale-i Nur'un tesellîsiyle ve kardeşlerin tahammülleriyle, ihtiyar ve zayıf olduğu halde bütün ağırlıklarımızı ve yüklerimiziüzerine alan ve yazdığı Meyve ve Müdafaanâme risaleleriyle Kur'ân-ıMucizü'l-Beyânın i'câzıyla ve Risale-i Nur'un kuvvetli burhanlarıyla ve şakirtlerin ihlâsı ile, izn-i İlâhî ile üzerinden kapılarını açtırıp beraat kazandıran ve o günde bize ve âlem-i İslâma bayram yaptıran ve hakikaten Risale-i Nur'ları *nûrun alâ nûr* olduğunu ispat ederek kıyamete kadar serbest okunup ve yazılmasına hak kazandıran,

Ve âlem-i İslâmın Kur'ân-ı Azîmüşşânın gıda-yı kudsîsiyle ve Nurun uhrevî taamıyla ve şakirtlerinin iştihasıyla ekmek, su ve hava gibi bu Nurlara pek çok

ihtiyacı olduğunu ve bu Nurları okuyup yazanlardan binler kişi imanla kabre girdiğiniispat eden ve kendisine mensup talebelerini hiçbir yerde mağlûp vemahcup etmeyen ve elyevm Kur'ân'ın semâvî dersleriyle ve Risale-i Nur'un esasatıyla ve şakirtlerinin zekâvetleriyle ve Meyvenin Onuncu ve On Birinci Mesele ve çiçekleriyle, firak ateşiyle gece gündüz yanan kalblerimizi âb-ı hayat ve şarab-ı kevser gibi o mübarek Mesele ve Çiçeklerle kalblerimizin ateşini söndürüp sürur ve feraha sevk eden,

Ve ey âlemin—Kur'ân-ı Azîmüşşa'nın kat'î vaadiyle ve tehdidiyle ve Risale-i Nur'un keşf-i kat'îsiyle ve merhum şakirtlerinin müşahedesiyle ve onlardaki keşfü'l-kubur sahiplerinin görmesiyle—en çok korktuğu ölümü, ehl-i iman için idam-ı ebedîden kurtarıp bir terhis tezkeresine çeviren ve âlem-i nura gitmek için güzel bir yolculuk olduğunu ispat eden ve kâfir ve münafıklar için idam-ı ebedî olduğunu bildiren Kur'ân-ı Mucizü'l-Beyânın, bin mu'cizat-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâm ve kırk vech-i i'câzının tasdiki altında ihbarat-ı kat'iyesiyle, ondan çıkan Risale-i Nur'un en muannid düşmanlarını mağlûp eden hüccetleriyle ve Nur şakirtlerinin, çok emarelerin ve tecrübelerin ve kanaatlerinin teslimiyle o korkunç, karanlık, soğuk ve dar kabri, ehl-i iman için Cennet çukurundan bir çukur ve Cennet bahçesinin bir kapısı olduğunu ispat eden ve kâfir ve münâfık zındıklar için Cehennem çukurundan yılan ve akreplerle dolu bir çukurolduğunu ispat eden ve oraya gelecek olan Münker, Nekir ismindemelâikeleri ehl-i hak ve hakikat yolunda gidenler için birer mûnis arkadaş yapan ve Risale-i Nur'un şakirtlerini talebe-i ulûm sınıfına dahil edip Münker, Nekir suallerine Risale-i Nur ile cevap verdiklerini merhum kahraman şehid Hâfız Ali'nin vefatıyla keşfeden ve hayatta bulunanlarımızın da yine Risale-i Nur ile cevap vermemizi rahmet-i İlâhiyeden dua ve niyaz eden ve Hazret-i Kur'ân'ı, Kur'ân-ı Azîmüşşanın kırk tabakadan her tabakaya göre bir nevi i'caz-ı mânevîsini göstermesiyle ve umum kâinata bakan kelâm-ı ezelî olmasıyla ve tefsiri olan Risale-i Nur'un Mu'cizat-ı Kur'âniye ve Rumuzât-ı Semâniye risaleleriyle ve Risale-i Nur gül fabrikasının serkâtibi gibi kahraman kardeşlerin ve şakirtlerin fevkalâde gayretleriyle Asr-ı Saadetten beri böyle hârika bir surette mu'cizeli olarak yazılmasına hiç kimse kadir olmadığı halde Risale-i Nur'un kahraman bir kâtibi olan Hüsrev'e "Yaz!" emir buyurulmasıyla, Levh-i Mahfuzdaki yazılan Kur'ân gibi yazılması ve Kur'ân-ı Azîmüşşanın hak kelâmullah olduğunu ve bütün semâvî kitapların en büyüğü ve en efdali ve bir Fâtiha içinde binler Fâtiha ve bir İhlâs içinde binler İhlâs ve hurufatının birden on ve yüz ve bin ve binler sevap ve hasene verdiklerini hiç görülmedik ve işitilmedik pek güzel ve hârika bir sûrette târif ve ispat eden ve Kur'ân-ı Mûcizü'l-Beyanın, bin üç yüz seneden beri i'câzını göstermesiyle ve

muarızlarını durdurmasıyla ve Nurun gözlere gösterir derecede zâhir delilleri ile ve Nur şâkirtlerinin elmas kalemleriyle bu zamana kadar misli görülmedik Risale-i Nur'un dünyaya ferman okuyan ve en mütemerrid ve muannidleri susturan Yirmi Beşinci Söz ve zeyilleri kırk vech ile i'câz-ı Kur'ânî olduğunu ispat eden,

Ve ey Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâmın hak peygamber olduğuna ve umum yüz yirmi dört bin peygamberlerin efdali ve seyyidi olduğuna dair binler mu'cizelerini Mu'cizat-ı Ahmediye (a.s.m.) namındaki Risale-i Nur'u ile güzel bir surette ispat eden ve Kur'ân-ı Azîmüşşanın, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın rahmeten li'l-âlemîn olduğunu kâinatta ilân etmesiyle ve Nurun baştan nihayete kadar onun rahmeten li'l-âlemîn olduğunu burhanlarla ispat etmesiyle ve o resulün ef'âl ve ahvâli, kâinatta nümune-i iktida olacak en sağlam, en güzel rehber olduğunu hattâ körlere de göstermesiyle ve Anadolu ve hususî memleketlerde Nurun intişarı zamanında belâların ref'i ve susturulmasıyla musibetlerin gelmesi şehadetiyle ve Nur şakirtlerinin gayet ağır müşkülâtlar içinde kemâl-i metanetle hizmet ve irtibatlarıyla o zâtın (a.s.m.) sünnet-i seniyyesine ittibâ etmek ne kadar kârlı olduğunu ve bir sünnete bu zamanda ittibâda yüz şehidin ecrini kazandığını bildiren ve sadaka kaza ve belâyı nasıl def ediyorsa Risale-i Nur'un da Anadolu'ya gelecek kazayı, belâyı, yirmi senedir def ettiğini aynelyakîn ispat eden Üstad-ı Ekremimiz Efendimiz Hazretleri!

Şimdi şu Risale-i Nur'un beraeti, başta siz sevgili Üstadımızı, sonra biz âciz kusurlu talebelerinizi, sonra âlem-i İslâmı sürura sevk ederek ikinci büyük bir bayram yaptırdığından, siz mübarek Üstadımızın bu büyük bayram-ı şerifinizi tebrik ile ve yine üçüncü bayram olan Ramazan-ı Şerifinizi ve Leyle-i Kadrinizi tebrik, emsâl-i kesiresiyle müşerref olmaklığımızı niyaz ve biz kusurluların, kusurlarımızın affını rica ederek umumen selâm ile mübarek ellerinizden öper ve dualarınızı temenni ederiz, efendimiz hazretleri.

Ispartave havalisinde bulunan

Nur Talebeleri

Haddimden yüz derece ziyade olan bu mektup muhteviyatını tevazu ile reddetmek bir küfran-ı nimet ve umum şâkirtlerin hüsn-ü zanlarına karşı bir ihanet olması ve aynen kabul etmek bir gurur, bir enâniyet ve benlik bulunması cihetiyle, umum namına Risale-i Nur kâtibinin yazdığı bu uzun mektubu, on üç fıkraları ilâve edip, hem bir şükr-ü mânevî, hem gururdan, hem küfran-ı nimetten kurtulmak için size bir suretini gönderiyorum ki, Meyvenin On Birinci Meselesinin âhirinde "Risale-i Nurun Isparta ve civarı talebelerinin bir mektubudur" diye ilhak edilsin. Ben bu mektubu, bu tâdilât ile yazdığımız halde, iki defa bir güvercin yanımızdaki pencereye geldi. İçeriye girecekti. Ceylân'ın başını gördü girmedi. Birkaç dakika sonra başkası aynen geldi. Yineyazanı gördü, girmedi. Ben dedim: "Herhalde evvelki serçe ve kuddüs kuşu gibi müjdecileridir. Veyahut bu mektup gibi müteaddit mektupları yazdığımızdan, mübarek mektubun tâdili ile mübarekiyetini tebrik için gelmişler" kanaatimiz geldi.

Said Nursî

Asâ-yı Mûsâ'dan İkinci Kısım
Hüccetullahi'l-Bâliğa Risalesi

On Bir Hüccet-i İmâniyedir

Bu risaleyi Ankara ehl-i vukufu çok takdir ettikleri gibi; bu defa daberaatimize ehemmiyetli bir sebep ve küfr-ü mutlakı kıran en keskin veyüksek ve kuvvetli bir hüccet-i kàtıa ve bürhan-ı bâhirdir.

Said Nursî

Birinci Hüccet-i İmâniye

Âyetü'l-Kübrâ

Kâinattan Hâlıkını soran bir seyyahın müşahedatıdır.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ
مِنْشَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ وَلٰكِنْ لَا تَفْقَهُونَتَسْبِيحَهُمْ
إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا [1]

1. "Yedi gökle yer ve onların içindekileri Onu tesbih eder. Hiçbir şey yoktur ki Onu övüp Onu tesbih etmesin; ne var ki siz, onların tesbihinianlamazsınız. Şüphesiz ki O Halîmdir, cezâ vermekte acele etmez;Gafûrdur, günahları çokça bağışlar." İsrâ Sûresi, 17:44.

Bu İkinci Makam, bu âyet-i muazzamayı tefsir etmekle beraber, tayyedilen Arabî Birinci Makamın burhanlarını ve hüccetlerini ve tercümesini ve kısa bir meâlini beyan eder. Şöyle ki:

Bu âyet-i muazzama gibi pek çok âyât-ı Kur'âniye, bu kâinat Hâlıkını bildirmek cihetinde, her vakit ve herkesin en çok hayretle bakıp zevkle mütalâa ettiği en parlak bir sahife-i tevhid olan semâvâtı en başta zikretmelerinden, en başta ona başlamak muvafıktır.

Evet, bu dünya memleketine ve misafirhanesine gelen herbir misafir, gözünü açıp baktıkça görür ki: Gayet keremkârâne bir ziyafetgâh ve gayet san'atkârane bir teşhirgâh ve gayet haşmetkârâne bir ordugâh ve talimgâh ve gayet hayretkârâne ve şevk-engizâne bir seyrangâh ve temâşâgâh ve gayet mânidarâne ve hikmetperverâne bir mütalâagâh olan bu güzel misafirhanenin sahibini ve bu kitab-ı kebîrin müellifini ve bu muhteşem memleketin sultanını tanımak ve bilmek için şiddetle merak ederken, en başta göklerin nur yaldızıyla yazılan güzel yüzü görünür. "Bana bak, aradığını sana bildireceğim" der. O da bakar, görür ki:

Bir kısmı arzımızdan bin defa büyük ve o büyüklerden bir kısmı top güllesinden yetmiş derece sür'atli yüz binler ecram-ı semâviyeyi direksiz, düşürmeden durduran ve birbirine çarpmadan fevkalhad çabuk ve beraber

gezdiren; yağsız, söndürmeden mütemadiyen o hadsiz lâmbaları yandıran ve hiçbir gürültü ve ihtilâl çıkartmadan o nihayetsiz büyük kütleleri idare eden ve güneş ve kamerin vazifeleri gibi, hiç isyan ettirmeden o pek büyük mahlûkları vazifelerle çalıştıran ve iki kutbun dairesindeki hesap rakamlarına sıkışmayan bir nihayetsiz uzaklık içinde, aynı zamanda, aynı kuvvet ve aynı tarz ve aynı sikke-i fıtrat ve aynı surette, beraber, noksansız tasarruf eden ve o pek büyük mütecaviz kuvvetleri taşıyanları, tecavüz ettirmeden kanununa itaat ettiren ve o nihayetsiz kalabalığın enkazları gibi, göğün yüzünü kirletecek süprüntülere meydan vermeden, pek parlak ve pek güzel temizlettiren ve bir muntazam ordu manevrası gibi manevrayla gezdiren ve arzı döndürmesiyle, o haşmetli manevranın başka bir surette hakikî ve hayalî tarzlarını her gece ve her sene sinema levhaları gibi seyirci mahlûkatına gösteren bir tezahür-ü rububiyet ve o rububiyet faaliyeti içinde görünen teshir, tedbir, tedvir, tanzim, tanzif, tavziften mürekkep bir hakikat, bu azameti ve ihatatı ile o semâvât Hâlıkının vücub-u vücuduna ve vahdetine ve mevcudiyeti, semâvâtın mevcudiyetinden daha zâhir bulunduğuna bilmüşahede şehadet eder mânâsıyla Birinci Makamın Birinci Basamağında

لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُود الَّذِى دَلَّ عَلٰى
وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ: اَلسَّمَاوَاتُ بِجَمِيعِ مَا
فِيهَا، بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ إِحَاطَةِ حَقِيقَةِ: اَلتَّسْخِيرِ،
وَالتَدْبِيرِ، وَالتَّدْوِيرِ، وَالتَّنْظِيمِ، وَالتَّنْظِيفِ،وَالتَّوْظِيفِ
الْوَاسِعَةِ الْمُكَمَّلَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ [1]

denilmiştir.

1. Allah'tan başka ilâh yoktur. O Vâcibü'l-Vücud ki, vüs'at ve mükemmeliyeti bilmüşahede görünen teshir ve tedbir ve tedvir (döndürme) ve tanzim ve tanzif ve tavzif hakikatlerinin azamet-i ihatasının şehadetiyle, semâvât bütün içindekilerle beraber Onun vahdet içindeki vücub-u vücuduna delâlet eder.

Sonra, dünyaya gelen o yolcu adama ve misafire, cevv-i sema denilen ve mahşer-i acâip olan feza, gürültüyle konuşarak bağırıyor: "Bana bak, merakla aradığını ve seni burayagöndereni benimle bilebilir ve bulabilirsin" der. O misafir, onun ekşi,fakat merhametli yüzüne bakar; müthiş, fakat müjdeli gürültüsünü dinler, görür ki:

Zemin ile âsumân ortasında muallâkta durdurulan bulut, gayet hakîmâne ve rahîmâne bir tarzda zemin bahçesini sular ve zemin ahalisine âb-ı hayat getirir ve harareti, yani yaşamak ateşinin şiddetini tâdil eder ve ihtiyaca göre her yerinimdadına yetişir. Ve bu vazifeler gibi çok vazifeleri görmekle beraber,

muntazam bir ordunun acele emirlere göre görünmesi ve gizlenmesi gibi, birden cevvi dolduran o koca bulut dahi gizlenir, bütün eczaları istirahate çekilir, hiçbir eseri görülmez. Sonra, “Yağmur başına arş!” emrini aldığı anda, bir saat, belki birkaç dakika zarfında toplanıp cevvi doldurur, bir kumandanın emrini bekler gibi durur.

Sonra o yolcu, cevvdeki rüzgâra bakar, görür ki:

Hava o kadar çok vazifelerle gayet hakîmâne ve kerîmâne istihdam olunur ki, güya o câmid havanın şuursuz zerrelerinden herbir zerresi, bu Kâinat Sultanından gelen emirleri dinler, bilir ve hiçbirini geri bırakmayarak, o kumandanın kuvvetiyle yapar ve intizamla yerine getirir bir vaziyetle, zeminin bütün nüfuslarına nefes vermek ve zîhayata lüzumu bulunan hararet ve ziya ve elektrik gibi maddeleri ve sesleri nakletmek ve nebatatın telkîhine vasıta olmak gibi çok küllî vazifelerde ve hizmetlerde, bir dest-i gaybî tarafından gayet şuurkârâne ve alîmâne ve hayatperverâne istihdam olunuyor.

Sonra yağmura bakıyor, görür ki: O lâtif ve berrak ve tatlı ve hiçten ve gaybî bir hazine-i rahmetten gönderilen katrelerde o kadar Rahmânî hediyeler ve vazifeler var ki, güya rahmet tecessüm ederek katreler sûretinde hazine-i Rabbâniyeden akıyor mânâsında olduğundan, yağmura “rahmet” namı verilmiştir.

Sonra şimşeğe bakar ve ra’dı (gök gürültüsü) dinler, görür ki, pek acip ve garip hizmetlerde çalıştırılıyorlar.

Sonra gözünü çeker, aklına bakar, kendi kendine der ki:

“Atılmış pamuk gibi bu câmid, şuursuz bulut elbette bizleri bilmez ve bize acıyıp imdadımıza kendi kendine koşmaz ve emirsiz meydana çıkmaz ve gizlenmez. Belki gayet kadîr ve rahîm bir Kumandanın emriyle hareket eder ki, bir iz bırakmadan gizlenir ve def’aten meydana çıkar, iş başına geçer. Ve gayet faal ve müteâl ve gayet cilveli ve haşmetli bir Sultanın fermanıyla ve kuvvetiyle vakit be vakit cevv âlemini doldurup boşaltır ve mütemadiyen hikmetle yazar ve paydosla bozar tahtasına ve mahv ve ispat levhasına ve haşir ve kıyamet suretine çevirir. Ve gayet lütufkâr ve ihsanperver ve gayet keremkâr ve rubûbiyetperver bir Hâkim-i Müdebbirin tedbiriyle rüzgâra biner ve dağlar gibi yağmur hazinelerini bindirir,muhtaç olan yerlere yetişir. Güya onlara acıyıp ağlayarak, gözyaşlarıyla onları çiçeklerle güldürür, güneşin şiddet-i ateşini serinlendirir ve sünger gibi bahçelerine su serper ve zemin yüzünü yıkar, temizler.”

Hem o meraklı yolcu kendi aklına der: Bu câmid, hayatsız, şuursuz, mütemadiyen çalkanan, kararsız, fırtınalı, dağdağalı, sebatsız, hedefsiz şu havanın perdesiyle ve zâhirî sûretiyle vücuda gelen yüz binler hakîmâne ve

rahîmâne ve san’atkârâne işler ve ihsanlar ve imdatlar bilbedahe ispat eder ki, bu çalışkan rüzgârın ve bu cevval hizmetkârın kendi başına hiçbir hareketi yok; belki gayet kadîr ve alîm ve gayet hakîm ve kerîm bir Âmirin emriyle hareket eder. Güya herbir zerresi, herbir işi bilir ve o Âmirin herbir emrini anlar ve dinler bir nefer gibi, hava içinde cereyan eden herbir emr-i Rabbânîyi dinler, itaat eder ki, bütün hayvanatın teneffüsüne ve yaşamasına ve nebatatın telkihine ve büyümesine ve hayatına lüzumlu maddelerin yetiştirilmesine ve bulutların sevk ve idaresine ve ateşsiz sefinelerin seyr ü seyahatine ve bilhassa seslerin ve bilhassa telsiz telefon ve telgraf ve radyo ile konuşmaların îsaline ve bu hizmetler gibi umumî ve küllî hizmetlerden başka, azot ve müvellidülhumuza (oksijen) gibi iki basit maddeden ibaret olan havanın zerreleri birbirinin misli iken zemin yüzünde yüz binler tarzda bulunan Rabbânî san’atlarda kemâl-i intizam ile bir dest-i hikmet tarafından çalıştırılıyor görüyorum.

Demek,

وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ [1]

âyetinin tasrihiyle, rüzgârın tasrifiyle hadsiz Rabbânî hizmetlerde istimal ve bulutların teshiriyle, hadsiz Rahmânî işlerde istihdam ve havayı o surette icad eden, ancak Vâcibü’l-Vücud ve Kàdir-i Külli Şey ve Âlim-i Külli Şey bir Rabb-i Zülcelâl-i ve’l-İkramdır der, hükmeder.

1. “... Ve rüzgârları sevk etmesinde ve gökle yer arasında Allah’ın emrine boyun eğmiş bulutlarda...” Bakara Sûresi, 2:164.

Sonra yağmura bakar, görür ki: Yağmurun taneleri sayısınca menfaatler ve katreleri adedince Rahmânî cilveler ve reşhaları miktarınca hikmetler içinde bulunuyor. Hem o şirin ve lâtif ve mübarek katreler o kadar muntazam ve güzel halk ediliyor ki, hususan yaz mevsiminde gelen dolu o kadar mizan ve intizamla gönderiliyor ve iniyor ki, fırtınalarla çalkanan ve büyük şeyleri çarpıştıran şiddetli rüzgârlar, onların muvazene ve intizamlarını bozmuyor; katreleri birbirine çarpıp, birleştirip zararlı kütleler yapmıyor. Ve bunlar gibi çok hakîmâne işlerde ve bilhassa zîhayatta çalıştırılan basit ve câmid ve şuursuz müvellidülmâ ve müvellidülhumuza (hidrojen-oksijen) gibi iki basit maddeden terekküp eden bu su, yüz binlerle hikmetli ve şuurlu ve muhtelif hizmetlerde ve san’atlarda istihdam ediliyor. Demek bu tecessüm etmiş ayn-ı rahmet olan yağmur, ancak bir Rahmân-ı Rahîmin hazine-i gaybiye-i rahmetinde yapılıyor ve nüzulüyle

وَهُوَ الَّذِى يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَاقَنَطُوا وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ [1]

âyetini maddeten tefsir ediyor.

Sonra ra’dı dinler ve berke (şimşeğe) bakar, görür ki: Bu iki hâdise-i acîbe-i cevviye tam tamına

يَكَادُ سَنَا بَرْقِهِ يَذْهَبُ بِالْاَبْصَارِ [2] ve وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ [3]

âyetlerini maddeten tefsir etmekle beraber, yağmurun gelmesini haber verip, muhtaçlara müjde ediyorlar.

1. "İnsanlar ümitsizliğe düştüklerinde yağmuru indiren ve rahmetini her tarafa yayan da Odur. O, kullarını gözetip koruyan ve her türlü övgüye lâyıkolandır." Şûrâ Sûresi, 42:28.
2. "Şimşeğin parıltısı ise neredeyse gözleri alıverir." Nur Sûresi, 24:43.
3. “Gök gürültüsü Onu hamd ederek, tesbih eder.” Ra’d Sûresi, 13:13.

Evet, hiçten, birden harika bir gürültüyle cevvi konuşturmak ve fevkalâde bir nur ve nar ile zulmetli cevvi ışıkla doldurmak ve dağvarî pamukmisâl ve dolu ve kar ve su tulumbası hükmünde olan bulutları ateşlendirmek gibi hikmetli ve garabetli vaziyetlerle baş aşağı gafil insanın başına tokmak gibi vuruyor, “Başını kaldır, kendini tanıttırmak isteyen fa’al ve kudretli bir Zâtın hârika işlerine bak. Sen başıboş olmadığın gibi, bu hâdiseler de başıboş olamazlar. Herbirisi çok hikmetli vazifeler peşinde koşturuluyorlar. Bir Müdebbir-i Hakîm tarafından istihdam olunuyorlar” diye ihtar ediyorlar.

İşte bu meraklı yolcu, bu cevvde, bulutu teshirden, rüzgârı tasriften, yağmuru tenzilden ve hâdisât-ı cevviyeyi tedbirden terekküp eden bir hakikatın yüksek ve âşikâr şehadetini işitir, “Âmentü billâh” der.

Birinci Makamın İkinci Mertebesinde

لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُود الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ: اَلْجَوُّ بِجَمِيعِ مَا فِيهِ، بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ إِحَاطَةِ حَقِيقَةِ: اَلتَّسْخِيرِ، وَالتَّصْرِيف، وَالتَّنْزِيلِ، وَالتَّدْبِيرِ، الْوَاسِعَةِ الْمُكَمَّلَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ. [4]

fıkrası, bu yolcunun cevve dair mezkûr müşahedatını ifade eder.[HAŞİYE-1HTAR]

4. Allah’tan başka ilâh yoktur. O Vâcibü’l-Vücud ki, vüs’at ve mükemmeliyeti bilmüşahede görünen teshir ve tasrif ve tenzil ve tedbir hakikatlerinin azamet-i ihatasının şehadetiyle, cevv-i semâ bütün içindekilerle beraber Onun vücub-u vücuduna delâlet eder.

Haşiye-1 [HTAR]Birinci Makamda geçen otuz üç mertebe-i tevhidi bir parça izah etmek isterdim. Fakat şimdiki vaziyetim ve halimin müsaadesizliği cihetiyle, yalnız gayet muhtasar burhanlarına ve meâlinin tercümesine iktifaya mecbur oldum. Risale-i Nurun otuz belki yüz risalelerinde bu otuz üç mertebe, delilleriyle, ayrı ayrı tarzlarda, herbir risalede bir kısım mertebeler beyan edildiğinden, tafsili onlara havale edilmiş.

Sonra, o seyahat-i fikriyeye alışan o mütefekkir misafire, küre-i arz lisan-ı

haliyle diyor ki: “Gökte, fezada, havada ne geziyorsun? Gel, ben sana aradığını tanıttıracağım. Gördüğümvazifelerime bak ve sahifelerimi oku.” O da bakar, görür ki:

Arz, meczup bir Mevlevî gibi iki hareketiyle günlerin, senelerin, mevsimlerin husulüne medar olan bir daireyi, haşr-i âzamın meydanı etrafında çiziyor. Ve zîhayatın yüz bin envâını bütün erzak ve levazımatlarıyla içine alıp feza denizinde kemâl-i muvazene ve nizamla gezdiren ve güneş etrafında seyahat eden muhteşem ve musahhar bir sefine-i Rabbâniyedir.

Sonra sahifelerine bakar, görür ki: Bablarındaki herbir sahifesi, binler âyâtıyla arzın Rabbini tanıttırıyor. Umumunu okumak için vakit bulamadığından, yalnız birtek sahife olan zîhayatın bahar faslında icad ve idaresine bakar, müşahede eder ki:

Yüz bin envaın hadsiz efradlarının suretleri, basit bir maddeden gayet muntazam açılıyor ve gayet rahîmâne terbiye ediliyor ve gayet mu’cizâne bir kısmının tohumlarına kanatçıklar verip, onları uçurmak suretiyle neşrettiriliyor ve gayet müdebbirâne idare olunuyor ve gayet müşfikâne iaşe ve it’am ediliyor ve gayet rahîmâne ve rezzâkâne hadsiz ve çeşit çeşit ve lezzetli ve tatlı rızıkları, hiçten ve kuru topraktan ve birbirinin misli ve farkları pek az ve kemik gibi köklerden, çekirdeklerden, su katrelerinden yetiştiriliyor. Her bahara, bir vagon gibi, hazine-i gaybdan yüz bin nevi et’ime ve levazımat, kemâl-i intizamla yüklenip zîhayata gönderiliyor. Ve bilhassa o erzak paketleri içinde yavrulara gönderilen süt konserveleri ve validelerinin şefkatli sinelerinde asılan şekerli süt tulumbacıklarını göndermek, o kadar şefkat ve merhamet ve hikmet içinde görünüyor ki, bilbedahe bir Rahmân-ı Rahîmin gayet müşfikane ve mürebbiyâne bir cilve-i rahmeti ve ihsanı olduğunu ispat eder.

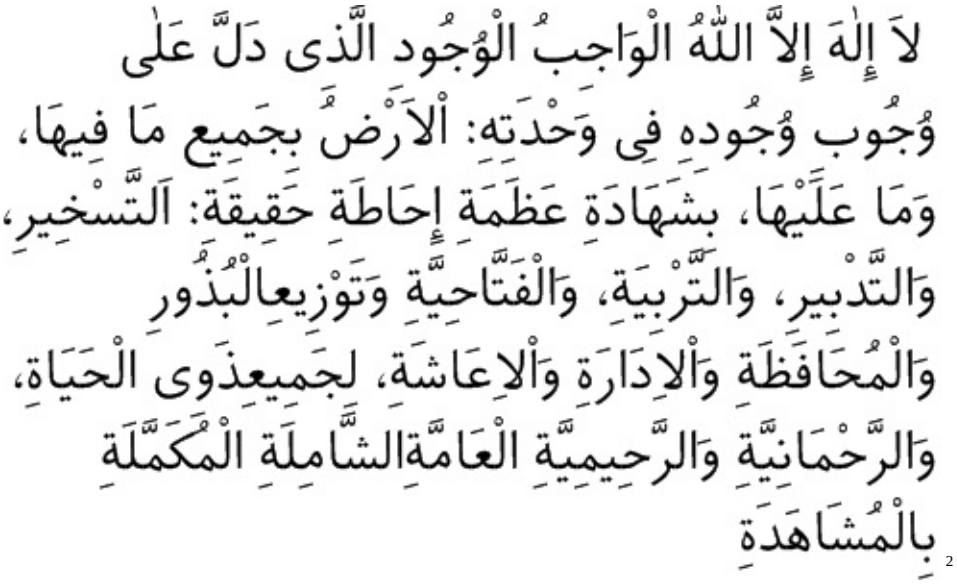
Elhasıl; bu sahife-i hayatiye-i bahariye haşr-i âzamın yüz bin nümunelerini ve misallerini göstermekle,

فَانْظُرْ اِلٰى اٰثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِى الْمَوْتٰى وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ [1]

âyetini maddeten gayet parlak tefsir ettiği gibi; bu âyet dahi, bu sahifenin mânâlarını mu’cizâne ifade eder. Ve arzın, bütün sahifeleriyle, büyüklüğü nisbetinde ve kuvvetinde *Lâ ilâhe illâ hû* dediğini anladı.

İşte, küre-i arzın yirmiden ziyade büyük sahifelerinden birtek sahifenin yirmi

vechinden birtek vechinin muhtasar şehadetiyle, o yolcunun sâir vecihlerin sahifelerindeki müşahedatı mânâsında olarak ve o müşahedatları ifade için, Birinci Makamın Üçüncü Mertebesinde böyle denilmiş:

لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُود الَّذى دَلَّ عَلٰى
وُجُوب وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ: اَلْاَرْضُ بِجَمِيع مَا فِيهَا،
وَمَا عَلَيْهَا، بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ إِحَاطَةِ حَقِيقَةِ: اَلتَّسْخِيرِ،
وَالتَّدْبِيرِ، وَالتَّرْبِيَةِ، وَالْفَتَّاحِيَّةِ وَتَوْزِيعِالْبُذُورِ
وَالْمُحَافَظَةِ وَالْاِدَارَةِ وَالْاِعَاشَةِ، لِجَمِيعِذَوى الْحَيَاةِ،
وَالرَّحْمَانِيَّةِ وَالرَّحِيمِيَّةِ الْعَامَّةِالشَّامِلَةِ الْمُكَمَّلَةِ
بِالْمُشَاهَدَةِ [2]

1. “Şimdi bak Allah’ın rahmet eserlerine: Yeryüzünü ölümünün ardından nasıldiriltiyor? Bunu yapan, elbette ölüleri de öylece diriltecektir; Oherşeye hakkıyla kàdirdir.” Rûm Sûresi, 30:50.
2. Allah’tan başka ilâh yoktur. O Vâcibü’l-Vücud ki, umumiyet ve şümul vemükemmeliyeti bilmüşahede görünen, bütün zevilhayatın iaşesi içintohumların teshir ve tedbir ve terbiye ve feth ve tevzi ve muhafaza veidaresi ve Rahmâniyet ve Rahîmiyet hakikatlerinin azamet-i ihatasının şehadetiyle, arz bütün içindekiler ve üzerindekilerle Onun vahdet içindeki vücub-u vücuduna delâlet eder.

Sonra, o mütefekkir yolcu her sahifeyi okudukça saadet anahtarı olan imanı kuvvetlenip ve mânevî terakkiyatın miftahı olan mârifeti ziyadeleşip ve bütün kemâlâtın esası ve madeni olan iman-ı billâh hakikatı bir derece daha inkişaf edip mânevî çok zevkleri ve lezzetleri verdikçe onun merakını şiddetle tahrik ettiğinden; semâ, cevv ve arzın mükemmel ve kat’î derslerini dinlediği halde, “Hel min mezîd” deyip dururken, denizlerin ve büyük nehirlerin cezbekârâne cûş u huruşla zikirlerini ve hazin ve leziz seslerini işitir. Lisan-ı hal ve lisan-ı kàl ile “Bize de bak, bizi de oku” derler. O da bakar, görür ki:

Hayattârâne mütemâdiyen çalkanan ve dağılmak ve dökülmek ve istilâ etmek fıtratında olan denizler, arzı kuşatıp, arz ile beraber gayet sür’atli bir surette bir senede yirmi beş bin senelik bir dairede koşturulduğu halde, nedağılırlar, ne dökülürler ve ne de komşularındaki toprağa tecavüzederler. Demek gayet kudretli ve azametli bir Zâtın emriyle ve kuvvetiyle dururlar, gezerler, muhafaza olurlar.

Sonra denizlerin içlerine bakar, görür ki: Gayet güzel ve ziynetli ve muntazam cevherlerinden başka, binlerce çeşit hayvanatın iaşe ve idareleri ve tevellüdat ve vefiyatları o kadar muntazamdır; basit bir kum ve acı bir sudan verilen erzakları ve tayinatları o kadar mükemmeldir ki, bilbedahe bir Kadîr-i Zülcelâlin, bir Rahîm-i Zülcemâlin idare ve iaşesiyle olduğunu ispat eder.

Sonra o misafir, nehirlere bakar, görür ki: Menfaatleri ve vazifeleri ve varidat

ve sarfiyatları o kadar hakîmâne ve rahîmânedir; bilbedahe ispat eder ki, bütün ırmaklar, pınarlar, çaylar, büyük nehirler, bir Rahmân-ı Zülcelâli ve'l-İkramın hazine-i rahmetinden çıkıyorlar ve akıyorlar. Hattâ o kadar fevkalâde iddihar ve sarf ediliyorlar ki, "Dört nehir Cennetten geliyorlar" diye rivâyet edilmiş. Yani, zâhirî esbabın pek fevkinde olduklarından, mânevî bir cennetin hazinesinden ve yalnız gaybî ve tükenmez bir menbaın feyzinden akıyorlar demektir. Meselâ, Mısır'ın kumistanını bir cennete çeviren Nil-i mübarek, cenup tarafından, Cebel-i Kamer denilen bir dağdan, mütemadiyen küçük bir deniz gibi tükenmeden akıyor. Altı aydaki sarfiyatı dağ şeklinde toplansa ve buzlansa, o dağdan daha büyük olur. Halbuki o dağdan ona ayrılan yer ve mahzen, altı kısımdan bir kısım olmaz. Varidatı ise, o mıntıka-i hârrede pek az gelen ve susamış toprak çabuk yuttuğu için mahzene az giden yağmur, elbette o muvazene-i vâsiayı muhafaza edemediğinden, o Nil-i mübarek âdet-i arziye fevkinde bir gaybî cennetten çıkıyor diye rivayeti gayet manidar ve güzel bir hakikati ifade ediyor.

İşte, deniz ve nehirlerin denizler gibi hakikatlerinin ve şehadetlerinin binden birisini gördü. Ve umumu bil'icmâ denizlerin büyüklüğü nisbetinde bir kuvvetle *Lâ ilâhe illâ Hû* der ve bu şehadete denizler mahlûkatı adedince şahitler gösterir diye anladı. Ve denizlerin ve nehirlerin umum şehadetlerini irade ederek ifade etmek mânâsında, Birinci Makamın Dördüncü Mertebesinde,

لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِى دَلَّ عَلٰى
وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ: جَمِيعُ اَلْبِحَارِ، وَالْاَنْهَارِ،
بِجَمِيعِ مَا فِيهَا، بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ إِحَاطَةِ حَقِيقَةِ:
اَلتَّسْخِيرِ وَالْمُحَافَظَةِ وَالْاِدِّخَارِ وَالْاِدَارَةِ الْوَاسِعَةِ
الْمُنْتَظَمَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ [1]

denilmiş.

1. Allah'tan başka ilâh yoktur. O Vâcibü'l-Vücud ki, genişlik ve intizamı gözle görünen teshir ve muhafaza ve iddihar ve idare hakikatlerindeki ihatanın büyüklüğünün şehadetiyle, denizler ve nehirler bütün içindekilerle beraber Onun birlik içindeki vücub-u vücuduna delâlet eder.

Sonra, dağlar ve sahralar, seyahat-ı fikriyede bulunan o yolcuyu çağırıyorlar "Sahifelerimizi de oku" diyorlar. O da bakar, görür ki: Dağların küllî vazifeleri ve umumî hizmetleri o kadar azametli ve hikmetlidirler; akılları hayret içinde bırakır. Meselâ, dağların zeminden emr-i Rabbânî ile çıkmaları ve zeminin içinde, inkılâbat-ı dahiliyeden neş'et eden heyecanını ve gazabını ve hiddetini, çıkmalarıyla teskin ederek, zemin o dağların fışkırmasıyla ve menfeziyle teneffüs edip, zararlı olan sarsıntılardan ve zelzele-i muzırradan kurtulup, vazife-

i devriyesinde sekenesinin istirahatlerini bozmuyor. Demek, nasıl ki sefineleri sarsıntıdan vikaye ve muvazenelerini muhafaza için onların direkleri üstünde kurul-muş; öyle de, dağlar, zemin sefinesine bu mânâda hazineli direkler olduklarını, Kur’ân-ı Mucizü’l-Beyan,

وَالْجِبَالَ أَرْسٰيهَا [1] وَاَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ [2] وَالْجِبَالَ اَوْتَادًا [3]

gibi çok âyetlerle ferman ediyor.

Hem meselâ dağların içinde zîhayata lâzım olan her nevi menbalar, sular, madenler, maddeler, ilâçlar o kadar hakîmâne ve müdebbirâne ve kerîmâne ve ihtiyatkârâne iddihar ve ihzar ve istif edilmiş ki, bilbedahe, kudreti nihayetsiz bir Kadîrin ve hikmeti nihayetsiz bir Hakîmın hazineleri ve ambarları ve hizmetkârları olduklarını ispat ederler diye anlar. Ve sahra ve dağların dağ kadar vazife ve hikmetlerinden bu iki cevhere sairlerini kıyas edip, dağların ve sahraların umum hikmetleriyle, hususan ihtiyatî iddiharlar cihetiyle getirdikleri şehadeti ve söyledikleri *Lâ ilâhe illâ Hû* tevhidini, dağlar kuvvetinde ve sebatında ve sahralar genişliğinde ve büyüklüğünde görür, “Âmentü Billâh” der.

İşte bu mânâyı ifade için, Birinci Makamın Beşinci Mertebesinde,

لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِي دَلَّ عَلٰى
وُجُوبِ وُجُودِهِ: جَمِيعُ الْجِبَالِ وَالصَّحَارَى، بِجَمِيعِ
مَا فِيهَا، وَمَا عَلَيْهَا، بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحَاطَةِ حَقِيقَةِ:
اَلْاِدِّخَارِ وَالْاِدَارَةِ وَنَشْرِ الْبُذُورِ وَالْمُحَافَظَةِ
وَالتَّدْبِيرِوَالْاِحْتِيَاطِيَّةِ الرَّبَّانِيَّةِ الْوَاسِعَةِ
الْعَامَّةِالْمُنْتَظَمَةِ الْمُكَمَّلَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ [4]

denilmiş.

1. “Dağları direk (yapmadık mı?)” Nebe’ Sûresi, 78:7.
2. “Yeryüzünde sâbit dağlar diktik.” Hicr Sûresi, 15:19.
3. “Dağları sapa sağlam dikti.” Nâziât Sûresi, 79:32.
4. Allah’tan başka ilâh yoktur. O Vâcibü’l-Vücud ki, Rabbânî ihtiyat maddelerininbilmüşahede vâsi ve âmm ve muntazam ve mükemmel iddihar ve idare ve muhafaza ve tedbiri ve tohumların neşri hakikatlerinin azamet-i ihatasının şehadetiyle, bütün dağlar ve sahrâlar bütün içindekiler ve üzerindekilerle beraber Onun vücub-u vücuduna delâlet eder.

Sonra, o yolcu dağda ve sahrada fikriyle gezerken, eşcar ve nebatat âleminin kapısı fikrine açıldı. Onu içeriye çağırdılar, “Gel,dairemizde de gez, yazılarımızı da oku” dediler. O da girdi, gördü ki, gayet muhteşem ve müzeyyen bir meclis-i tehlil ve tevhid ve bir halka-i zikir ve şükür teşkil etmişler. Bütün eşcar ve nebatatın envâları, bil’icmâ, beraber; *Lâ ilâhe illâllâ Hû* diyorlar gibi lisan-ı hallerinden anladı. Çünkü bütün meyvedar ağaç ve nebatlar; mîzanlı ve fesahatli

yapraklarının dilleriyle ve süslü cezaletli çiçeklerinin sözleriyle ve intizamlı ve belâğatli meyvelerinin kelimeleriyle beraber, müsebbihâne şehadet getirdiklerine ve Lâ ilâhe illâ Hû dediklerine delâlet ve şehadet eden üç büyük küllî hakikati gördü.

Birincisi: Pek zâhir bir surette kastî bir in'âm ve ikram ve ihtiyarî bir ihsan ve imtinan mânâsı ve hakikati herbirisinde hissedildiği gibi, mecmuunda ise, güneşin zuhurundaki ziyası gibi görünüyor.

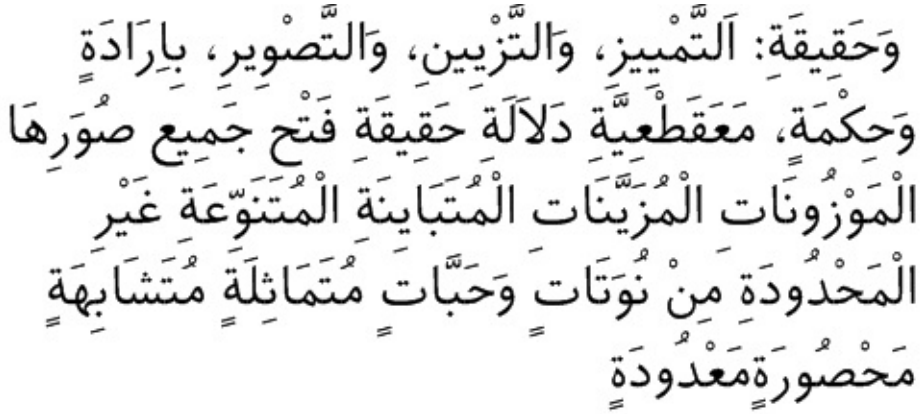
İkincisi: Tesadüfe havalesi hiçbir cihet-i imkânı olmayan kastî ve hakîmâne bir temyiz ve tefrik, ihtiyarî ve rahîmâne bir tezyin ve tasvir mânâsı ve hakikati, o hadsiz envâ ve efratta gündüz gibi âşikâre görünüyor ve bir Sâni-i Hakîmin eserleri ve nakışları olduklarını gösterir.

Üçüncüsü: O hadsiz masnuatın yüz bin çeşit ve ayrı ayrı tarz ve şekilde olan suretleri, gayet muntazam, mizanlı, ziynetli olarak, mahdut ve mâdud ve birbirinin misli ve basit ve câmid ve birbirinin aynı veya az farklı ve karışık olan çekirdeklerden, habbeciklerden o iki yüz bin nevilerin farikalı ve intizamlı, ayrı ayrı, muvazeneli, hayattar, hikmetli, yanlışsız, hatâsız bir vaziyette umum efradının sûretlerinin fethi ve açılışı ise öyle bir hakikattir ki, güneşten daha parlaktır ve baharın çiçekleri ve meyveleri ve yaprakları ve mevcudatı sayısınca o hakikatı ispat eden şahitler var diye bildi. "*Elhamdü lillâhi alâ nimeti'l-îman*" dedi.

İşte bu mezkûr hakikatleri ve şehadetleri ifade mânâsıyla, Birinci Makamın Altıncı Mertebesinde,

لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُود الَّذِى دَلَّ عَلٰى
وُجُوب وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ: اِجْمَاعُ جَمِيع أَنْوَاع
اْلاَشْجَارِ وَالنَّبَاتَات الْمُسَبِّحَات النَّاطِقَات: بِكَلِمَات
أَوْرَاقِهَا الْمَوْزُونَات الْفَصِيحَات وَأَزْهَارِهَاالْمُزَيَّنَات
الْجَزِيلاَت وَاَثْمَارِهَا الْمُنْتَظَمَاتِالْبَلِيغَات، بِشَهَادَةِ
عَظَمَةِ إِحَاطَةِ حَقِيقَةِ: اَلاِنْعَام، وَاْلاِكْرَام، وَاْلاِحْسَانِ،
بِقَصْدٍ وَرَحْمَةٍ.

1

وَحَقِيقَةِ: اَلتَّمْيِيزِ، وَالتَّزْيِينِ، وَالتَّصْوِيرِ، بِإِرَادَةٍ
وَحِكْمَةٍ، مَعَقَطْعِيَّةٍ دَلَالَةَ حَقِيقَةِ فَتْحِ جَمِيعِ صُوَرِهَا
الْمَوْزُونَاتِ الْمُزَيَّنَاتِ الْمُتَبَايِنَةِ الْمُتَنَوِّعَةِ غَيْرِ
الْمَحْدُودَةِ مِنْ نُوَتَاتٍ وَحَبَّاتٍ مُتَمَاثِلَةٍ مُتَشَابِهَةٍ
مَحْصُورَةٍمَعْدُودَةٍ

denilmiş.

1. Allah'tan başka ilâh yoktur. O Vâcibü'l-Vücud ki, mizanlı ve fesahatliyapraklarının ve süslü ve cezaletli çiçeklerinin ve intizamlı vebelâğatli meyvelerinin kelimeleriyle konuşan ve tesbih eden bütün ağaçve nebat nevilerinin icmâı, birbirinin misli ve benzeri olan mahdut çekirdek vehabbeciklerden süslü ve birbirinden farklı ve mütenevvi, gayr-ı mahdut suretlerinin hepsinin birden fethi hakikatinin kat'î delâletiyle beraber, kasdî ve rahmetli in'âm ve ikram ve ihsan hakikatinin ve iradeli ve hikmetli temyiz ve tezyin ve tasvir hakikatinin azamet-i ihatasının şehadetiyle, icmâ ile Onun vahdet içindeki vücub-u vücuduna delâlet eder.

Sonra, seyahat-i fikriyede bulunan o meraklı ve terakki ile zevki ve şevki artan dünya yolcusu, bahar bahçesinden bir bahar kadar bir güldeste-i marifet ve iman alıp gelirken, hayvanat ve tuyûr âleminin kapısı, hakikat-bîn olan aklına ve marifet-âşinâ olan fikrine açıldı. Yüz bin ayrı ayrı seslerle ve çeşit çeşit dillerle onu içeriye çağırdılar, "Buyurun" dediler. O da girdi ve gördü ki:

Bütün hayvanat ve kuşların bütün nevileri ve taifeleri ve milletleri, bil'ittifak, lisan-ı kàl ve lisan-ı halleriyle *Lâ ilâhe illâ Hû* deyip, zemin yüzünü bir zikirhane ve muazzam bir meclis-i tehlil suretine çevirmişler; herbiri bizzat birer kasi-de-i Rabbânî, birer kelime-i Sübhânî ve mânidar birer harf-i Rahmânî hükmünde Sânilerini tavsif edip hamd ü senâ ediyorlar vaziyetinde gördü. Güya o hayvanların ve kuşların duyguları ve kuvâları ve cihazları ve âzâları ve âletleri, manzum ve mevzun kelimelerdir ve muntazam ve mükemmel sözlerdir. Onlar, bunlarla Hallâk ve Rezzaklarına şükür ve vahdâniyetine şehadet getirdiklerine kat'î delâlet eden üç muazzam ve muhit hakikatleri müşahede etti.

Birincisi: Hiçbir cihetle serseri tesadüfe ve kör kuvvete ve şuursuz tabiata havalesi mümkün olmayan, hiçten hakîmâne icad ve san'atperverâne ibdâ ve ihtiyarkârâne ve alîmâne halk ve inşa ve yirmi cihetle ilim ve hikmet ve iradenin cilvesini gösteren ruhlandırmak ve ihyâ etmek hakikatidir ki, zîruhlar adedince şahitleri bulunan bir burhan-ı bâhir olarak, Zât-ı Hayy-ı Kayyûmun vücub-u vücuduna ve sıfât-ı seb'asına ve vahdetine şehadet eder.

İkincisi: O hadsiz masnularda birbirinden simaca farikalı ve şekilce ziynetli ve miktarca mizanlı ve suretçe intizamlı bir tarzdaki temyizden, tezyinden, tasvirden öyle azametli ve kuvvetli bir hakikat görünür ki, Kàdir-i Külli Şey ve Âlim-i Külli Şeyden başka hiçbir şey, bu her cihetle binlerle harikaları ve hikmetleri gösteren ihatalı fiile sahip olamaz ve hiçbir imkân ve ihtimali yok.

Üçüncüsü: Birbirinin misli ve aynı veya az farklı ve birbirine benzeyen mahsur ve mahdut yumurtalardan ve yumurtacıklardan ve nutfe denilen su katrelerinden o hadsiz hayvanların yüz binler çeşit tarzlarda ve birer mu’cize-i hikmet mâhiyetinde bulunan suretlerini, gayet muntazam ve muvazeneli ve hatasız bir hey’ette açmak ve fethetmek öyle parlak bir hakikattır ki, hayvanlar adedince senetler, deliller o hakikati tenvir eder.

İşte bu üç hakikatin ittifakıyla, hayvanların bütün envâı, beraber öyle bir *Lâ ilâhe illâ Hû* deyip şehadet getiriyorlar ki, güya zemin, büyük bir insan gibi, büyüklüğü nisbetinde *Lâ ilâhe illâ Hû* diyerek semâvât ehline işittiriyor mahiyetinde gördü ve tam ders aldı. Birinci Makamın Yedinci Mertebesinde bu mezkûr hakikatleri ifade mânâsıyla,

لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُود الَّذى دَلَّ عَلٰى
وُجُوب وُجُودِهِ فِي وَحْدَتِهِ: إِتِّفَاقُ جَمِيع أَنوَاع
الْحَيَوَانَات، وَالطُّيُورِ الْحَامِدَاتِالشَّاهِدَات بِكَلِمَات
حَوَاسِّهَا، وَقُوَاهَا وَحِسِّيَاتِهَاوَلَطَائِفِهَا الْمَوْزُونَات
الْمُنْتَظَمَات الْفَصِيحَاتِوَبِكَلِمَات اَجْهِزَتِهَا وَجَوَارِحِهَا
وَاَعْضَائِهَا وَآلاَتِهَاالْمُكَمَّلَة الْبَلِيغَات، بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ
إِحَاطَةِ حَقِيقَةِالْاِيجَاد وَالصُّنْع، وَالْاِبْدَاع، بِالْاِرَادَةِ،
وَحَقِيقَةِ: اَلتَّمْيِيزِ وَالتَّزْيِين، بِالْقَصْد.[1]
وَحَقِيقَةِ: اَلتَّقْدِيرِ وَالتَّصْوِير، بِالْحِكْمَةِ مَعَ قَطْعِيَّةِ
دَلاَلَةِ حَقِيقَةِ: فَتْحِ جَمِيع صُوَرِهَا الْمُنْتَظَمَةِ
الْمُتَخَالِفَةِ الْمُتَنَوِّعَةِغَيْرِ الْمَحْصُورَةِ مِنْ بَيْضَات
وَقَطَرَاتٍ مُتَمَاثِلَةٍمُتَشَابِهَةٍ مَحْصُورَةٍ مَحْدُودَةٍ

denilmiştir.

1. Allah’tan başka ilâh yoktur. O Vâcibü’l-Vücud ki, mevzun ve muntazam ve fasih hasselerinin ve kuvvelerinin ve hissiyat ve lâtifelerininkelimeleriyle ve mükemmel ve beliğ cihazat ve cevarih ve âlât veâzâlarının kelimeleriyle hamd ve şehadet eden bütün hayvanat ve tuyur nevilerinin ittifakı, birbirinin misli ve benzeri, mahsur ve mahdut sayıda yumurta ve katrelerden muntazam, muhtelif, mütenevvi ve gayr-ı mahsur suretlerinin fethi hakikatinin kat’î delâletiyle beraber, iradeli icad ve sun’ ve ibdâ’ hakikatinin ve kasdî temyiz ve tezyin hakikatinin ve hikmetli takdir ve tasvir hakikatinin azamet-i ihatasının şehadetiyle, Onun vahdet içindeki vücub-u vücuduna delâlet eder.

Sonra o mütefekkir yolcu, marifet-i İlâhiyenin hadsiz mertebelerinde ve

nihayetsiz ezvâkında ve envârında daha ileri gitmek için, insanlar âlemine ve beşer dünyasına girmek isterken, başta enbiyalar olarak onu içeriye davet ettiler; o da girdi. En evvel geçmiş zamanın menziline baktı, gördü ki:

Nev-i beşerin en nuranî ve en mükemmeli olan umum peygamberler (aleyhimüsselâm) bil'icma' beraber *Lâ ilâhe illâ Hû* deyip zikrediyorlar ve parlak ve musaddak olan hadsiz mu'cizatlarının kuvvetiyle, tevhidi iddia ediyorlar ve beşeri hayvaniyet mertebesinden melekiyet derecesine çıkarmak için, onları iman-ı billâha davet ile ders veriyorlar gördü. O da, o nuranî medresede diz çöküp derse oturdu. Gördü ki:

Meşahir-i insaniyenin en yüksekleri ve namdarları olan o üstadların herbirisinin elinde Hâlık-ı Kâinat tarafından verilmiş nişane-i tasdik olarak mu'cizeler bulunduğundan, herbirinin ihbarıyla beşerden bir taife-i azîme ve bir ümmet tasdik edip imana geldiklerinden, o yüz bin ciddî ve doğru zâtların icmâ ve ittifakla hüküm ve tasdik ettikleri bir hakikat ne kadar kuvvetli ve kat'î olduğunu kıyas edebildi. Ve bu kuvvette, bu kadar muhbir-i sadıkların hadsiz mu'cizeleriyle imza ve ispat ettikleri bir hakikati inkâr eden ehl-i dalâlet ne derece hadsiz bir hata, bir cinayet ettiklerini ve ne kadar hadsiz bir azaba müstehak olduklarını anladı ve onları tasdik edip iman getirenler ne kadar haklı ve hakikatli olduklarını bildi; iman kudsiyetinin büyük bir mertebesi daha ona göründü.

Evet, enbiyayı (aleyhimüsselâm) Cenâb-ı Hak tarafından fiilen tasdik hükmünde olan hadsiz mu'cizatlarından ve hakkaniyetlerini gösteren, muarızlarına gelen semâvî pek çok tokatlarından ve hak olduklarına delâlet eden şahsî kemâlâtlarından ve hakikatli talimatlarından ve doğru olduklarına şehadet eden kuvvet-i imanlarından ve tam ciddiyetlerinden ve fedakârlıklarından ve ellerinde bulunan kudsî kitap ve suhuflarından ve onların yolları doğru ve hak olduğuna şehadet eden ittibâlarıyla hakikate, kemâlâta, nura vasıl olan hadsiz tilmizlerinden başka, onların ve o pek ciddî muhbirlerin müsbet meselelerde icmâı ve ittifakı ve tevatürü ve ispatta tevafuku ve tesanüdü ve tetabuku öyle bir hüccettir ve öyle bir kuvvettir ki, dünyada hiçbir kuvvet karşısına çıkamaz ve hiçbir şüphe ve tereddüdü bırakmaz. Ve imanın erkânında umum enbiyayı (aleyhimüsselâm) tasdik dahi dahil olması, o tasdik büyük bir kuvvet menbaı olduğunu anladı, onların derslerinden çok feyz-i imanî aldı.

İşte, bu yolcunun mezkûr dersini ifade mânâsında, Birinci Makamın Sekizinci Mertebesinde,

لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ: إِجْمَاعُ جَمِيعِ الْاَنْبِيَاءِ، بِقُوَّةِ مُعْجِزَاتِهِم الْبَاهِرَةِ، الْمُصَدِّقَةِ الْمُصَدَّقَةِ [1]

denilmiş.

1. Allah'tan başka ilâh yoktur. O Allah ki, bütün enbiyanın, tasdik edici ve tasdike mazhar mu'cizât-ı bâhirelerinin kuvvetiyle ittifakları, Onun vahdet içindeki vücub-u vücuduna delâlet eder.

Sonra imanın kuvvetinden ulvî bir zevk-i hakikat alan o seyyah-ı talip, enbiya aleyhimüsselâmın meclisinden gelirken, ulemanın ilmelyakîn suretinde kat'î ve kuvvetli delillerle, enbiyaların (aleyhimüsselâm) dâvâlarını ispat eden ve asfiya ve sıddîkîn denilen mütebahhir, müçtehid muhakkikler, onu dershanelerine çağırdılar. O da girdi, gördü ki: Binlerle dâhi ve yüz binlerce müdakkik ve yüksek ehl-i tahkik, kıl kadar bir şüphe bırakmayan tetkikat-ı amîkalarıyla, başta vücub-u vücud ve vahdet olarak müsbet mesâil-i imaniyeyi ispat ediyorlar.

Evet, istidatları ve meslekleri muhtelif olduğu halde usul ve erkân-ı imaniyede onların müttefikan ittifakları ve herbirisinin kuvvetli ve yakînî burhanlarına istinadları öyle bir hüccettir ki, onların mecmuu kadar bir zekâvet ve dirayet sahibi olmak ve burhanlarının umumu kadar bir burhan bulmak mümkün ise, karşıları-na ancak öyle çıkılabilir. Yoksa, o münkirler, yalnız cehalet ve echeliyet ve inkâr ve ispat olunmayan menfî meselelerde inat ve göz kapamak suretiyle karşılarına çıkabilirler. Gözünü kapayan, yalnız kendine gündüzü gece yapar.

Bu seyyah, bu muhteşem ve geniş dershanede, bu muhterem ve mütebahhir üstadların neşrettikleri nurlar, zeminin yarısını bin seneden ziyade ışıklandırdığını bildi. Ve öyle bir kuvve-i mâneviyeyi buldu ki, bütün ehl-i inkâr toplansa onu kıl kadar şaşırtmaz ve sarsmaz. İşte bu yolcunun bu dershaneden aldığı derse bir kısa işaret olarak Birinci Makamın Dokuzuncu Mertebesinde,

لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ الَّذِى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ: اِتِّفَاقُ جَمِيعِ الْأَصْفِيَاءِ، بِقُوَّةِ بَرَاهِينِهِم الزَّاهِرَةِ الْمُحَقَّقَةِ الْمُتَّفِقَةِ [1]

denilmiş.

1. Allah'tan başka ilâh yoktur. O Allah ki, bütün asfiyanın, muhakkak ve müttefik ve parlak burhanlarının kuvvetiyle ittifakları, Onun vahdet içindeki vücub-u vücuduna delâlet eder.

Sonra, imanın daha ziyade kuvvetlenmesinde ve inkişafında ve ilmelyakîn derecesinden aynelyakîn mertebesine terakkisindeki envârı ve ezvakı görmeye çok müştak olan o mütefekkir yolcu, medreseden gelirken, hadsiz küçük tekyelerin ve zaviyelerin telâhukuyla tevessü eden gayet feyizli ve nurlu ve sahra

genişliğinde bir tekye, bir hangâh, bir zikirhane, bir irşadgâhta ve cadde-i kübrâ-yı Muhammedînin (a.s.m.) ve mirac-ı Ahmedînin (a.s.m.) gölgesinde hakikate çalışan ve hakka erişen ve aynelyakîne yetişen binlerle ve milyonlarla kudsî mürşidler onu dergâha çağırdılar. O da girdi, gördü ki:

O ehl-i keşif ve keramet mürşidler; keşfiyatlarına ve müşahedelerine ve kerametlerine istinaden, bil'icmâ, müttefikan *Lâ ilâhe illâ Hû* diyerek, vücub-u vücud ve vahdet-i Rabbâniyeyi kâinata ilân ediyorlar. Güneşin ziyasındaki yedi renkle güneşi tanımak gibi, yetmiş renkle, belki Esmâ-i Hüsnâ adedince, Şems-i Ezelînin ziyasından tecellî eden ayrı ayrı nurlu renkler ve çeşit çeşit ziyalı levnler ve başka başka hakikatli tarîkatler ve muhtelif doğru meslekler ve mütenevvi haklı meşreplerde bulunan o kudsî dâhilerin ve nuranî âriflerin icmâ ve ittifakla imza ettikleri bir hakikat, ne derece zâhir ve bâhir olduğunu aynelyakîn müşahede etti. Ve enbiyanın (aleyhimüsselâm) icmâı ve asfiyanın ittifakı ve evliyanın tevafuku ve bu üç icmaın birden ittifakı, güneşi gösteren gündüzün ziyasından daha parlak gördü.

İşte, bu misafirin tekyeden aldığı feyze kısa bir işaret olarak, Birinci Makamın Onuncu Mertebesinde,

لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ الَّذى دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ: إِجْمَاعُ الْاَوْلِيَاءِ بِكَشْفِيَاتِهِمْ، وَكَرَامَاتِهِمِ الظَّاهِرَةِ الْمُحَقَّقَةِ الْمُصَدَّقَةِ [1]

denilmiş.

1. Allah'tan başka ilâh yoktur. O Vâcibü'l-Vücud ki, bütün evliyanın, muhakkak ve musaddak ve zahir keşif ve kerametlerinin icmâı, Onun vahdet içindeki vücub-u vücuduna delâlet eder.

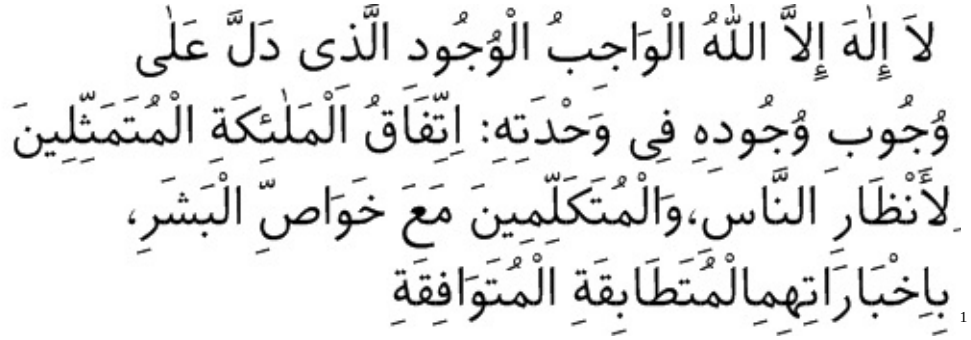
Sonra, kemâlât-ı insaniyenin en mühimi ve en büyüğü, belki bilcümle kemâlât-ı insaniyenin menbaı ve esası, iman-ı billâhtan ve marifetullahtan neş'et eden muhabbetullah olduğunu bilen o dünya seyyahı, bütün kuvvetiyle ve letâifiyle, imanın kuvvetinde ve marifetin inkişafında daha ziyade terakki etmesini istemek fikriyle başını kaldırdı ve semâvâta baktı. Kendi aklına dedi ki:

"Madem kâinatta en kıymettar şey hayattır. Ve kâinatın mevcudâtı hayata musahhardır. Ve madem zîhayatın en kıymettarı zîruhtur. Ve zîruhun en kıymettarı zîşuurdur. Ve madem bu kıymettarlık için küre-i zemin, zîhayatı mütemadiyen çoğaltmak için, her asır, her sene dolar, boşalır. Elbette ve her halde, bu muhteşem ve müzeyyen olan semâvâtın dahi kendisine münasip ahalisi ve sekenesi, zîhayat ve zîruh ve zîşuurlardan vardır ki, huzur-u Muhammedîde (a.s.m.) sahabelere görünen Hazret-i Cebrâil'in (a.s.) temessülü gibi, melâikeleri görmek ve onlarla konuşmak hâdiseleri, tevatür suretinde eskiden beri nakil ve

rivayet ediliyor. Öyle ise keşke ben semâvât ehliyle dahi görüşseydim, onlar ne fikirde olduklarını bilseydim. Çünkü, Hâlık-ı Kâinat hakkında en mühim söz onlarındır” diye düşünürken, birden semâvî şöyle bir sesi işitti:

“Madem bizimle görüşmek ve dersimizi dinlemek istersin. Bil ki, başta Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm ve Kur’ân-ı Mucizü’l-Beyan olarak bütün peygamberlere vasıtamızla gelen mesâil-i imaniyeye en evvel biz iman etmişiz. Hem insanlara temessül edip görünen ve bizlerden olan bütün ervâh-ı tayyibe, bilâ istisna ve bil’ittifak, bu kâinat Hâlıkının vücub-u vücuduna ve vahdetine ve sıfât-ı kudsiyesine şehadet edip birbirine muvafık ve mutabık olarak ihbar etmişler. Bu hadsiz ihbaratın tevafuku ve tetabuku, güneş gibi sana bir rehberdir” dediklerini bildi ve onun nur-u imanı parladı, zeminden göklere çıktı.

İşte, bu yolcunun melâikeden aldığı derse kısa bir işaret olarak, Birinci Makamın On Birinci ve On İkinci Mertebelerinde,

لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُود الَّذى دَلَّ عَلٰى
وُجُوب وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ: اِتِّفَاقُ الْمَلٰئِكَةِ الْمُتَمَثِّلِينَ
لِأَنْظَارِ النَّاسِ،وَالْمُتَكَلِّمِينَ مَعَ خَوَاصِّ الْبَشَرِ،
بِاِخْبَارَاتِهِمِالْمُتَطَابِقَةِ الْمُتَوَافِقَةِ [1]

denilmiştir.

1. Allah’tan başka ilâh yoktur. O Allah ki, insanların nazarına temessül eden ve beşerin havâs kısmıyla konuşan melâikenin ittifakı, birbirine tetabuk ve tevafuk eden ihbaratıyla, Onun vahdet içindeki vücub-u vücuduna delâlet eder.

Sonra, pür-merak ve pür-iştiyak o misafir, âlem-i şehadet ve cismânî ve maddî cihetinde ve mahsus taifelerin dillerinden ve lisan-ı hallerinden ders aldığından, âlem-i gayb ve âlem-i berzahta dahi mütalâa ile bir seyahat ve bir taharri-i hakikat arzu ederken, her taife-i insaniyede bulunan ve kâinatın meyvesi olan insanın çekirdeği hükmünde bulunan ve küçüklüğüyle beraber, mânen kâinat kadar inbisat edebilen müstakim ve münevver akılların, selim ve nuranî kalblerin kapısı açıldı. Baktı ki, onlar, âlem-i gayb ve âlem-i şehadet ortasında insanî berzahlardır; ve iki âlemin birbiriyle temasları ve muameleleri, insana nisbeten o noktalarda oluyor gördüğünden, kendi akıl ve kalbine dedi ki:

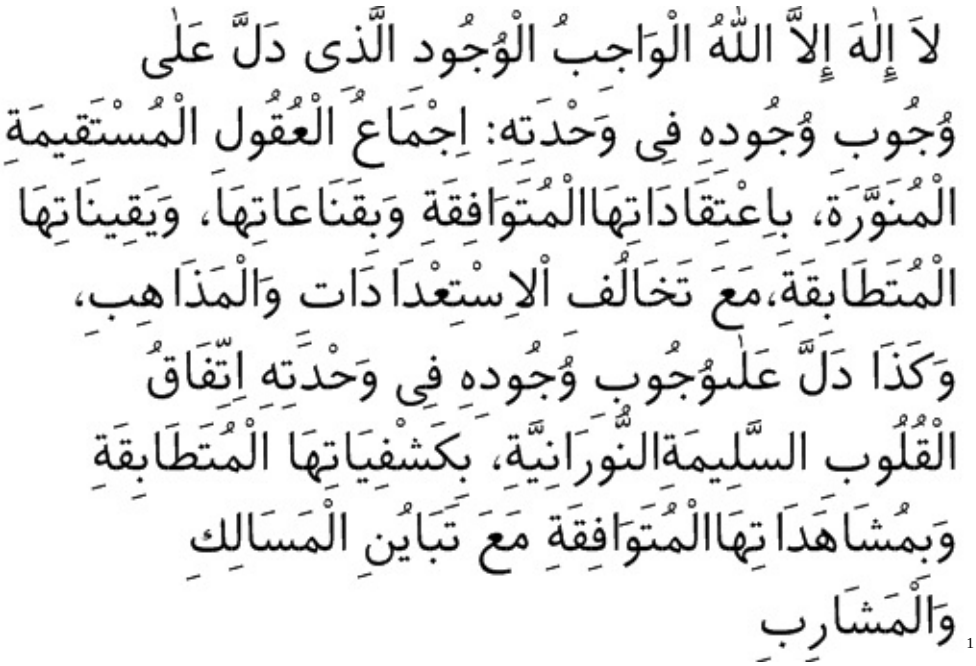
“Gelin, bu emsalinizin kapısından hakikate giden yol daha kısadır. Biz öteki yollardaki dillerden ders aldığımız gibi değil, belki iman noktasındaki ittisaflarından ve keyfiyet ve renklerinden mütalâamızla istifade etmeliyiz” dedi, mütalâaya başladı. Gördü ki:

İstidatları gayet muhtelif ve mezhepleri birbirinden uzak ve muhalif olan

umum istikametli ve nurlu akılların iman ve tevhiddeki ittisafkârâne ve râsihâne itikadları, tevafuk ve sebatkârâne ve mutmainâne kanaat ve yakînleri tetabuk ediyor. Demek, tebeddül etmeyen bir hakikate dayanıp bağlanmışlar. Ve kökleri, metin bir hakikate girmiş, kopmuyor. Öyle ise, bunların nokta-i imaniyede ve vücub ve tevhidde icmâları, hiç kopmaz bir zincir-i nuranîdir ve hakikate açılan ışıklı bir penceredir.

Hem gördü ki: Meslekleri birbirinden uzak ve meşrepleri birbirine mübayin olan o umum selim ve nuranî kalblerin erkân-ı imaniyedeki müttefikane ve itminankârâne ve müncezibâne keşfiyat ve müşahedatları birbirine tevafuk ve tevhidde birbirine mutabık çıkıyor. Demek, hakikate mukàbil ve vâsıl ve mütemes-sil bu küçücük birer arş-ı marifet-i Rabbâniye ve bu câmi' birer âyine-i Samedâniye olan nuranî kalbler, şems-i hakikate karşı açılan pencerelerdir; ve umumu birden, güneşe âyinedarlık eden bir deniz gibi, bir âyine-i âzamdır. Bunların vücub-u vücudda ve vahdette ittifakları ve icmâları, hiç şaşırmaz ve şaşırtmaz bir rehber-i ekmel ve bir mürşid-i ekberdir. Çünkü, hiçbir cihetle hiçbir imkân ve hiçbir ihtimal yok ki, hakikatten başka bir vehim ve hakikatsız bir fikir ve asılsız bir sıfat, bu kadar müstemirrâne ve râsihâne bu pek büyük ve keskin gözlerin umumunu birden aldatsın, galat-ı hisse uğratsın. Buna ihtimal veren bozulmuş ve çürümüş bir akla, bu kâinatı inkâr eden ahmak sofestâîler dahi razı olmazlar, reddederler diye anladı. Kendi akıl ve kalbiyle beraber "Âmentü billâh" dediler.

İşte, bu yolcunun müstakîm akıllardan ve münevver kalblerden istifade ettiği mârifet-i imaniyeye kısa bir işaret olarak, Birinci Makamın On Üçüncü Mertebesinde,

لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُود الَّذى دَلَّ عَلٰى
وُجُوب وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ: اِجْمَاعُ الْعُقُول الْمُسْتَقِيمَةِ
الْمُنَوَّرَةِ، بِاعْتِقَادَاتِهَاالْمُتَوَافِقَةِ وَبِقَنَاعَاتِهَا، وَيَقِينَاتِهَا
الْمُتَطَابِقَةِ،مَعَ تَخَالُف الْاِسْتِعْدَادَات وَالْمَذَاهِب،
وَكَذَا دَلَّ عَلٰىوُجُوب وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ اِتِّفَاقُ
الْقُلُوب السَّلِيمَةِالنُّورَانِيَّةِ، بِكَشْفِيَاتِهَا الْمُتَطَابِقَةِ
وَبِمُشَاهَدَاتِهَاالْمُتَوَافِقَةِ مَعَ تَبَايُنِ الْمَسَالِكِ
وَالْمَشَارِبِ [1]

denilmiş.

1. Allah’tan başka ilâh yoktur. O Vâcibü’l-Vücud ki, istidat ve mezheplerinin farklılığıyla beraber bütün münevver ve müstakim akıl sahiplerinin birbirine tetabuk eden kanaat ve yakînleri, Onun vahdet içindeki vücub-u vücuduna delâlet eder. Kezâ, birbirine mütebayin meslek ve meşreplerine rağmenbütün selim ve nuranî kalb sahiplerinin birbirine tetabuk eden keşifleri ve birbirine tevafuk eden müşahedeleri de, Onun vahdet içindeki vücub-u vücuduna delâlet eder.

Sonra, âlem-i gayba yakından bakan ve akıl ve kalbde seyahat eden o yolcu, “Acaba âlem-i gayb ne diyor?” diye merakla o kapıyı da şöyle bir fikirle çaldı.

Yani, “Madem bu cismânî âlem-i şehadette, bu kadar ziynetli ve san’atlı hadsiz masnularıyla kendini tanıttırmak ve bu kadar tatlı ve süslü ve nihayetsiz nimetleriyle kendini sevdirmek ve bu kadar mu’cizeli ve maharetli, hesapsız eserleriyle gizli kemâlâtını bildirmek, kavilden ve tekellümden daha zâhir bir tarzda fiilen isteyen ve hal diliyle bildiren bir Zât, perde-i gayb tarafında bulunduğu bilbedahe anlaşılıyor. Elbette ve her halde, fiilen ve halen olduğu gibi, kavlen ve tekellümen dahi konuşur, kendini tanıttırır, sevdirir. Öyle ise, âlem-i gayb cihetinde Onu, Onun tezahüratından bilmeliyiz” dedi. Kalbi içeriye girdi, akıl gözüyle gördü ki:

Gayet kuvvetli bir tezahüratla, vahiylerin hakikati, âlem-i gaybın her tarafında, her zamanda hükmediyor. Kâinatın ve mahlûkatın şehadetlerinden çok kuvvetli bir şehadet-i vücud ve tevhid, Allâmü’l-Guyûbdan vahiy ve ilham hakikatleriyle geliyor. Kendini ve vücud ve vahdetini, yalnız masnularının şehadetlerine bırakmıyor. Kendisi, kendine lâyık bir kelâm-ı ezelî ile konuşuyor. Her yerde ilim ve kudretiyle hâzır ve nâzırın kelâmı dahi hadsizdir. Ve kelâmının mânâsı Onu bildirdiği gibi, tekellümü dahi Onu sıfâtıyla bildiriyor.

Evet, yüz bin peygamberlerin (aleyhimüsselâm) tevatürleriyle ve ihbaratlarının vahy-i İlâhîye mazhariyet noktasında ittifaklarıyla ve nev-i

beşerden ekseriyet-i mutlakanın tasdik-gerdesi ve rehberi ve muktedası ve vahyin semereleri ve vahy-i meşhud olan kütüb-ü mukaddese ve suhuf-u semâviyenin delâil ve mu’cizatlarıyla, hakikat-i vahyin tahakkuku ve sübutu bedahet derecesine geldiğini bildi ve vahyin hakikatı beş hakikat-ı kudsiyeyi ifade ve ifaza ediyor diye anladı:

Birincisi: لِلتَّنَزُّلَاتِ الْاِلٰهِيَّةِ اِلٰى عُقُولِ الْبَشَرِ denilen, beşerin akıllarına ve fehimlerine göre konuşmak, bir tenezzül-ü İlâhîdir. Evet, bütün zîruh mahlûkatını konuşturan ve konuşmalarını bilen, elbette Kendisi dahi o konuşmalara konuşmasıyla müdahale etmesi, rububiyetin muktezasıdır.

İkincisi: Kendini tanıttırmak için, kâinatı bu kadar hadsiz masraflarla, baştan başa harikalar içinde yaratan ve binler dillerle kemâlâtını söylettiren, elbette Kendi sözleriyle dahi Kendini tanıttıracak.

Üçüncüsü: Mevcudatın en müntehabı ve en muhtacı ve en nâzenini ve en müştakı olan hakikî insanların münâcâtlarına ve şükürlerine fiilen mukabele ettiği gibi, kelâmıyla da mukabele etmek, hâlıkıyetin şe’nidir.

Dördüncüsü: İlim ile hayatın zarurî bir lâzımı ve ışıklı bir tezahürü olan mükâleme sıfatı, elbette ihatalı bir ilmi ve sermedî bir hayatı taşıyan Zâtta, ihatalı ve sermedî bir surette bulunur.

Beşincisi: En sevimli ve muhabbetli ve endişeli ve nokta-i istinada en muhtaç ve sahibini ve malikini bulmaya en müştak, hem fakir ve âciz bulunan mahlûkatlarına, acz ve iştiyakı, fakr ve ihtiyacı ve endişe-i istikbali ve muhabbeti ve perestişi veren bir Zât, elbette Kendi vücudunu onlara tekellümüyle iş’ar etmek, ulûhiyetin muktezasıdır.

İşte, tenezzül-ü İlâhî ve taarrüf-ü Rabbânî ve mukabele-i Rahmânî ve mükâleme-i Sübhânî ve iş’âr-ı Samedânî hakikatlerini tazammun eden umumî, semâvî vahiylerin, icmâ ile Vâcibü’l-Vücudun vücûduna ve vahdetine delâletleri öyle bir hüccettir ki, gündüzdeki güneşin şuââtının güneşe şehadetinden daha kuvvetlidir diye anladı.

Sonra ilhamlar cihetine baktı, gördü ki:

Sâdık ilhamlar, gerçi bir cihette vahye benzerler ve bir nevi mükâleme-i Rabbâniyedir; fakat iki fark vardır.

Birincisi: İlhamdan çok yüksek olan vahyin ekseri melâike vasıtasıyla; ve ilhamın ekseri vasıtasız olmasıdır. Mesela, nasıl ki, bir padişahın iki suretle konuşması ve emirleri var.

Birisi: Haşmet-i saltanat ve hakimiyet-i umumiye haysiyetiyle bir yaverini, bir

valiye gönderir. O hakimiyetin ihtişamını ve emrin ehemmiyetini göstermek için, bazan, vasıta ile beraber bir içtima yapar, sonra ferman tebliğ edilir.

İkincisi: Sultanlık ünvanıyla ve padişahlık umumî ismiyle değil, belki kendi şahsıyla hususî bir münasebeti ve cüz'î bir muamelesi bulunan has bir hizmetçisiyle veya bir âmi raiyetiyle ve hususî telefonuyla hususî konuşmasıdır.

Öyle de, Padişah-ı Ezelînin, umum âlemlerin Rabbi ismiyle ve kâinat Hâlıkı ünvanıyla, vahiyle ve vahyin hizmetini gören şümullü ilhamlarıyla mükâlemesi olduğu gibi; herbir ferdin, herbir zîhayatın Rabbi ve Hâlıkı olmak haysiyetiyle, hususi bir surette, fakat perdeler arkasında onların kàbiliyetine göre bir tarz-ı mükâlemesi var.

İkinci fark: Vahiy gölgesizdir, sâfidir, havassa hastır. İlham ise gölgelidir, renkler karışır, umumîdir. Melâike ilhamları ve insan ilhamları ve hayvanat ilhamları gibi, çeşit çeşit, hem pek çok envâlarıyla, denizlerin katreleri kadar kelimat-ı Rabbâniyenin teksirine medar bir zemin teşkil ediyor.

لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّى لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّى [1]

âyetinin bir vechini tefsir ediyor anladı.

1. "(De ki:) Rabbimin sözlerini yazmak için bütün denizler mürekkep olsa, Rabbimin sözleri tükenmeden o denizler tükenirdi." Kehf Sûresi, 18:109.

Sonra, ilhamın mahiyetine ve hikmetine ve şehadetine baktı, gördü ki: Mahiyeti ile hikmeti ve neticesi dört nurdan terekküp ediyor.

Birincisi: Teveddüd-ü İlâhî denilen kendini mahlûkatına fiilen sevdirdiği gibi, kavlen ve huzuren ve sohbeten dahi sevdirmek, vedûdiyetin ve rahmâniyetin muktezasıdır.

İkincisi: İbâdının dualarına fiilen cevap verdiği gibi, kavlen dahi perdeler arkasında icabet etmesi, rahîmiyetin şe'nidir.

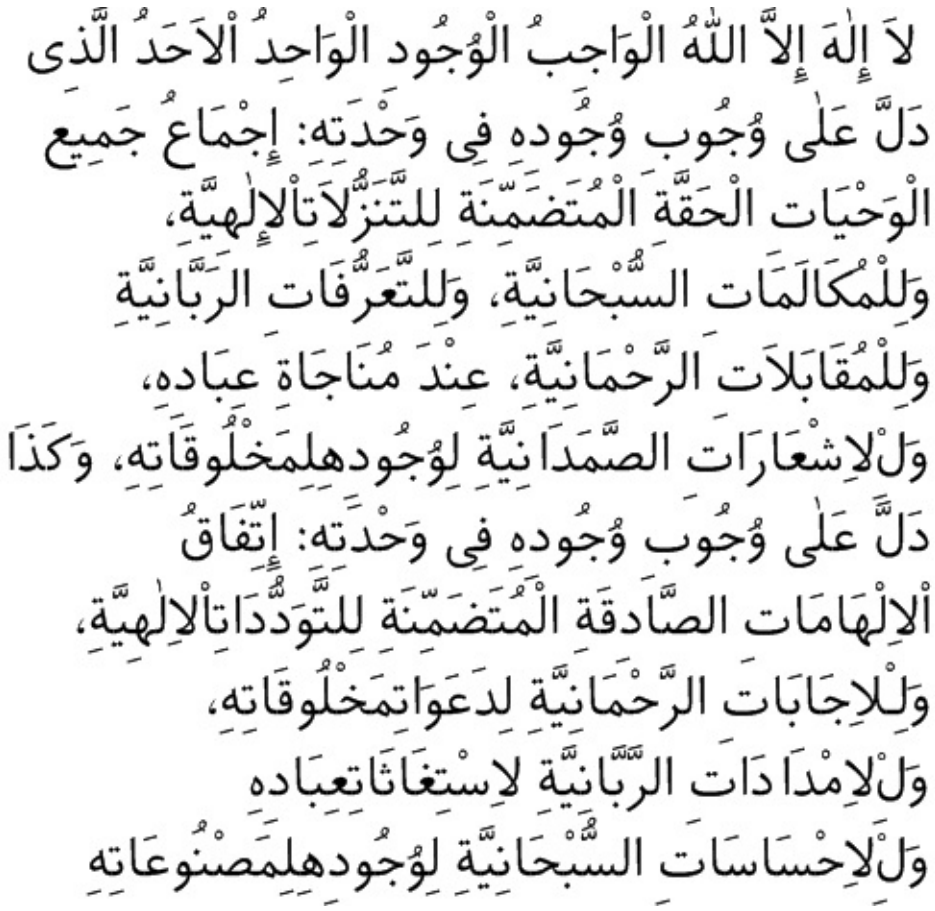
Üçüncüsü: Ağır beliyelere ve şiddetli hallere düşen mahlûkatlarının istimdatlarına ve feryatlarına ve tazarruatlarına fiilen imdat ettiği gibi, bir nevi konuşması hükmünde olan ilhâmî kavillerle de imdada yetişmesi, rububiyetin lâzımıdır.

Dördüncüsü: Çok âciz ve çok zayıf ve çok fakir ve çok ihtiyaçlı ve kendi malikini ve hâmisini ve müdebbirini ve hafîzını bulmaya pek çok muhtaç ve müştak olan zîşuur masnularına, vücudunu ve huzurunu ve himayetini fiilen ihsas ettiği gibi, bir nevi mükâleme-i Rabbâniye hükmünde sayılan bir kısım sadık ilhamlar perdesinde ve mahsus ve bir mahlûka bakan has ve bir vecihte, onun kàbiliyetine göre, onun kalb telefonuyla, kavlen dahi kendi huzurunu ve

vücudunu ihsas etmesi, şefkat-i ulûhiyetin ve rahmet-i rubûbiyetin zarurî ve vâcip bir muktezasıdır diye anladı.

Sonra ilhamın şehadetine baktı, gördü: Nasıl ki, güneşin faraza şuuru ve hayatı olsaydı ve o halde, ziyasındaki yedi rengi, yedi sıfatı olsaydı, o cihette, ışığında bulunan şuâları ve cilveleri ile bir tarz konuşması bulunacaktı. Ve bu vaziyette, misalinin veaksinin şeffaf şeylerde bulunması; ve her âyine ve her parlak şeyler vecam parçaları ve kabarcıklar ve katreler, hattâ şeffaf zerrelerle herbirinin kàbiliyetine göre konuşması; ve onların hâcâtına cevap vermesi; ve bütün onlar güneşin vücuduna şehadet etmesi; ve hiçbir iş, bir işe mâni olmaması; ve bir konuşması, diğer konuşmaya müzahemet etmemesi bilmüşahede görüleceği gibi, aynen öyle de: ezel ve ebedin Zülcelâl Sultanı ve bütün mevcudatın Zülcemâl Hâlık-ı Zîşanı olan Şems-i Sermedînin mükâlemesi dahi onun ilmi ve kudreti gibi, küllî ve muhit olarak herşeyin kàbiliyetine göre tecellî etmesi; hiçbir suâl bir suâle, bir iş bir işe, bir hitap bir hitabamâni olmaması ve karıştırmaması bildebahe anlaşılıyor. Ve bütün o cilveler, o konuşmalar, o ilhamlar birer birer ve beraber bil’ittifak o Şems-i Ezelînin huzuruna ve vücub-u vücuduna ve vahdetine ve ehadiyetine delâlet ve şehadet ettiklerini aynelyakîne yakın bir ilmelyakînle bildi.

İşte, bu meraklı misafirin âlem-i gaybdan aldığı ders-i marifetine kısa bir işaret olarak, Birinci Makamın On Dördüncü ve On beşinci Mertebelerinde,

لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُود الْوَاحِدُ الْاَحَدُ الَّذِى
دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ: إِجْمَاعُ جَمِيعِ
الْوَحْيَاتِ الْحَقَّةِ الْمُتَضَمِّنَةِ لِلتَّنَزُّلَاتِ الْإِلٰهِيَّةِ،
وَلِلْمُكَالَمَاتِ السُّبْحَانِيَّةِ، وَلِلتَّعَرُّفَاتِ الرَّبَّانِيَّةِ
وَلِلْمُقَابَلَاتِ الرَّحْمَانِيَّةِ، عِنْدَ مُنَاجَاةِ عِبَادِهِ،
وَلِلْاِشْعَارَاتِ الصَّمَدَانِيَّةِ لِوُجُودِهِلِمَخْلُوقَاتِهِ، وَكَذَا
دَلَّ عَلٰى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ: إِتِّفَاقُ
الْاِلْهَامَاتِ الصَّادِقَةِ الْمُتَضَمِّنَةِ لِلتَّوَدُّدَاتِ الْإِلٰهِيَّةِ،
وَلِلْاِجَابَاتِ الرَّحْمَانِيَّةِ لِدَعَوَاتِمَخْلُوقَاتِهِ،
وَلِلْاِمْدَادَاتِ الرَّبَّانِيَّةِ لِاسْتِغَاثَاتِعِبَادِهِ
وَلِلْاِحْسَاسَاتِ السُّبْحَانِيَّةِ لِوُجُودِهِلِمَصْنُوعَاتِهِ

[1]

denilmiştir.

1. Allah’tan başka ilâh yoktur. O Vâcibü’l-Vücud ve Vâhid-i Ehad ki, tenezzülât-ıİlâhiyeyi ve mükâlemât-ı Sübhâniyeyi ve taarrüfât-ı Rabbâniyeyi vekullarının münâcâtına mukabelât-ı Rahmâniyeyi ve mahlûkatına vücudunuihsas eden iş’ârât-ı Samedâniyeyi mutazammın bütün hak vahiylerin icmâı, Onun vahdet içindeki vücub-u vücuduna delâlet eder. Kezâ, teveddüd-ü İlâhiyeyi ve mahlûkatının duâlarına icâbât-ıRahmâniyeyi ve kullarının istiğaselerine imdadat-ı Rabbâniyeyi vemasnuatına vücudunu bildiren ihsasat-ı Sübhâniyeyi mutazammın sadık ilhamların ittifakı, Onun vahdet içindeki vücub-u vücuduna delâlet eder.

Sonra, o dünya seyyahı kendi aklına dedi ki:

“Madem bu kâinatın mevcudatıyla Mâlikimi ve Hâlıkımı arıyorum; elbette herşeyden evvel bu mevcudatın en meşhuru ve a’dâsının tasdikiyle dahi en mükemmeli ve en büyük kumandanı ve en namdar hâkimi ve sözce en yükseği ve akılca en parlağı ve on dört asrı faziletiyle ve Kur’ân’ıyla ışıklandıran Muhammed-i Arabî Aleyhisselâtü Vesselâmı ziyaret etmek ve aradığımı ondan sormak için Asr-ı Saadete beraber gitmeliyiz’” diyerek, aklıyla beraber o asra girdi, gördü ki:

O asır, hakikaten, o zât (a.s.m.) ile bir saadet-i beşeriye asrı olmuş. Çünkü, en bedevî ve en ümmî bir kavmi, getirdiği nur vasıtasıyla, kısa bir zamanda dünyaya üstad ve hâkim eylemiş.

Hem kendi aklına dedi: “Biz en evvel, bu fevkalâde zâtın (a.s.m.) bir derece kıymetini ve sözlerinin hakkaniyetini ve ihbârâtının doğruluğunu bilmeliyiz. Sonra Hâlıkımızı ondan sormalıyız” diyerek taharriye başladı. Bulduğu hadsiz

kat’î delillerden, burada, yalnız dokuz külliyetine birer kısa işaret edilecek.

Birincisi: Bu zâtta (a.s.m.), hattâ düşmanlarının tasdikiyle dahi, bütün güzel huyların ve hasletlerin bulunması; ve وَانْشَقَّ الْقَمَرُ [1] وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ رَمٰى [2] âyetlerinin sarahatiyle, bir parmağının işaretiyle kamer iki parça olması; ve bir avucuyla a’dasının ordusuna attığı az bir toprak, umum o ordunun gözlerine girmesiyle kaçmaları; ve susuz kalmış kendi ordusuna, beş parmağından kevser gibi akan suyu kifayet derecesinde içirmesi gibi, nass-ı kat’î ile ve bir kısmı tevatürle yüzer mu’cizatın onun elinde zâhir olmasıdır. Bu mu’cizattan, üç yüzden ziyade bir kısmı, On Dokuzuncu Mektup olan Mu’cizat-ı Ahmediye (a.s.m.) namındaki harika ve kerametli bir risalede kat’î delilleriyle beraber beyan edildiğinden, onları ona havale ederek dedi ki:

1. “Ay yarıldı.” Kamer Sûresi, 54:1.
2. “Attığın zaman da sen atmadın, ancak Allah attı.” Enfâl Sûresi, 8:17.

“Bu kadar ahlâk-ı hasene ve kemâlâtla beraber bu kadar mu’cizat-ı bâhiresi bulunan bir zât (a.s.m.) elbetteen doğru sözlüdür. Ahlâksızların işi olan hileye, yalana, yanlışatenezzül etmesi kàbil değil.”

İkincisi: Elinde, bu kâinat Sahibinin bir fermanı bulunduğu ve o fermanı her asırda üç yüz milyondan ziyade insanların kabul ve tasdik ettikleri ve o ferman olan Kur’ân-ı Azîmüşşanın, yedi vech ile harika olmasıdır. Ve bu Kur’ân’ın, kırk vech ile mu’cize olduğu ve Kâinat Hâlıkının sözü bulunduğu, kuvvetli delilleriyle beraber Yirmi Beşinci Söz ve Mu’cizat-ı Kur’âniye namlarındaki ve Risale-i Nur’un bir güneşi olan meşhur bir risalede tafsilen beyan edilmesinden, onu, ona havale ederek dedi: “Böyle ayn-ı hak ve hakikat bir fermanın tercümanı ve tebliğ edicisi bir zâtta (a.s.m.), fermana cinayet ve ferman sahibine hıyanet hükmünde olan yalan olamaz ve bulunamaz.”

Üçüncüsü: O zât (a.s.m.) öyle bir şeriat ve bir İslâmiyet ve bir ubûdiyet ve bir dua ve bir davet ve bir imanla meydana çıkmış ki, onların ne misli var ne de olur. Ve onlardan daha mükemmel, ne bulunmuş ve ne de bulunur. Çünkü, ümmî bir zâtta (a.s.m.) zuhur eden o şeriat, on dört asrı ve nev-i beşerin humsunu, âdilâne ve hakkaniyet üzere ve müdakkikane hadsiz kanunlarıyla idare etmesi, emsal kabul etmez.

Hem, ümmî bir zâtın (a.s.m.) ef’âl ve akvâl ve ahvâlinden çıkan İslâmiyet, her asırda, üç yüz milyon insanın rehberi ve mercii ve akıllarının muallimi ve mürşidi ve kalblerinin münevviri ve musaffîsi ve nefislerinin mürebbîsi ve müzekkîsi ve ruhlarının medâr-ı inkişafı ve maden-i terakkiyatı olması cihetiyle,

misli olamaz ve olamamış.

Hem, dininde bulunan bütün ibâdâtın bütün envâında en ileri olması; ve herkesten ziyade takvâda bulunması ve Allah'tan korkması; ve fevkalâde daimî mücahedat ve dağdağalar içinde tam tamına ubûdiyetin en ince esrarına kadar müraat etmesi; ve hiç kimseyi taklit etmeyerek ve tam mânâsıyla ve müptediyâne fakat en mükemmel olarak, hem iptidâ ve intihâyı birleştirerek yapması, elbette misli görülmez ve görünmemiş.

Hem binler dua ve münâcâtlarından Cevşenü'l-Kebîr ile, öyle bir marifet-i Rabbâniye ile, öyle bir derecede Rabbini tavsif ediyor ki, o zamandan beri gelen ehl-i mârifet ve ehl-i velâyet, telâhuk-u efkârla beraber, ne o mertebe-i marifete ve ne de o derece-i tavsife yetişememeleri gösteriyor ki, duada dahi onun misli yoktur. Risale-i Münâcâtın başında Cevşenü'l-Kebîr'in doksan dokuz fıkrasından bir fıkrasının kısacık bir meâlinin beyan edildiği yere bakan adam, "Cevşen'in dahi misli yoktur" diyecek.

Hem, tebliğ-i risalette ve nâsı hakka davette o derece metanet ve sebat ve cesaret göstermiş ki, büyük devletler ve büyük dinler, hattâ kavim ve kabilesi ve amcası ona şiddetli adavet ettikleri halde, zerre miktar bir eser-i tereddüt, bir telâş, bir korkaklık göstermemesi ve tek başıyla bütün dünyayameydan okuması ve başa da çıkarması ve İslâmiyeti dünyanın başınageçirmesi ispat eder ki, tebliğ ve davette dahi misli olmamış ve olamaz.

Hem, imanda, öyle fevkalâde bir kuvvet ve harika bir yakîn ve mu'cizâne bir inkişaf ve cihanı ışıklandıran bir ulvî itikad taşımış ki, o zamanın hükümranı olan bütün efkârı ve akideleri ve hükemanın hikmetleri ve ruhanî reislerin ilimleri ona muarız ve muhalif ve münkir oldukları halde onun ne yakînine, ne itikadına, ne itimadına, ne itminanına hiçbir şüphe, hiçbir tereddüt, hiçbir zaaf, hiçbir vesvese vermemesi ve mâneviyatta ve meratib-i imaniyede terakki eden başta Sahabeler ve bütün ehl-i velâyet, onun, her vakit, mertebe-i imanından feyz almaları ve onu en yüksek derecede bulmaları, bilbedahe gösterir ki, imanı dahi emsalsizdir.

İşte, böyle emsalsiz bir şeriat ve misilsiz bir İslâmiyet ve harika bir ubûdiyet ve fevkalâde bir dua ve cihan-pesendâne bir dâvet ve mu'cizâne bir iman sahibinde, elbette hiçbir cihetle yalan olamaz ve aldatmaz diye anladı ve aklı dahi tasdik etti.

Dördüncüsü: Enbiyaların (aleyhimüsselâm) icmâı, nasıl ki vücud ve vahdâniyet-i İlâhiyeye gayet kuvvetli bir delildir; öyle de, bu zâtın doğruluğuna ve risaletine gayet sağlam bir şehadettir. Çünkü enbiya aleyhimüsselâmın doğruluklarına ve peygamber olmalarına medar olan ne kadar kudsî sıfatlar ve

mu’cizeler ve vazifeler varsa, o zâtta en ileride olduğu tarihçe musaddaktır. Demek onlar, nasıl ki, lisan-ı kàl ile Tevrat, İncil, Zebur ve suhuflarında bu zâtın (a.s.m.) geleceğini haber verip insanlara beşaret vermişler—ki, kütüb-ü mukaddesenin o beşaretli işârâtından yirmiden fazla ve pek zâhir bir kısmı, On Dokuzuncu Mektup’ta güzelce beyan ve ispat edilmiş—öyle de, lisan-ı halleriyle, yani nübüvvetleriyle ve mu’cizeleriyle, kendi mesleklerinde ve vazifelerinde en ileri ve en mükemmel olan buzâtı tasdik edip dâvâsını imza ediyorlar. Ve lisan-ı kàl ve icmâ ile vahdâniyete delâlet ettikleri gibi, lisan-ı hal ile ve ittifak ile de, bu zâtın sadıkıyetine şehadet ediyorlar diye anladı.

Beşincisi: Bu zâtın düsturlarıyla ve terbiyesi ve tebaiyetiyle ve arkasından gitmeleriyle hakka, hakikate, kemâlâta, kerâmâta, keşfiyata, müşahedata yetişen binlerce evliya, vahdâniyete delâlet ettikleri gibi, üstadları olan bu zâtın sadıkıyetine ve risaletine icmâ ve ittifakla şehadet ediyorlar. Ve âlem-i gaybdan verdiği haberlerin bir kısmını nur-u velâyetle müşahede etmeleri; ve umumunu, nur-u iman ile, ya ilmelyakîn veya aynelyakîn veya hakkalyakîn suretinde itikad ve tasdik etmeleri, üstadları olan bu zâtın derece-i hakkaniyet ve sadıkıyetini güneş gibi gösterdiğini gördü.

Altıncısı: Bu zâtın, ümmîliğiyle beraber, getirdiği hakaik-i kudsiye ve ihtirâ ettiği ulûm-u âliye ve keşfettiği mârifet-i İlâhiyenin dersiyle ve talimiyle mertebe-i ilmiyede en yüksek makama yetişen milyonlar asfiya-yı müdakkikîn ve sıddîkîn-i muhakkikîn ve dâhi hükema-i mü’minîn bu zâtın üssül’esas dâvâsı olan vahdâniyeti kuvvetli burhanlarıyla bil’ittifak ispat ve tasdik ettikleri gibi, bu muallim-i ekberin ve bu üstâd-ı âzamın hakkaniyetine ve sözlerinin hakikat olduğuna ittifakla şehadetleri, gündüz gibi bir hüccet-i risaleti ve sadıkıyetidir. Meselâ, Risale-i Nur, yüz parçasıyla, bu zâtın sadakatının birtek burhanıdır.

Yedincisi: Âl ve Ashâb namında ve nev-i beşerin enbiyadan sonra feraset ve dirayet ve kemâlâtla en meşhuru ve en muhterem ve en namdarı ve en dindar ve keskin nazarlı taife-i azîmesi, kemâl-i merakla ve gayet dikkat ve nihayet ciddiyetle bu zâtın bütün gizli ve âşikâr hallerini ve fikirlerini ve vaziyetlerini taharrî ve teftiş ve tetkik etmeleri neticesinde, bu zâtın dünyada en sadık ve en yüksek ve en haklı ve hakikatli olduğuna ittifakla ve icmâ ile sarsılmaz tasdikleri ve kuvvetli imanları, güneşin ziyasına delâlet eden gündüz gibi bir delildir diye anladı.

Sekizincisi: Bu kâinat, nasıl ki kendini icad ve idare ve tertip eden ve tasvir ve takdir ve tedbir ile bir saray gibi, bir kitap gibi, bir sergi gibi, bir temâşâgâh gibi tasarruf eden Sâniine ve Kâtibine ve Nakkâşına delâlet eder. Öyle de, kâinatın hilkatindeki makàsıd-ı İlâhiyeyi bilecek ve bildirecek ve tahavvülâtındaki Rabbânî hikmetlerini talim edecek ve vazifedarâne harekâtındaki neticeleri ders

verecek ve mahiyetindeki kıymetini ve içindeki mevcudatın kemâlâtını ilân edecek ve o kitab-ı kebîrin mânâlarını ifade edecek bir yüksek dellâl, bir doğru keşşaf, bir muhakkik üstad, bir sadık muallim istediği ve iktiza ettiği ve herhalde bulunmasına delâlet ettiği cihetiyle, elbette bu vazifeleri herkesten ziyade yapan bu zâtın hakkaniyetine ve bu kâinat Hâlıkının en yüksek ve sadık bir memuru olduğuna şehadet ettiğini bildi.

Dokuzuncusu: Madem bu san'atlı ve hikmetli masnuatıyla kendi hünerlerini ve san'atkârlığının kemâlâtını teşhir etmek; ve bu süslü ve ziynetli nihayetsiz mahlûkatıyla kendini tanıttırmak ve sevdirmek; ve bu lezzetli ve kıymetli hesapsıznimetleriyle kendine teşekkür ve hamd ettirmek; ve bu şefkatli ve himayetli umumî terbiye ve iaşe ile, hattâ ağızların en ince zevklerini ve iştihaların her nev'ini tatmin edecek bir surette ihzar edilen Rabbânî it'amlar ve ziyafetlerle kendi rubûbiyetine karşı minnettarâne ve müteşekkirâne ve perestişkârâne ibadet ettirmek; ve mevsimlerin tebdili ve gece-gündüzün tahvili ve ihtilâfı gibi azametli ve haşmetli tasarrufat ve icraat ve dehşetli ve hikmetli faaliyet ve hallâkıyetle kendi ulûhiyetini izhar ederek, o ulûhiyetine karşı iman ve teslim ve inkıyad ve itaat ettirmek; ve her vakit iyiliği ve iyileri himaye, fenalığı ve fenaları izale ve semâvî tokatlarla zalimleri ve yalancıları imha etmek cihetiyle, hakkaniyet ve adaletini göstermek isteyen perde arkasında birisi var. Elbette ve herhalde, o gaybî Zâtın yanında en sevgili mahlûku ve en doğru abdi ve onun mezkûr maksatlarına tam hizmet ederek, hilkat-i kâinatın tılsımını ve muammâsını hall ve keşfeden ve daima o Hâlıkının namına hareket eden ve Ondan istimdat eden ve muvaffakiyet isteyen ve Onun tarafından imdada ve tevfike mazhar olan ve Muhammed-i Kureyşî denilen bu zât (a.s.m.) olacak.

Hem aklına dedi: Madem bu mezkûr dokuz hakikatler bu zâtın sıdkına şehadet ederler. Elbette bu âdem, benî Âdemin medar-ı şerefi ve bu âlemin medar-ı iftiharıdır. Ve ona "Fahr-i Âlem" ve "Şeref-i Benî Âdem" denilmesi pek lâyıktır. Ve onun elinde bulunan ferman-ı Rahmânî olan Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyanın haşmet-i saltanat-ı mâneviyesinin nısf-ı arzı istilâsı ve şahsî kemâlâtı ve yüksek hasletleri gösteriyor ki, bu âlemde en mühim zât budur; Hâlıkımız hakkında en mühim söz onundur.

İşte gel, bak! Bu harika zâtın yüzer zâhir ve bâhir kat'î mu'cizelerinin kuvvetine ve dinindeki binler ali ve esaslı hakikatlerine istinaden, bütün dâvâlarının esası ve bütün hayatının gayesi, Vâcibü'l-Vücudun vücuduna ve vahdetine ve sıfâtına ve esmâsına delâlet ve şehadet ve o Vâcibü'l-Vücudu ispat ve ilân ve i'lâm etmektir.

Demek bu kâinatın mânevî güneşi ve Hâlıkımızın en parlak bir burhanı, bu Habibullah denilen zâttır ki, onun şehadetini teyid ve tasdik ve imza eden

aldanmaz ve aldatmaz üç büyük icmâ var.

Birincisi: “Eğer perde-i gayb açılsa yakînim ziyadeleşmeyecek”[1] diyen İmam-ı Ali (radıyallahu anh) ve yerde iken Arş-ı Âzamı ve İsrafil’in azamet-i heykelini temâşâ eden Gavs-ı Âzam (k.s.)[2] gibi keskin nazar ve gayb-bîn gözleri bulunan binler aktâb ve evliya-yı azîmeyi câmi’ ve Âl-i Muhammed nâmıyla şöhretşiâr-ı âlem olan cemaat-i nuraniyenin icmâ ile tasdikleridir.

1. Aliyyü’l-Kârî, *el-Esrârü’l-Merfûa*, s. 193.
2. Gümüşhanevî, Mecmûatu’l-Ahzâb (Şâzelî), s. 561.

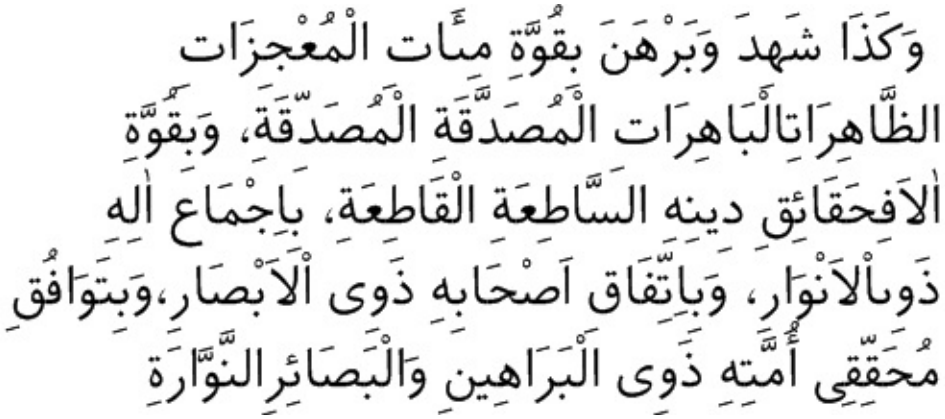
İkincisi: Bedevî bir kavim ve ümmî bir muhitte, hayat-ı içtimaiyeden ve efkâr-ı siyasiyeden hâli ve kitapsız ve fetret asrının karanlıklarında bulunan ve pek az bir zamanda en medenî ve malûmatlı ve hayat-ı içtimaiyede ve siyasiyede en ileri olan milletlere ve hükümetlere üstad ve rehber ve diplomat ve hâkim-i âdil olarak, şarktan garba kadar cihan-pesendane idare eden ve Sahabe nâmıyla dünyada namdar olan cemaat-ı meşhurenin, ittifakla, can ve mallarını, peder ve aşiretlerini feda ettiren bir kuvvetli imanla tasdikleridir.

Üçüncüsü: Her asırda binlerle efradı bulunan ve her fende dâhiyâne ileri giden ve muhtelif mesleklerde çalışan, ümmetinde yetişen hadsiz muhakkik ve mütebahhir ulemasının cemaat-ı uzmâsının, tevafukla ve ilmelyakîn derecesinde tasdikleridir. Demek bu zâtın vahdâniyete şehadeti, şahsî ve cüz’î değil; belki, umumî ve küllî ve sarsılmaz ve bütün şeytanlar toplansa karşısına hiç bir cihetle çıkamaz bir şehadettir diye hükmetti.

İşte, Asr-ı Saadette aklıyla beraber seyahat eden dünya misafiri ve hayat yolcusunun o medrese-i nuraniyeden aldığı derse kısa bir işaret olarak, Birinci Makamın On Altıncı Mertebesinde, böyle

لاَ اِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُود الْوَاحِدُ الْاَحَدُ الَّذِى
دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ: فَخْرُ عَالَم
وَشَرَفُ نَوْعِ بَنِى اٰدَمَ، بِعَظَمَةِ سَلْطَنَةِ قُرْاٰنِهِ، وَحَشْمَةِ
وُسْعَةِ دِينِهِ، وَكَثْرَةِ كَمَالَاتِهِ، وَعُلْوِيَّةِ اَخْلَاقِهِ، حَتّٰى
بِتَصْدِيقِ أَعْدَائِهِ.

1

وَكَذَا شَهِدَ وَبَرْهَنَ بِقُوَّةِ مِئَات الْمُعْجِزَات
الظَّاهِرَاتِالْبَاهِرَات الْمُصَدَّقَةِ الْمُصَدِّقَةِ، وَبِقُوَّةِ
اَلاَفحَقَائِقِ دِينِهِ السَّاطِعَةِ الْقَاطِعَةِ، بِاِجْمَاعِ اَلِهِ
ذَوِيالْاَنْوَارِ، وَبِاِتِّفَاقِ اَصْحَابِهِ ذَوِى اْلاَبْصَارِ،وَبِتَوَافُقِ
مُحَقِّقِي أُمَّتِهِ ذَوِى اَلْبَرَاهِينِ وَالْبَصَائِرِالنَّوَّارَةِ

denilmiştir.

1. Allah'tan başka ilâh yoktur. O Vâcibü'l-Vücud ve Vâhid-i Ehad ki, Kur'ân'ınınazamet-i saltanatı ve dininin haşmet-i vüs'ati ve kemâlâtının kesreti ve hattâ düşmanlarının tasdikiyle dahi ahlâkının ulviyetiyle, fahr-i âlemve şeref-i nev-i benî Âdem olan zât (a.s.m.), Onun vahdet içindekivücub-u vücuduna delâlet eder. Kezâ, o zât (a.s.m.), zâhir ve bâhir vemusaddık ve musaddak yüzlerce mu'cizâtının kuvvetiyle ve dininin sâti've kàti' binlerce hakaik-i diniyesinin kuvvetiyle ve Ehl-i Beytininicmâıyla ve basar sahibi Ashabının ittifakıyla ve ümmetinden burhan venuranî basiret sahibi muhakkiklerin tevafukuyla, Onun vahdet içindekivücub-u vücuduna şehadet ve onu ispat eder.

Sonra, bu dünyada hayatın gayesi ve hayatın hayatı iman olduğunu bilen bu yorulmaz ve tok olmaz yolcu, kendi kalbine dedi ki:

"Aradığımız zâtın sözü ve kelâmı denilen, bu dünyada en meşhur ve en parlak ve en hâkim; ve ona teslim olmayan herkese, her asırda meydan okuyan Kur'ân-ı Mucizü'l-Beyan namındaki kitaba müracaat edip, o ne diyor bilelim. Fakat en evvel, bu kitap bizim Hâlıkımızın kitabı olduğunu ispat etmek lâzımdır" diye taharrîye başladı.

Bu seyyah, bu zamanda bulunduğu münasebetiyle, en evvel, mânevî i'câz-ı Kur'âniyenin lem'aları olan Risale-i Nur'a baktı ve onun yüz otuz risaleleri, âyât-ı Furkaniyenin nükteleri ve ışıkları ve esaslı tefsirleri olduğunu gördü. Ve Risale-i Nur, bu kadar muannid ve mülhid bir asırda, her tarafa hakaik-i Kur'âniyeyi mücahidâne neşrettiği halde, karşısına kimse çıkamadığından ispat eder ki, onun üstadı ve menbaı ve mercii ve güneşi olan Kur'ân, semâvîdir, beşer kelâmı değildir. Hattâ, Resâilü'n-Nur'un yüzer hüccetlerinden birtek hüccet-i Kur'âniyesi olan Yirmi Beşinci Söz ile On Dokuzuncu Mektubun âhiri, Kur'ân'ın kırk vech ile mu'cize olduğunu öyle ispat etmiş ki, kim görmüşse, değil tenkit ve itirazetmek, belki ispatlarına hayran olmuş, takdir ederek çok senâ etmiş.

Kur'ân'ın vech-i i'câzını ve hak kelâmullah olduğunu ispat etmek cihetini Risaletü'n-Nur'a havale ederek, yalnız bir kısa işaretle, büyüklüğünü gösteren birkaç noktaya dikkat etti.

Birinci Nokta: Nasıl ki Kur'ân, bütün mu'cizatıyla ve hakkaniyetine delil olan bütün hakaikiyle, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın bir mu'cizesidir. Öyle de, Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâm da, bütün mu'cizatıyla ve delâil-i nübüvvetiyle ve kemâlât-ı ilmiyesiyle, Kur'ân'ın bir mu'cizesidir ve Kur'ân

kelâmullah olduğuna bir hüccet-i kàtıasıdır.

İkinci Nokta: Kur’ân, bu dünyada, öyle nuranî ve saadetli ve hakikatli bir surette bir tebdil-i hayat-ı içtimaiye ile beraber, insanların hem nefislerinde, hem kalblerinde, hem ruhlarında, hem akıllarında, hem hayat-ı şahsiyelerinde ve hem hayat-ı içtimaiyelerinde, hem hayat-ı siyasiyelerinde öyle bir inkılâp yapmış ve idame etmiş ve idare etmiş ki, on dört asırmüddetinde, her dakikada, altı bin altı yüz altmış altı âyetleri kemâl-i ihtiramla, hiç olmazsa yüz milyondan ziyade insanların dilleriyle okunuyor ve insanları terbiye ve nefislerini tezkiye ve kalblerini tasfiye ediyor, ruhlara inkişaf ve terakki ve akıllara istikamet ve nur ve hayata hayat ve saadet veriyor. Elbette böyle bir kitabın misli yoktur, harikadır, fevkalâdedir, mu’cizedir.

Üçüncü Nokta: Kur’ân, o asırdan tâ şimdiye kadar öyle bir belâğat göstermiş ki, Kâbe’nin duvarında altınla yazılan en meşhur ediplerin “Muallâkat-ı Seb’a” nâmıyla şöhretşiar kasidelerini o dereceye indirdi ki, Lebid’in kızı, babasının kasidesini Kâbe’den indirirken demiş: “Âyâta karşı bunun kıymeti kalmadı.”

Hem bedevî bir edip [1] فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ âyeti okunurken işittiği vakit secdeye kapanmış. Ona demişler: “Sen Müslüman mı oldun?” O demiş: “Hayır, ben bu âyetin belâğatine secde ettim.”

Hem ilm-i belâğatın dâhilerinden Abdülkahir-i Cürcanî ve Sekkâkî ve Zemahşerî gibi binlerle dâhi imamlar ve mütefennin edipler, icmâ ve ittifakla karar vermişler ki, “Kur’ân’ın belâğatı tâkat-i beşerin fevkindedir; yetişilmez.”

Hem o zamandan beri, mütemadiyen meydan-ı muarazaya davet edip, mağrur ve enâniyetli ediplerin ve belîğlerin damarlarına dokundurup, gururlarını kıracak bir tarzda der: “Ya birtek sûrenin mislini getiriniz, veyahut dünyada ve âhirette helâket ve zilleti kabul ediniz” diye ilân ettiği halde, o asrın muannid beliğleri birtek sûrenin mislini getirmekle kısa bir yol olan muarazayı bırakıp, uzun olan, can ve mallarını tehlikeye atan muharebe yolunu ihtiyar etmeleri ispat eder ki, o kısa yolda gitmek mümkün değildir.

Hem Kur’ân’ın dostları, Kur’ân’a benzemek ve taklit etmek şevkiyle; ve düşmanları dahi, Kur’ân’a mukabele ve tenkit etmek sevkiyle o vakitten beri yazdıkları ve yazılan ve telâhuk-u efkâr ile terakki eden milyonlarla Arabî kitaplar ortada geziyor. Hiçbirisinin ona yetişemediğini, hattâ en âdi adam dahi dinlese, elbette diyecek: “Bu Kur’ân, bunlara benzemez ve onların mertebesinde değil. Ya onların altında veya umumunun fevkinde olacak.” Umumunun altında olduğunu, dünyada hiçbir fert, hiçbir kâfir, hattâ hiçbir ahmak diyemez. Demek, mertebe-i belâğati, umumun fevkındedir.

Hattâ bir adam, [2] سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ âyetini okudu. Dedi ki: “Bu âyetin harika telâkki edilen belâğatını göremiyorum.”

1. “Artık emrolunduğun şey ile onları (camın kırılıp dağılması gibi) parçala.” Hicr Sûresi, 15:94.
2. “Göklerde ve yerde ne varsa Allah’ı tesbih eder.” Hadîd Sûresi, 57:1.

Ona denildi: “Sen dahi bu seyyah gibi o zamana git, orada dinle.”

O da, kendini Kur’ân’dan evvel orada tahayyül ederken gördü ki, mevcudat-ı âlem perişan, karanlık, câmid ve şuursuz ve vazifesiz olarak, hâli, hadsiz, hudutsuz bir fezada, kararsız fâni bir dünyada bulunuyorlar. Birden, Kur’ân’ın lisanından bu âyeti dinlerken gördü:

Bu âyet, kâinat üstünde, dünyanın yüzünde öyle bir perde açtı ve ışıklandırdı ki, bu ezelî nutuk ve bu sermedî ferman, asırlar sıralarında dizilen zîşuurlara ders verip gösteriyor ki, bu kâinat, bir cami-i kebîr hükmünde, başta semâvât ve arz olarak umum mahlûkatı hayattarâne zikir ve tesbihte ve vazife başında cûş-u huruşla mes’udâne ve memnunâne bir vaziyette bulunduruyor, diye müşahede etti. Ve bu âyetin derece-i belâğatini zevk ederek, sair âyetleri buna kıyasla, Kur’ân’ın zemzeme-i belâğati arzın nısfını ve nev-i beşerin humsunu istilâ ederek, haşmet-i saltanatı kemâl-i ihtiramla on dört asır bilâfasıla idame ettiğinin binler hikmetlerinden bir hikmetini anladı.

Dördüncü Nokta: Kur’ân öyle hakikatli bir halâvet göstermiş ki, en tatlı bir şeyden dahi usandıran çok tekrar, Kur’ân’ı tilâvet edenler için değil usandırmak, belki kalbi çürümemiş ve zevki bozulmamış adamlara tekrar-ı tilâveti halâvetini ziyadeleştirdiği, eski zamandan beri herkesçe müsellem olup darb-ı mesel hükmüne geçmiş.

Hem öyle bir tazelik ve gençlik ve şebâbet ve garabet göstermiş ki, on dört asır yaşadığı ve herkesin eline kolayca girdiğihalde, şimdi nazil olmuş gibi tazeliğini muhafaza ediyor. Her asır,kendine hitap ediyor gibi bir gençlikte görmüş. Her taife-i ilmiye, ondan her vakit istifade etmek için kesretle ve mebzuliyetle yanlarında bulundurdukları ve üslûb-u ifadesine ittiba ve iktida ettikleri halde, o, üslûbundaki ve tarz-ı beyanındaki garabetini aynen muhafaza ediyor.

Beşincisi: Kur’ân’ın bir cenahı mazide, bir cenahı müstakbelde, kökü ve bir kanadı eski peygamberlerin ittifaklı hakikatleri olduğu ve bu onları tasdik ve teyid ettiği ve onlar dahi tevafukun lisan-ı haliyle bunu tasdik ettikleri gibi; öyle de, evliya ve asfiya gibi ondan hayat alan semereleri ve hayattar tekemmülleriyle şecere-i mübarekelerinin hayattar, feyizdar ve hakikatmedar olduğuna delâlet eden ve ikinci kanadının himayesi altında yetişen ve yaşayan velâyetin bütün hak tarîkatleri ve İslâmiyetin bütün hakikatli ilimleri, Kur’ân’ın ayn-ı hak ve

mecma-i hakaik ve câmiiyette misilsiz bir harika olduğuna şehadet eder.

Altıncısı: Kur’ân’ın altı ciheti nuranîdir, sıdk ve hakkaniyetini gösterir,

Evet, altında hüccet ve burhan direkleri, üstünde sikke-i i’caz lem’aları, önünde ve hedefinde saadet-i dâreyn hediyeleri, arkasında nokta-i istinadı vahy-i semâvî hakikatleri, sağında hadsiz ukul-ü müstakîmenin delillerle tasdikleri, solunda selim kalblerin ve temiz vicdanların ciddî itminanları ve samimî incizapları ve teslimleri, Kur’ân’ın fevkalâde hârika, metin ve hücum edilmez bir kal’a-i semâviye-i arziye olduğunu ispat ettikleri gibi altı makamdan dahi, onun ayn-ı hak ve sadık olduğuna ve beşerin kelâmı olmadığına, hem yanlış olmadığına imza eden, başta, bu kâinatta daima güzelliği izhar, iyiliği ve doğruluğu himaye ve sahtekârları ve müfterileri imha ve izale etmek âdetini bir düstur-u faaliyet ittihaz eden bu kâinatın Mutasarrıfı, o Kur’ân’a, âlemde en makbul, en yüksek, en hâkimâne bir makam-ı hürmet ve bir mertebe-i muvaffakiyet vermesiyle onu tasdik ve imza ettiği gibi; İslâmiyetin menbaı ve Kur’ân’ın tercümanı olan zâtın (aleyhissalâtü vesselâm) herkesten ziyade ona itikad ve ihtiramı ve nüzûlü zamanında uyku gibi bir vaziyet-i nâimanede bulunması ve sâir kelâmları ona yetişememesi ve bir derece benzememesi ve ümmiyetiyle beraber gitmiş ve gelecek hakikî hâdisât-ı kevniyeyi gaybiyâne, Kur’ân ile tereddütsüz ve itminan ile beyan etmesi ve çok dikkatli gözlerin nazarı altında, hiçbir hile, hiçbir yanlış vaziyeti görülmeyen o tercümanınbütün kuvvetiyle, Kur’ân’ın herbir hükmüne iman edip tasdik etmesi vehiçbir şey onu sarsmaması; Kur’ân semâvî, hakkaniyetli ve kendi Hâlık-ı Rahîminin mübarek kelâmı olduğunu imza ediyor.

Hem nev-i insanın humsu, belki kısm-ı âzamı, göz önünde o Kur’ân’a müncezibâne ve dindarâne irtibatı ve hakikatperestâne ve müştakane kulak vermesi ve çok emarelerin ve vakıaların ve keşfiyatın şehadetiyle, cin ve melek ve ruhanîlerin dahi tilâveti vaktinde pervane gibi hakperestâne etrafında toplanması, Kur’ân’ın kâinatça makbuliyetine ve en yüksek bir makamda bulunduğuna bir imzadır.

Hem, nev-i beşerin umum tabakaları, en gabî ve âmiden tut, tâ en zeki ve âlime kadar herbirisi Kur’ân’ın dersinden tam hissealmaları ve en derin hakikatleri fehmetmeleri ve yüzlerle fen ve ulûm-u İslâmiyenin ve bilhassa Şeriat-ı Kübrânın büyük müçtehidleri ve usulüddin ve ilm-i kelâmın dâhi muhakkikleri gibi her taife, kendi ilimlerine ait bütün hâcâtını ve cevaplarını Kur’ân’dan istihraç etmeleri, Kur’ân menba-ı hak ve maden-i hakikat olduğuna bir imzadır.

Hem edebiyatça en ileri bulunan Arap edipleri (İslâmiyete girmeyenler)

şimdiye kadar muarazaya pek çok muhtaç oldukları halde, Kur’ân’ın i’câzından yedi büyük vechi varken, yalnız birtek vechi olan belâğatinin, tek bir sûrenin mislini getirmekten istinkâfları; ve şimdiye kadar gelen ve muaraza ile şöhret kazanmak isteyen meşhur belîğlerin ve dâhi âlimlerin, onun hiçbir vech-i i’câzına karşı çıkamamaları ve âcizâne sükût etmeleri, Kur’ân mu’cize ve tâkat-i beşerin fevkinde olduğuna bir imzadır.

Evet, bir kelâm, “Kimden gelmiş ve kime gelmiş ve ne için?” denilmesiyle kıymeti ve ulviyeti ve belâğati tezahür etmesi noktasından, Kur’ân’ın misli olamaz ve ona yetişilemez. Çünkü, Kur’ân, bütün âlemlerin Rabbi ve Hâlıkının hitabı ve konuşması; ve hiçbir cihette taklidi ve tasannuu ihsas edecek bir emare bulunmayan bir mukâlemesi; ve bütün insanların, belki bütün mahlûkatın namına meb’us ve nev-i beşerin en meşhur ve namdar muhatabı bulunan ve o muhatabın kuvvet ve vüs’at-i imanı koca İslâmiyeti tereşşuh edip sahibini Kab-ı Kavseyn makamına çıkararak muhatab-ı Samedâniyeye mazhariyetle nüzul eden; ve saadet-i dâreyne dair ve hilkat-i kâinatın neticelerine ve ondaki Rabbânî maksatlara ait mesâili ve o muhatabın bütün hakaik-i İslâmiyeyi taşıyan en yüksek ve en geniş olan imanını beyan ve izah eden; ve koca kâinatın bir harita, bir saat, bir hane gibi her tarafını gösterip, çevirip, onları yapan San’atkârı tavrıyla ifade ve talim eden Kur’ân-ı Mucizü’l-Beyanın elbette mislini getirmek mümkün değildir ve derece-i i’câzına yetişilmez.

Hem, Kur’ân’ı tefsir eden ve bir kısmı otuz-kırk, hattâ yetmiş cilt olarak birer tefsir yazan yüksek zekâlı müdakkik binlerle mütefennin ulemanın senetleri ve delilleriyle beyan ettikleri Kur’ân’daki hadsiz meziyetleri ve nükteleri ve hâsiyetleri ve sırları ve âli mânaları ve umûr-u gaybiyenin her nev’inden kesretli, gaybî ihbarları izhar ve ispat etmeleri; ve bilhassa Risale-i Nur’un yüz otuz kitabının herbiri, Kur’ân’ın bir meziyetini, bir nüktesini kat’î burhanlarla ispat etmesi; ve bilhassa Mu’cizat-ı Kur’âniye Risalesi şimendifer ve tayyare gibi medeniyetin harikalarından çok şeyleri Kur’ân’dan istihraç eden Yirminci Sözün İkinci Makamı; ve Risale-i Nur’a ve elektriğe işaret eden âyetlerin işârâtını bildiren İşarât-ı Kur’âniye namındaki Birinci Şuâ; ve huruf-u Kur’âniye ne kadar muntazam, esrarlı ve mânâlı olduğunu gösteren Rumuzât-ı Semaniye nâmındaki sekiz küçük risaleler; ve Sûre-i Fethin âhirki âyeti beş vech ile ihbar-ı gaybî cihetinde mu’cizeliğini ispat eden küçük bir risale gibi Risale-i Nur’un herbir cüz’ü, Kur’ân’ın bir hakikatini, bir nurunu izhar etmesi, Kur’ân’ın misli olmadığına ve mu’cize ve harika olduğuna ve bu âlem-i şehadette âlem-i gaybın lisanı ve bir Allâmü’l-Guyûbun kelâmı bulunduğuna bir imzadır.

İşte, altı noktada ve altı cihette ve altı makamda işaret edilen Kur’ân’ın mezkûr meziyetleri ve hâsiyetleri içindir ki, haşmetli hakimiyet-i nuraniyesi ve

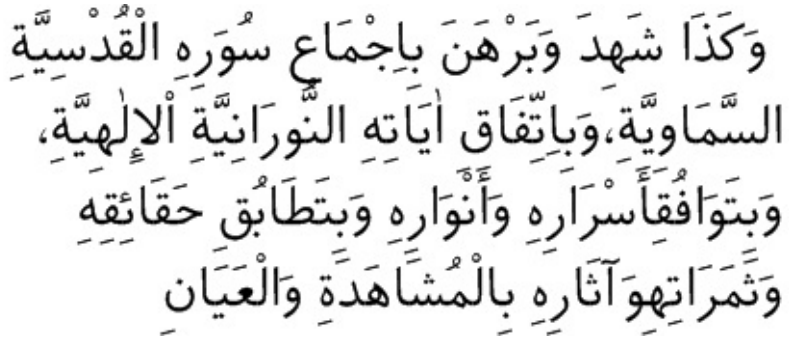
azametli saltanat-ı kudsiyesi, asırların yüzlerini ışıklandırarak, zemin yüzünü dahi bin üç yüz sene tenvir ederek kemâl-i ihtiramla devam etmesi; hem o hâsiyetleri içindir ki, Kur’ân’ın herbir harfi, hiç olmazsa on sevabı ve on hasenesi olması ve on meyve-i bâki vermesi; hattâ bir kısım âyâtın ve sûrelerin herbir harfi, yüz ve bin ve daha ziyade meyve vermesi; ve mübarek vakitlerde her harfin nuru ve sevabı ve kıymeti ondan yüzlere çıkması gibi kudsî imtiyazları kazanmış diye dünya seyyahı anladı ve kalbine dedi:

İşte böyle her cihetle mu’cizatlı bu Kur’ân, sûrelerinin icmâıyla ve âyâtının ittifakıyla ve esrar ve envârının tevâfukuyla ve semerat ve âsârının tetabukuyla birtek Vâcibü’l-Vücudun vücuduna ve vahdetine ve sıfât ve esmâsına, delillerle ispat suretinde öyle şehadet etmiş ki, bütün ehl-i imanın hadsiz şehadetleri, onun şehadetinden tereşşuh etmişler.

İşte, bu yolcunun, Kur’ân’dan aldığı ders-i tevhid ve imana kısa bir işaret olarak, Birinci Makamın On Yedinci Mertebesinde böyle,

لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُود الْوَاحِدُ الْاَحَدُ الَّذِى
دَلَّ عَلٰى وُجُوب وُجُودِهِ فِي وَحْدَتِهِ: اَلْقُرْآنُ الْمُعْجِزُ
الْبَيَان، اَلْمَقْبُولُ الْمَرْغُوبُ لأَجْنَاسِ الْمَلَك وَالْاِنْسِ
وَالْجَانّ، اَلْمَقْرُوءُ كُلُّ اٰيَاتِهِ فِى كُلِّدَقِيقَةٍ بِكَمَال
الْاِحْتِرَام، بِأَلْسِنَةِ مِئَات الْمَلاَيِينَمِنْ نَوْعِ الْاِنْسَانِ،
اَلدَّائِمُ سَلْطَنَتُهُ الْقُدْسِيَّةُعَلٰى اَقْطَارِ الْاَرْضِ
وَالْاَكْوَان، وَعَلٰى وُجُوهِ الْاَعْصَارِوَالزَّمَان، وَالْجَارِي
حَاكِمِيَّتُهُ اَلْمَعْنَوِيَّةُالنُّورَانِيَّةُ عَلٰى نِصْفِ الْاَرْضِ
وَخُمْسِ الْبَشَرِ فِيأَرْبَعَةَ عَشَرَ عَصْرًا بِكَمَالِ
الْاِحْتِشَام...

[1]

وَكَذَا شَهِدَ وَبَرْهَنَ بِاِجْمَاعِ سُوَرِهِ الْقُدْسِيَّةِ
السَّمَاوِيَّةِ،وَبِاتِّفَاقِ اٰيَاتِهِ النُّورَانِيَّةِ الْاِلٰهِيَّةِ،
وَبِتَوَافُقِ أَسْرَارِهِ وَأَنْوَارِهِ وَبِتَطَابُقِ حَقَائِقِهِ
وَثَمَرَاتِهِوَآثَارِهِ بِالْمُشَاهَدَةِ وَالْعَيَانِ

denilmiştir.

1. Allah'tan başka ilâh yoktur. O Vâcibü'l-Vücud ve Vâhid-i Ehad ki, melek ve ins ve cin ecnâsının makbulü ve mergubuolan, her dakikada bütün âyetleri nev-i insandan yüz milyonlarınlisanında kemâl-i ihtiramla okunan, saltanat-ı kudsiyesi arzın veâlemlerin aktarında ve zamanın ve asırların yüzlerinde devam eden,nuranî hâkimiyet-i mâneviyesi arzın yarısında ve beşerin beşte birindeon dört asırdır kemâl-i ihtişamla cârî olan Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan,Onun vahdet içindeki vücub-u vücuduna delâlet eder. Kezâ, Kur'ân, müşahede ve ayân ile, kudsî ve semâvîsûrelerinin icmâı ve nurânî ve İlâhî âyetlerinin ittifakı ve esrar veenvârının tevafuku ve hakaik ve semerât ve âsârının tetabukuyla Onun vahdet içindeki vücub-u vücuduna şehadet ve onu ispat eder.

Sonra, bir fakir insana değil fâni ve muvakkat bir tarlayı, bir haneyi, belki koca kâinatı ve dünya kadar bir mülk-ü bâkiyi kazandıran ve bir fâni adama ebedî bir hayatın levazımatını bulduran ve ecelin darağacını bekleyen bir bîçareyi idam-ı ebedîden kurtaran ve saadet-i sermediyenin hazinesini açan en kıymettar sermaye-i insaniyenin iman olduğunu bilen mezkûr misafir ve hayat yolcusu, kendi nefsine dedi ki: "Haydi, ileri! İmanın hadsiz mertebelerinden bir mertebe daha kazanmak için kâinatın hey'et-i mecmuasına müracaat edip, o da ne diyor, dinlemeliyiz; erkânından ve eczasından aldığımız dersleri tekmil ve tenvir etmeliyiz" diye, Kur'ân'dan aldığı geniş ve ihatalı bir dürbünle baktı, gördü:

Bu kâinat, o kadar mânidar ve muntazamdır ki, mücessem bir kitab-ı Sübhânî ve cismânî bir Kur'ân-ı Rabbânî ve müzeyyen bir saray-ı Samedânî ve muntazam bir şehr-i Rahmânî suretinde görünüyor. O kitabın bütün sûreleri, âyetleri ve kelimatları, hattâ harfleri ve babları ve fasılları ve sahifeleri ve satırları, umumunun her vakit mânidarâne mahv u ispatları ve hakîmâne tağyir ve tahvilleri, icma ile, bir Alîm-i Külli Şeyin ve bir Kadîr-i Külli Şeyin ve bir Musannıfın, herşeyde herşeyi gören ve herşeyin herşeyi ile münasebetini bilen, riayet eden bir Nakkâş-ı Zülcelâlin ve bir Kâtib-i Zülkemâlin vücudunu ve mevcudiyetini bilbedâhe ifade ettikleri gibi, bütün erkân ve envâıyla ve ecza ve cüz'iyatıyla ve sekeneleri ve müştemilâtiyle ve varidat ve masarıfatıyla ve onlarda maslahatkârâne tebdilleriyle ve hikmetperverâne tecditleriyle, bil'ittifak, hadsiz bir kudret ve nihayetsiz bir hikmetle iş gören âli bir Ustanın ve misilsiz bir Sâniin mevcudiyetini ve vahdetini bildiriyorlar. Ve kâinatın azametine münasip iki büyük ve geniş hakikatın şehadetleri, kâinatın bu büyük şehadetini ispat ediyorlar.

Birinci Hakikat: Usulüddin ve ilm-i kelâmın dâhi ulemasının ve hükema-i İslâmiyenin gördükleri ve hadsiz burhanlarla ispat ettikleri "hudûs" ve "imkân"

hakikatleridir. Onlar demişler ki:

“Madem âlemde ve herşeyde tagayyür ve tebeddül var; elbette fânidir, hâdistir, kadîm olamaz. Madem hâdistir, elbette onu ihdas eden bir Sâni var. Ve madem herşeyin zâtında vücudî ve ademî bir sebep bulunmazsa müsâvidir; elbette vâcip ve ezelî olamaz. Ve madem muhal ve bâtıl olan devir ve teselsül ile birbirini icad etmek mümkün olmadığı kat’î burhanlarla ispat edilmiş; elbette öyle bir Vâcibü’l-Vücudun mevcudiyeti lâzımdır ki, nazîri mümteni, misli muhal ve bütün mâadâsı mümkün ve mâsivâsı mahlûku olacak.”

Evet hudûs hakikati kâinatı istilâ etmiş. Çoğunu göz görüyor, diğer kısmını akıl görüyor. Çünkü,gözümüzün önünde her sene güz mevsiminde öyle bir âlem vefat eder ki,herbirisinin hadsiz efradı bulunan ve herbiri zîhayat bir kâinat hükmünde olan yüz bin nevi nebatat ve küçücük hayvanat, o âlemle beraber vefat ederler. Fakat o kadar intizamla bir vefattır ki, haşir ve neşirlerine medar olan ve rahmet ve hikmetin mu’cizeleri, kudret ve ilmin harikaları bulunan çekirdekleri ve tohumları ve yumurtacıkları baharda yerlerinde bırakıp, defter-i a’mâllerini ve gördükleri vazifelerin programlarını onların ellerine vererek Hafîz-i Zülcelâlin himayesi altında, hikmetine emanet eder, sonra vefat ederler. Ve bahar mevsiminde, Haşr-i Âzamın yüz bin misali ve nümune ve delilleri hükmünde olarak, o vefat eden ağaçlar ve kökler ve bir kısım hayvancıklar, aynen ihya ve diriliyorlar. Ve bir kısmının dahi, kendi yerlerinde emsalleri ve aynen onlara benzeyenleri icad ve ihya olunuyor. Ve geçen baharın mevcudatı, işledikleri amellerin ve vazifelerin sahifelerini ilânat gibi neşredip [1] وَاِذَا الصُّحُفُ نُشِرَتْ âyetinin bir misalini gösteriyorlar.

1. “Amel defterleri açılıp yayınlandığında…” Tekvir Sûresi, 81:10.

Hem heyet-i mecmua cihetinde, her güzde ve her baharda büyük bir âlem vefat eder ve taze bir âlem vücuda gelir. Ve o vefat ve hudûs o kadar muntazam cereyan ediyor ve o vefat ve hudûsta, gayet intizam ve mizanla o kadar nevilerin vefiyatları ve hudûsları oluyor ki, güya dünya öyle bir misafirhanedir ki, zîhayat kâinatlar ona misafir olurlar ve seyyah âlemler ve seyyar dünyalar ona gelirler, vazifelerini görürler, giderler.

İşte, bu dünyada böyle hayattar dünyaları ve vazifedar kâinatları kemâl-i ilim ve hikmet ve mîzanla ve muvazene ve intizam ve nizamla ihdas ve icad edip Rabbânî maksatlarda ve İlâhî gayelerde ve Rahmânî hizmetlerde kadîrâne istimal ve rahîmâne istihdam eden bir Zât-ı Zülcelâlin vücub-u vücudu ve hadsiz kudreti ve nihayetsiz hikmeti, bilbedahe güneş gibi, akıllara görünüyor. Hudûs mesâilini Risale-i Nur’a ve muhakkikîn-i kelâmiyenin kitaplarına havale ile o bahsi kapıyoruz.

Amma imkân ciheti ise, o da kâinatı istilâ ve ihâta etmiş. Çünkü görüyoruz ki, herşey, küllî ve cüz'î bulunsun, büyük ve küçük olsun, Arştan ferşe, zerrattan seyyârâta kadar her mevcut, mahsus bir zât ve muayyen bir suret ve mümtaz bir şahsiyet ve has sıfatlar ve hikmetli keyfiyetler ve maslahatlı cihazlarla dünyaya gönderiliyor. Halbuki, o mahsus zâta ve o mahiyete, hadsiz imkânat içinde o hususiyeti vermek; hem, sûretler adedince imkânlar ve ihtimaller içinde o nakışlı ve fârikalı ve münasip o muayyen sureti giydirmek; hem, hemcinsinden olan eşhasın miktarınca imkânlar içinde çalkanan o mevcuda, o lâyık şahsiyeti imtiyazla tahsis etmek; hem, sıfatların nevileri ve mertebeleri sayısınca imkânlar ve ihtimaller içinde şekilsiz ve müteredditbulunan o masnua o has ve muvafık maslahatlı sıfatları yerleştirmek; hem hadsiz yollar ve tarzlarda bulunması mümkün olması noktasında hadsiz imkânat ve ihtimalât içinde mütehayyir, sergerdan, hedefsiz o mahlûka, o hikmetli keyfiyetleri ve inâyetli cihazları takmak ve teçhiz etmek, elbette küllî ve cüz'î bütün mümkinat adedince ve her mümkünün mezkûr mahiyet ve hüviyet, heyet ve suret, sıfat ve vaziyetinin imkânâtı adedince, tahsis edici, tercih edici, tayin edici, ihdas edici bir Vâcibü'l-Vücudun vücub-u vücuduna ve hadsiz kudretine ve nihayetsiz hikmetine ve hiçbir şey ve hiçbir şe'n Ondan gizlenmediğine ve hiçbir şey Ona ağır gelmediğine ve en büyükbirşey, en küçük birşey gibi Ona kolay geldiğine ve bir baharı bir ağaçkadar ve bir ağacı bir çekirdek kadar suhuletle icad edebildiğine işaretler ve delâletler ve şehadetler, imkân hakikatinden çıkıp kâinatın bu büyük şehadetinin bir kanadını teşkil ederler.

Kâinatın şehadetini, her iki kanadı ve iki hakikatıyle Risale-i Nur eczaları ve bilhassa Yirmi İkinci ve Otuz İkinci Sözler ve Yirminci ve Otuz Üçüncü Mektuplar tamamiyle ispat ve izah ettiklerinden, onlara havale ederek bu pek uzun kıssayı kısa kestik.

Kâinatın heyet-i mecmuasından gelen büyük ve küllî şehadetin ikinci kanadını ispat eden:

İkinci Hakikat: Bu mütemadiyen çalkanan inkılâplar ve tahavvülâtlar içinde vücudunu ve hizmetini ve zîhayat ise hayatını muhafazaya ve vazifesini yerine getirmeye çalışan mahlûkatta, kuvvetlerinin bütün bütün haricinde bir teavün hakikati görünüyor. Meselâ, unsurları zîhayatın imdadına, hususan bulutları, nebatatın mededine ve nebatatı dahi hayvanatın yardımına ve hayvanat ise insanların muavenetine ve memelerin kevser gibi sütleri, yavruların beslenmelerine ve zîhayatların iktidarları haricindeki pek çok hâcetleri ve erzakları, umulmadık yerlerden onların ellerine verilmesi, hattâ zerrât-ı taamiye dahi hüceyrat-ı bedeniyenin tamirine koşmaları gibi, teshir-i Rabbânî ile ve istihdam-ı Rahmânî ile, hakikat-i teavünün pek çok misalleri doğrudan doğruya,

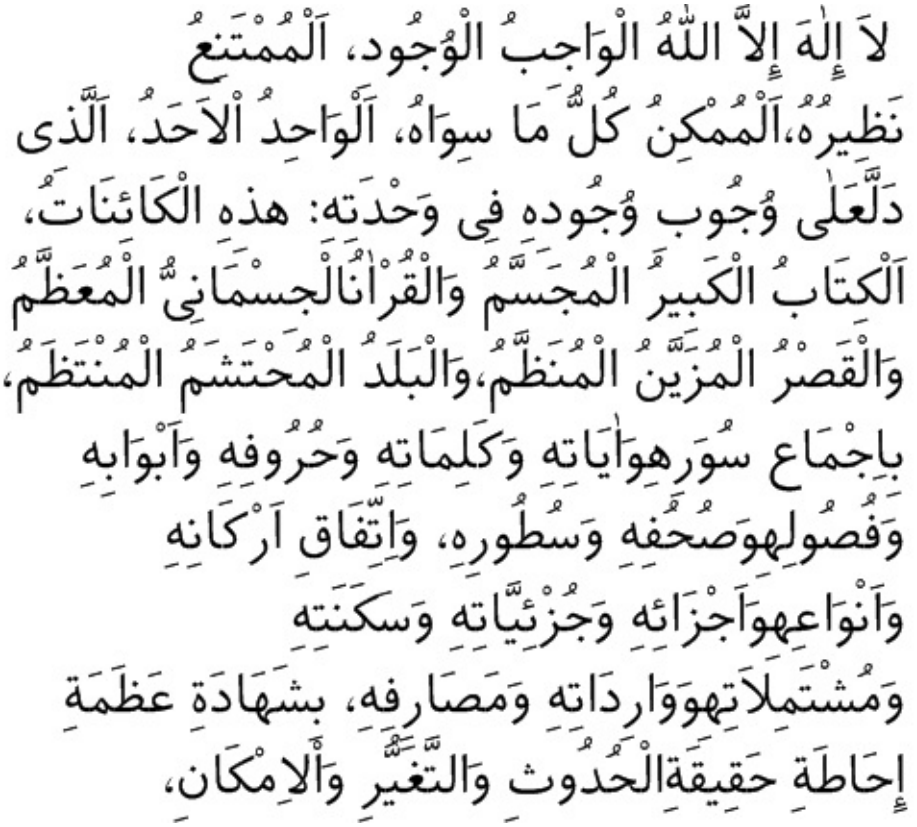
bütün kâinatı bir saray gibi idare eden bir Rabbü’l-Âlemînin umumî ve rahîmâne rububiyetini gösteriyorlar.

Evet; câmid ve şuursuz ve şefkatsiz olan ve birbirine şefkatkârâne, şuurdarâne vaziyet gösteren muavenetçiler, elbette gayet Rahîm ve Hakîm bir Rabb-i Zülcelâlin kuvvetiyle, rahmetiyle, emriyle yardıma koşturuluyorlar.

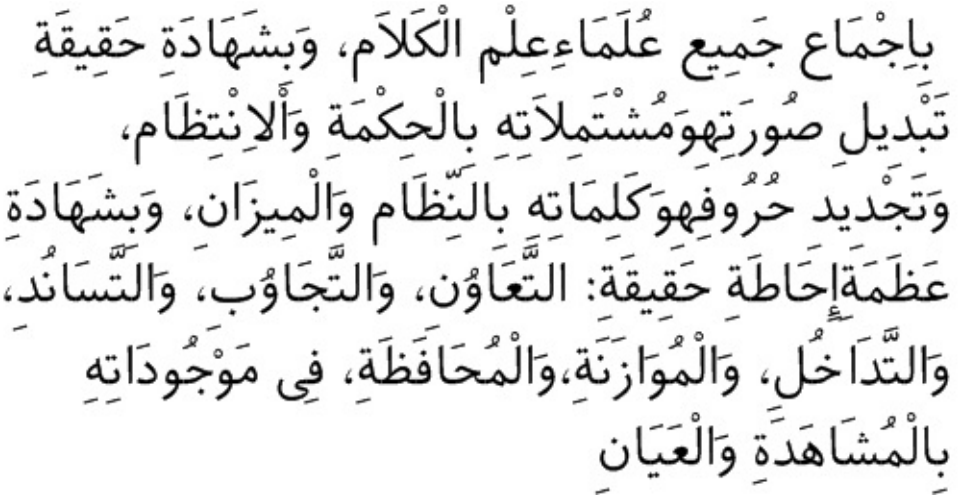
İşte, kâinatta câri olan teavün-ü umumî, seyyârâttan tâ zîhayatın âzâ ve cihazat ve zerrât-ı bedeniyesine kadar kemâl-i intizamla cereyan eden muvazene-i âmme ve muhafaza-i şâmile; ve semâvâtın yaldızlı yüzünden ve zeminin ziynetli yüzünden tâ çiçeklerin süslü yüzlerine kadar kalem gezdiren tezyin; ve kehkeşandan ve manzume-i şemsiyeden tâ mısır ve nar gibi meyvelere kadar hükmeden tanzim; ve güneş ve kamerden ve unsurlardan ve bulutlardan tâ bal arılarına kadar memuriyet veren tavzif gibi pek büyük hakikatlerin, büyüklükleri nisbetindeki şehadetleri, kâinatın şehadetinin ikinci kanadını ispat ve teşkil ederler.

Madem Risale-i Nur bu büyük şehadeti ispat ve izah etmiş; biz burada bu kısacık işaretle iktifa ederiz.

İşte, dünya seyyahının kâinattan aldığı ders-i imanîye kısa bir işaret olarak, Birinci Makamın On Sekizinci Mertebesinde böyle

لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُود، اَلْمُمْتَنِعُ
نَظِيرُهُ،اَلْمُمْكِنُ كُلُّ مَا سِوَاهُ، اَلْوَاحِدُ الْاَحَدُ، اَلَّذِى
دَلَّعَلٰى وُجُوب وُجُودِهِ فِي وَحْدَتِه: هذِهِ الْكَائِنَاتُ،
اَلْكِتَابُ الْكَبِيرُ الْمُجَسَّمُ وَالْقُرْاٰنُالْجِسْمَانِيُّ الْمُعَظَّمُ
وَالْقَصْرُ الْمُزَيَّنُ الْمُنَظَّمُ،وَالْبَلَدُ الْمُحْتَشَمُ الْمُنْتَظَمُ،
بِاِجْمَاع سُوَرِهِوَاٰيَاتِهِ وَكَلِمَاتِهِ وَحُرُوفِهِ وَاَبْوَابِهِ
وَفُصُولِهِوَصُحُفِهِ وَسُطُورِهِ، وَاِتِّفَاقِ اَرْكَانِهِ
وَاَنْوَاعِهِوَاَجْزَائِهِ وَجُزْئِيَّاتِهِ وَسَكَنَتِهِ
وَمُشْتَمِلاَتِهِوَوَارِدَاتِهِ وَمَصَارِفِهِ، بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ
إِحَاطَةِ حَقِيقَةِالْحُدُوثِ وَالتَّغَيُّرِ وَالْاِمْكَانِ،

1

بِاِجْمَاع جَمِيع عُلَمَاءِعِلْم الْكَلَام، وَبِشَهَادَةِ حَقِيقَةِ
تَبْدِيلِ صُورَتِهِوَمُشْتَمِلاَتِهِ بِالْحِكْمَةِ وَالْاِنْتِظَام،
وَتَجْدِيد حُرُوفِهِوَكَلِمَاتِهِ بِالنِّظَام وَالْمِيزَان، وَبِشَهَادَةِ
عَظَمَةِإِحَاطَةِ حَقِيقَةِ: التَّعَاوُن، وَالتَّجَاوُب، وَالتَّسَانُد،
وَالتَّدَاخُل، وَالْمُوَازَنَةِ،وَالْمُحَافَظَةِ، فِي مَوْجُودَاتِهِ
بِالْمُشَاهَدَةِ وَالْعَيَانِ

denilmiştir.

1. Allah'tan başka ilâh yoktur. Nazîri mümteni ve Ondan başka herşey mümkin veVâhid-i Ehad olan o Vâcibü'l-Vücud ki, mücessem bir kitab-ı kebîr,muazzam bir kur'ân-ı cismânî, munazzam ve müzeyyen bir kasr ve muntazamve muhteşem bir memleket olan bu kâinat, sûrelerinin ve âyetlerinin ve kelimelerinin ve harflerinin vebablarının ve fasıllarının ve sayfalarının ve satırlarının icmâıyla veerkânının ve envâının ve eczasının ve cüz'iyatının ve sekene vemüştemilâtının ve varidat ve masarifinin ittifakıyla, bütün ulema-iilm-i kelâmın icmâına müstenit hudus ve tagayyür ve imkân hakikatininazamet-i ihatasının şehadetiyle ve suret ve müştemilâtının hikmet ve intizamla tebdili ve huruf ve kelimatının nizam ve mizanla tecdidi hakikatinin şehadetiyle ve mevcudatında müşahede ve ayân ile görünen teâvün ve tecavüb vetesanüd ve tedahül ve muvazene ve muhafaza hakikatlerinin azamet-iihatasının şehadetiyle, Onun vahdet içindeki vücub-u vücuduna delâlet eder.

Sonra, dünyaya gelen ve dünyanın Yaratanını arayan ve on sekiz adet mertebelerden çıkan ve arş-ı hakikate yetişen bir mîrac-ı imanî ile gaibane marifetten hâzırâne ve muhatabâne bir makama terakki eden meraklı ve müştak yolcu adam, kendi ruhuna dedi ki:

"Fâtiha-i şerifede, başından tâ إِيَّاكَ[1] kelimesine kadar gâibane medh ü senâ ile bir huzur gelip إِيَّاكَ hitabına çıkılması gibi, biz dahi doğrudan doğruya gaibane aramayı bırakıp, aradığımızı aradığımızdan sormalıyız. Herşeyi gösteren güneşi, güneşten sormak gerektir. Evet, herşeyi gösteren, kendiniherşeyden ziyade gösterir. Öyle ise, şemsin şuââtı ile onu görmek ve tanımak gibi, Hâlıkımızın Esmâ-i Hüsnâsıyla ve sıfât-ı kudsiyesiyle, Onu kàbiliyetimizin nisbetinde tanımaya çalışabiliriz.

1. "Yalnız Sana." Fâtiha Sûresi, 1:5.

Bu maksadın hadsiz yollarından iki yolu ve o iki yolun hadsiz mertebelerinden iki mertebeyi ve o iki mertebenin pek çok hakikatlerinden ve pek çok uzun tafsilâtından yalnız iki hakikati icmal ve ihtisar ile bu risalede beyan edeceğiz.

Birinci Hakikat: Bilmüşahede gözümüzle görünen ve muhit ve daimî ve muntazam ve dehşetli ve semâvî ve arzî olan bütün mevcudatı çeviren ve tebdil ve tecdit eden ve kâinatı kaplayan faaliyet-i müstevliye hakikati görünmesi; ve o her cihetle hikmet-medar faaliyet hakikatının içinde tezahür-ü rubûbiyet hakikatinin bilbedahe hissedilmesi; ve o her cihetle rahmetfeşan tezahür-ü

rububiyet hakikatının içinde, tebarüz-ü ulûhiyet hakikatı bizzarure bilinmiş olmasıdır.

İşte bu hâkimâne ve hakîmâne faaliyet-i daimeden ve perdesinin arkasında bir Fâil-i Kadîr ve Alîmin ef'âli, görünür gibi hissedilir.

Ve bu mürebbiyâne ve müdebbirâne ef'âl-i Rabbâniyeden ve perdesinin arkasından, herşeyde cilveleri bulunan esmâ-i İlâhiye, hissedilir derecesinde bedahetle bilinir.

Ve bu celâldarâne ve cemâlperverâne cilvelenen Esmâ-i Hüsnâdan ve perdesinin arkasında, sıfât-ı seb'a-i kudsiyenin ilmelyakîn, belki aynelyakîn, belki hakkalyakîn derecesinde vücutları ve tahakkukları anlaşılır.

Ve bu yedi kudsî sıfatın dahi, bütün masnuatın şehadetiyle, hem hayattarâne, hem kadîrâne, hem alîmâne, hem semîâne, hem basîrâne, hem müridâne, hem mütekellimâne nihayetsiz bir surette tecellileriyle bilbedahe ve bizzarure ve biilmelyakîn bir mevsuf-u Vâcibü'l-Vücudun ve bir müsemmâ-i Vâhid-i Ehadin ve bir fâil-i Ferd-i Samedin mevcudiyeti, güneşten daha zâhir, daha parlak bir tarzda, kalbdeki iman gözüne görünür gibi kat'î bilinir. Çünkü, güzel ve mânidar bir kitap ve muntazam bir hane, bedahetle, yazmak ve yapmak fiillerini; ve güzel yazmak ve intizamlı yapmak fiilleri dahi, bedahetle, yazıcı ve dülger namlarını; yazıcı ve dülger ünvanları ise, bedahetle, kitabet ve dülgerlik san'atlarını ve sıfatlarını; ve bu san'at ve sıfatlar, bedahetle, herhalde bir zâtı istilzam eder ki, mevsuf ve sâni ve müsemmâ ve fâil olsun. Fâilsiz bir fiil ve müsemmâsız bir isim mümkün olmadığı gibi, mevsufsuz bir sıfat, san'atkârsız bir san'at dahi mümkün değildir.

İşte bu hakikat ve kaideye binaen, bu kâinat, bütün mevcudâtıyla beraber, kaderin kalemiyle yazılmış, kudretin çekiciyle yapılmış mânidar hadsiz kitaplar, mektuplar, nihayetsiz binalar ve saraylar hükmünde, herbiri binler vech ile ve beraber hadsiz vücûh ile Rabbânî ve Rahmânî nihayetsiz fiilleri ve o fiillerin menşeleri olan bin bir esmâ-i İlâhiyenin hadsiz cilveleriyle ve o güzel isimlerin menbaı olan yedi sıfât-ı Sübhâniyenin nihayetsiz tecellîleriyle, o yedi muhit ve kudsî sıfatların madeni ve mevsufu olan ezelî ve ebedî bir Zât-ı Zülcelâlin vücub-u vücuduna ve vahdetine hadsiz işaretler ve nihayetsiz şehadetler ettikleri gibi; bütün o mevcudatta bulunan bütün hüsünler, cemâller, kıymetler, kemâller dahi, ef'âl-i Rabbâniyenin ve esmâ-i İlâhiyenin ve sıfât-ı Samedâniyenin ve şuûnât-ı Sübhâniyenin, kendilerine lâyık ve muvafık kudsî cemâllerine ve kemâllerine ve hepsi birden Zât-ı Akdesin kudsî cemâline ve kemâline bedahetle şehadet ederler.

İşte, faaliyet hakikati içinde tezahür eden rububiyet hakikati, ilim ve hikmetle

halk ve icad ve sun’ ve ibdâ, nizam ve mizan ile takdir ve tasvir ve tedbir ve tedvir, kast ve irade ile tahvil ve tebdil ve tenzil ve tekmil, şefkat ve rahmetle it’âm ve in’âm ve ikram ve ihsan gibi şuûnâtıyla ve tasarrufatıyla kendini gösterir ve tanıttırır. Ve tezahür-ü rububiyet hakikatı içinde bedahetle hissedilen ve bulunan ulûhiyetin tebarüz hakikatı dahi, Esmâ-i Hüsnânın rahîmâne ve kerîmâne cilveleriyle ve yedi sıfât-ı sübûtiye olan “hayat, ilim, kudret, irade, sem’, basar ve kelâm” sıfatlarının celâlli ve cemâlli tecellileriyle kendini tanıttırır, bildirir.

Evet, nasıl ki kelâm sıfatı, vahiyler ve ilhamlarla Zât-ı Akdesi tanıttırır. Öyle de, kudret sıfatı dahi, mücessem kelimeleri hükmünde olan san’atlı eserleriyle o Zât-ı Akdesi bildirir ve kâinatı baştan başa bir furkan-ı cismânî mahiyetinde gösterip bir Kadîr-i Zülcelâli tavsif ve tarif eder.

Ve ilim sıfatı dahi hikmetli, intizamlı, mizanlı olan bütün masnuat miktarınca ve ilimle idare ve tedbir ve tezyin ve temyiz edilen bütün mahlûkat adedince, mevsufları olan birtek Zât-ı Akdesi bildirir.

Ve hayat sıfatı ise, kudreti bildiren bütün eserler ve ilmin vücudunu bildiren bütün intizamlı ve hikmetli ve mizanlı ve ziynetli suretler, haller ve sair sıfatları bildiren bütün deliller, sıfat-ı hayatın delilleriyle beraber, hayat sıfatının tahakkukuna delâlet ettikleri gibi; hayat dahi, bütün o delilleriyle, âyineleri olan bütün zîhayatları şahit göstererek Zât-ı Hayy-ı Kayyûmu bildirir. Ve kâinatı, serbeser her vakit taze taze ve ayrı ayrı cilveleri ve nakışları göstermek için, daima değişen ve tazelenen ve hadsiz âyinelerden terekküp eden bir âyine-i ekber suretine çevirir. Ve bu kıyasla, görmek ve işitmek, ihtiyar etmek ve konuşmak sıfatları dahi, herbiri birer kâinat kadar, Zât-ı Akdesi bildirir, tanıttırır.

Hem o sıfatlar Zât-ı Zülcelâlin vücuduna delâlet ettikleri gibi, hayatın vücuduna ve tahakkukuna ve o Zâtın hayattar ve diri olduğuna dahi bedahetle delâlet ederler. Çünkü, bilmek, hayatın alâmeti; işitmek, dirilik emâresi; görmek, dirilere mahsus; irade, hayat ile olabilir; ihtiyarî iktidar, zîhayatlarda bulunur; tekellüm ise, bilen dirilerin işidir.

İşte, bu noktalardan anlaşılır ki, hayat sıfatının yedi defa kâinat kadar delilleri ve kendi vücudunu ve mevsufun vücudunu bildiren burhanları vardır ki, bütün sıfatların esası ve menbaı ve İsm-i Âzamın masdarı ve medarı olmuştur. Risale-i Nur bu birinci hakikatı kuvvetli burhanlarla ispat ve bir derece izah ettiğinden, bu denizden, bu mezkûr katre ile şimdilik iktifa ediyoruz.

İkinci Hakikat: Sıfat-ı kelâmdan gelen tekellüm-ü İlâhîdir.

[1] لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّى âyetinin sırrıyla, kelâm-ı İlâhî

nihayetsizdir. Bir zâtın vücudunu bildiren en zâhir alâmet, konuşmasıdır. Demek bu hakikat, nihayetsiz bir surette Mütekellim-i Ezelînin mevcudiyetine ve vahdetine şehadet eder.

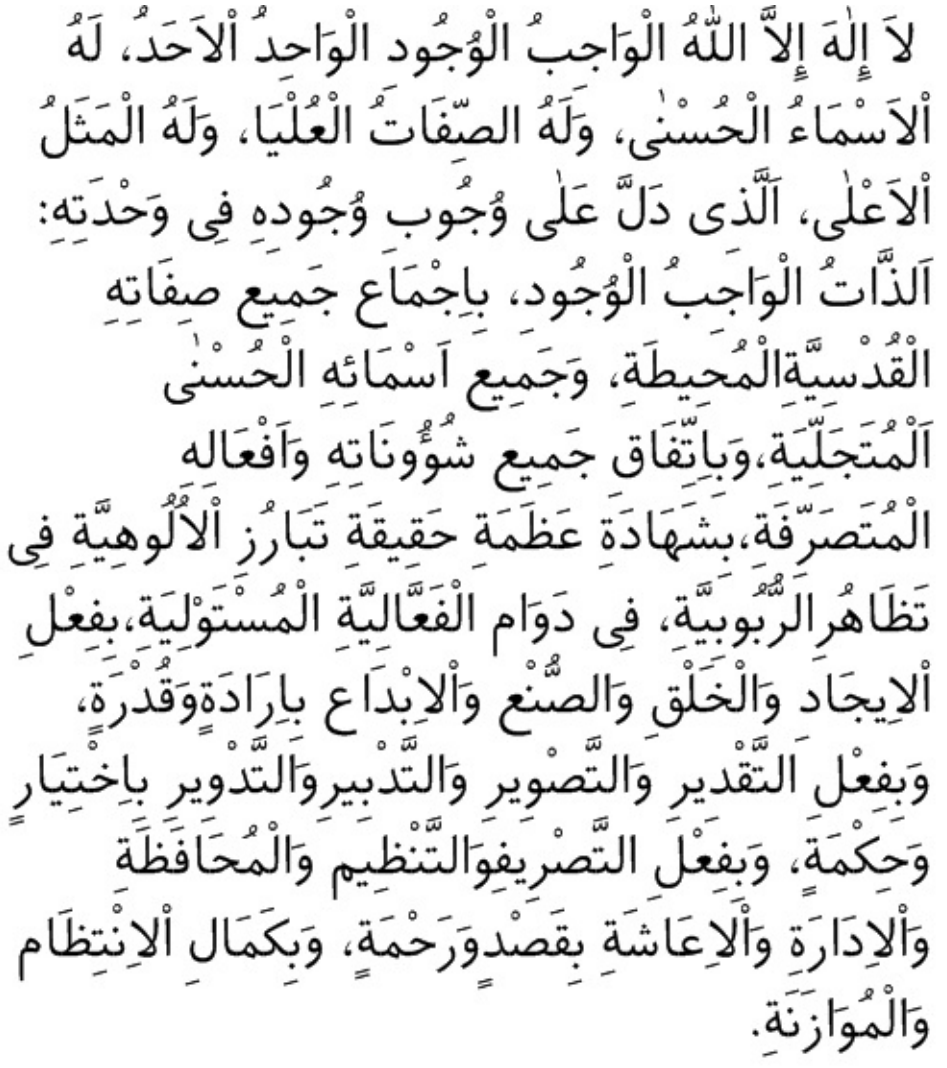
Bu hakikatın iki kuvvetli şehadeti, bu risalenin On Dördüncü ve On Beşinci Mertebelerinde beyan edilen vahiyler ve ilhamlar cihetiyle; ve geniş bir şehadeti dahi, Onuncu Mertebesinde işaret edilen kütüb-ü mukaddese-i semâviye cihetiyle, ve çok parlak ve câmi' bir diğer şehadeti dahi On Yedinci Mertebesinde Kur'ân-ı Mucizü'l-Beyan cihetiyle geldiğinden, bu hakikatın beyan ve şehadetini o mertebelere havale edip, o hakikati mu'cizâne ilân eden ve şehadetini sair hakikatlerin şehadetleriyle beraber ifade eden

شَهِدَ اللّٰهُ أَنَّهُ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ هُوَ وَالْمَلٰئِكَةُ وَ أُولُواالْعِلْم
قَائِمًا بِالْقِسْطِ لاَ إِلٰهَ إِلاَّ هُوَ الْعَزِيزُالْحَكِيمُ [2]

âyet-i muazzamanın envârı ve esrarı bizim bu yolcuya kâfi ve vâfi gelmiş ki, daha ileri gidememiş.

1. "Rabbimin sözlerini yazmak için bütün denizler mürekkep olsa, Rabbimin sözleritükenmeden o denizler tükenirdi." Kehf Sûresi, 18:109.
2. "Bütün kâinatı adâletle tedbir ve idare etmekte olan Allah, Ondan başkaibâdete lâyık hiçbir ilâh bulunmadığını ap açık delillerle bildirdi.Buna melekler ve ilim sahipleri de şâhitlik ettiler. Ondan başka ilâhyoktur; Onun kudreti herşeye galiptir ve Onun her işi hikmet iledir."Âl-i İmrân Sûresi, 3:18.

İşte, bu yolcunun bu makam-ı kudsîden aldığı dersin kısa bir meâline bir işaret olarak, **Birinci Makamın On Dokuzuncu Mertebesinde,**

لاَ إِلٰهَ إِلاَّ اللّٰهُ الْوَاجِبُ الْوُجُود الْوَاحِدُ الْاَحَدُ، لَهُ
الْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰى، وَلَهُ الصِّفَاتُ الْعُلْيَا، وَلَهُ الْمَثَلُ
الْاَعْلٰى، اَلَّذى دَلَّ عَلٰى وُجُوب وُجُودِهِ فِى وَحْدَتِهِ:
اَلذَّاتُ الْوَاجِبُ الْوُجُود، بِاِجْمَاع جَمِيع صِفَاتِهِ
الْقُدْسِيَّةِالْمُحِيطَةِ، وَجَمِيع اَسْمَائِهِ الْحُسْنٰى
اَلْمُتَجَلِّيَةِ،وَبِاتِّفَاقِ جَمِيع شُؤُونَاتِهِ وَاَفْعَالِه
الْمُتَصَرِّفَةِ،بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ حَقِيقَةِ تَبَارُزِ الْاُلُوهِيَّةِ فِى
تَظَاهُرِالرُّبُوبِيَّةِ، فِى دَوَام الْفَعَّالِيَّةِ الْمُسْتَوْلِيَةِ،بِفِعْلِ
الْاِيجَاد وَالْخَلْقِ وَالصُّنْع وَالْاِبْدَاع بِاِرَادَةٍوَقُدْرَةٍ،
وَبِفِعْلِ التَّقْدِيرِ وَالتَّصْوِيرِ وَالتَّدْبِيرِوَالتَّدْوِيرِ بِاِخْتِيَارٍ
وَحِكْمَةٍ، وَبِفِعْلِ التَّصْرِيفِوَالتَّنْظِيم وَالْمُحَافَظَةِ
وَالْاِدَارَةِ وَالْاِعَاشَةِ بِقَصْدٍوَرَحْمَةٍ، وَبِكَمَالِ الْاِنْتِظَام
وَالْمُوَازَنَةِ.[1]

وَبِشَهَادَةِ عَظَمَةِ إِحَاطَةِ حَقِيقَةِ اَسْرَارِ: شَهِدَ اللّٰهُ اَنَّهُ
لاَ إِلٰهَ اِلاَّ هُوَ وَالْمَلٰئِكَةُ وَ اُولُواالْعِلْم قَائِمًا بِالْقِسْطِ لاَ
إِلٰهَ اِلاَّ هُوَ الْعَزِيزُالْحَكِيمُ

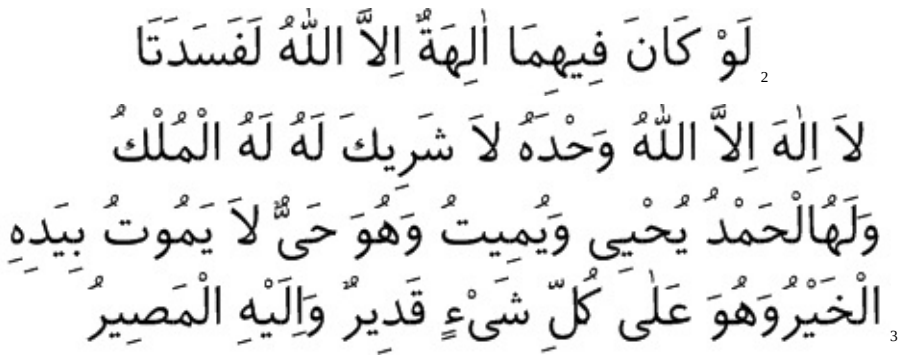
denilmiştir.

1. Allah'tan başka ilâh yoktur. O öyle bir Vâcibü'l-Vücud ve Vâhid-i Ehaddir ki,bütün güzel isimler, bütün yüce sıfatlar ve en yüce vasıflar Ona aittir. İrade ve kudretle icad ve halk ve sun' ve ibdâ' fiillerini, ihtiyar vehikmetle takdir ve tasvir ve tedbir ve tedvir fiillerini, kasd verahmetle ve kemâl-i intizam ve muvazene ile tasrif ve tanzim ve muhafaza ve idare ve iaşe fiillerini tazammun eden faaliyet-i müstevliyenindevamı içinde görünen tezahür-ü rububiyet ve onun içinde görünentebarüz-ü ulûhiyet hakikatinin azametinin şehadetiyle; ve "Bütün kâinatı adaletle tedbir ve idare etmekte olan Allah, Ondan başka ilâhbulunmadığını ap açık delillerle bildirdi. Buna melekler ve ilimsahipleri de şahitlik ettiler. Ondan başka ilâh yoktur; Onun kudretiherşeye galiptir ve hikmeti herşeyi kuşatır" (Âl-i İmrân Sûresi, 3:18.)meâlindeki âyet-i kerimenin hakikat-i esrarının azamet-i ihatasınınşehadetiyle; bütün kudsî ve muhît sıfatlarının ve kâinatta tecellî edenbütün Esmâ-i Hüsnâsının icmâı ve kâinatta tasarruf eden bütün şuunat veef'âlinin ittifakı, Onun vahdet içindeki vücub-u vücuduna delâlet eder.

İkinci Hüccet-i İmâniye

Otuz İkinci Söz'ün Birinci Mevkıfı

[1]

[2]

لَوْ كَانَ فِيهِمَا اٰلِهَةٌ اِلاَّ اللّٰهُ لَفَسَدَتَا

لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ

وَلَهُالْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ حَيٌّ لاَ يَمُوتُ بِيَدِهِ

الْخَيْرُوَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَاِلَيْهِ الْمَصِيرُ

[3]

1. "Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla."
2. "Eğer göklerde ve yerde Allah'tan başka ilâhlar olsaydı, ikisi de harap olup giderdi." Enbiyâ Sûresi, 21:22.
3. "Allah'tan başka ibadete lâyık hiçbir ilâh yoktur. O birdir ve hiçbir şerikiyoktur. Mülk umumen Onundur; hamd bütünüyle Ona aittir. Hayatı veren de, ölümü veren de Odur. O, kendisine ölüm ârız olmayan Hayy-ı Ezelîdir.Bütün hayır Onun elindedir. Onun kudreti herşeye yeter. Herkesin veherşeyin dönüşü de Onadır." *Buharî*,Ezân 155, Teheccüd 21, Umre 12, Cihad 133, Bed'ü'l-Halk 11, Mağâzî 29, Daavât 18, 52, Rikâk 11, I'tisâm 3; *Müslim*, Zikir 28, 30, 74, 75, 76, Vitir 24, Cihad 158, Edeb 101; *Tirmizî*, Mevâkıt 108, Hac 104, Daavât 35, 36; *Nesâî*, Sehiv 83-86, Menâsik 163, 170, İmân 12; *İbni Mâce*, Ticârât 40, Menâsik 84, Edeb 58, Dua 10, 14, 16; *Ebû Dâvud*, Menâsik 56; *Dârîmî*, Salât 88, 90, Menâsik 34, İsti'zân 53, 57; *Muvatta'*, Hac 127, 243, Kur'ân 20, 22.

BİR RAMAZAN gecesinde, şu kelâm-ı tevhidînin on bir cümlesinin herbirinde, birer tevhid mertebesi ve birer müjde bulunduğunu ve o mertebelerden yalnız *Lâ şerîke lehu'*daki mânâyı, basit avâmın fehmine gelecek bir muhavere-i temsiliye ve bir münazara-i faraziye tarzında ve lisan-ı hali lisan-ı kàl suretinde söylemiştim. Bana hizmet eden kıymettar kardeşlerimin ve mescid arkadaşlarımın arzuları ve istemeleri üzerine o muhavereyi yazıyorum. Şöyle ki:

Bütüntabiatperest, esbabperest ve müşrik gibi umum envâ-ı ehl-i şirkin ve küfrün ve dalâletin tevehhüm ettikleri şeriklerin namına bir şahıs farz ediyoruz ki, o şahs-ı farazî, mevcudat-ı âlemden birşeye rab olmak istiyor ve hakikî mâlik olmak dâvâ etmektedir.

İşte, o müddeî, evvelâ mevcudatın en küçüğü olan bir zerreye rast gelir. Ona rab ve hakikî mâlik olmakta olduğunu, zerreye tabiat lisanıyla, felsefe diliyle söyler. O zerre dahi, hakikat lisanıyla ve hikmet-i Rabbânî diliyle der ki:

"Ben hadsiz vazifeleri görüyorum. Ayrı ayrı her masnua girip işliyorum. Eğer bütün o vezâifi bana gördürecek, sende ilim ve kudret varsa —"Hem benim gibi had ve hesaba gelmeyen zerrat içinde beraber gezip iş görüyoruz.[HAŞİYE-1] Eğer bütün emsalim o zerreleri de istihdam edip emir tahtına alacak bir hüküm ve

iktidar sende varsa— “Hem kemâl-i intizamla cüz olduğum mevcutlara, meselâ kandaki küreyvât-ı hamrâya hakikî mâlik ve mutasarrıf olabilirsen, bana rab olmak dâvâ et, beni Cenâb-ı Haktan başkasına isnad et. Yoksa sus!

Haşiye-1 Evet, müteharrik herbir şey, zerrattan seyyârâta kadar, kendilerinde olan sikke-i samediyet ile vahdeti gösterdikleri gibi, harekâtlarıyla dahi, gezdikleri bütün yerleri vahdet namına zaptederler, kendi Mâlikinin mülküne idhal ederler. Hareket etmeyen masnuat ise, nebâtattan nücum-u sevâbite kadar, birer mühr-ü vahdâniyet hükmündedirler ki, bulunduğu mekânı, kendi Sâniinin mektubu olduğunu gösterirler. Demek herbir nebat, herbir meyve birer mühr-ü vahdâniyet, birer sikke-i vahdettirler ki, mekânlarını ve vatanlarını, vahdet namına, Sânilerinin mektubu olduğunu gösterirler. Elhasıl, herbir şey, hareketiyle bütün eşyayı vahdet namına zapteder. Demek bütün yıldızları elinde tutmayan, birtek zerreye rab olamaz.

“Hem bana rab olmadığın gibi, müdahale dahi edemezsin. Çünkü, vezâifimizde ve harekâtımızda o kadar mükemmel bir intizam var ki, nihayetsiz bir hikmet ve muhit bir ilim sahibi olmayan, bize parmak karıştıramaz. Eğer karışsa, karıştıracak. Halbuki, senin gibi câmid, âciz ve kör ve iki eli tesadüf ve tabiat gibi iki körün elinde olan bir şahıs, hiçbir cihette parmak uzatamaz.”

O müddeî, maddiyyunların dedikleri gibi dedi ki: “Öyle ise sen kendi kendine mâlik ol. Neden başkasının hesabına çalışmasını söylüyorsun?”

Zerre ona cevaben der: “Eğer güneş gibi bir dimağım ve ziyası gibi ihatalı bir ilmim ve harareti gibi şümullü bir kudretim ve ziyasındaki yedi renk gibi muhit duygularım ve gezdiğim her yere ve işlediğim her mevcuda müteveccih birer yüzüm ve bakar birer gözüm ve geçer birer sözüm bulunsaydı, belki senin gibi ahmaklık edip kendi kendime mâlik olduğumu dâvâ ederdim. Haydi, def ol git, sen benden iş bulamazsın!”

İşte, şeriklerin vekili zerreden meyus olunca, küreyvât-ı hamrâdan iş bulacağım diye, kandaki bir küreyvât-ı hamrâya rast gelir. Ona esbab namına ve tabiat ve felsefe lisanıyla der ki: “Ben sana rab ve mâlikim.”

O küreyvât-ı hamrâ, yani yuvarlak, kırmızı mevcut, ona hakikat lisanıyla ve hikmet-i İlâhiye diliyle der:

“Ben yalnız değilim. Eğer sikkemiz ve memuriyetimiz ve nizamatımız bir olan kan ordusundaki bütün emsalime mâlik olabilirsen, hem gezdiğimiz ve kemâl-i hikmetle istihdam olunduğumuz bütün hüceyrât-ı bedene mâlik olacak bir dakik hikmet ve azîm kudret sende varsa, göster. Ve gösterebilirsen, belki senin dâvânda bir mânâ bulunabilir. Halbuki, senin gibi sersem ve senin elindeki sağır tabiat ve kör kuvvetle, değil mâlik olmak, belki zerre miktar karışamazsın.[1] Çünkü bizdeki intizam o kadar mükemmeldir ki, ancak herşeyi görür ve işitir ve bilir ve yapar bir zât bize hükmedebilir.[2] Öyle ise sus! Vazifem o kadar mühim ve intizam o kadar mükemmeldir ki, seninle, senin böyle karma karışık sözlerine cevap vermeye vaktim yok” der, onu tard eder.

1. bk. Ra’d Sûresi, 13:16; Ahkaf Sûresi, 46:4-5.
2. bk. Lokman Sûresi, 31:28; Şûrâ Sûresi, 42:11.

Sonra, onu kandıramadığı için, o müddeî gider, bedendeki hüceyre tabir ettikleri menzilciğe rast gelir. Felsefe ve tabiat lisanıyla der: “Zerreye ve küreyvât-ı hamrâya söz anlattıramadım. Belki sen sözümü anlarsın. Çünkü sen

gayet küçük bir menzil gibi birkaç şeyden yapılmışsın. Öyle ise ben seni yapabilirim. Sen benim masnuum ve hakikî mülküm ol” der.

O hüceyre, ona cevaben, hikmet ve hakikat lisanıyla der ki:

“Ben çendan küçücük bir şeyim. Fakat pek büyük vazifelerim, pek ince münasebetlerim ve bedenin bütün hüceyrâtına ve heyet-i mecmuasına bağlı alâkalarım var. Ezcümle, evride ve şerâyin damarlarına ve hassâse ve muharrike âsaplarına ve cazibe, dafia, müvellide, musavvire gibi kuvvelere karşı derin ve mükemmel vazifelerim var. Eğer bütün bedeni, bütün damar ve âsab ve kuvveleri teşkil ve tanzim ve istihdam edecek bir kudret ve ilim sende varsa ve benim emsalim ve san’atça ve keyfiyetçe birbirimizin kardeşi olan bütün hüceyrât-ı bedeniyeye tasarruf edecek nafiz bir kudret, şamil bir hikmet sende varsa, göster; sonra ‘Ben seni yapabilirim’ diye dâvâ et. Yoksa haydi git! Küreyvât-ı hamrâ bana erzak getiriyorlar. Küreyvât-ı beyzâ da bana hücum eden hastalıklara mukabele ediyorlar. İşim var, beni meşgul etme.

“Hem senin gibi âciz, câmid, sağır, kör bir şey bize hiçbir cihetle karışamaz. Çünkü bizde o derece ince ve nazik ve mükemmel bir intizam[HAŞİYE-1] var ki, eğer bize hükmeden bir Hakîm-i Mutlak ve Kadîr-i Mutlak ve Alîm-i Mutlak olmazsa intizamımız bozulur, nizamımız karışır.”[1]

Haşiye-1 Sâni-i Hakîm, beden-i insanı gayet muntazam bir şehir hükmünde halk etmiştir. Damarların bir kısmı telgraf vetelefon vazifesini görür. Bir kısmı da, çeşmelerin boruları hükmünde, âb-ı hayat olan kanın cevelânına medardırlar. Kan ise, içinde iki kısım küreyvât halk edilmiş. Bir kısmı “küreyvât-ı hamrâ” tabir edilir ki, bedenin hüceyrelerine erzak dağıtıyor ve bir kanun-u İlâhî ile hüceyrelere erzak yetiştiriyor (tüccar ve erzak memurları gibi). Diğer kısmı küreyvât-ı beyzâdırlar ki, ötekilere nisbeten ekalliyettedirler. Vazifeleri, hastalık gibi düşmanlara karşı asker gibi müdafaadır ki, ne vakit müdafaaya girseler, Mevlevî gibi iki hareket-i devriye ile sür’atli bir vaziyet-i acibe alırlar. Kanın heyet-i mecmuası ise, iki vazife-i umumiyesi var: Biri bedendeki hüceyrâtın tahribatını tamir etmek, diğeri hüceyrâtın enkazlarını toplayıp bedeni temizlemektir. Evride ve şerâyin namında iki kısım damarlar var ki, biri sâfi kanı getirir, dağıtır,sâfi kanın mecrâlarıdır. Diğer kısmı, enkazı toplayan bulanık kanınmecrâsıdır ki, şu ikinci ise, kanı “ree” denilen, nefesin geldiği yeregetirirler. Sâni-i Hakîm, havada iki unsur halk etmiştir: biri azot, biri müvellidülhumuza.Müvellidülhumuza ise, nefes içinde kana temas ettiği vakit, kanı telviseden karbon unsur-u kesifini kehribar gibi kendine çeker. İkisi imtizaçeder. Buharî hâmız-ı karbon denilen, semli havaî bir maddeye inkılâbettirir. Hem hararet-i gariziyeyi temin eder, hem kanı tasfiye eder.Çünkü, Sâni-i Hakîm, fenn-i kimyada aşk-ı kimyevî tabir edilen bir münasebet-i şedideyi, müvellidülhumuza ile karbona vermiş ki, o iki unsur birbirine yakın olduğu vakit, o kanun-u İlâhî ile o iki unsur imtizaç ederler. Fennen sabittir ki, imtizaçtan hararet hasıl olur. Çünkü imtizaç bir nevi ihtiraktır. Şu sırrın hikmeti budur ki: O iki unsurun, herbirisinin zerrelerinin ayrı ayrı hareketleri var. İmtizaç vaktinde her iki zerre, yani onun zerresi bunun zerresiyle imtizaç eder, birtek hareketle hareket eder, bir hareket muallâk kalır. Çünkü imtizaçtan evvel iki hareket idi. Şimdi iki zerre bir oldu; her iki zerre, bir zerre hükmünde bir hareket aldı. Diğer hareket, Sâni-i Hakîmin bir kanunuyla hararete inkılâb eder. Zaten “Hareket harareti tevlid eder” bir kanun-u mukarreredir. İşte bu sırra binaen, beden-i insanîdeki hararet-i gariziye, bu imtizac-ı kimyeviye ile temin edildiği gibi,kandaki karbon alındığı için kan dahi sâfi olur. İşte nefes dahilegirdiği vakit, vücudun hem âb-ı hayatını temizliyor, hem nâr-ı hayatı iş’âl ediyor. Çıktığı vakit, ağızda, mu’cizât-ı kudret-i İlâhiye olan kelime meyvelerini veriyor. *Fesübhâne men tehayyere fî sun’ihi’l-ukul!*

1. bk. Kehf Sûresi, 17:37; Meryem Sûresi, 19:67; Mü’minûn Sûresi, 23:12-14;Secde Sûresi, 32:7; Fâtır Sûresi, 35:11; Yâsîn Sûresi, 36:77.

Sonra o müddeî onda da meyus oldu. Bir insanın bedenine rast gelir. Yine kör tabiat ve serseri felsefe lisanıyla, tabiiyyunun dedikleri gibi der ki: “Sen benimsin. Seni yapan benim. Veya sende hissem var.”

Cevaben, o beden-i insan, hakikat ve hikmet diliyle ve intizamının lisan-ı haliyle der ki:

“Eğer bütün emsalim ve yüzümüzdeki sikke-i kudret ve turra-i fıtrat bir olan bütün insanların bedenlerine hakikî mutasarrıf olacak bir kudret ve ilim sende varsa—

“hem sudan ve havadan tut, tâ nebâtat ve hayvânâta kadar benim erzakımın mahzenlerine mâlik olacak bir servetin ve bir hâkimiyetin varsa—

“hem ben kılıf olduğum gayet geniş ve yüksek olan ruh, kalb, akıl gibi letâif-i mâneviyeyi benim gibi dar, süflî bir zarfta yerleştirerek, kemâl-i hikmetle istihdam edip ibadet ettirecek, sende nihayetsiz bir kudret, hadsiz bir hikmet

varsa, göster. Sonra ‘Ben seni yaptım’ de. Yoksa sus!

“Hem bendeki intizam-ı ekmelin şehadetiyle ve yüzümdeki sikke-i vahdetin delâletiyle, benim Sâniim herşeye kadîr, herşeye alîm, herşeyi görür ve herşeyi işitir bir Zâttır. Senin gibi sersem âcizin parmağı Onun san’atına karışamaz, zerre miktar müdahale edemez.”[1]

1. bk. Hicr Sûresi,15:26; Nahl Sûresi, 16:4; Kehf Sûresi, 18:37; MeryemSûresi, 19:67; Mü’minûn Sûresi, 23:12-14; Lokman Sûresi, 31:28; SecdeSûresi, 32:7; Fâtır Sûresi, 35:11.

O şeriklerin vekili, bedende dahi parmak karıştıracak yer bulamaz. Gider, insanın nev’ine rast gelir. Kalbinden der ki: “Belki bu dağınık, karma karışık olan cemaat içinde, şeytan onların ef’âl-i ihtiyariye ve içtimaiyelerine karıştığı gibi, belki ben de ahvâl-i vücudiye ve fıtriyelerine karışabileceğim ve parmak karıştıracak bir yer bulacağım. Ve onda bir yer bulup, beni tard eden bedene ve beden hüceyresine hükmümü icra ederim.”

Onun için, beşerin nev’ine, yine sağır tabiat ve sersem felsefe lisanıyla der ki: “Siz çok karışık birşey görünüyorsunuz. Ben size rab ve mâlikim. Veyahut hissedarım” der.

O vakit nev-i insan, hak ve hakikat lisanıyla, hikmet ve intizamın diliyle der ki:

“Eğer bütün küre-i arza giydirilen ve nev’imiz gibi bütün hayvânat ve nebâtâtın yüz binler envâından rengârenk atkı ve iplerden kemâl-i hikmetle dokunan ve dikilen gömleği ve yeryüzüne serilen ve yüz binler zîhayat envâından nesc olunan ve gayet nakışlı bir surette icad edilen haliçeyi yapacak ve her vakit kemâl-i hikmetle tecdid edip tazelendirecek bir kudret ve hikmet sende varsa—

“hem, eğer biz meyve olduğumuz küre-i arza ve çekirdek olduğumuz âlemde tasarruf edecek ve hayatımıza lâzım maddeleri mîzan-ı hikmetle aktâr-ı âlemden bize gönderecek bir muhit kudret ve şamil bir hikmet sende varsa—

“ve yüzümüzdeki sikke-i kudret bir olan bütün gitmiş ve gelecek emsalimizi icad edecek bir iktidar sende varsa, belki bana rububiyet dâvâ edebilirsin. Yoksa, haydi sus! Benim nev’imdeki karma karışıklığa bakıp parmak karıştırabilirim deme. Çünkü intizam mükemmeldir. O karma karışık zannettiğin vaziyetler, kudretin kader kitabına göre kemâl-i intizamla bir istinsahtır. Çünkü, bizden çok aşağı olan ve bizim taht-ı nezaretimizde bulunan hayvânat ve nebâtâtın kemâl-i intizamları gösteriyor ki, bizdeki karışıklıklar bir nevi kitabettir.[1]

“Hiç mümkün müdür ki, bir haliçenin her tarafına yayılan bir atkı ipini san’atkârâne yerleştiren, haliçenin ustasından başkası olsun? Hem bir meyvenin mucidi, ağacının mucidinden başkası olsun? Hem çekirdeği icad eden, çekirdekli cismin sâniinden başkası olsun?

“Hem gözün kördür. Yüzümdeki mu’cizât-ı kudreti, mahiyetimizdeki havârık-ı fıtratı görmüyorsun. Eğer görsen anlarsın ki, benim Sâniim öyle bir Zâttır ki, hiçbir şey Ondan gizlenemez,[2] hiçbir şey Ona nazlanıp ağır gelemez.[3] Yıldızlar, zerreler kadar Ona kolay gelir.[4] Bir baharı bir çiçek kadar suhuletle icad eder.[5] Koca kâinatın fihristesini, kemâl-i intizamla benim mahiyetimde derc eden bir Zâttır.[1]Böyle bir Zâtın san’atına senin gibi câmid, âciz ve kör, sağır parmak karıştırabilir mi? Öyle ise sus, def ol git” der, onu tard eder.

1. bk. Bakara Sûresi, 2:164; Âl-i İmran Sûresi, 3:190; Ra’d Sûresi, 13:16;Tâhâ Sûresi, 20:50; Rûm Sûresi, 30:22; Câsiye Sûresi, 45:4.
2. bk. Âl-i İmran Sûresi, 3:5, 29; İbrahim Sûresi, 14:38; Ahzâb Sûresi, 33:54; Mü’min Sûresi, 40:16; A’lâ Sûresi; 87:7.
3. bk. Âl-i İmran Sûresi, 3:83; Ra’d Sûresi, 13:15; Fussilet Sûresi, 41:11.
4. bk. En’âm Sûresi, 6:97; A’râf Sûresi, 7:54; Nahl Sûresi, 16:12; Tâhâ Sûresi, 22:88.
5. bk. Mü’min Sûresi, 40:57; Şûrâ Sûresi, 42:29; Kaf Sûresi, 50:15; Nâziât Sûresi, 79:27.

Sonra o müddeî gider, zeminin yüzüne serilen geniş haliçeye ve zemine giydirilen gayet müzeyyen ve münakkâş gömleğe, esbab namına ve tabiat lisanıyla ve felsefe diliyle der ki: “Sende tasarruf edebilirim ve sana mâlikim. Veya sende hissem var” diye dâvâ eder.

O vakit, o gömlek,[HAŞİYE-1]o haliçe, hak ve hakikat namına, lisan-ı hikmetle o müddeîye der ki:

1. bk. Enbiyâ Sûresi, 21:30.
Haşiye-1 Fakat şu haliçe hem hayattardır, hem intizamlı bir ihtizazdadır. Her vakit nakışları kemâl-i hikmet ve intizamla tebeddül eder-tâ ki, Nessâcının muhtelif cilve-i esmâsını ayrı ayrı göstersin.

“Eğer seneler, karnlar adedince yere giydirilip, sonra intizamla çıkarılıp geçmiş zamanın ipine asılan ve yeniden giydirilecek ve kemâl-i intizamla kader dairesinde programları ve biçimleri çizilen ve tayin olunan ve gelecek zamanın şeridine takılan ve intizamlı ve hikmetli, ayrı ayrı nakışları bulunan bütün gömlekleri, haliçeleri dokuyacak, icad edecek kudret ve san’at sende varsa—

“hem hilkat-i arzdan tâ harab-ı arza kadar, belki ezelden ebede kadar ulaşacak, hikmetli, kudretli iki mânevî elin varsa ve bütün atkılarımdaki bütün fertleri icad edecek, kemâl-i intizam ve hikmetle tamir ve tecdid edecek sende bir iktidar ve hikmet varsa—

“hem bizim modelimizve bizi giyen ve bizi kendine peçe ve çarşaf yapan küre-i arzı elinde tutup mucid olabilirsen, bana rububiyet dâvâ et. Yoksa, haydi dışarıya! Bu yerde yer bulamazsın.

“Hem bizde öyle bir sikke-i vahdet ve öyle bir turra-i ehadiyet vardır ki, bütün kâinat kabza-i tasarrufunda olmayan ve bütün eşyayı bütün şuûnâtıyla birden görmeyen ve nihayetsiz işleri beraber yapamayan ve her yerde hazır ve nazır bulunmayan ve mekândan münezzeh olmayan ve nihayetsiz hikmet ve ilim ve kudrete mâlik olmayan, bize sahip olamaz ve müdahale edemez.”[1]

Sonra o müddeî gider, “Belki küre-i arzı kandırıp orada bir yer bulurum” der. Gider, küre-i arza,[HAŞİYE-1] yine esbab namına ve tabiat lisanıyla der ki: “Böyle serseri gezdiğinden, sahipsiz olduğunu gösteriyorsun. Öyle ise sen benim olabilirsin.”

O vakit, küre-i arz, hak namına ve hakikat diliyle, gök gürültüsü gibi bir sadâ ile ona der ki:

“Halt etme! Ben nasıl serseri, sahipsiz olabilirim? Benim elbisemi ve elbisemin içindeki en küçük bir noktayı, bir ipi intizamsız bulmuş musun ve hikmetsiz ve san’atsız görmüş müsün ki bana sahipsiz, serseri dersin? Eğer hareket-i seneviyemle takriben yirmi beş bin senelik[HAŞİYE-2] bir mesafede bir senede gezdiğim ve kemâl-i mizan ve hikmetle vazife-i hizmetimi gördüğüm daire-i azîmeye hakikî mâlik olabilirsen; ve kardeşlerim ve benim gibi vazifedar olan on seyyareye ve gezdikleri bütün dairelere ve bizim imamımız ve biz onunla bağlı ve cazibe-i rahmetle ona takılı olduğumuz güneşi icad edip yerleştirecek ve sapan taşı gibi beni ve seyyârât yıldızları ona bağlayacak ve kemâl-i intizam ve hikmetle döndürüp istihdam edecek bir nihayetsiz hikmet ve nihayetsiz kudret sende varsa, bana rububiyet dâvâ et. Yoksa, haydi cehennem ol, git! Benim işim var; vazifeme gidiyorum.

1. bk. Bakara Sûresi, 2:115, 148, 164, 258; Yûnus Sûresi, 10:5; Nahl Sûresi,16:65; Furkan Sûresi, 25:2, 49: Ankebût Sûresi, 29:63, Rûm Sûresi,30:50; Fâtır Sûresi, 35:9; Yâsîn Sûresi, 36:33.
Haşiye-1 *Elhasıl:* Zerre, o müddeîyi küreyvât-ı hamrâya havale eder. Küreyvât-ı hamrâ onu hüceyreye, hüceyre dahi beden-i insana, beden-i insan ise nev-i insana, nev-i insan onu zîhayat envâından dokunan arzın gömleğine, arzın gömleği dahi küre-i arza, küre-i arz onu güneşe, güneş ise bütün yıldızlara havale eder. Herbiri der: “Git,benden yukarıdakini zaptedebilirsen, sonra gel, benim zaptıma çalış.Eğer onu mağlûp etmezsen beni ele geçiremezsin.” Demek, bütün yıldızlara sözünü geçiremeyen, birtek zerreye rububiyetini dinletemez.
Haşiye-2 Bir dairenin takriben nısf-ı kutru yüz seksen milyon kilometre olsa, o daire kendisi takriben yirmi beş bin senelik mesafe olur.

“Hem bizlerdeki haşmetli intizamat ve dehşetli harekât ve hikmetli teshirat gösteriyor ki, bizim ustamız öyle bir Zâttır ki, bütün mevcudat, zerrelerden yıldızlara ve güneşlere kadar emirber nefer hükmünde Ona mutî ve musahhardırlar. Bir ağacı meyveleriyle tanzim ve tezyin ettiği gibi kolayca, güneşi seyyârâtla tanzim eder bir Hakîm-i Zülcelâl ve Hâkim-i Mutlaktır.”[1]

Sonra o müddeî, yerde yer bulamadığı için gider, güneşe kalbinden der ki: “Bu çok büyük birşeydir. Belki içinde bir delik bulup bir yol açarım, yeri de musahhar ederim.” Güneşe şirk namına ve şeytanlaşmış felsefe lisanıyla, mecusîlerin dedikleri gibi der ki: “Sen bir sultansın. Kendi kendine mâliksin, istediğin gibi tasarruf edersin.”

Güneş ise, hak namına ve hakikat lisanıyla ve hikmet-i İlâhiye diliyle ona der:

“Hâşâ, yüz bin defa hâşâ ve kellâ! Ben musahhar bir memurum. Seyyidimin misafirhanesinde bir mumdarım. Bir sineğe, belki bir sineğin kanadına dahi hakikî mâlik olamam. Çünkü sineğin vücudunda öyle mânevî cevherler ve göz, kulak gibi antika san’atlar var ki, benim dükkânımda yok, daire-i iktidarımın haricindedir”[2] der, müddeîyi tekdir eder.

Sonra o müddeî döner, firavunlaşmış felsefe lisanıyla der ki: “Madem kendine mâlik ve sahip değilsin, bir hizmetkârsın. Esbab namına benimsin” der.

O vakit güneş, hak ve hakikat namına ve ubûdiyet lisanıyla der ki: “Ben öyle birinin olabilirim ki, bütün emsalim olan ulvî yıldızları icad eden ve semâvâtında kemâl-i hikmetle yerleştiren ve kemâl-i haşmetle döndüren ve kemâl-i ziynetle

süslendiren bir Zât olabilir.”[3]

1. bk. Bakara Sûresi, 2:22, 164; Ra’d Sûresi, 13:2; İbrahim Sûresi, 14:32-33;Nahl Sûresi, 16:12; Ankebût Sûresi, 29:44, 61; Lokman Sûresi, 31:25, 29; Secde Sûresi, 32:4; Fâtır Sûresi, 35:13, 40.
2. bk. Yûnus Sûresi, 10:5; Nahl Sûresi, 16:12; Hac Sûresi, 22:18, 73; Yâsin Sûresi, 36:38.
3. bk. Yâsin Sûresi, 36:38-40; Sâffât Sûresi, 37:6; Fussilet Sûresi, 41:12; Mülk Sûresi, 67:5.

Sonra o müddeî, kalbinden der ki: “Yıldızlar çok kalabalıktırlar. Hem dağınık, karma karışık görünüyorlar. Belki onların içinde, müvekkillerim namına birşey kazanırım” der, onların içine girer. Onlara esbab namına, şerikleri hesabına ve tuğyan etmiş felsefe lisanıyla, nücumperest olan sâbiiyyunların dedikleri gibi der ki: “Sizler pek çok dağınık olduğunuzdan, ayrı ayrı hâkimlerin taht-ı hükmünde bulunuyorsunuz.”

O vakit yıldızlar namına bir yıldız der ki:

“Ne kadar sersem, akılsız ve ahmak ve gözsüzsün ki, bizim yüzümüzdeki sikke-i vahdetive turra-i ehadiyeti görmüyorsun, anlamıyorsun. Ve bizim nizamat-ı âliyemizi ve kavânin-i ubûdiyetimizi bilmiyorsun. Bizi intizamsız zannediyorsun.

“Bizler öyle bir Zâtın san’atıyızve hizmetkârlarıyız ki, bizim denizimiz olan semâvâtı ve şeceremiz olan kâinatı ve mesiregâhımız olan nihayetsiz feza-yı âlemi kabza-i tasarrufunda tutan bir Vâhid-i Ehaddir. Bizler, donanma elektrik lâmbaları gibi, Onun kemâl-i rububiyetini gösteren nuranî şahitleriz ve saltanat-ı rububiyetini ilân eden ışıklı burhanlarız. Herbir taifemiz, Onun daire-i saltanatında, ulvî, süflî, dünyevî, berzahî, uhrevî menzillerde haşmet-i saltanatını gösteren ve ziya veren nuranî hizmetkârlarız.[1]

“Evet, herbirimiz kudret-i Vâhid-i Ehadin birer mu’cizesi; ve şecere-i hilkatin birer muntazam meyvesi; ve vahdâniyetin birer münevver burhanı; ve melâikelerin birer menzili, birer tayyaresi, birer mescidi; ve avâlim-i ulviyenin birer lâmbası, birer güneşi; ve saltanat-ı rububiyetin birer şahidi; ve feza-yı âlemin birer ziyneti, birer kasrı, birer çiçeği; ve semâ denizinin birer nuranî balığı; ve gökyüzünün birer güzel gözü[HAŞİYE-1] olduğumuz gibi, heyet-i mecmuamızda sükûnet içinde bir sükût ve hikmet içinde bir hareket ve haşmet içinde bir ziynet ve intizam içinde bir hüsn-ü hilkat ve mevzuniyet içinde bir kemâl-i san’at bulunduğundan, Sâni-i Zülcelâlimizi, nihayetsiz dillerle vahdetini, ehadiyetini, samediyetini ve evsâf-ı cemâl ve celâl ve kemâlini bütün kâinata ilân ettiğimiz halde, bizim gibi nihayet derecede sâfi, temiz, mutî, musahhar hizmetkârları karma karışıklık ve intizamsızlık ve vazifesizlik, hattâ sahipsizlikle ittiham ettiğinden tokada müstehaksın” der. O müddeînin yüzüne recm-i şeytan gibi bir yıldız, öyle bir tokat vurur ki, yıldızlardan tâ Cehennemin dibine onu atar.[2] Ve beraberinde olan tabiatı[HAŞİYE-2] evham derelerine ve tesadüfü adem kuyusuna ve şerikleri imtinâ ve muhaliyet zulümatına ve din aleyhindeki felsefeyi esfel-i sâfilînin dibine atar. Bütün yıldızlarla beraber o yıldız [3]

لَوْ كَانَ فِيهِمَا اٰلِهَةٌ اِلاَّ اللّٰهُ لَفَسَدَتَا ferman-ı kudsîsini okurlar. Ve “Sinek kanadından tut, tâ semâvât kandillerine kadar, bir sinek kanadı kadar şerike yer yoktur ki parmak karıştırsın” diye ilân ederler.

1. bk. Bakara Sûresi, 2:117; Nahl Sûresi, 16:49; Nûr Sûresi, 24:41; Rûm Sûresi, 30:26.
Haşiye-1 Cenâb-ı Hakkın acaib-i masnuatına bakıp, temâşâ edip ve ettiren işaretleriz. Yani, semâvât hadsiz gözlerle zemindeki acaib-i san’at-ı İlâhiyeyi temâşâ eder gibi görünüyor. Semânın melâikeleri gibi, yıldızlar dahi, mahşer-i acaip ve garaip olan arza bakıyorlar ve zîşuurları dikkatle baktırıyorlar, demektir.
2. bk. Mülk Sûresi, 67:5.
Haşiye-1 Fakat sukuttan sonra tabiat tevbe etti. Hakikî vazifesi tesir ve fiil olmadığını, belki kabul ve infial olduğunu anladı. Ve kendisi kader-i İlâhînin bir nevi defteri-fakat tebeddül ve tagayyüre kabil bir defteri-ve kudret-i Rabbânîyenin bir nevi programı ve Kadîr-i Zülcelâlin bir nevi fıtrî şeriati ve bir nevi mecmua-i kavânînî olduğunu bildi. Kemâl-i acz ve inkıyadla vazife-i ubûdiyetini takındı ve "fıtrat-ı İlâhiye" ve "san'at-ı Rabbâniye" ismini aldı.
3. "Eğer göklerde ve yerde Allah'tan başka ilâhlar olsaydı, ikisi de harap olur giderdi." Enbiyâ Sûresi, 21:22.

سُبْحَانَكَ لاَعِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَاعَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ [1]

اَللّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ سِرَاجِ وَحْدَتِكَ فِيكَثْرَةِ مَخْلُوقَاتِكَ وَدَلاَّلِ وَحْدَانِيَّتِكَ فِي مَشْهَرِ كَائِنَاتِكَ وَعَلٰى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ [2]

3. “Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başkabilgimiz yoktur. Muhakkak ki ilmi ve hikmeti herşeyi kuşatan Sensin.”Bakara Sûresi, 2:32.
4. Allahım! Mahlûkatının kesret daireleri içinde sirâc-ı vahdetin ve kâinatının meşherinde dellâl-ı vahdâniyetin olan Efendimiz Muhammed’e ve bütün âl ve ashabına salât ve selâm olsun.

Birinci Mevkıfın küçük bir zeyli

Festemi’ âyet:

اَفَلَمْ يَنْظُرُوا اِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا [1]

ilâ âhir-i âyet...

ثُمَّ انْظُرْ اِلٰى وَجْهِ السَّمَاءِ كَيْفَ تَرٰى سُكُوتًا فِي سُكُونَةٍ، حَرَكَةً فِي حِكْمَةٍ، تَلَئْلُؤاً فِي حَشْمَةٍ، تَبَسُّمًا فِي زِينَةٍ، مَعَ اِنْتِظَامِ الْخِلْقَةِ،مَعَ اِتِّزَانِ الصَّنْعَةِ، تَشَعْشُعُ سِرَاجِهَا، تَهَلْهُلُمِصْبَاحِهَا، تَلَئْلُؤُ نُجُومِهَا، تُعْلِنُ لاَهْلِ النُّهٰى،سَلْطَنَةً بِلاَ اِنْتِهَاءٍ [2]

اَفَلَمْ يَنْظُرُوا اِلَى السَّمَاءِ فَوْقَهُمْ كَيْفَ بَنَيْنَاهَا وَزَيَّنَّاهَا

ilâ âhir-i âyet...

Bu âyetin bir nevi tercümesi olan

ثُمَّ انْظُرْ اِلٰى وَجْهِ السَّمَاءِ كَيْفَ تَرٰى سُكُوتًا فِى سُكُونَةٍ

tercümesidir.

1. “Üstlerindeki göğe bakmazlar mı, onu nasıl bina edip süsledik.” Kaf Sûresi, 50:6.
2. Sonra göğün yüzüne bak, nasıl sükûnet içerisinde bir sessizlik, hikmet içerisinde bir hareket, haşmetiçerisinde bir parıldama, zînet içerisinde bir tebessüm göreceksin.Bunlar intizam-ı hilkat, ittizân-ı san’at ile beraber olmaktadır. Kandilinin parlaması, lâmbasının ışık vermesi,yıldızlarının parıldamaları akıl sahiplerine sonsuz bir saltanatınvarlığını ilân eder.

Yani, âyet-i kerime, nazar-ı dikkati, semânın ziynetli ve güzel yüzüne çeviriyor. Tâ, dikkat-i nazar ile, semânın yüzünde fevkalâde sükûnet içinde bir sükûtu görüp, bir Kadîr-i Mutlakın emir ve teshiriyle o vaziyeti aldığını anlasın. Yoksa, eğer başıboş olsaydılar, birbiri içinde o dehşetli hadsiz ecram, o gayet büyük küreler ve gayet sür’atli hareketleriyle öyle bir velveleyi çıkarmak lâzımdı ki, kâinatın kulağını sağır edecekti. Hem öyle bir zelzele-i hercümerc içinde karışıklık olacaktı ki, kâinatı dağıtacaktı. Yirmi camus birbiri içinde hareket etse ne kadar velveleli bir hercümerce sebebiyet verdiği malûm. Halbuki, küre-i arzdan bin defa büyük ve top güllesinden yetmiş defa sür’atli hareket edenler, yıldızlar içerisinde var olduğunu kozmoğrafya söylüyor. İşte, sükûnet içindeki sükût-u ecramdan, Sâni-i Zülcelâlin ve Kadîr-i Zülkemâlin derece-i kudret ve teshirini ve nücumun Ona derece-i inkıyad ve itaatini anla.

حَرَكَةً فِى حِكْمَةٍ Hem, semânın yüzünde, hikmet içinde bir hareketi görmeyi âyet emrediyor. Evet, gayet acip ve azîm o harekât, gayet dakik ve geniş hikmet içindedir. Nasıl ki bir fabrikanın çarklarını ve dolaplarını bir hikmet içinde çeviren bir san’atkâr, fabrikanın azamet ve intizamı derecesinde derece-i san’at ve maharetini gösterir. Öyle de, koca güneşe, seyyârâtla beraber fabrika vaziyetini veren ve o müthiş azîm küreleri sapan taşları misillü ve fabrika çarkları gibi etrafında döndüren bir Kadîr-i Zülcelâlin derece-i kudret ve hikmeti, o nisbette nazara tezahür eder.

تَلَئْلُؤاً فِى حَشْمَةٍ تَبَسُّمًا فِى زِينَةٍ Yani, hem, semâvât yüzünde öyle bir haşmet içinde bir parlamak ve bir ziynet içinde bir tebessüm var ki, Sâni-i Zülcelâlin ne kadar muazzam bir saltanatı, ne kadar güzel bir san’atı olduğunu gösterir. Donanma günlerinde kesretli elektrik lâmbaları sultanın derece-i haşmetini ve terakkiyât-ı medeniyede derece-i kemâlini gösterdiği gibi, koca semâvât, o haşmetli, ziynetli yıldızlarıyla Sâni-i Zülcelâlin kemâl-i saltanatını ve cemâl-i san’atını öylece nazar-ı dikkate gösteriyorlar.

مَعَ اِنْتِظَامِ الْخِلْقَةِ مَعَ اِتِّزَانِ الصَّنْعَةِ Hem diyor ki: Semânın yüzündeki mahlûkatın intizamını, dakik mizanlar içinde masnuatın mevzuniyetini gör ve anla ki, onların Sânii ne kadar Kadîr ve ne kadar Hakîm olduğunu bil.

Evet, muhtelif ve küçük cirimleri veyahut hayvanları döndüren ve bir vazife için çeviren ve bir mizan-ı mahsusla herbirini muayyen bir yolda sevk eden bir zâtın derece-i iktidar ve hikmetini ve hareket eden cirmlerin ona derece-i itaat ve musahhariyetlerini gösterdikleri gibi, koca semâvât o dehşetli azametiyle, hadsiz yıldızlarıyla ve o yıldızlar da dehşetli büyüklükleriyle ve gayet şiddetli hareketleriyle beraber, zerre miktar ve bir saniyecik kadar hudutlarından tecavüz etmemeleri, bir âşire-i dakika kadar vazifelerinden geri kalmamaları, Sâni-i Zülcelâllerinin ne kadar dakik bir mizan-ı mahsusla rububiyetini icra ettiğini nazar-ı dikkate gösterirler.

Hem de şu âyet gibi, Sûre-i Amme'de ve sâir âyetlerde beyan olunan teshir-i şems ve kamer ve nücumla işaret ettiği gibi,

تَشَعْشُعُ سِرَاجِهَا، تَهَلْهُلُ مِصْبَاحِهَا، تَلَأْلُؤُ نُجُومِهَا،
تُعْلِنُ لِاَهْلِ النُّهٰى، سَلْطَنَةً بِلاَ اِنْتِهَاءٍ

Yani, semanın müzeyyen tavanına, güneş gibi ışık verici, ısındırıcı bir lâmbayı takmak; gece-gündüz hatlarıyla, kış-yaz sahifelerinde mektubât-ı Samedâniyeyi yazmasına bir nur hokkası hükmüne getirmek; ve yüksek minare ve kulelerdeki büyük saatlerin parlayan akrepleri misillü, kubbe-i semâda kameri zamanın saat-i kübrâsına bir akrep yapmak, mütefavit çok hilâller suretinde her geceye güya ayrı bir hilâl bırakıp, sonra dönüp kendine toplamak, menzillerinde kemâl-i mizanla, dakik hesapla hareket ettirmek; ve kubbe-i semâda parlayan, tebessüm eden yıldızlarla göğün güzel yüzünü yaldızlamak, elbette nihayetsiz bir saltanat-ı rububiyetin şeâiridir. Zîşuura, Onu iş'âr eden muhteşem bir Ulûhiyetin işârâtıdır; ehl-i fikri imana ve tevhide davet eder.

Bak kitab-ı kâinatın safha-i renginine,
Hâme-i zerrîn-i kudret, gör, ne tasvir eylemiş.
Kalmamış bir nokta-i muzlim çeşm-i dil erbâbına,
Sanki âyâtın Hüdâ nur ile tahrir eylemiş.
Bak, ne mu'ciz-i hikmet, iz'an-rübâ-yı kâinat,
Bak, ne âli bir temâşâdır feza-yı kâinat.
Dinle de yıldızları, şu hutbe-i şirinine,
Nâme-i nurîn-i hikmet bak ne takrir eylemiş.
Hep beraber nutka gelmiş, hak lisanıyla derler:
Bir Kadîr-i Zülcelâlin haşmet-i sultanına,
Birer burhan-ı nurefşânız vücub-u Sânie; hem vahdete, hem kudrete şahitleriz biz.
Şu zeminin yüzünü yaldızlayan nazenin mu'cizâtı çün melek seyranına,

Bu semânın arza bakan, Cennete dikkat eden, binler müdakkik gözleriz biz.
Tûbâ-yı hilkatten semâvât şıkkına, hep kehkeşan ağsânına,
Bir Cemîl-i Zülcelâlin dest-i hikmetiyle takılmış binler güzel meyveleriz biz.
Şu semâvât ehline birer mescid-i seyyar, birer hane-i devvar, birer ulvî âşiyâne,
Birer misbah-ı nevvar, birer gemi-i Cebbar, birer tayyareyiz biz.
Bir Kadîr-i Zülkemâlin, bir Hakîm-i Zülcelâlin birer mu'cize-i kudret, birer harika-i san'at-ı Hâlıkane,
Birer nadire-i hikmet, birer dâhiye-i hilkat, birer nur âlemiyiz biz.
Böyle yüz bin dille yüz bin burhan gösteririz, işittiririz insan olan insana.
Kör olası dinsiz gözü görmez oldu yüzümüzü. Hem işitmez sözümüzü. Hak söyleyen âyetleriz biz.
Sikkemiz bir, turramız bir, Rabbimize musahharız, müsebbihiz abîdâne
Zikrederiz, kehkeşanın halka-i kübrâsına mensup birer meczuplarız biz.

Üçüncü Hüccet-i İmâniye

(Yirmi Üçüncü Lem'a)

Tabiat Risalesi

Tabiattan gelen fikr-i küfrîyi dirilmeyecek bir surette öldürüyor, küfrün temel taşını zîrüzeber ediyor.

İHTAR: Şu Notada, tabiiyyunun münkir kısmının gittikleri yolun içyüzü ne kadar akıldan uzak ve ne kadar çirkin ve ne derece hurafe olduğu, lâakal doksan muhali tazammun eden Dokuz Muhal ile beyan edilmiş. Sair risalelerde o muhaller kısmen izah edildiğinden; burada gayet muhtasar olmak haysiyetiyle, bâzı basamaklar tayyedilmiştir. Onun için, birden bire, "Bu kadar zâhir ve âşikâre bir hurafeyi nasıl bu meşhur âkıl feylesoflar kabul etmişler, o yolda gidiyorlar?" hatıra geliyor.

Evet, onlar mesleklerinin içyüzünü görememişler. Hem, hakikat-i meslekleri ve mesleklerinin lâzımı ve muktezası odur ki, yazılmış herbir muhalin ucunda beyan edilen o çirkin ve müstekreh ve gayr-ı mâkul[HAŞİYE-1] hülâsa-i mezhepleri ve mesleklerinin lâzımı ve zarurî muktezası olduğunu gayet bedihî ve kat'î burhanlarla, şüphesi olanlara tafsilen beyan ve ispat etmeye hazırım.

Haşiye-1 Bu risalenin sebeb-i telifi, gayet mütecavizâne ve gayet çirkin bir tarzla, hakaik-i imaniyeyi tezyif edip, bozulmuş aklı yetişmediği şeye hurafe deyip, dinsizliği tabiata bağlayarak, Kur'ân'a hücum edilmesidir. O hücum ise şiddetli bir hiddeti kalbe (kaleme) verdi ki, şiddetli ve galiz tokatları o mülhidlere ve haktan yüz çeviren bâtıl mezheplilere yedirdi. Yoksa, Risale-i Nur'un mesleği, nezihâne ve nazikâne ve kavl-i leyyindir.

قَالَتْ رُسُلُهُمْ اَفِى اللّٰهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ [1]

1. "Peygamberleri onlara dedi ki: Gökleri ve yeri yoktan var eden Allah hakkında şüphe olur mu?" İbrahim Sûresi, 14:10.

Şu âyet-i kerime, istifham-ı inkârî ile, "Cenâb-ı Hak hakkında şek olmaz ve olmamalı" demekle, vücud ve vahdâniyet-i İlâhiye bedâhet derecesinde olduğunu gösteriyor.

Şu sırrı izahtan evvel bir ihtar: *1338'de Ankara'ya gittim. İslâm Ordusunun Yunan'a galebesinden neş'e alan ehl-i imanın kuvvetli efkârı içinde, gayet müthiş bir zındıka fikri, içine girmek ve bozmak ve zehirlendirmek için dessâsâne çalıştığını gördüm. "Eyvah," dedim. "Bu ejderha imanın erkânına ilişecek!" O vakit, şu âyet-i kerime bedâhet derecesinde vücud ve vahdâniyeti ifham ettiği cihetle, ondan istimdad edip, o zındıkanın başını dağıtacak derecede Kur'ân-ı Hakîmden alınan kuvvetli bir burhanı, Nur'un Arabî risalesinde yazdım. Ankara'da, Yeni Gün Matbaasında tab ettirmiştim. Fakat maatteessüf Arabî bilen az ve ehemmiyetle bakanlar da nadir olmakla beraber, gayet muhtasar ve*

mücmel bir surette o kuvvetli burhan tesirini göstermedi. Maatteessüf, o dinsizlik fikri hem inkişaf etti, hem kuvvet buldu. Bilmecburiye, o burhanı Türkçe olarak bir derece beyan edeceğim. O burhanın bazı parçaları bazı risalelerde tam izah edildiğinden, burada icmâlen yazılacaktır. Sair risalelerde inkısam etmiş olan müteaddit burhanlar, bu burhanda kısmen ittihad ediyor, herbiri bunun bir cüz'ü hükmüne geçiyor.

Mukaddime

Ey insan! Bil ki, insanların ağzından çıkan ve dinsizliği işmam eden dehşetli kelimeler var; ehl-i iman bilmeyerek istimal ediyorlar. Mühimlerinden üç tanesini beyan edeceğiz.

Birincisi: *Evcedethu'l-esbab*, yani, "Esbab bu şeyi icad ediyor."

İkincisi: *Teşekkele binefsihî*,yani, "Kendi kendine teşekkül ediyor, oluyor, bitiyor."

Üçüncüsü: *İktezathu't-tabiat*, yani, "Tabiîdir, tabiat iktiza edip icad ediyor."

Evet, madem mevcudat var ve inkâr edilmez. Hem, her mevcut san'atlı ve hikmetli vücuda geliyor. Hem madem kadîm değil, yeniden oluyor. Herhalde, ey mülhid, bu mevcudu, meselâ bu hayvanı, ya diyeceksin ki, esbab-ı âlem onu icad ediyor, yani esbabın içtimaında o mevcut vücut buluyor; veyahut o kendi kendine teşekkül ediyor; veyahut, tabiat muktezası olarak, tabiatın tesiriyle vücuda geliyor; veyahut bir Kadîr-i Zülcelâlin kudretiyle icad edilir.

Madem aklen bu dört yoldan başka yol yoktur. Evvelki üç yol muhal, battal, mümteni, gayr-ı kabil oldukları kat'î ispat edilse, bizzarure ve bilbedâhe, dördüncü yol olan tarik-i vahdâniyet şeksiz, şüphesiz sabit olur.

AMMA BİRİNCİ YOL ki, esbab-ı âlemin içtimaıyla teşkil-i eşya ve vücud-u mahlûkattır. Pek çok muhâlâtından yalnız üç tanesini zikrediyoruz.

BİRİNCİSİ

Bir eczahanede, gayet muhtelif maddelerle dolu, yüzer kavanoz şişeler bulunuyor. O edviyelerden, zîhayat bir macun istenildi. Hem hayattar, harika bir tiryak, onlardan yapılmak icap etti. Geldik, o eczahanede, o zîhayat macunun ve hayattar tiryakın çoklukla efradını gördük. O macunlardan herbirisini tetkik ettik.

Görüyoruz ki, o kavanoz şişelerden herbirisinden, bir mizan-ı mahsusla, bir iki dirhem bundan, üç dört dirhem ötekinden, altı yedi dirhem başkasından, ve hâkezâ, muhtelif miktarlarda eczalar alınmış. Eğer birinden, bir dirhem ya noksan veya fazla alınsa, o macun zîhayat olamaz, hâsiyetini gösteremez. Hem o hayattar tiryakı da tetkik ettik. Herbir kavanozdan bir mizan-ı mahsusla bir

madde alınmış ki, zerre miktarı noksan veya ziyade olsa, tiryak hassasını kaybeder.

O kavanozlar elliden ziyade iken, herbirisinden ayrı bir mizanla alınmış gibi, ayrı ayrı miktarda eczaları alınmış.

Acaba hiçbir cihette imkân ve ihtimal var mı ki, o şişelerden alınan muhtelif miktarlar, şişelerin garip bir tesadüf veya fırtınalı bir havanınçarpmasıyla devrilmesinden, herbirisinden alınan miktar kadar, yalnız omiktar aksın, beraber gitsinler ve toplanıp o macunu teşkil etsinler? Acaba bundan daha hurafe, muhal, bâtıl birşey var mı? Eşek muzaaf bir eşekliğe girse, sonra insan olsa, “Bu fikri kabul etmem” diye kaçacaktır.

İşte bu misal gibi, herbir zîhayat, elbette zîhayat bir macundur. Ve herbir nebat, hayattar bir tiryak gibidir ki, çok müteaddit eczalardan, çok muhtelif maddelerden, gayet hassas bir ölçüyle alınan maddelerden terkip edilmiştir. Eğer esbaba, anâsıra isnad edilse ve “Esbab icad etti” denilse, aynen eczahanedeki macunun, şişelerin devrilmesinden vücut bulması gibi, yüz derece akıldan uzak, muhal ve bâtıldır.

Elhasıl, şu eczahane-i kübrâ-yı âlemde, Hakîm-i Ezelînin mizan-ı kazâ ve kaderiyle alınan mevâdd-ı hayatiye, hadsiz bir hikmet ve nihayetsiz bir ilim ve herşeye şâmil bir irade ile vücut bulabilir. “Kör, sağır, hudutsuz, sel gibi akan küllî anasır ve tabâyi ve esbabın işidir” diyen bedbaht, “O tiryak-ı acip, kendi kendine, şişelerin devrilmesinden çıkıp olmuştur” diyen divane bir hezeyancı, sarhoş bulunan bir ahmaktan daha ziyade ahmaktır. Evet, o küfür ahmakane, sarhoşâne, divanece bir hezeyandır.

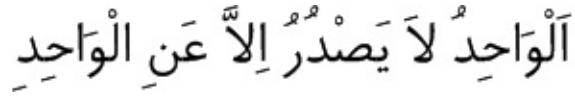
İKİNCİ MUHAL

Eğer herşey, Vâhid-i Ehad olan Kadîr-i Zülcelâle verilmezse, belki esbaba isnad edilse, lâzım gelir ki, âlemin pek çok anâsır ve esbabı, herbir zîhayatın vücudunda müdahalesi bulunsun. Halbuki, sinek gibi bir küçük mahlûkun vücudunda kemâl-i intizamla, gayet hassas bir mizan ve tamam bir ittifakla, muhtelif ve birbirine zıt, mübâyin esbabın içtimaı o kadar zâhir bir muhaldir ki, sinek kanadı kadar şuuru bulunan, “Bu muhaldir, olamaz” diyecektir.

Evet, bir sineğin küçücük cismi, kâinatın ekser anâsır ve esbabıyla alâkadardır, belki bir hülâsasıdır. Eğer Kadîr-i Ezelîye verilmezse, o esbab-ı maddiye, onun vücudu yanında bizzat hazır bulunmak lâzım; belki onun küçücük cismine girmek gerektir. Belki, cisminin küçük bir nümunesi olan gözündeki bir hücresine girmeleri icap ediyor. Çünkü, sebep maddî ise, müsebbebin yanında ve içinde bulunması lâzım geliyor. Şu halde, iki sineğin iğne ucu gibi parmakları yerleşmeyen o hücrecikte, erkân-ı âlem ve anâsır ve

tabâyiin, maddeten içinde bulunup, usta gibi içinde çalıştıklarını kabul etmek lâzım geliyor. İşte, Sofestâînin en eblehleri dahi böyle bir meslekten utanıyor.

ÜÇÜNCÜ MUHAL

kaide-i mukarreresiyle, “Bir mevcudun vahdeti varsa, elbette bir vâhidden, bir elden sudur edebilir.” Hususan o mevcut, gayet mükemmel bir intizam ve hassas bir mizan içinde ve câmi bir hayata mazhar ise, bilbedâhe, sebeb-i ihtilâf ve keşmekeş olan müteaddit ellerden çıkmadığını, belki gayet kadîr, hakîm olan birtek elden çıktığını gösterdiği halde; hadsiz ve câmid ve cahil, mütecaviz, şuursuz, karmakarışıklık içinde, kör, sağır esbab-ı tabiiyenin karmakarışık ellerine—hadsiz imkânat yolları içinde ve içtima ve ihtilâtla o esbabın körlüğü, sağırlığı ziyadeleştiği halde—o muntazam ve mevzun ve vâhid bir mevcudu onlara isnad etmek, yüz muhali birden kabul etmek gibi akıldan uzaktır.

Haydi, bu muhalden kat-ı nazar, esbab-ı maddiyenin elbette tesirleri, mübaşeretle ve temasla olur. Halbuki, o esbab-ı tabiiyenin temasları, zîhayat mevcutların zâhirleriyledir. Halbuki görüyoruz ki, o esbab-ı maddiyenin elleri yetişmediği ve temas edemedikleri o zîhayatın bâtını, on defa zâhirinden daha muntazam, daha lâtif, san’atça daha mükemmeldir. Esbab-ı maddiyenin elleri ve âletleriyle hiçbir cihetle yerleşemedikleri, belki tam zâhirine de temas edemedikleri küçücük zîhayat, küçücük hayvancıklar, en büyük mahlûklardan daha ziyade san’atça acip, hilkatçe bedî bir surette oldukları halde, o câmid, cahil, kaba, uzak, büyük ve birbirine zıt olan sağır, kör esbaba isnad etmek, yüz derece kör, bin derece sağır olmakla olur.

AMMA İKİNCİ MESELE *teşekkele binefsihî*‘dir. Yani, “Kendi kendine teşekkül ediyor.” İşte bu cümlenin dahi çok muhâlâtı var; çok cihetle bâtıldır, muhaldir. Nümune için, muhâlâtından üç tanesini beyan ederiz.

BİRİNCİSİ

Ey muannid münkir! Senin enâniyetin seni o kadar ahmaklaştırmış ki, yüz muhali birden kabul etmeyi bir derece hükmediyorsun. Çünkü sen mevcutsun. Ve basit bir madde ve câmid ve tagayyürsüz değilsin. Belki, daima teceddüdde olarak, gayet muntazam bir makine ve harika ve daima tahavvülde bir saray gibisin. Senin vücudunda her vakit zerreler çalışıyorlar. Senin vücudun kâinatla, hususan rızık münasebetiyle, hususan bekà-yı nev’î itibarıyla alâkadar ve alışverişi vardır. Senin vücudunda çalışan zerreler, o münasebâtı bozmamak ve o alâkadarlığı kırmamak için dikkat ediyorlar, öylece ihtiyatla ayaklarını atıyorlar. Güya bütün kâinata bakıyorlar, senin münasebâtını kâinatta görüp öyle vaziyet

alıyorlar. Sen zâhirî ve bâtınî duygularınla, o zerrelerin o harika vaziyetine göre istifade edersin.

Eğer sen vücudundaki zerreleri, Kadîr-i Ezelînin kanunuyla hareket eden küçücük memurları veya bir ordusu veya kalem-i kaderin uçları (herbir zerre bir kalem ucu) veya kalem-i kudretin noktaları (herbir zerre bir nokta) olduğunu kabul etmezsen, o vakitsenin gözünde çalışan herbir zerreye öyle bir göz lâzım ki senin mecmu-u cesedinin her tarafını görmekle beraber, münasebettar olduğun bütün kâinatı dahi görecek bir gözü ve bütün senin mazi ve müstakbel ve nesil ve aslın ve anâsırının menbalarını ve rızkının madenlerini bilecek, tanıyacak, yüz dâhi kadar bir akıl vermek lâzım geliyor. Senin gibi bu meselelerde zerre kadar aklı olmayanın bir zerresine bin Eflâtun kadar bir ilim ve şuur vermek, bin derece divanece bir hurafeciliktir.

İKİNCİ MUHAL

Senin vücudun bin kubbeli harika bir saraya benzer ki, her kubbesinde taşlar, direksiz birbirine baş başa verip muallâkta durdurulmuş. Belki senin vücudun, bin defa bu saraydan daha aciptir. Çünkü, o saray-ı vücudun, daima, kemâl-i intizamla tazelenmektedir. Gayet harika olan ruh, kalb ve mânevî letâiften kat-ı nazar, yalnız cesedindeki herbir âzâ, bir kubbeli menzil hükmündedir. Zerreler, o kubbedeki taşlar gibi birbirleriyle kemâl-i muvazene ve intizamla başbaşa verip, harika bir bina, fevkalâde bir san’at, göz ve dil gibi acip birer mucize-i kudret gösteriyorlar.

Eğer bu zerreler, şu âlemin ustasının emrine tâbi birer memur olmasalar, o vakit herbir zerre, umum o cesetteki zerrelere hem hâkim-i mutlak, hem herbirisine mahkûm-u mutlak, hem herbirisine misil, hem hâkimiyet noktasında zıt, hem yalnız Vâcibü’l-Vücuda mahsus olan ekser sıfâtın masdarı, menbaı, hem gayet mukayyet, hem gayet mutlak bir surette olmakla beraber, sırr-ı vahdetle yalnız bir Vâhid-i Ehadin eseri olabilen gayet muntazam bir masnu-u vâhidi o hadsiz zerrâta isnad etmek—zerre kadar şuuru olan, bunun pek zâhir bir muhal, belki yüz muhal olduğunu derk eder.

ÜÇÜNCÜ MUHAL

Eğer senin vücudun, Vâhid-i Ehad olan Kadîr-i Ezelînin kalemiyle mektub olmazsa ve tabiata, esbaba mensup matbû ise, o vakit senin vücudundaki bir hüceyre-i bedenden tut, birbiri içinde daireler misilli, binler mürekkepler adedince tabiat kalıplarının bulunması lâzım gelir. Çünkü, meselâ bu elimizdeki kitap eğer mektub olsa, birtek kalem, kâtibinin ilmine istinad edip bütün onları yazar. Eğer o mektub olmazsa ve onunkalemine verilmezse, “Kendi kendine olmuş” denilse veya tabiata verilse, o vakit matbû kitap gibi herbir harfi için ayrı

bir demir kalem lâzımdır ki, tab edilsin.

Nasıl ki, matbaada hurufat adedince demir harfler bulunur, sonra o harfler vücut bulur. O vakit birtek kaleme bedel, o hurufat adedince kalemler bulunması lâzım gelir. Belki o hurufat içinde—bazan olduğu gibi—küçük kalemle bir büyük harfte bir sayfa ince hatla yazılmış ise, binler kalem birtek harf için lâzım geliyor. Belki, birbirinin içine girip muntazam bir vaziyetle senin cesedin gibi bir şekil alıyorsa, o vakit herbir dairede, herbir cüz için, o mürekkebat adedince kalıplar lâzım geliyor. Haydi, yüz muhal içinde bulunan bu tarzı mümkün desen dahi, bu muntazam san'atlı demir harfleri ve mükemmel kalıpları ve kalemleri yapmak için, yine birtek kaleme verilmezse, o kalemler, o kalıplar, o demirharflerin yapılması için, onların adetlerince yine kalemler, kalıplar ve harfler lâzım. Çünkü onlar da yapılmışlar ve onlar da muntazam san'atlıdırlar. Ve hâkezâ, müteselsilen gittikçe gidecek.

İşte, sen de anla, bu öyle bir fikirdir ki, senin zerrâtın adedince muhâlât ve hurafeler, içinde bulunuyor. Ey muannid muattıl! Sen de utan, bu dalâletten vazgeç.

ÜÇÜNCÜ KELİME: *İktezathu't-tabiat,* yani, "Tabiat iktiza ediyor, tabiat yapıyor." İşte bu hükmün çok muhâlâtı var. Nümune için üçünü zikrediyoruz.

BİRİNCİSİ

Eğer mevcudatta, hususan zîhayatta görünen, basîrâne, hakîmâne olan san'at ve icad Şems-i Ezelînin kalem-i kader ve kudretine verilmezse, belki kör, sağır, düşüncesiz olan tabiata ve kuvvete isnad edilse, lâzım gelir ki, tabiat, icad için herşeyde hadsiz mânevî makine ve matbaaları bulundursun; veyahut herşeyde kâinatı halk ve idare edecek bir kudret ve hikmet derc etsin. Çünkü, nasıl şemsin cilveleri ve akisleri, zemin yüzündeki zerrecik cam parçalarında ve katrelerde görünüyor. Eğer o misalî ve aksî güneşçikler semâdaki tek güneşe isnad edilmese, lâzım gelir ki, bir kibrit başı yerleşmeyen bir zerrecik cam parçasında tabiî, fıtrî ve güneşin hâsiyetlerine mâlik, zâhiren küçük, mânen çok derin bir güneşin haricî vücudunu kabul ederek, zerrât-ı zücâciye adedince tabiî güneşleri kabul etmek lâzım geldiği gibi; aynen bu misal gibi, mevcudat ve zîhayat doğrudan doğruya Şems-i Ezelînin cilve-i esmâsına verilmezse, herbir mevcutta, hususan herbir zîhayatta, hadsiz bir kudret ve irade ve nihayetsiz bir ilim ve hikmet taşıyacak bir tabiatı, bir kuvveti, adeta bir ilâhı, içinde kabul etmek lâzım gelir. Bu tarz-ı fikir ise, kâinattaki muhâlâtın en bâtılı, en hurafesidir. Hâlık-ı Kâinatın san'atını mevhum, ehemmiyetsiz, şuursuz bir tabiata veren insan, elbette yüz defa hayvandan daha hayvan, daha şuursuz olduğunu gösterir.

İKİNCİ MUHAL

Eğer gayet intizamlı, mizanlı, san’atlı, hikmetli şu mevcudat, nihayetsiz kadîr, hakîm bir zâta verilmezse, belki tabiata isnad edilse, lâzım gelir ki, tabiat, herbir parça toprakta, Avrupa’nın umum matbaaları ve fabrikaları adedince makineleri, matbaaları bulundursun, tâ o parça toprak, menşe ve tezgâh olduğu hadsiz çiçekler ve meyvelerin yetişmelerine ve teşkillerine medar olabilsin. Çünkü, çiçekler için saksılık vazifesini gören bir kâse toprak, içine tohumları nöbetle atılan umum çiçeklerin birbirinden çok ayrı olan şekil ve heyetlerini teşkil ve tasvir edebilir bir kabiliyeti, bilfiil görülüyor. Eğer Kadîr-i Zülcelâle verilmezse, o vakit, o kâsedeki toprakta, herbir çiçek için mânevî, ayrı, tabiî bir makinesi bulunmazsa, bu hal vücuda gelemez. Çünkü tohumlar ise, nutfeler ve yumurtalar gibi, maddeleri birdir. Yani, müvellidülmâ, müvellidülhumuza, karbon, azotun intizamsız, şekilsiz, hamur gibi halitasından ibaret olmakla beraber; hava, su, hararet, ziya dahi, herbiri basit ve şuursuz ve herşeye karşı sel gibi bir tarzda gittiğinden, o hadsiz çiçeklerin teşkilleri ayrı ayrı ve gayet muntazam ve san’atlı olarak o topraktan çıkması, bilbedâhe ve bizzarure iktiza ediyor ki, o kâsede bulunan toprakta, mânen Avrupa kadar, mânevî ve küçük mikyasta matbaaları ve fabrikaları bulunsun. Tâ ki, bu kadar hayattar kumaşları ve binler ayrı ayrı nakışlı mensucatları dokuyabilsin.

İşte, tabiiyyunların fikr-i küfrîleri ne derece daire-i akıldan hariç saptığını kıyas et. Ve tabiatı mûcid zanneden insan suretindeki ahmak sarhoşlar “Mütefennin ve akıllıyız” diye dâvâ ettikleri halde, akıl ve fenden ne kadar uzak düştüklerini ve mümteni ve hiçbir cihetle mümkün olmayan bir hurafeyi kendilerine meslek ittihaz ettiklerini gör, gül ve tükür!

Eğer desen: Mevcudat tabiata isnad edilse böyle acip muhaller olur, imtinâ derecesinde müşkilât olur. Acaba Zât-ı Ehad ve Samede verildiği vakit o müşkilât nasıl kalkıyor? Ve o suubetli imtinâ, o suhuletli vücuba nasıl inkılâp eder?

Elcevap: Birinci Muhalde, nasıl ki güneşin cilve-i in’ikâsı kemâl-i suhuletle, külfetsiz, en küçük zerrecik camdan tut, tâ en büyük bir denizin yüzüne kadar feyzini ve tesirini misalî güneşçiklerle gayet kolaylıkla gösterdikleri halde, eğer güneşten nisbeti kesilse, o vakit herbir zerrecikte tabiî ve bizzat bir güneşin haricî vücudu, imtinâ derecesinde bir suubetle olabilmesi kabul edilmek lâzım gelir. Öyle de, herbir mevcut, doğrudan doğruya Zât-ı Ehad ve Samede verilse, vücub derecesinde bir suhulet, bir kolaylıkla ve bir intisap ve cilve ile, herbir mevcuda lâzım herbir şey ona yetiştirilebilir.

Eğer o intisap kesilse ve o memuriyet başıbozukluğa dönse ve herbir mevcut kendi başına ve tabiata bırakılsa, o vakit imtinâ derecesinde yüz bin müşkilât ve suubetle, sinek gibi bir zîhayatın, kâinatın küçük bir fihristesi olan gayet harika

makine-i vücudunu icad eden, içindeki kör tabiatın, kâinatı halk ve idare edecek bir kudret ve hikmet sahibi olduğunu farz etmek lâzım gelir. Bu ise bir muhal değil, belki binler muhaldir.

Elhasıl, nasıl ki Zât-ı Vâcibü'l-Vücudun şerik ve nazîri mümteni ve muhaldir; öyle de rububiyetinde ve icad-ı eşyada başkalarının müdahalesi, şerîk-i zâtî gibi mümteni ve muhaldir.

Amma İkinci Muhaldeki müşkilât ise: Müteaddit risalelerde ispat edildiği gibi, eğer bütün eşya Vâhid-i Ehade verilse, bütün eşya birtek şey gibi suhuletli ve kolay olur. Eğer esbaba ve tabiata verilse, birtek şey umum eşya kadar müşkilâtlı olduğu, müteaddit ve kat'î burhanlarla ispat edilmiş. Bir burhanın hülâsası şudur ki:

Nasıl ki bir adam, bir padişaha askerlik veya memuriyet cihetiyle intisap etse, o memur ve o asker, o intisap kuvvetiyle, yüz bin defa kuvvet-i şahsiyesinden fazla işlere medar olabilir. Ve padişahı namına, bazan bir şahı esir eder. Çünkü gördüğü işlerin ve yaptığı eserlerin cihazatını ve kuvvetini kendi taşımıyor ve taşımaya mecbur olmuyor. O intisap münasebetiyle, padişahın hazineleri ve arkasındaki nokta-i istinadı olan ordu, o kuvveti, o cihazatı taşıyor. Demek gördüğü işler, şahane olarak bir padişahın işi gibi ve gösterdiği eserler bir ordu eseri misilli harika olabilir.

Nasıl ki karınca o memuriyet cihetiyle Firavun'un sarayını harap ediyor. Sinek o intisapla Nemrud'u gebertiyor. Ve o intisapla, buğday tanesi gibi bir çam çekirdeği, koca çam ağacının bütün cihazatını yetiştiriyor.[HAŞİYE-1] Eğer o intisap kesilse, o memuriyetten terhis edilse, yapacağı işlerin cihazatını ve kuvvetini, belinde ve bileğinde taşımaya mecburdur. O vakit, oküçücük bileğindeki kuvvet miktarınca ve belindeki cephane adedince işgörebilir. Evvelki vaziyette gayet kolaylıkla gördüğü işleri bu vaziyette ondan istenilse, elbette bileğinde bir ordu kuvvetini ve belinde bir padişahın cihazat-ı harbiye fabrikasını yüklemek lâzım gelir ki, güldürmek için acip hurafeleri ve masalları hikâye eden maskaralar dahi bu hayalden utanıyorlar.

Haşiye-1 Evet, eğer intisap olsa, o çekirdek, kader-i İlâhîden bir emir alır, o harika işlere mazhar olur. Eğer o intisap kesilse, o çekirdeğin hilkati, koca çam ağacının hilkatinden daha ziyade cihazat ve iktidar ve san'atı iktiza eder. Çünkü, dağdaki, kudret eseri olan mücessem çam ağacının, bütün âzâları ve cihazatıyla, o çekirdekteki kader eseri olan mânevî ağaçta mevcut bulunması lâzım gelir. Çünkü o koca ağacın fabrikası o çekirdektir. İçindeki kaderî ağaç, kudretle hariçte tezahür eder, cismanî çam ağacı olur.

Elhasıl, Vâcibü'l-Vücuda her mevcudu vermek, vücub derecesinde bir suhuleti var. Ve tabiata icad cihetinde vermek, imtinâ derecesinde müşkül ve haric-i daire-i akliyedir.

ÜÇÜNCÜ MUHAL

Bu Muhali izah edecek, bazı risalelerde beyan edilen iki misal:

BİRİNCİ MİSAL: Bütün âsâr-ı medeniyetle tekmil ve tezyin edilmiş, hâli bir

sahrâda kurulmuş, yapılmış bir saraya gayet vahşî bir adam girmiş, içine bakmış. Binlerle muntazam san’atlı eşyayı görmüş. Vahşetinden, ahmaklığından, “Hariçten kimse müdahale etmeyip, o saray içinde o eşyadan birisi o sarayı müştemilâtıyla beraber yapmıştır” diye taharrîye başlıyor. Hangi şeye bakıyor, o vahşetli aklı dahi kabil görmüyor ki, o şey bunları yapsın. Sonra, o sarayın teşkilât programını ve mevcudat fihristesini ve idare kanunları içinde yazılı olan bir defteri görür. Çendan, elsiz ve gözsüz ve çekiçsiz olan o defter dahi, sair içindeki şeyler gibi, hiçbir kabiliyeti yoktur ki, o sarayı teşkil ve tezyin etsin. Fakat muztar kalarak, bilmecburiye, eşya-yı âhare nisbeten, kavânîn-i ilmiyenin bir ünvanı olmak cihetiyle, o sarayın mecmuuna bu defteri münasebettar gördüğünden, “İşte bu defterdir ki, o sarayı teşkil, tanzim ve tezyin edip bu eşyayı yapmış, takmış, yerleştirmiş” diyerek, vahşetini ahmakların, sarhoşların hezeyanına çevirmiş.

İşte, aynen bu misal gibi, hadsiz derecede misaldeki saraydan daha muntazam, daha mükemmel ve bütün etrafı mucizâne hikmetle dolu şu saray-ı âlemin içine, inkâr-ı ulûhiyete giden tabiiyyun fikrini taşıyan vahşî bir insan girer. Daire-i mümkinat haricinde olan Zât-ı Vâcibü’l-Vücudun eser-i san’atı olduğunu düşünmeyerek ve Ondan i’râz ederek, daire-i mümkinat içinde, kader-i İlâhînin yazar bozar bir levhası hükmünde ve kudret-i İlâhiyenin kavânîn-i icraatına tebeddül ve tagayyür eden bir defteri olabilen ve pek yanlış ve hata olarak “tabiat” namı verilen bir mecmua-i kavânîn-i âdât-ı İlâhiye ve bir fihriste-i san’at-ı Rabbâniyeyi görür. Ve der ki: “Madem bu eşya bir sebep ister. Hiçbir şeyin bu defter gibi münasebeti görünmüyor. Çendan hiçbir cihetle akıl kabul etmez ki, gözsüz, şuursuz, kudretsiz bu defter, rububiyet-i mutlakanın işi olan ve hadsiz bir kudreti iktiza eden icadı yapamaz. Fakat madem Sâni-i Kadîmi kabul etmiyorum; öyleyse, en münasibi, ‘Bu defter bunu yapmış ve yapar’ diyeceğim” der. Biz de deriz:

Ey ahmaku’l-humakadan tahammuk etmiş sarhoş ahmak! Başını tabiat bataklığından çıkar, arkana bak. Zerrattan seyyârâta kadar bütün mevcudat, ayrı ayrı lisanlarla şehadet ettikleri ve parmaklarıyla işaret ettikleri bir Sâni-i Zülcelâli gör. Ve o sarayı yapan ve o defterde sarayın programını yazan Nakkâş-ı Ezelînin cilvesini gör, fermanına bak, Kur’ân’ını dinle, o hezeyanlardan kurtul.

İKİNCİ MİSAL: Gayet vahşî bir adam, muhteşem bir kışla dairesine girer. Gayet muntazam bir ordunun umumî, beraber talimlerini, muntazam hareketlerini görür. Bir neferin hareketiyle bir tabur, bir alay, bir fırka kalkar, oturur, gider, bir ateş emriyle ateş ettiklerini müşahede eder. Onun kaba, vahşî aklı, bir kumandanın, devletin nizâmâtıyla ve kanun-u padişahî ile o kumandanın emrini, kumandasını anlamayıp inkâr ettiğinden, oaskerlerin iplerle birbiriyle

bağlı olduklarını tahayyül eder. O hayalîip ne kadar harikalı bir ip olduğunu düşünür, hayrette kalır.

Sonra gider, Ayasofyagibi gayet muazzam bir camie, Cuma gününde dahil olur. O cemaat-i Müslimînin, bir adamın sesiyle kalkar, eğilir, secde ederek oturduklarını müşahede eder. Mânevî ve semâvî kanunların mecmuundan ibaret olan şeriatı ve Şeriat Sahibinin emirlerinden gelen mânevî düsturlarını anlamadığından, o cemaatin maddî iplerle bağlandığını ve o acip ipler onları esir edip oynattığını tahayyül ederek, en vahşî, insan suretindeki canavar hayvanları dahi güldürecek derecede maskaralı bir fikirle çıkar, gider.

İşte, aynı bu misal gibi, Sultan-ı Ezel ve Ebedin hadsiz cünudunun muhteşem bir kışlası olan şu âleme ve o Mâbûd-u Ezelînin muntazam bir mescidi olan şu kâinata, mahz-ı vahşet olan inkârlı fikr-i tabiatı taşıyan bir münkir giriyor. O Sultan-ı Ezelînin hikmetinden gelen nizâmât-ı kâinatın mânevî kanunlarını birer maddî madde tasavvur ederek ve saltanat-ı rububiyetin kavânîn-i itibariyesi ve o Mâbûd-u Ezelînin şeriat-ı fıtriye-i kübrâsının, mânevî ve yalnız vücud-u ilmîsi bulunan ahkâmlarını ve düsturlarını, birer mevcud-u haricî ve maddî birer madde tahayyül ederek, kudret-i İlâhiyenin yerine, o ilim ve kelâmdan gelen ve yalnız vücud-u ilmîsi bulunan o kanunları ikame etmek ve ellerine icad vermek, sonra da onlara “tabiat” namını takmak ve yalnız bir cilve-i kudret-i Rabbâniye olan kuvveti, bir zîkudret ve müstakil bir kadîr telâkki etmek, misaldeki vahşîden bin defa aşağı bir vahşettir.

Elhasıl, tabiiyyunların, mevhum ve hakikatsiz, tabiat dedikleri şey, olsa olsa ve hakikat-i hariciye sahibi ise, ancak bir san’at olabilir, sâni olamaz. Bir nakıştır, nakkâş olamaz. Ahkâmdır, hâkim olamaz. Bir şeriat-ı fıtriyedir, şâri’ olamaz. Mahlûk bir perde-i izzettir, hâlık olamaz. Münfail bir fıtrattır, fâtır bir fâil olamaz. Kanundur, kudret değildir, kadîr olamaz. Mistardır, masdar olamaz.

Elhasıl: Madem mevcudat var. Madem On Altıncı Notanın başında denildiği gibi, mevcudun vücuduna, taksim-i aklî ile, dört yoldan başka yol tahayyül edilmez. O dört cihetten üçünün—herbirinin üç zâhir muhallerle—butlanı kat’î bir surette ispat edildi. Elbette, bizzarure ve bilbedâhe, dördüncü yol olan vahdet yolu, kat’î bir surette ispat olunuyor. O dördüncü yol ise, baştaki [1] اَفِى اللّٰهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ âyeti, şeksiz ve şüphesiz, bedâhet derecesinde, Zât-ı Vâcibü’l-Vücudun uluhiyetini ve herşey doğrudan doğruya dest-i kudretinden çıktığını ve semâvat ve arz kabza-i tasarrufunda bulunduğunu gösteriyor.

1. “Gökleri ve yeri yoktan var eden Allah hakkında şüphe olur mu?” İbrahim Sûresi, 14:10.

Ey esbabperest ve tabiata tapan biçare adam! Madem herşeyin tabiatı, herşey

gibi mahlûktur; çünkü san’atlıdır ve yeni oluyor. Hem her müsebbep gibi, zâhirî sebebi dahi masnudur. Ve madem herşeyin vücudu pek çok cihazat ve âletlere muhtaçtır. O halde, o tabiatı icad eden ve o sebebi halk eden bir Kadîr-i Mutlak var. Ve o Kadîr-i Mutlakın ne ihtiyacı var ki, âciz vesâiti rububiyetine ve icadına teşrik etsin? Hâşâ! Belki doğrudan doğruya, müsebbebi sebep ile beraber halk ederek, cilve-i esmâsını ve hikmetini göstermek için, bir tertip ve tanzim ile zâhirî bir sebebiyet, bir mukarenet vermekle, eşyadaki zâhirî kusurlara, merhametsizliklere ve noksaniyetlere merci olmak için, esbab ve tabiatı dest-i kudretine perde etmiş, izzetini o suretle muhafaza etmiş.

Acaba bir saatçi, saatin çarklarını yapsın, sonra saati çarklarla tertip edip tanzim etsin, daha mı kolaydır? Yoksa harika bir makineyi o çarklar içinde yapsın, sonra saatin yapılmasını o makinenin câmid ellerine versin, tâ saati yapsın, daha mı kolaydır? Acaba imkân haricinde değil midir? Haydi, o insafsız aklınla sen söyle, sen hâkim ol.

Veyahut bir kâtip mürekkep, kalem, kâğıdı getirdi. Onunla kendi bizzat o kitabı yazsa daha mı kolaydır? Yoksa o kâğıt, mürekkep, kalem içinde, o kitaptan daha san’atlı, daha zahmetli, yalnız o tek kitaba mahsus olarak bir yazı makinesi icad etsin, sonra o şuursuz makineye “Haydi, sen yaz” desin de kendi karışmasın, daha mı kolaydır? Acaba yüz defa yazıdan daha müşkül değil midir?

Eğer desen: Evet, bir kitabı yazan makinenin icadı o kitaptan yüz defa daha müşküldür. Fakat o makine, aynı kitabın birçok nüshalarını yazmasına vasıta olmak cihetiyle, belki bir kolaylık var.

Elcevap: Nakkâş-ı Ezelî, hadsiz kudretiyle, nihayetsiz cilve-i esmâsını her vakit tazelendirmekle ayrı ayrı şekilde göstermek için, eşyadaki teşahhusları ve hususî simaları öyle bir surette halk etmiştir ki, hiçbir mektub-u Samedânî ve hiçbir kitab-ı Rabbânî, diğer kitapların aynı aynına olamıyor. Alâküllihal, ayrı mânâları ifade etmek için, ayrı bir siması bulunacak.

Eğer gözün varsa, insanın simasına bak, gör ki: Zaman-ı Âdem‘den şimdiye kadar, belki ebede kadar, bu küçük simada, âzâ-yı esasîde ittifakla beraber, herbir sima, umum simalara nisbeten, herbirisine karşı birer alâmet-i farikası var olduğu kat’iyen sabittir. Bunun için, herbir sima ayrı bir kitaptır. Yalnız san’atın tanzimi için ayrı bir yazı takımı ve ayrı bir tertip ve telif ister. Ve maddelerini hem getirmek, hem yerleştirmek ve hem de vücuda lâzım olan herşeyi derc etmek için, bütün bütün başka bir tezgâh ister.

Haydi, farz-ı muhal olarak, tabiata bir matbaa nazarıyla baktık. Fakat bir matbaaya ait olan tanzim ve basmak, yani, muayyen intizamını kalıba sokmaktan başka, o tanzimin icadından, icadları yüz derece daha müşkül bir zîhayatın

cismindeki maddeleri aktâr-ı âlemden mizan-ı mahsusla ve has bir intizamla icad etmek ve getirmek ve matbaa eline vermek için, yine o matbaayı icad eden Kadîr-i Mutlakın kudret ve iradesine muhtaçtır. Demek bu matbaalık ihtimali ve farzı, bütün bütün mânâsız bir hurafedir.

İşte bu saat ve kitap misalleri gibi, Sâni-i Zülcelâl, Kadîr-i Külli Şey, esbabı halk etmiş, müsebbebâtı da halk ediyor. Hikmetiyle, müsebbebâtı esbaba bağlıyor. Kâinatın harekâtının tanzimine dair kavânîn-i âdetullahtan ibaret olan şeriat-ı fıtriye-i kübrâ-yı İlâhiyenin bir cilvesini ve eşyadaki o cilvesine yalnız bir âyine ve bir mâkes olan tabiat-ı eşyayı, iradesiyle tayin etmiştir. Ve o tabiatın vücud-u haricîye mazhar olan veçhini, kudretiyle icad etmiş ve eşyayı o tabiat üzerinde halk etmiş, birbirine mezc etmiş. Acaba gayet derecede mâkul ve hadsiz burhanların neticesi olan bu hakikatin kabulü mü daha kolaydır? Acaba vücub derecesinde lâzım değil midir? Yoksa câmid, şuursuz, mahlûk, masnu, basit olan o sebep ve tabiat dediğiniz maddelere, herbir şeyin vücuduna lâzım hadsiz cihazat ve âlâtı verip hakîmâne, basîrâne olan işleri kendi kendilerine yaptırmak mı daha kolaydır? Acaba imtinâ derecesinde imkân haricinde değil midir? Senin o insafsız aklının insafına havale ediyoruz.

Münkir ve tabiatperest diyor ki: “Madem beni insafa davet ediyorsun. Ben de diyorum ki: Şimdiye kadar yanlış gittiğimiz yol hem yüz derece muhal, hem gayet zararlı ve nihayet derecede çirkin bir meslek olduğunu itiraf ediyorum. Sabık tahkikatınızdan, zerre miktar şuuru bulunan anlayacak ki, esbaba, tabiata icad vermek mümtenidir, muhaldir. Ve herşeyi doğrudan doğruya Vâcibü’l-Vücuda vermek vâciptir, zarurîdir. *Elhamdü lillâhi ale’l-îmân*[1] deyip iman ediyorum.

“Yalnız bir şüphem var: Cenâb-ı Hakkın Hâlık olduğunu kabul ediyorum. Fakat bazı cüz’î esbabın ehemmiyetsiz şeylerde icada müdahaleleri ve bir parça medh ü senâ kazanmaları, saltanat-ı rububiyetine ne zarar verir? Saltanatına noksaniyet gelir mi?”

Elcevap: Bazı risalelerde gayet kat’î ispat ettiğimiz gibi, hâkimiyetin şe’ni, müdahaleyi reddetmektir. Hattâ, en ednâ bir hâkim, bir memur, daire-i hâkimiyetinde oğlunun müdahalesini kabul etmiyor. Hattâ, hâkimiyetine müdahale tevehhümüyle, bazı dindar padişahlar, halife oldukları halde mâsum evlâtlarını katletmeleri, bu redd-i müdahale kanununun hâkimiyette ne kadar esaslı hükmettiğini gösteriyor. Bir nahiyede iki müdürden tut, tâ bir memlekette iki padişaha kadar, hâkimiyetteki istiklâliyetin iktiza ettiği men-i iştirak kanunu, tarih-i beşerde çok acip hercümerc ile kuvvetini göstermiş.

Acaba âciz ve muavenete muhtaç insanlardaki âmiriyet ve hâkimiyetin bir

gölgesi bu derece müdahaleyi reddetmeyi ve başkasının müdahalesini men etmeyi ve hâkimiyetinde iştirak kabul etmemeyi ve makamında istiklâliyetini nihayet taassupla muhafazaya çalışmayı gör; sonra, hâkimiyet-i mutlaka rububiyet derecesinde; ve âmiriyet-i mutlaka ulûhiyet derecesinde; ve istiklâliyet-i mutlaka ehadiyet derecesinde; ve istiğnâ-yı mutlak kadîriyet-i mutlaka derecesinde bir Zât-ı Zülcelâlde, bu redd-i müdahale ve men-i iştirak ve tard-ı şerik, ne derece o hâkimiyetin zarurî bir lâzımı ve vâcip bir muktezası olduğunu, kıyas edebilirsen et.

1. Bize ihsan ettiği iman nimeti sebebiyle Allah'a hamd olsun.

Amma ikinci şık şüphen ki: Bazı esbab, bazı cüz'iyâtın bazı ubudiyetlerine merci olsa, o Mâbûd-u Mutlak olan Zât-ı Vâcibü'l-Vücuda müteveccih, zerrattan seyyârâta kadar mahlûkatın ubudiyetlerinden ne noksan gelir?

Elcevap: Şu kâinatın Hâlık-ı Hakîmi, kâinatı bir ağaç hükmünde halk edip, en mükemmel meyvesini zîşuur, ve zîşuurun içinde en câmi meyvesini insan yapmıştır. Ve insanın en ehemmiyetli, belki insanın netice-i hilkati ve gaye-i fıtratı ve semere-i hayatı olan şükür ve ibadeti, o Hâkim-i Mutlak ve Âmir-i Müstakil, kendini sevdirmek ve tanıttırmak için kâinatı halk eden o Vâhid-i Ehad, bütün kâinatın meyvesi olan insanı ve insanın en yüksek meyvesi olan şükür ve ibadetini başka ellere verir mi? Bütün bütün hikmetine zıt olarak, netice-i hilkati ve semere-i kâinatı abes eder mi? Hâşâ ve kellâ, hem hikmetini ve rububiyetini inkâr ettirecek bir tarzda, mahlûkatın ibadetlerini başkalara vermeye rıza gösterir mi? Hiç müsaade eder mi? Ve hem hadsiz bir derecede kendini sevdirmeyi ve tanıttırmayı ef'âliyle gösterdiği halde, en mükemmel mahlûkatının şükür ve minnettarlıklarını, tahabbüb ve ubudiyetlerini başka esbaba vermekle kendini unutturup, kâinattaki makasıd-ı âliyesini inkâr ettirir mi? Ey tabiatperestlikten vazgeçen arkadaş, haydi sen söyle.

O diyor: "Elhamdü lillâh, bu iki şüphem hallolmakla beraber, vahdâniyet-i İlâhiyeye dair ve Mâbûd-u Bilhak O olduğuna ve Ondan başkaları ibadete lâyık olmadığına o kadar parlakve kuvvetli iki delil gösterdin ki, onları inkâr etmek, güneşi vegündüzü inkâr etmek gibi bir mükâberedir."

Hâtime

Tabiat fikr-i küfrîsini terk eden ve imana gelen zat diyor ki:

Elhamdü lillâh, benim şüphelerim kalmadı. Yalnız merakımı mucip olan birkaç sualim var.

BİRİNCİ SUAL: Çok tembellerden ve târiküssalâtlardan işitiyoruz. diyorlar ki: “Cenâb-ı Hakkın bizim ibadetimize ne ihtiyacı var ki, Kur’ân’da çok şiddet ve ısrarla,ibadeti terk edeni zecredip Cehennem gibi dehşetli bir cezayla tehditediyor? İtidalli ve istikametli ve adaletli olan ifade-i Kur’âniyeye nasıl yakışıyor ki, ehemmiyetsiz bir cüz’î hataya karşı nihayet şiddeti gösteriyor?”

Elcevap: Evet, Cenâb-ı Hak senin ibadetine, belki hiçbir şeye muhtaç değil. Fakat sen ibadete muhtaçsın; mânen hastasın. İbadet ise, mânevî yaralarına tiryaklar hükmünde olduğunu çok risalelerde ispat etmişiz. Acaba bir hasta, o hastalık hakkında, şefkatli bir hekimin ona nâfi ilâçları içirmek hususunda ettiği ısrara mukabil, hekime dese: “Senin ne ihtiyacın var, bana böyle ısrar ediyorsun?” Ne kadar mânâsız olduğunu anlarsın.

Amma Kur’ân’ın, terk-i ibadet hakkında şiddetli tehdidâtı ve dehşetli cezaları ise: Nasıl ki bir padişah, raiyetinin hukukunu muhafaza etmek için, âdi bir adamın, raiyetinin hukukuna zarar veren bir hatasına göre, şiddetli cezaya çarpar. Öyle de, ibadeti ve namazı terk eden adam, Sultan-ı Ezel ve Ebedin raiyeti hükmünde olan mevcudatın hukukuna ehemmiyetli bir tecavüz ve mânevî bir zulüm eder. Çünkü, mevcudatın kemâlleri, Sânie müteveccih yüzlerinde tesbih ve ibadetle tezahür eder. İbadeti terk eden, mevcudatın ibadetini görmez ve göremez. Belki de inkâr eder. O vakit, ibadet ve tesbih noktasında yüksek makamda bulunan ve herbiri birer mektub-u Samedânî ve birer âyine-i esmâ-i Rabbâniye olan mevcudatı âli makamlarından tenzil ettiğinden ve ehemmiyetsiz, vazifesiz, câmid, perişan bir vaziyette telâkki ettiğinden, mevcudatı tahkir eder, kemâlâtını inkâr ve tecavüz eder.

Evet, herkes kâinatı kendi âyinesiyle görür. Cenâb-ı Hak, insanı kâinat için bir mikyas, bir mizan suretinde yaratmıştır. Her insan için, bu âlemden hususî bir âlem vermiş; o âlemin rengini, o insanın itikad-ı kalbîsine göre gösteriyor. Meselâ, gayet meyus ve matemli olarak ağlayan bir insan, mevcudatı ağlar ve meyus suretinde görür. Gayet sürurlu ve neş’eli, müjdeli ve kemâl-i neş’esinden gülen bir adam, kâinatı neş’eli, güler gördüğü gibi; mütefekkirâne ve ciddî bir surette ibadet ve tesbih eden adam, mevcudatın hakikaten mevcut ve muhakkak

olan ibadet ve tesbihatlarını bir derece keşfeder ve görür. Gafletle veya inkârla ibadeti terk eden adam, mevcudatı, hakikat-i kemâlâtına tamamıyla zıt ve muhalif ve hata bir surette tevehhüm eder ve mânen onların hukukuna tecavüz eder.

Hem o târiküssalât, kendi kendine mâlik olmadığı için, kendi mâlikinin bir abdi olan kendi nefsine zulmeder. Onun mâliki, o abdinin hakkını onun nefs-i emmâresinden almak için, dehşetli tehdit eder. Hem netice-i hilkati ve gaye-i fıtratı olan ibadeti terk ettiğinden, hikmet-i İlâhiye ve meşiet-i Rabbâniyeye karşı bir tecavüz hükmüne geçer. Onun için cezaya çarpılır.

Elhasıl, ibadeti terk eden hem kendi nefsine zulmeder—nefis ise Cenâb-ı Hakkın abdi ve memlûküdür—hem kâinatın hukuk-u kemâlâtına karşı bir tecavüz, bir zulümdür. Evet, nasıl ki küfür, mevcudata karşı bir tahkirdir; terk-i ibadet dahi, kâinatın kemâlâtını bir inkârdır. Hem hikmet-i İlâhiyeye karşı bir tecavüz olduğundan, dehşetli tehdide, şiddetli cezaya müstehak olur.

İşte bu istihkakı ve mezkûr hakikati ifade etmek için, Kur’ân-ı Mu’cizü’l-Beyan, mucizâne bir surette o şiddetli tarz-ı ifadeyi ihtiyar ederek, tam tamına hakikat-i belâgat olan mutabık-ı mukteza-yı hale mutabakat ediyor.

İKİNCİ SUAL: Tabiattan vazgeçen ve imana gelen zat diyor ki: “Her mevcut, her cihette, her işinde ve herşeyinde ve her şe’ninde meşiet-i İlâhiyeye ve kudret-i Rabbâniyeye tâbi olması, çok azîm bir hakikattir. Azameti cihetinde dar zihinlerimize sıkışmıyor. Halbuki gözümüzle gördüğümüz bu nihayet derecede mebzuliyet, hem hilkat ve icad-ı eşyadaki hadsiz suhulet, hem sabık burhanlarınızla tahakkuk eden, vahdet yolundaki icad-ı eşyada nihayet derecede kolaylık ve suhulet, hem nass-ı Kur’ân ile beyan edilen

مَا خَلْقُكُمْ وَلاَ بَعْثُكُمْ اِلاَّ كَنَفْسٍ وَاحِدَةٍ [1]

وَمَآ اَمْرُ السَّاعَةِ اِلاَّ كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْ هُوَ اَقْرَبُ [2]

gibi âyetlerin sarahaten gösterdikleri nihayet derecede kolaylık, o hakikat-i azîmeyi, en makbul ve en mâkul bir mesele olduğunu gösteriyorlar. Bu kolaylığın sırrı ve hikmeti nedir?”

Elcevap: Yirminci Mektubun Onuncu Kelimesi olan[3] وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ beyanında, o sır gayet vâzıh ve kat’î ve mukni bir tarzda beyan edilmiş. Hususan o mektubun zeylinde daha ziyade vuzuhla ispat edilmiş ki, bütün mevcudat, Sâni-i Vâhide isnad edildiği vakit, birtek mevcut hükmünde kolaylaşır. Eğer Vâhid-i Ehade verilmezse, birtek mahlûkun icadı

bütün mevcudat kadar müşkülleşir. Ve bir çekirdek, bir ağaç kadar suubetli olur.

1. “Sizin yaratılmanız da, diriltilmeniz de, tek bir kişinin yaratılıp diriltilmesi gibidir.” Lokman Sûresi, 31:28.
2. “Kıyametin gerçekleşmesi göz açıp kapayıncaya kadar, yahut ondan da yakındır.” Nahl Sûresi, 16:77.
3. “…O herşeye hakkıyla kadirdir.” Rum Sûresi, 30:50.

Eğer Sâni-i Hakikîsine verilse, kâinat bir ağaç gibi ve ağaç bir çekirdek gibi ve Cennet bir bahar gibi ve bahar bir çiçek gibi kolaylaşır, suhulet peydâ eder.

Ve bilmüşahede görünen hadsiz mebzuliyet ve ucuzluğun ve her nev’in suhuletle kesret-i efradı bulunmasının ve kesret-i suhulet ve sür’atle muntazam, san’atlı, kıymetli mevcudatın kolayca vücuda gelmesinin sırlarına medar olan ve hikmetlerini gösteren yüzer delillerinden ve başka risalelerde tafsilen beyan edilen bir ikisine muhtasar bir işaret ederiz.

Meselâ, nasıl ki yüz nefer bir zâbitin idaresine verilse, bir neferin yüz zâbitin idarelerine verilmesinden yüz derece daha kolay olduğu gibi; bir ordunun teçhizat-ı askeriyesi bir merkez, bir kanun, bir fabrika ve bir padişahın emrine verildiği vakit, adeta kemiyeten bir neferin teçhizatı kadar kolaylaştığı gibi, bir neferin teçhizat-ı askeriyesi müteaddit merkezlere, müteaddit fabrikalara, müteaddit kumandanlara havalesi de, adeta bir ordunun teçhizatı kadar kemiyeten müşkilâtlı oluyor. Çünkü birtek neferin teçhizatı için, bütün orduya lâzım olan fabrikaların bulunması gerektir.

Hem bir ağacın, sırr-ı vahdet cihetiyle, bir kökte, bir merkezde, bir kanunla mevâdd-ı hayatiyesi verildiğinden, binler meyve veren o ağaç, bir meyve kadar suhuletli olduğu bilmüşahede görünür. Eğer vahdetten kesrete gidilse, herbir meyveye lâzım mevâdd-ı hayatiye başka yerden verilse, herbir meyve bir ağaç kadar müşkilât peydâ eder. Belki ağacın bir enmûzeci ve fihristesi olan birtek çekirdek dahi, o ağaç kadar suubetli olur. Çünkü bir ağacın hayatına lâzım olan bütün mevâdd-ı hayatiye birtek çekirdek için de lâzım oluyor.

İşte bu misaller gibi yüzler misaller var, gösteriyorlar ki, vahdette nihayet derecede suhuletle vücuda gelen binler mevcut, şirkte ve kesrette birtek mevcuttan daha ziyade kolay olur. Sair risalelerde bu hakikat iki kere iki dört eder derecede ispat edildiğinden, onlara havale edip, burada yalnız bu suhulet ve kolaylığın ilim ve kader-i İlâhî ve kudret-i Rabbâniye nokta-i nazarında gayet mühim bir sırrını beyan edeceğiz. Şöyle ki:

Sen bir mevcutsun. Eğer Kadîr-i Ezelîye kendini versen, bir kibrit çakar gibi, hiçten, yoktan, bir emirle, hadsiz kudretiyle, seni bir anda halk eder. Eğer sen kendini Ona vermezsen, belki esbab-ı maddiyeye ve tabiata isnad etsen, o vakit sen, kâinatın muntazam bir hülâsası, meyvesi ve küçük bir fihristesi ve listesi olduğundan; seni yapmak için kâinatı ve anâsırı ince elekle eleyip hassas ölçülerle aktâr-ı âlemden senin vücudundaki maddeleri toplamak lâzım gelir. Çünkü esbab-ı maddiye yalnız terkip eder, toplar. Kendilerinde bulunmayanı

hiçten, yoktan yapamadıkları, bütün ehl-i akıl yanında musaddaktır. Öyleyse, küçük bir zîhayatın cismini aktâr-ı âlemden toplamaya mecbur olurlar. İşte vahdette ve tevhidde ne kadar kolaylık ve şirkte ve dalâlette ne kadar müşkilât var olduğunu anla.

İkincisi: İlim noktasında hadsiz bir suhulet vardır. Şöyle ki:

Kader, ilmin bir nev'idir ki, herşeyin mânevî ve mahsus kalıbı hükmünde bir miktar tayin eder. Ve o miktar-ı kaderî, o şeyin vücuduna bir plân, bir model hükmüne geçer. Kudret icad ettiği vakit, gayet suhuletle, o kaderî miktar üstünde icad eder. Eğer o şey muhit ve hadsiz ve ezelî bir ilmin sahibi olan Kadîr-i Zülcelâle verilmezse, sabıkan geçtiği gibi, binler müşkilât değil, belki yüz muhâlât ortaya düşer. Çünkü o miktar-ı kaderî ve miktar-ı ilmî olmazsa, binler haricî ve maddî kalıplar, küçücük bir hayvanın cesedinde istimal edilmek lâzım gelir.

İşte vahdette nihayetsiz kolaylık ve dalâlette ve şirkte hadsiz müşkilâtın bir sırrını anla, وَمَآ اَمْرُ السَّاعَةِ اِلاَّ كَلَمْحِ الْبَصَرِ اَوْ هُوَ اَقْرَبُ [1] âyeti ne kadar hakikatli ve doğru ve yüksek bir hakikati ifade ettiğini bil.

1. "Kıyametin gerçekleşmesi ise göz açıp kapayıncaya kadar, yahut ondan daha yakındır." Nahl Sûresi, 16:77.

ÜÇÜNCÜ SUAL: Eskiden düşman, şimdi dost olan mühtedî diyor ki: "Şu zamanda çok ileri giden feylesoflar diyorlar ki: 'Hiçten, hiçbir şey icad edilmiyor ve hiçbir şey idam edilmiyor; yalnız bir terkip, bir tahlildir ki, kâinat fabrikasını işlettiriyor.'"

Elcevap: Nur-u Kur'ân ile mevcudata bakmayan feylesofların en ileri gidenleri bakmışlar ki, tabiat ve esbab vasıtasıyla bu mevcudatın teşekkülât ve vücutlarını—sabıkan ispat ettiğimiz tarzda—imtinâ derecesinde müşkilâtlı gördüklerinden, iki kısma ayrıldılar.

Bir kısmı Sofestâî olup, insanın hassası olan akıldan istifa ederek, ahmak hayvanlardan daha aşağı düşerek, kâinatın vücudunu inkâr etmeyi, hattâ kendilerinin vücutlarını dahi inkâr etmesini, dalâlet mesleğinde esbab ve tabiatın icad sahibi olmalarından daha ziyade kolay gördüklerinden, hem kendilerini, hem kâinatı inkâr edip cehl-i mutlaka düşmüşler.

İkinci güruh bakmışlar ki, dalâlette, esbab ve tabiat mûcid olmak noktasında, bir sinek ve bir çekirdeğin icadı, hadsiz müşkilâtı var. Ve tavr-ı aklın haricinde bir iktidar iktiza ediyor. Onun için, bilmecburiye, icadı inkâr ediyorlar, "Yoktan var olmaz" diyorlar. Ve idamı da muhal görüyorlar, "Var yok olmaz" hükmediyorlar. Yalnız, harekât-ı zerrat ile, tesadüf rüzgârlarıyla bir terkip ve tahlil ve dağılmak ve toplanmak suretinde bir vaziyet-i itibariye tahayyül

ediyorlar.

İşte, sen gel, ahmaklığın ve cehaletin en aşağı derecesinde, en yüksek akıllı kendini zanneden adamları gör! Ve dalâlet, insanı ne kadar maskara ve süflî ve eçhel yaptığını bil, ibret al.

Acaba her senede dört yüz bin envâı birden zemin yüzünde icad eden; ve semâvat ve arzı altı günde halk eden; ve altı haftada, her baharda, kâinattan daha san'atlı, hikmetli, zîhayat bir kâinatı inşa eden bir kudret-i ezeliye, bir ilm-i ezelînin dairesinde plânları ve miktarları taayyün eden mevcudat-ı ilmiyeyi, göze göstermeyen bir ecza ile yazılan ve görünmeyen bir yazıyı göstermek için sürülen bir ecza misilli, gayet kolay o mâdûmât-ı hariciye olan mevcudat-ı ilmiyeye vücud-u haricî vermeyi o kudret-i ezeliyeden uzak görmek ve icadı inkâr etmek, evvelki güruh olan Sofestâîlerden daha ziyade ahmakane ve cahilânedir.

Bu bedbahtlar, âciz-i mutlak ve yalnız bir cüz-ü ihtiyarîden başka ellerinde olmayan, firavunlaşmış kendi nefisleri hiçbir şeyi idam ve yok edemediklerinden ve hiçbir zerreyi, bir maddeyi hiçten, yoktan icad edemediklerinden ve güvendikleri esbab ve tabiatın ellerinde hiçten icad gelmediği cihetle, ahmaklıklarından diyorlar: "Yoktan var olmaz, var da yok olmaz" deyip, bu bâtıl ve hata düsturu Kadîr-i Mutlaka teşmil etmek istiyorlar.

Evet, Kadîr-i Zülcelâlin iki tarzda icadı var:

Biri ihtirâ' ve ibdâ' iledir. Yani hiçten, yoktan vücut veriyor ve ona lâzım herşeyi de hiçten icad edip eline veriyor.

Diğeri inşa ile, san'at iledir. Yani, kemâl-i hikmetini ve çok esmâsının cilvelerini göstermek gibi çok dakik hikmetler için, kâinatın anâsırından bir kısım mevcudatı inşa ediyor; her emrine tâbi olan zerratları ve maddeleri, rezzâkiyet kanunuyla onlara gönderir ve onlarda çalıştırır.

Evet, Kadîr-i Mutlakın iki tarzda, hem ibdâ', hem inşa suretinde icadı var. Varı yok etmek ve yoğu var etmek en kolay, en suhuletli, belki daimî, umumî bir kanunudur. Bir baharda, üç yüz bin envâ-ı zîhayat mahlûkatın şekillerini, sıfatlarını, belki zerratlarından başka bütün keyfiyat ve ahvallerini hiçten var eden bir kudrete karşı "Yoğu var edemez" diyen adam, yok olmalı!

Tabiatı bırakan ve hakikate geçen zat diyor ki: "Cenâb-ı Hakka zerrat adedince şükür ve hamd ve senâ ediyorum ki, kemâl-i imanı kazandım, evham ve dalâletlerden kurtuldum ve hiçbir şüphem de kalmadı. *Elhamdü lillâhi alâ dîni'l-İslâm ve kemâli'l-îmân."*[1]

سُبْحَانَكَ لاَعِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَاعَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحكِيمُ [2]

1. Bize ihsan ettiği İslâm dini ve mükemmel iman nimeti sebebiyle Allah'a hamd olsun.
2. "Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bilgimiz yoktur. Muhakkak ki ilmi ve hikmeti herşeyi kuşatan Sensin." Bakara Sûresi, 2:32.

Dördüncü Hüccet-i İmâniye

Otuzuncu Lem’anın İkinci Nüktesi

وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ اِلاَّ بِقَدَرٍ مَعْلُوم [1]

âyetinin bir nüktesi ve bir İsm-i Âzam veyahut İsm-i Âzamın altı nurundan bir nuru olan **Adl** isminin bir cilvesi, Birinci Nükte gibi, Eskişehir Hapishanesinde uzaktan uzağa göründü. Onu yakınlaştırmak için yine temsil yoluyla deriz:

1. “Hiçbir şey yoktur ki, hazineleri Bizim yanımızda olmasın. Herşeyi Biz belirlibir miktarla indiririz.” Hicr Sûresi, 15:21.

Şu kâinat öyle bir saraydır ki, o sarayda mütemadiyen tahrip ve tamir içinde çalkanan bir şehir var. Ve o şehirde her vakit harp ve hicret içinde kaynayan bir memleket var. Ve o memlekette her zaman mevt ve hayat içinde yuvarlanan bir âlem var.

Halbuki, o sarayda, o şehirde, o memlekette, o âlemde o derece hayret-engiz bir muvazene, bir mizan, bir tevzin hükmediyor; bilbedâhe ispat eder ki, bu hadsiz mevcudatta olan hadsiz tahavvülât ve vâridat ve masarif, herbir anda umum kâinatı görür, nazar-ı teftişinden geçirir birtek Zâtın mizanıyla ölçülür, tartılır. Yoksa, balıklardan bir balık, bin yumurtacıkla ve nebâtattan haşhaş gibi bir çiçek, yirmi bin tohumla ve sel gibi akan unsurların, inkılâpların hücumuyla, şiddetle muvazeneyi bozmaya çalışan ve istilâ etmek isteyen esbab başıboş olsalardı veyahut maksatsız, serseri tesadüf ve mizansız, kör kuvvete ve şuursuz, zulmetli tabiata havale edilseydi, o muvazene-i eşya ve muvazene-i kâinat öyle bozulacaktı ki, bir senede, belki bir günde hercümerc olurdu. Yani, deniz karma karışık şeylerle dolacaktı, taaffün edecekti. Hava gazât-ı muzırra ile zehirlenecekti. Zemin ise bir mezbele, bir mezbaha, bir bataklığa dönecekti. Dünya boğulacaktı.

İşte, cesed-i hayvânînin hüceyrâtından ve kandaki küreyvât-ı hamrâ ve beyzâdan ve zerrâtın tahavvülâtından ve cihazat-ı bedeniyenin tenasübünden tut, tâ denizlerin vâridat ve masarifine, tâ zemin altındaki çeşmelerin gelir ve sarfiyatlarına, tâ hayvânat ve nebâtâtın tevellüdat ve vefiyatlarına, tâ güz ve baharın tahribat ve tamiratlarına, tâ unsurların ve yıldızların hidemat ve harekâtlarına, tâ mevt ve hayatın, ziya ve zulmetin ve hararet ve burudetin değişmelerine ve döğüşmelerine ve çarpışmalarına kadar, o derece hassas bir

mizanla ve o kadar ince bir ölçüyle tanzim edilir ve tartılır ki, akl-ı beşer hiçbir yerde hakikî olarak hiçbir israf, hiçbir abes görmediği gibi, hikmet-i insaniye dahi herşeyde en mükemmel bir intizam, en güzel bir mevzuniyet görüyor ve gösteriyor. Belki, hikmet-i insaniye, o intizam ve mevzuniyetin bir tezahürüdür, bir tercümanıdır.

İşte, gel, Güneş ile muhtelif on iki seyyarenin muvazenelerine bak. Acaba bu muvazene, güneş gibi, Adl ve Kadîr olan Zât-ı Zülcelâli göstermiyor mu? Ve bilhassa, seyyârâttan olan gemimiz, yani küre-i arz, bir senede yirmi dört bin senelik bir dairede gezer, seyahat eder. Ve o harika sür'atiyle beraber, zeminin yüzünde dizilmiş, istif edilmiş eşyayı dağıtmıyor, sarsmıyor, fezaya fırlatmıyor. Eğer sür'ati bir parça tezyid veya tenkis edilseydi, sekenesini havaya fırlatıp fezada dağıtacaktı. Ve bir dakika, belki bir saniye muvazenesini bozsa, dünyamızı bozacak, belki başkasıyla çarpışacak, bir kıyameti koparacak.

Ve bilhassa zeminin yüzünde, nebâtî ve hayvânî dört yüz bin taifenin tevellüdat ve vefiyatça ve iaşe ve yaşayışça rahîmâne muvazeneleri, ziya güneşi gösterdiği gibi, birtek Zât-ı Adl ve Rahîmi gösteriyor.

Ve bilhassa o hadsiz milletlerin hadsiz efradından birtek ferdin âzâsı, cihazatı, duyguları o derece hassas bir mizanla birbiriyle münasebettar ve muvazenettedir ki, o tenasüp, o muvazene, bedâhet derecesinde bir Sâni-i Adl ve Hakîmi gösteriyor.

Ve bilhassa her ferd-i hayvânînin bedenindeki hüceyrâtın ve kan mecrâlarının ve kandaki küreyvâtın ve o küreyvattaki zerrelerin o derece ince ve hassas ve harika muvazeneleri var; bilbedâhe ispat eder ki, herşeyin dizgini elinde ve herşeyin anahtarı yanında ve birşey birşeye mâni olmuyor, umum eşyayı birtek şey gibi kolayca idare eden birtek Hâlık-ı Adl u Hakîmin mizanıyla, kanunuyla, nizamıyla terbiye ve idare oluyor.

Haşrin Mahkeme-i Kübrâsında, mizan-ı âzam-ı adaletinde cin ve insin muvazene-i a'mâllerini istib'âd edip inanmayan, bu dünyada gözüyle gördüğü bu muvazene-i ekbere dikkat etse, elbette istib'âdı kalmaz.

Ey israflı, iktisatsız, ey zulümlü, adaletsiz, ey kirli, nezafetsiz, bedbaht insan! Bütün kâinatın ve bütün mevcudatın düstur-u hareketi olan iktisat ve nezafet ve adaleti yapmadığından, umum mevcudata muhalefetinle, mânen onların nefretlerine ve hiddetlerine mazhar oluyorsun. Neye dayanıyorsun ki, umum mevcudatı zulmünle, mizansızlığınla, israfınla, nezafetsizliğinle kızdırıyorsun?

Evet, ism-i Hakîmin cilve-i âzamından olan hikmet-i âmme-i kâinat, iktisat ve israfsızlık üzerinde hareket ediyor, iktisadı emrediyor.

Ve ism-i Adlin cilve-i âzamından gelen kâinattaki adalet-i tâmme, umum

eşyanın muvazenelerini idare ediyor. Ve beşere de adaleti emrediyor. Sûre-i Rahmân'da,

وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ اَلاَّ تَطْغَوْا فِى الْمِيزَانِ وَاَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلاَ تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ[1]

âyetindeki, dört mertebe, dört nevi mizana işaret eden, dört defa *mizan* zikretmesi, kâinatta mizanın derece-i azametini ve fevkalâde, pek büyük ehemmiyetini gösteriyor. Evet, hiçbir şeyde israf olmadığı gibi, hiçbir şeyde de hakikî zulüm ve mizansızlık yoktur.

1. "Gökyüzünü yükseltip nizam ve ölçü verdi. Tâ ki ölçüde sınırı aşmayın. Ölçüyü ve tartıyı adaletle yerine getirin ve âhiretteki mizanınızı ziyana düşürmeyin." Rahmân Sûresi, 55:7-9.

Ve ism-i Kuddûsün cilve-i âzamından gelen tanzif ve nezafet, bütün kâinatın mevcudatını temizliyor, güzelleştiriyor. Beşerin bulaşık eli karışmamak şartıyla, hiçbir şeyde hakikî nezafetsizlik ve çirkinlik görünmüyor.

İşte, hakaik-i Kur'âniyeden ve desâtir-i İslâmiyeden olan *adalet*, *iktisat*, *nezafet* hayat-ı beşeriyede ne derece esaslı birer düstur olduğunu anla. Ve ahkâm-ı Kur'âniye ne derece kâinatla alâkadar ve kâinat içine kök salmış ve sarmış bulunduğunu ve o hakaiki bozmak, kâinatı bozmak ve suretini değiştirmek gibi, mümkün olmadığını bil.

Ve bu üç ziya-yı âzam gibi, rahmet, inâyet, hafîziyet misillü yüzer ihatalı hakikatler haşri, âhireti iktiza ve istilzam ettikleri halde, hiç mümkün müdür ki, kâinatta ve umum mevcudatta hükümfermâ olan rahmet, inâyet, adalet, hikmet, iktisat ve nezafet gibi pek kuvvetli, ihatalı hakikatler, haşrin ademiyle ve âhiretin gelmemesiyle merhametsizliğe, zulme, hikmetsizliğe, israfa, nezafetsizliğe, abesiyete inkılâp etsinler?

Hâşâ, yüz bin defa hâşâ! Bir sineğin hakk-ı hayatını rahîmâne muhafaza eden bir rahmet, bir hikmet, acaba haşri getirmemekle, umum zîşuurların hadsiz hukuk-u hayatlarını ve nihayetsiz mevcudatın nihayetsiz hukuklarını zayi eder mi? Ve, tabiri caizse, rahmet ve şefkatte ve adalet ve hikmette hadsiz hassasiyet ve dikkat gösteren bir haşmet-i Rububiyet ve kemâlâtını göstermek ve kendini tanıttırmak ve sevdirmek için bu kâinatı hadsiz harika san'atlarıyla, nimetleriyle süslendiren bir saltanat-ı Ulûhiyet, böyle, hem umum kemâlâtını, hem bütün mahlûkatını hiçe indiren ve inkâr ettiren haşirsizliğe müsaade eder mi? Hâşâ! Böyle bir cemâl-i mutlak, böyle bir kubh-u mutlaka, bilbedâhe, müsaade etmez.

Evet, âhireti inkâr etmek isteyen adam, evvelce bütün dünyayı bütün hakaikiyle inkâr etmeli. Yoksa, dünya bütün hakaikiyle, yüz bin lisanla onu

tekzip ederek bu yalanında yüz bin derece yalancılığını ispat edecek. Onuncu Söz kat'î delillerle ispat etmiştir ki, âhiretin vücudu, dünyanın vücudu kadar kat'î ve şüphesizdir.

Beşinci Hüccet-i İmâniye

İsm-i Âzamın altı nurundan üçüncü nuruna işaret eden Üçüncü Nükte

اُدْعُ اِلٰى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ[1]

âyetinin bir nüktesi ve bir İsm-i Âzam veya İsm-i Âzamın altı nurundan bir nuru olan **ism-i Hakemin** bir cilvesi, Ramazan-ı Şerifte Eskişehir Hapishanesinde göründü. Ona yalnız bir işaret olarak, beş noktadan ibaret Üçüncü Nükte acele olarak yazıldı, müsvedde olarak kaldı.

1. "Rabbinin yoluna hikmetle çağır." Nahl Sûresi, 16:125.

ÜÇÜNCÜ NÜKTENİN BİRİNCİ NOKTASI

Onuncu Sözde işaret edildiği gibi, ism-i Hakemin tecellî-i âzamı şu kâinatı öyle bir kitap hükmüne getirmiş ki, her sahifede yüzer kitap yazılmış;ve her satırında yüzer sayfa derc edilmiş; ve her kelimesinde yüzersatır mevcuttur; ve her harfinde yüzer kelime var; ve her noktasında kitabın muhtasar bir fihristeciği bulunur bir tarza getirmiştir. O kitabın sahifeleri, satırları, tâ noktalarına kadar yüzer cihette Nakkâşını, Kâtibini öyle vuzuhla gösteriyor ki, o kitab-ı kâinatın müşahedesi, kendi vücudundan yüz derece daha ziyade Kâtibinin vücudunu ve vahdetini ispat eder. Çünkü bir harf kendi vücudunu bir harf kadar ifade ettiği halde, kâtibini bir satır kadar ifade ediyor.

Evet, bu kitab-ı kebîrin bir sahifesi, zemin yüzüdür. O sahifede nebâtat, hayvânat taifeleri adedince kitaplar birbiri içinde, beraber, bir vakitte, yanlışsız, gayet mükemmel bir surette, bahar mevsiminde yazıldığı gözle görünüyor.

Bu sayfanın bir satırı, bir bahçedir. O bahçede bulunan çiçekler, ağaçlar, nebatlar adedince manzum kasideler beraber, birbiri içinde, yanlışsız yazıldığını gözümüzle görüyoruz.

O satırın bir kelimesi, çiçek açmış, meyve vermek üzere yaprağını vermiş bir ağaçtır. İşte bu kelime, muntazam, mevzun, süslü yaprak, çiçek ve meyveleri adedince, Hakem-i Zülcelâlin medh-ü senâsına dair mânidar fıkralardır.

Güya çiçek açmış her ağaç gibi, o ağaç dahi, Nakkâşının medîhelerini tegannî eden manzum bir kasidedir.

Hem güya Hakem-i Zülcelâl, zeminin meşherinde teşhir ettiği antika ve acip

eserlerine binler gözle bakmak istiyor.

Hem güya o Sultan-ı Ezelînin o ağaca verdiği murassâ hediye ve nişanları ve formaları, hususî bayramı ve resm-i küşâdı olan baharda, padişahın nazarına arz etmek için, öyle müzeyyen, mevzun, muntazam, mânidar bir şekil almış ve öyle hikmetli bir şekil verilmiştir ki, herbir çiçeğinde, herbir meyvesinde, birbiri içinde çok vecihler ve delillerle Nakkâşının vücuduna ve esmâsına şehadet ederler.

Meselâ, herbir çiçekte, herbir meyvede bir mizan var. Ve o mizan, bir intizam içinde; ve o intizam, tazelenen bir tanzim ve tevzin içinde; ve o tevzin ve tanzim, bir ziynet ve san'at içinde; ve o ziynet ve san'at, mânidar kokular ve hikmetli tatlar içinde bulunduğundan; herbir çiçek, o ağacın çiçekleri adedince, Hakem-i Zülcelâle işaretler ediyor.

Ve bu bir kelime olan bu ağaçta, bir harf hükmünde olan bir meyvede bulunan bir çekirdek noktası, bütün ağacın fihristesini, programını taşıyan küçük bir sandukçadır. Ve hâkezâ, buna kıyasen, kâinat kitabının bütün satırları, sahifeleri, böyle, ism-i Hakem ve Hakîmin cilvesiyle, yalnız herbir sahifesi değil, belki herbir satırı ve herbir kelimesi ve herbir harfi ve herbir noktası, birer mu'cize hükmüne getirilmiştir ki, bütün esbab toplansa, bir noktasının nazîrini getiremezler, muaraza edemezler.

Evet, bu Kur'ân-ı Azîm-i Kâinatın herbir âyet-i tekvîniyesi, o âyetin noktaları ve hurufu adedince mu'cizeler gösterdiklerinden, elbette serseri tesadüf, kör kuvvet, gayesiz, mizansız, şuursuz tabiat, hiçbir cihetle o hakîmâne, basîrâne olan has mizana ve gayet ince intizama karışamazlar. Eğer karışsaydılar, elbette karışık eseri görünecekti. Halbuki hiçbir cihette intizamsızlık müşahede olunmuyor.

ÜÇÜNCÜ NÜKTENİN İKİNCİ NOKTASI

İki Meseledir.

BİRİNCİ MESELESİ: Onuncu Sözde beyan edildiği gibi, nihayet kemâlde bir cemâl ve nihayet cemâlde bir kemâl, elbette kendini görmek ve göstermek, teşhir etmek istemesi, en esaslı bir kaidedir. İşte bu esaslı düstur-u umumîye binaendir ki, bu kitab-ı kebîr-i kâinatın Nakkâş-ı Ezelîsi, bu kâinatla ve bu kâinatın herbir sahifesiyle ve herbir satırıyla, hattâ harfleri ve noktalarıyla kendini tanıttırmak ve kemâlâtını bildirmek ve cemâlini göstermek ve kendisini sevdirmek için, en cüz'îden en küllîye kadar herbir mevcudun müteaddit lisanlarıyla cemâl-i kemâlini ve kemâl-i cemâlini tanıttırıyor ve sevdiriyor.

İşte, ey gafil insan! Bu Hâkim-i Hakem-i Hakîm-i Zülcelâli ve'l-Cemâl, sana karşı kendisini herbir mahlûkuyla böyle hadsiz ve parlak tarzlarda tanıttırmak ve

sevdirmek istediği halde, sen Onuntanıttırmasına karşı imanla tanımazsan ve Onun sevdirmesine mukabil ubudiyetinle kendini Ona sevdirmezsen, ne derece hadsiz muzaaf bir cehalet, bir hasâret olduğunu bil, ayıl.

İKİNCİ NOKTANIN İKİNCİ MESELESİ: Bu kâinatın Sâni-i Kadîr ve Hakîminin mülkünde iştirak yeri yoktur. Çünkü herşeyde nihayet derecede intizam bulunduğundan, şirki kabul edemez. Çünkü müteaddit eller bir işe karışırsa, o iş karışır. Bir memlekette iki padişah, birşehirde iki vali, bir köyde iki müdür bulunsa, o memleket, o şehir, oköyün her işinde bir karışıklık başlayacağı gibi, en ednâ bir vazifedar adam, o vazifesine başkasının müdahalesini kabul etmemesi gösteriyor ki, hâkimiyetin en esaslı hassası, elbette istiklâl ve infiraddır. Demek intizam vahdeti ve hâkimiyet infiradı iktiza eder.

Madem hâkimiyetin bir muvakkat gölgesi, muavenete muhtaç ve âciz insanlarda böyle müdahaleyi reddederse, elbette, derece-i rububiyette hakikî bir hâkimiyet-i mutlaka, bir Kadîr-i Mutlakta, bütün şiddetiyle müdahaleyi reddetmek gerektir. Eğer zerre kadar müdahale olsaydı, intizam bozulacaktı.

Halbuki bu kâinat öyle bir tarzda yaratılmış ki, bir çekirdeği halk etmek için, bir ağacı halk edebilir bir kudret lâzımdır. Ve bir ağacı halk etmek için de, kâinatı halk edebilir bir kudret gerektir. Ve kâinat içinde parmak karıştıran bir şerik bulunsa, en küçük bir çekirdekte de hissedar olmak lâzım gelir. Çünkü o, onun nümunesidir. O halde, koca kâinatta yerleşmeyen iki rububiyet bir çekirdekte, belki bir zerrede yerleşmek lâzım gelir. Bu ise, muhâlâtın ve bâtıl hayâlâtın en mânâsız ve en uzak bir muhâlidir. Koca kâinatın umum ahval ve keyfiyâtını mizan-ı adlinde ve nizam-ı hikmetinde tutan bir Kadîr-i Mutlakın aczini—hattâ bir çekirdekte dahi—iktiza eden şirk ve küfür ne kadar hadsiz derecede muzaaf bir hilâf, bir hata, bir yalan olduğunu ve tevhid ne derece hadsiz muzaaf bir derecede hak ve hakikat ve doğru olduğunu bil, “Elhamdü lillâhi ale’l-îmân”[1] de.

1. İman nimetini veren Allah’a şükürler olsun.

ÜÇÜNCÜ NOKTA

Sâni-i Kadîr, ism-i Hakem ve Hakîmi ile, bu âlem içinde binler muntazam âlemleri derc etmiştir. O âlemler içinde en ziyade kâinattaki hikmetlere medar ve mazhar olan insanı bir merkez, bir medar hükmünde yaratmış. Ve o kâinat dairesinin en mühim hikmetleri ve faideleri insana bakıyor. Ve insan dairesi içinde dahi, rızkı bir merkez hükmüne getirmiş; âlem-i insanîde ekser hikmetler, maslahatlar, o rızka bakar ve onunla tezahür eder. Ve insanda, şuur ve rızıkta zevk vasıtasıyla, ism-i Hakîmin cilvesi parlak bir surette görünüyor. Ve şuur-u insanî vasıtasıyla keşfolunan yüzer fenlerden herbir fen, Hakem isminin, bir nevide bir cilvesini tarif ediyor.

Meselâ, tıp fenninden sual olsa, “Bu kâinat nedir?” Elbette diyecek ki: “Gayet muntazam ve mükemmel bir eczahane-i kübrâdır. İçinde herbir ilâç güzelce ihzar ve istif edilmiştir.”

Fenn-i kimyadan sorulsa, “Bu küre-i arz nedir?” Diyecek: “Gayet muntazam ve mükemmel bir kimyahanedir.”

Fenn-i makine diyecek: “Hiçbir kusuru olmayan, gayet mükemmel bir fabrikadır.”

Fenn-i ziraat diyecek: “Nihayet derecede mahsuldar, her nevi hububu vaktinde yetiştiren muntazam bir tarladır ve mükemmel bir bahçedir.”

Fenn-i ticaret diyecek: “Gayet muntazam bir sergi ve çok intizamlı bir pazar ve malları çok san’atlı bir dükkândır.”

Fenn-i iaşe diyecek: “Gayet muntazam, bütün erzâkın envâını câmi bir ambardır.”

Fenn-i rızık diyecek: “Yüz binler leziz taamlar beraber, kemâl-i intizamla içinde pişirilen bir matbah-ı Rabbânî ve bir kazan-ı Rahmânîdir.”

Fenn-i askeriye diyecek ki: “Arz bir ordugâhtır. Her bahar mevsiminde yeni taht-ı silâha alınmış ve zemin yüzünde çadırları kurulmuş dört yüz bin muhtelif milletler o orduda bulunduğu halde, ayrı ayrı erzakları, ayrı ayrı libasları, silâhları, ayrı ayrı talimatları, terhisatları, kemâl-i intizamla, hiçbirini unutmayarak ve şaşırmayarak, birtek Kumandan-ı Âzamın emriyle, kuvvetiyle, merhametiyle, hazinesiyle, gayet muntazam yapılıp idare ediliyor.”

Ve fenn-i elektrikten sorulsa, “Bu âlem nedir?” Elbette diyecek:

Bu muhteşem saray-ı kâinatın damı, gayet intizamlı, mizanlı, hadsiz elektrik lâmbalarıyla tezyin edilmiştir. Fakat o kadar harika bir intizam ve mizanladır ki, başta güneş olarak, küre-i arzdan bin defa büyük o semâvî lâmbalar, mütemadiyen yandıkları halde muvazenelerini bozmuyorlar, patlak vermiyorlar, yangın çıkarmıyorlar. Sarfiyatları hadsiz olduğu halde, vâridatları ve gazyağları ve madde-i iştialleri nereden geliyor? Neden tükenmiyor? Neden yanmak muvazenesi bozulmuyor? Küçük bir lâmba dahi muntazam bakılmazsa söner. Kozmoğrafyaca, küre-i arzdan bir milyondan ziyade büyük ve bir milyon seneden ziyade yaşayan güneşi[HAŞİYE-1] kömürsüz, yağsız yandıran, söndürmeyen Hakîm-i Zülcelâlin hikmetine, kudretine bak, “Sübhânallah” de. Güneşin müddet-i ömründe geçen dakikaların âşirâtı adedince “Mâşaallah, bârekâllah, lâ ilâhe illâ Hû” söyle.

Haşiye-1 Acaba dünya sarayını ısındıran güneş sobasına veyahut lâmbasına ne kadar odun ve kömür ve gazyağı lâzım olduğu hesap edilsin. Hergün yanması için—kozmoğrafyanın sözüne bakılsa—bir milyon küre-i arz kadar odun yığınları ve binler denizler kadar gazyağı gerektir. Şimdi düşün: Onu odunsuz, gazsız, daimî ışıklandıran Kadîr-i Zülcelâlin haşmetine, hikmetine, kudretine, güneşin zerreleri adedince “Sübhânallah, mâşaallah, bârekâllah” de.

Demek bu semâvî lâmbalarda gayet harika bir intizam var. Ve onlara çok

dikkatle bakılıyor. Güya o pek büyük ve pek çok kütle-i nâriyelerin ve gayet çok kanâdil-i nuriyelerin buhar kazanı ise, harareti tükenmez bir Cehennemdir ki, onlara nursuz hararet veriyor. Ve o elektrik lâmbalarının makinesi ve merkezî fabrikası daimî bir Cennettir ki, onlara nur ve ışık veriyor; ism-i Hakem ve Hakîmin cilve-i âzamıyla, intizamla yanmakları devam ediyor.

Ve hâkezâ, bunlara kıyasen, yüzer fennin herbirisinin kat'î şehadetiyle, noksansız bir intizam-ı ekmel içinde, hadsiz hikmetler, maslahatlarla bu kâinat tezyin edilmiştir. Ve o harika ve ihatalı hikmetle mecmu-u kâinata verdiği intizam ve hikmetleri, en küçük bir zîhayat ve bir çekirdekte, küçük bir mikyasta derc etmiştir. Ve malûm ve bedihîdir ki, intizamla gayeleri ve hikmetleri ve faydaları takip etmek, ihtiyar ile, irade ile, kast ile, meşiet ile olabilir, başka olamaz. İhtiyarsız, iradesiz, kastsız, şuursuz esbab ve tabiatın işi olmadığı gibi, müdahaleleri dahi olamaz.

Demek bu kâinatın bütün mevcudatındaki hadsiz intizamat ve hikmetleriyle iktiza ettikleri ve gösterdikleri bir Fâil-i Muhtârı, bir Sâni-i Hakîmi bilmemek veya inkâr etmek, ne kadar acip bir cehalet ve divanelik olduğu tarif edilmez. Evet, dünyada en ziyade hayret edilecek birşey varsa, o da bu inkârdır. Çünkü kâinatın mevcudatındaki hadsiz intizâmât ve hikmetleriyle vücut ve vahdetine şahitler bulunduğu halde Onu görmemek, bilmemek, ne derece körlük ve cehalet olduğunu, en kör cahil de anlar. Hattâ, diyebilirim ki, ehl-i küfrün içinde, kâinatın vücudunu inkâr ettiklerinden ahmak zannedilen Sofestâîler, en akıllılarıdır. Çünkü, kâinatın vücudunu kabul etmekle Allah'a ve Hâlıkına inanmamak kabil ve mümkün olmadığından, kâinatı inkâra başladılar. Kendilerini de inkâr ettiler, "Hiçbir şey yok" diyerek, akıldan istifa ederek, akıl perdesi altında sair münkirlerin hadsiz akılsızlıklarından kurtulup bir derece akla yanaştılar.

DÖRDÜNCÜ NOKTA

Onuncu Sözde işaret edildiği gibi, bir Sâni-i Hakîm ve gayet hikmetli bir usta, bir sarayın herbir taşında yüzer hikmeti hassasiyetle takip etse, sonra o saraya dam yapmayıp, boşu boşuna harap olmasıyla, takip ettiği hadsiz hikmetleri zayi etmesini hiçbir zîşuur kabul etmediği ve bir Hakîm-i Mutlak, kemâl-i hikmetinden, bir dirhem kadar bir çekirdekten yüzer batman faydaları, gayeleri, hikmetleri dikkatle takip ettiği halde, dağ gibi koca ağaca bir dirhem kadar birtek fayda, birtek küçük gaye, birtek meyve vermek için o koca ağacın pek çok masarıfını yapmakla, kendi hikmetine bütün bütün zıt ve muhalif olarak, müsrifâne bir sefahet irtikâp etmesi hiçbir cihetle imkânı olmadığı gibi; aynen öyle de, bu kâinat sarayının herbir mevcudatına yüzer hikmet takan ve yüzer vazife ile teçhiz eden, hattâ herbir ağaca meyveleri adedince hikmetler ve

çiçekleri adedince vazifeler veren bir Sâni-i Hakîm, kıyameti getirmemekle ve haşri yapmamakla, bütün had ve hesaba gelmeyen hikmetleri ve nihayetsiz vazifeleri mânâsız, abes, boş, faydasız zayi etmesi, o Kadîr-i Mutlakın kemâl-i kudretine acz-i mutlak verdiği gibi, o Hakîm-i Mutlakın kemâl-i hikmetine hadsiz abesiyet ve faydasızlığı ve o Rahîm-i Mutlakın cemâl-i rahmetine nihayetsiz çirkinliği ve o Âdil-i Mutlakın kemâl-i adaletine nihayetsiz zulmü vermek demektir. Adeta, kâinatta herkese görünen hikmet, rahmet, adaleti inkâr etmektir. Bu ise en acip bir muhaldir ki, hadsiz bâtıl şeyler, içinde bulunur.

Ehl-i dalâlet gelsin, baksın: Gireceği ve düşündüğü kendi kabri gibi, kendi dalâletinde ne derece dehşetli bir zulmet, bir karanlık ve yılanların, akreplerin yuvası bir kuyu olduğunu görsün. Ve âhirete iman ise, Cennet gibi güzel ve nuranî bir yol olduğunu bilsin, imana girsin.

BEŞİNCİ NOKTA

İki Meseledir.

BİRİNCİ MESELE: Sâni-i Zülcelâl, ism-i Hakîmin muktezasıyla, herşeyde en hafif sureti, en kısa yolu, en kolay tarzı, en faydalı şekli ehemmiyetle takip ettiği gösteriyor ki, israf, abesiyet, faydasızlık, fıtratta yoktur. İsraf ise, ism-i Hakîmin zıddı olduğu gibi, iktisat onun lâzımıdır ve düstur-u esasıdır.

Ey iktisatsız, israflı insan! Bütün kâinatın en esaslı düsturu olan iktisadı yapmadığından, ne kadar hilâf-ı hakikat hareket ettiğini bil; [1] كُلُوا وَاشْرَبُوا وَلاَ تُسْرِفُوا âyeti ne kadar esaslı, geniş bir düsturu ders verdiğini anla.

1. “Yiyin, için, fakat israf etmeyin.” A’râf Sûresi, 7:31.

İKİNCİ MESELE: İsm-i Hakem ve Hakîm, bedâhet derecesinde, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın risaletine delâlet ve istilzam ediyor denilebilir.

Evet, madem gayet mânidar bir kitap, onu ders verecek bir muallim ister. Ve gayet güzel bir cemâl, kendini görecek ve gösterecek bir âyine iktiza eder. Ve gayet kemâlde bir san’at, teşhirci bir dellâl ister. Elbette, herbir harfinde yüzer mânâlar, hikmetler bulunan bu kitab-ı kebîr-i kâinatın muhatabı olan nev-i insan içinde, elbette bir rehber-i ekmel, bir muallim-i ekber bulunacak. Tâ ki, o kitapta bulunan kudsî ve hakikî hikmetleri ders verecek; belki kâinattaki hikmetlerin vücudunu bildirecek; belki kâinatın hilkatindeki makasıd-ı Rabbâniyenin zuhuruna, belki husulüne vesile olacak; ve umum kâinatta Hâlık tarafından gayet ehemmiyetle izharını irade ettiği kemâl-i san’atını, cemâl-i esmâsını bildirecek, âyinedarlık edecek. Ve o Hâlık, bütün mevcudatla kendini sevdirmek ve zîşuur mahlûklarından mukabele istediğinden, o zîşuurların namına birisi o geniş

tezahürât-ı rububiyete karşı geniş bir ubudiyetle mukabele edip, ber ve bahri cezbeye getirecek, semâvat ve arzı çınlatacak bir velvele-i teşhir ve takdisle o zîşuurların nazarını o san'atların Sâniine çevirecek; ve kudsî dersler ve talimatla bütün ehl-i aklın kulaklarını kendine çevirecek bir Kur'ân-ı Azîmüşşanla, o Sâni-i Hakem-i Hakîmin makasıd-ı İlâhiyesini en güzel bir surette gösterecek; ve bütün hikmetlerinin tezahürüne ve tezahürât-ı cemâliye ve celâliyesine karşı en ekmel bir mukabele edecek bir zât, güneşin vücudu gibi bu kâinata lâzımdır, zarurîdir.

Ve öyle eden ve en ekmel bir surette o vazifeleri yapan, bilmüşahede, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmdır. Öyleyse, güneş ziyayı, ziya gündüzü istilzam ettiği derecede, kâinattaki hikmetler risalet-i Ahmediyeyi (a.s.m.) istilzam eder.

Evet, nasıl ki ism-i Hakem ve Hakîmin cilve-i âzamı ile, âzamî derecede risalet-i Ahmediyeyi iktiza ediyor; öyle de, Esmâ-i Hüsnâdan Allah, Rahmân, Rahîm, Vedûd, Mün'im, Kerîm, Cemîl, Rab gibi çok isimlerin herbiri, kâinatta görünen bir cilve-i âzamla, âzamî derecede ve mertebe-i kat'iyette risalet-i Ahmediyeyi (a.s.m.) istilzam ederler.

Meselâ, ism-i Rahmân'ın cilvesi olan rahmet-i vâsia, o Rahmeten li'l-Âlemîn ile tezahür eder. Ve ism-i Vedûdun cilvesi olan tahabbüb-ü İlâhî ve taarrüf-ü Rabbânî, o Habib-i Rabbü'l-Âlemîn ile netice verir, mukabele görür. Ve ism-i Cemîlin bir cilvesi olan bütün cemâller, yani, cemâl-i Zât, cemâl-i esmâ, cemâl-i san'at, cemâl-i masnuat o âyine-i Ahmediyede görülür, gösterilir. Ve haşmet-i rububiyetin ve saltanat-ı ulûhiyetin cilveleri dahi, o dellâl-ı saltanat-ı rububiyet olan zât-ı Ahmediyenin risaletiyle bilinir, görünür, anlaşılır, tasdik edilir. Ve hâkezâ, bu misaller gibi, ekser Esmâ-i Hüsnânın herbiri, risalet-i Ahmediyeye (a.s.m.) birer parlak burhandır.

Elhasıl, madem kâinat mevcuttur ve inkâr edilmiyor. Elbette kâinatın renkleri ziynetleri, ışıkları, ziyaları, san'atları, hayatları, rabıtaları hükmünde olan hikmet, inâyet, rahmet, cemâl, nizam, mizan, ziynet gibi meşhud hakikatler, hiçbir cihetle inkâr edilmez. Madem bu sıfatların, fiillerin inkârı mümkün değildir. Elbette o sıfatların mevsufu ve o fiillerin fâili ve o ziyaların güneşi olan Zât-ı Vâcibü'l-Vücud, Hakîm, Kerîm, Rahîm, Cemîl, Hakem, Adl dahi hiçbir cihetle inkâr edilmez ve inkârı kabil olmaz. Ve elbette o sıfatların ve o fiillerin medar-ı zuhurları, belki medar-ı kemâlleri, belki medar-ı tahakkukları olan rehber-i ekber, muallim-i ekmel ve dellâl-ı âzam ve tılsım-ı kâinatın keşşafı ve âyine-i Samedânî ve Habib-i Rahmânî olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın risaleti hiçbir cihetle inkâr edilmez. Âlem-i hakikatin ve hakikat-i kâinatın ziyaları gibi, bunun risaleti dahi, kâinatın en parlak bir ziyasıdır.

عَلَيْهِ وَعَلٰى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بِعَدَدِ
عَاشِرَاتِ الْاَيَّام وَذَرَّاتِ الْاَنَام [1]

سُبْحَانَكَ لَاعِلْمَ لَنَا اِلَّا مَاعَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ
الْحَكِيمُ [2]

1. Günlerin âşireleri ve mahlûkatın zerreleri sayısınca ona ve âl ve ashabına salât ve selâm olsun.
2. “Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen, ilmi ve hikmeti herşeyi kuşatan Alîm-i Hakîmsin.” Bakara Sûresi, 2:32.

Altıncı Hüccet-i İmâniye

ONUNCU SÖZÜN DOKUZUNCU HAKİKATİ

Bâb-ı İhyâ ve İmâtedir. İsm-i Hayy-ı Kayyûmun, Muhyî ve Mümîtin cilvesidir.

Hiç mümkün müdür ki, ölmüş, kurumuş koca arzı ihyâ eden; ve o ihyâ içinde, herbiri beşer haşri gibi acip, üç yüz binden ziyade envâ-ı mahlûkatı haşir ve neşredip kudretini gösteren; ve o haşir ve neşir içinde, nihayet derecede karışık ve ihtilât içinde nihayet derecede imtiyaz ve tefrik ile ihata-i ilmiyesini gösteren; ve bütün semâvî fermanlarıyla beşerin haşrini vaad etmekle bütün ibâdının enzârını saadet-i ebediyeye çeviren; ve bütün mevcudatı baş başa, omuz omuza, el ele verdirip, emir ve iradesi dairesinde döndürüp birbirine yardımcı ve musahhar kılmakla azamet-i Rububiyetini gösteren; ve beşeri, şecere-i kâinatın en cami' ve en nazik ve en nazenin, en nazdar, en niyazdar bir meyvesi yaratıp kendine muhatap ittihaz ederek herşeyi ona musahhar kılmakla, insana bu kadar ehemmiyet verdiğini gösteren bir Kadîr-i Rahîm, bir Alîm-i Hakîm, kıyameti getirmesin, haşri yapmasın ve yapamasın, beşeri ihyâ etmesin veya edemesin, Mahkeme-i Kübrâyı açamasın, Cennet ve Cehennemi yaratamasın? Hâşâ ve kellâ!

Evet, şu âlemin Mutasarrıf-ı Zîşânı, her asırda, her senede, her günde bu dar, muvakkat rû-yi zeminde haşr-i ekberin ve meydan-ı kıyametin pek çok emsalini ve nümunelerini ve işârâtını icad ediyor. Ezcümle:

Haşr-i baharîde görüyoruz ki, beş altı gün zarfında, küçük ve büyük hayvanat ve nebatattan, üç yüz binden ziyade envâı haşredip neşrediyor. Bütün ağaçların, otların köklerini ve bir kısım hayvanları aynen ihyâ edip iade ediyor. Başkalarını ayniyet derecesinde bir misliyet suretinde icad ediyor. Halbuki, maddeten farkları pek az olan tohumcuklar, o kadar karışmışken, kemâl-i imtiyaz ve teşhis ile, o kadar sür'at ve vüs'at ve suhulet içinde, kemâl-i intizam ve mizan ile, altı gün veya altı hafta zarfında ihya ediliyor.

Hiç kabil midir ki, bu işleri yapan Zâta birşey ağır gelebilsin, semâvât ve arzı altı günde halk edemesin, insanı bir sayha ile haşredemesin? Hâşâ!

Acaba, muciznümâ bir kâtip bulunsa, hurufları ya bozulmuş veya mahvolmuş üç yüz bin kitabı tek bir saihfede, karıştırmaksızın, galatsız, sehivsiz, noksansız, hepsini beraber, gayet güzel bir surette, bir saatte yazarsa; birisi sana dese, "Şu kâtip, kendi telif ettiği, senin suya düşmüş olan kitabını yeniden, bir dakika

zarfında hafızasından yazacak”; sen diyebilir misin ki, “Yapamaz veinanmam”?

Veyahut bir sultan-ı mucizekâr, kendi iktidarını göstermek için veya ibret ve tenezzüh için, bir işaretle dağları kaldırır, memleketleri tebdil eder, denizikaraya çevirdiğini gördüğün halde, sonra görsen ki, büyük bir taş dereye yuvarlanmış, o zâtın kendi ziyafetine davet ettiği misafirlerin yolunukesmiş, geçemiyorlar. Biri sana dese, “O zât, bir işaretle, o taşı, nekadar büyük olursa olsun, kaldıracak veya dağıtacak; misafirlerini yolda bırakmayacak.” Sen desen ki, “Kaldırmaz veya kaldıramaz.”

Veyahut, bir zât, bir günde yeniden büyük bir orduyu teşkil ettiği halde, biri dese, “O zât, bir boru sesiyle, efradı istirahat için dağılmış olan taburları toplar; taburlar nizamı altına girerler.” Sen desen ki, “İnanmam”; ne kadar divanece hareket ettiğini anlarsın.

İşte, şu üç temsili fehmettinse, bak: Nakkâş-ı Ezelî, gözümüzün önünde kışın beyaz sahifesini çevirip, bahar ve yaz yeşil yaprağını açıp, rû-yi arzın sahifesinde üç yüz binden ziyade envâı, kudret ve kader kalemiyle ahsen-i suret üzere yazar. Birbiri içinde, birbirine karışmaz. Beraber yazar; birbirine mani olmaz. Teşkilce, suretçe birbirinden ayrı, hiç şaşırtmaz, yanlış yazmaz.

Evet, en büyük bir ağacın ruh programını, bir nokta gibi en küçük bir çekirdekte derc edip muhafaza eden Zât-ı Hakîm-i Hafîz, vefat edenlerin ruhlarını nasıl muhafaza eder, denilir mi? Ve küre-i arzı bir sapan taşı gibi çeviren Zât-ı Kadîr, âhirete giden misafirlerinin yolunda nasıl bu arzı kaldıracak veya dağıtacak, denilir mi? Hem, hiçten, yeniden bütün zîhayatın ordularını, bütün cesetlerinin taburlarında kemâl-i intizamla zerrâtı emr-i [1] كُنْ فَيَكُونُ ile kaydedip yerleştiren, ordular icad eden Zât-ı Zülcelâl, tabur-misal cesedin nizamı altına girmekle birbiriyle tanışan zerrât-ı esasiye ve eczâ-yı asliyesini bir sayha ile nasıl toplayabilir, denilir mi?

Hem bu bahar haşrine benzeyen, dünyanın her devrinde, her asrında, hattâ gece gündüzün tebdilinde, hattâ cevv-i havada bulutların icad ve ifnâsında haşre nümune ve misal ve emare olacak ne kadar nakışlar yaptığını gözünle görüyorsun. Hattâ, eğerhayalen bin sene evvel kendini farz etsen, sonra zamanın iki cenahı olan mazi ile müstakbeli birbirine karşılaştırsan; asırlar, günler adedince misal-i haşir ve kıyametin nümunelerini göreceksin. Sonra, bu kadar nümune ve misalleri müşahede ettiğin halde, haşr-i cismânîyi akıldan uzak görüp istib’âd etmekle inkâr etsen, ne kadar divanelik olduğunu sen de anlarsın. Bak, Ferman-ı Âzam, bahsettiğimiz hakikate dair ne diyor:

فَانْظُرْ اِلٰى اٰثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِى الْاَرْضَ بَعْدَمَوْتِهَا اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِى الْمَوْتٰى وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍقَدِيرٌ [2]

1. “(Cenâb-ı Hak) Birşeyin olmasını murad ettiği zaman, Onun işi sadece ‘Ol’ demektir; o da oluverir.” Yâsin Sûresi, 36:82.
2. “Şimdi bak Allah’ın rahmet eserlerine: Yeryüzünü ölümünün ardından nasıldiriltiyor! Bunu yapan, elbette ölüleri de öylece diriltecektir; Oherşeye hakkıyla kadirdir.” Rum Sûresi, 30:50.

Elhasıl: Haşre mâni hiçbir şey yoktur. Muktazî ise, herşeydir. Evet, mahşer-i acaip olan şu koca arzı, âdi bir hayvan gibi imâte ve ihyâ eden ve beşer ve hayvana hoş bir beşik, güzel bir gemi yapan ve güneşi onlara şu misafirhanede ışık verici ve ısındırıcı bir lâmba eden, seyyârâtı meleklerine tayyare yapan bir Zâtın, bu derece muhteşem ve sermedî Rububiyeti ve bu derece muazzam ve muhît hâkimiyeti, elbette, yalnız böyle geçici, devamsız, bîkarar, ehemmiyetsiz, mütegayyir, bekàsız, nâkıs, tekemmülsüz umûr-u dünya üzerinde kurulmaz ve durmaz. Demek, Ona şayeste, daimî, berkarar, zevâlsiz, muhteşem bir diyar-ı âhar var, başka bâki bir memleketi vardır. Bizi onun için çalıştırır. Oraya davet eder. Ve oraya nakledeceğine, zahirden hakikate geçen ve kurb-u huzuruna müşerref olan bütün ervâh-ı neyyire ashabı, bütün kulûb-u münevvere aktâbı, bütün ukul-u nuraniye erbabı şehadet ediyorlar ve bir mükâfat ve mücazat ihzar ettiğini müttefikan haber veriyorlar ve mükerreren pek kuvvetli vaad ve pek şiddetli tehdit eder, naklederler.

Hulfü’l-vaad ise, hem zillet, hem tezellüldür; hiçbir cihetle celâl-i kudsiyetine yanaşamaz. Hulfü’l-vaîd ise, ya aftan, ya aczden gelir. Halbuki küfür cinayet-i mutlakadır;[HAŞİYE-1] affa kabil değil. Kadîr-i Mutlak ise, aczden münezzeh ve mukaddestir.

Haşiye-1 Evet, küfür, mevcudatın kıymetini iskat ve mânâsızlıkla itham ettiğinden, bütün kâinata karşı bir tahkir ve mevcudat âyinelerinde cilve-i Esmâyı inkâr olduğundan, bütün esmâ-i İlâhiyeye karşı bir tezyif ve mevcudatın vahdâniyete olan şehadetlerini reddettiğinden, bütün mahlûkata karşı bir tekzip olduğundan, istidad-ı insanîyi öyle ifsad eder ki, salâh ve hayrı kabule liyakati kalmaz. Hem bir zulm-ü azîmdir ki, umum mahlûkatın ve bütün esmâ-i İlâhiyenin hukukuna bir tecavüzdür. İşte şu hukukun muhafazası ve nefs-i kâfir hayra kabiliyetsizliği, küfrün adem-i affını iktiza eder. اِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ [“Muhakkak ki şirk pek büyük bir zulümdür.” Lokman Sûresi, 31:13] şu mânâyı ifade eder.

Şahitler, muhbirler ise, mesleklerinde, meşreplerinde, mezheplerinde muhtelif oldukları halde, kemâl-i ittifakla şu meselenin esasında müttehiddirler. Kesretçe tevatür derecesindedirler. Keyfiyetçe icmâ kuvvetindedirler. Mevkice herbiri nev-i beşerin bir yıldızı, bir taifenin gözü, bir milletin azizidirler. Ehemmiyetçe şu meselede hem ehl-i ihtisas, hem ehl-i ispattırlar. Halbuki bir fende veya bir san’atta iki ehl-i ihtisas, binler başkalara müreccahtırlar ve ihbarda iki müsbit, binler nâfîlere tercih edilir. Meselâ, Ramazan hilâlinin sübutunu ihbar eden iki adam, binler münkirlerin inkârlarını hiçe atarlar.

Elhasıl, dünyada bundan daha doğru bir haber, daha sağlam bir dâvâ, daha zahir bir hakikat olamaz. Demek, şüphesiz dünya bir mezraadır. Mahşer ise bir

beyderdir, harmandır. Cennet, Cehennem ise birer mahzendir.

Yedinci Hüccet-i İmâniye

Otuz Üçüncü Mektubun On Yedinci Penceresi

اِنَّ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ لَاٰيَاتٍ لِلْمُؤْمِنِينَ [1]

1. “Muhakkak ki, göklerde ve yerde, iman edenler için deliller vardır.” Câsiye Sûresi, 45:3.

Zeminin yüzünü yaz zamanında temâşâ edip görüyoruz ki: İcad-ı eşyada müşevveşiyeti iktiza eden ve intizamsızlığa sebep olan nihayetsiz sehâvet ve bir cûd-u mutlak, gayet derecede bir insicam ve intizam içinde görünüyor. İşte, zemin yüzünü tezyin eden bütün nebâtâtı gör.

Hem mizansızlığı ve kabalığı iktiza eden, icad-ı eşyadaki sür’at-i mutlaka dahi kemâl-i mevzuniyet içinde görünüyor. İşte, zemin yüzünü süslendiren bütün meyvelere bak.

Hem ehemmiyetsizliği, belki çirkinliği iktiza eden kesret-i mutlaka dahi, kemâl-i hüsn-ü san’at içinde görünüyor. İşte, yeryüzünü yaldızlayan bütün çiçeklere bak.

Hem san’atsızlığı, basitliği iktiza eden, icad-ı eşyadaki suhulet-i mutlaka dahi, nihayetsiz derecede san’atkârlık ve maharet ve ihtimamkârlık içinde görünüyor. İşte, yeryüzündeki ağaç ve nebâtat cihâzâtının sandukçaları ve programları ve tarihçe-i hayatlarının kutucukları hükmünde olan bütün tohumlara, çekirdeklere dikkatle bak.

Hem ihtilâf ve ayrılığı iktiza eden uzaklık ve bu’d-u mutlak dahi bir ittifak-ı mutlak içinde görünüyor. İşte, bütün aktâr-ı zeminde zer’ edilen her nevi hububata bak.

Hem karışmayı ve bulaşmayı iktiza eden kemâl-i ihtilât, bilâkis, kemâl-i imtiyaz ve tefrik içinde görünüyor. İşte, bütün yeraltına karışık atılan ve madde itibarıyla birbirine benzeyen tohumların, sünbül vaktinde kemâl-i imtiyazları ve ağaçlara giren muhtelif maddelerin yaprak, çiçek ve meyvelere kemâl-i imtiyazla tefrikleri ve mideye giren karışık gıdaların muhtelif âzâ ve hüceyrâta göre kemâl-i imtiyazla ayrılmalarına bak, kemâl-i hikmet içinde kemâl-i kudreti gör.

Hem ehemmiyetsizliği, kıymetsizliği iktiza eden gayet derecede mebzuliyet ve nihayet derecede ucuzluk dahi, yeryüzünde masnuatça, san’atça, nihayet derecede kıymettar ve pahalı bir keyfiyette görünüyor. İşte, o hadsiz acaib-i san’at içinde, yeryüzünün Rahmânî sofrasında, yalnız, kudretin şekerlemeleri

olan dutların nevilerine bak, kemâl-i rahmeti kemâl-i san’at içinde gör.

İşte, bütün rû-yi zeminde, gayet kıymettarlıkla beraber hadsiz ucuzluk; ve hadsiz ucuzluk içinde, hadsiz ihtilât ve karışıklıkla beraber hadsiz imtiyaz ve tefrik; ve hadsiz imtiyaz ve tefrik içinde, gayet uzaklıkla beraber son derecede muvafakat ve benzeyiş; ve son derece benzemek içinde, gayet derecede suhulet ve kolaylıkla beraber gayet derecede ihtimamkârâne yapılış; ve gayet derecede güzel yapılış içerisinde, sür’at-i mutlaka ve çabuklukla beraber gayet derecede mevzun ve mizanlı ve israfsızlık; ve gayet derecede israfsızlık içinde, son derece çokluk ve kesretle beraber son derecede hüsn-ü san’at; ve son derece hüsn-ü san’at içinde, nihayet derecede sehâvetle beraber intizam-ı mutlak, elbette gündüz ışığı, ışık güneşi gösterdiği gibi, bir Kadîr-i Zülcelâlin, bir Hakîm-i Zülkemâlin, bir Rahîm-i Zülcemâlin vücub-u vücuduna ve kemâl-i kudretine ve cemâl-i rububiyetine ve vâhidiyetine ve ehadiyetine şehadet ederler, [1] لَهُ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰى sırrını gösterirler.

1. “En güzel isimler sırf Ona mahsustur.” Tâhâ Sûresi, 20:8.

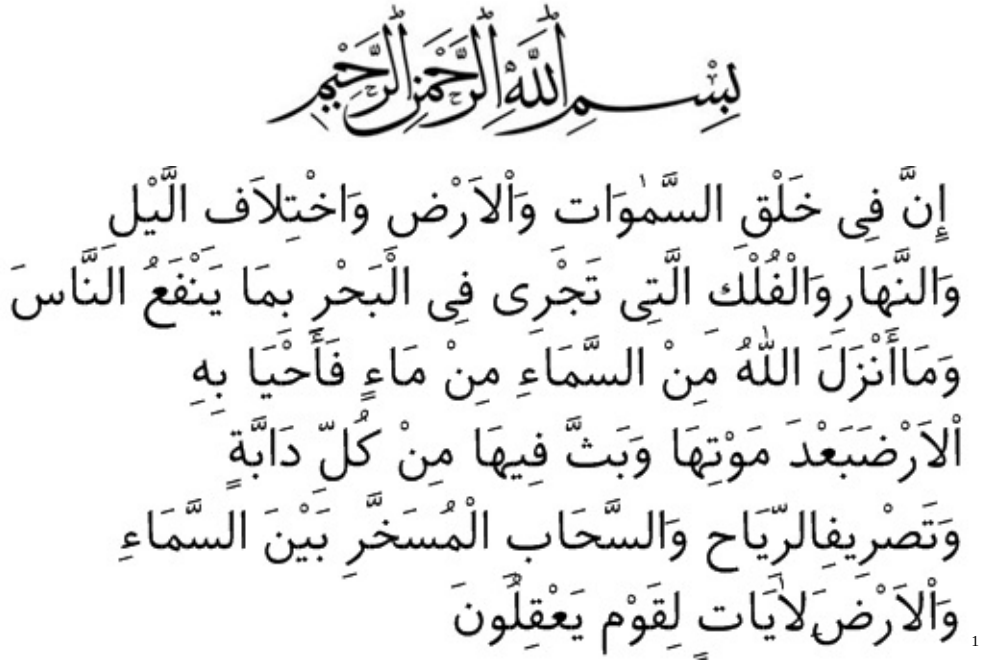
Şimdi, ey biçare cahil, gafil, muannid, muattıl! Bu hakikat-i uzmâyı neyle tefsir edebilirsin? Bu nihayet derecede mu’cize ve harika keyfiyeti neyle izah edebilirsin? Bu hadsiz derecede acip şu san’atları neye isnad edebilirsin? Bu yeryüzü derecesinde geniş bu pencereye hangi perde-i gafleti atıp kapatabilirsin? Senin tesadüfün nerede, tabiat dediğin ve güvendiğin şuursuz yoldaşın ve dalâlette istinadgâhın ve arkadaşın nerede? Bu işlere tesadüfün karışması yüz derece muhal değil mi? Ve şu harika işlerin binden birinin tabiata havalesi bin derece muhal olmuyor mu? Yoksa câmid, âciz tabiatın, herbir şeyin içinde o şeyden yapılan eşya adedince mânevî makine ve matbaaları mı var?

Sekizinci Hüccet-i İmâniye

Münâcât

Bu Sekizinci Hüccet-i İmaniye, vücub-u vücuda ve vahdâniyete delâlet ettiği gibi, hem delâil-i kat'iye ile rububiyetin ihatasına ve kudretinin azametine delâlet eder. Hem hâkimiyetinin ihatasına ve rahmetinin şümulüne dahi delâlet ve ispat eder. Hem kâinatın bütün eczasına hikmetinin ihatasını ve ilminin şümulünü ispat eder.

Elhasıl: *Bu Sekizinci Hüccet-i İmaniye'nin herbir mukaddimesinin sekiz neticesi var. Sekiz mukaddimelerin herbirinde, sekiz neticeyi delilleriyle ispat eder ki; bu cihette bu Sekizinci Hüccet-i İmaniye'de yüksek meziyetler vardır. Said Nursî*

[1]

1. "Göklerin ve yerin yaratılmasında, gecenin ve gündüzün değişmesinde, insanlarafaydalı şeylerle denizde akıp giden gemilerde, Allah'ın gökten suindirip onunla yeryüzünü ölümünden sonra diriltmesinde, her türlücanlıyı yeryüzüne yaymasında, rüzgârları sevk etmesinde ve gökle yerarasında Allah'ın emrine boyun eğmiş bulutlarda, aklını kullanan birtopluluk için Allah'ın varlık ve birliğine, kudret ve rahmetine işaret eden nice deliller vardır." Bakara Sûresi, 2:164.

Yâ İlâhî ve yâ Rabbî,

Ben imanın gözüyle ve Kur'ân'ın talimiyle ve nuruyla ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın dersiyle ve ism-i Hakîmin göstermesiyle görüyorum ki, semâvâtta hiçbir deveran ve hareket yoktur ki, böyle intizamıyla Senin mevcudiyetine işaret ve delâlet etmesin.

Ve hiçbir ecram-ı semâviye yoktur ki, sükûtuyla, gürültüsüz vazife görerek

direksiz durmalarıyla, Senin rubûbiyetine ve vahdetine şehadeti ve işareti olmasın.

Ve hiçbir yıldız yoktur ki, mevzun hilkatiyle, muntazam vaziyetiyle ve nuranî tebessümüyle ve bütün yıldızlara mümâselet ve müşabehet sikkesiyle Senin haşmet-i ulûhiyetine ve vahdâniyetine işaret ve şehadette bulunmasın.

Ve on iki seyyareden hiçbir seyyare yıldız yoktur ki, hikmetli hareketiyle ve itaatli musahhariyetiyle ve intizamlı vazifesiyle ve ehemmiyetli peykleriyle Senin vücub-u vücuduna şehadet ve saltanat-ı ulûhiyetine işaret etmesin.

Evet, gökler sekeneleriyle, herbiri tek başıyla şehadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla, derece-i bedahette, ey zemin ve gökleri yaratan Yaratıcı, Senin vücub-u vücuduna öyle zâhir şehadet, ve ey zerrâtı muntazam mürekkebatıyla tedbirini gören ve idare eden ve bu seyyare yıldızları manzum peykleriyle döndüren, emrine itaat ettiren, Senin vahdetine ve birliğine öyle kuvvetli şehadet ederler ki, göğün yüzünde bulunan yıldızlar sayısınca nuranî burhanlar ve parlak deliller o şehadeti tasdik ederler.

Hem bu sâfi, temiz, güzel gökler, fevkalâde büyük ve fevkalâde sür’atli ecramıyla muntazam bir ordu ve elektrik lâmbalarıyla süslenmiş bir saltanat donanması vaziyetini göstermek cihetiyle, Senin rububiyetinin haşmetine ve herşeyi icad eden kudretinin azametine zâhir delâlet ve hadsiz semâvâtı ihâta eden hâkimiyetinin ve herbir zîhayatı kucağına alan rahmetinin hadsiz genişliklerine kuvvetli işaret ve bütün mahlûkat-ı semâviyenin bütün işlerine ve keyfiyetlerine taallûk eden ve avucuna alan, tanzim eden ilminin herşeye ihatasına ve hikmetinin her işe şümûlüne şüphesiz şehadet ederler. Ve o şehadet ve delâlet o kadar zâhirdir ki güya yıldızlar, şahit olan göklerin şehadet kelimeleri ve tecessüm etmiş nuranî delilleridirler.

Hem semâvât meydanında, denizinde, fezasındaki yıldızlar ise, mutî neferler, muntazam sefineler, harika tayyareler, acâip lâmbalar gibi vaziyetiyle, Senin saltanat-ı ulûhiyetinin şâşaasını gösteriyorlar. Ve o ordunun efradından bir yıldız olan güneşimizin seyyarelerinde ve zeminimizdeki vazifelerinin delâlet ve ihtarıyla güneşin sâir arkadaşları olan yıldızların bir kısmı âhiret âlemlerine bakarlar ve vazifesiz değiller; belki bâki olan âlemlerin güneşleridirler.

Ey Vâcibü’l-Vücud, ey Vâhid-i Ehad,

Bu harika yıldızlar, bu acîp güneşler, aylar, Senin mülkünde, Senin semâvâtında, Senin emrinle ve kuvvetin ve kudretinle ve Senin idare ve tedbirinle teshir ve tanzim ve tavzif edilmişlerdir. Bütün o ecram-ı ulviye, kendilerini yaratan ve döndüren ve idare eden bir tek Hâlıka tesbih ederler, tekbir ederler, lisan-ı hal ile *Sübhânallah, Allahu Ekber* derler. Ben dahi onların

bütün tesbihatıyla Seni takdis ederim.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyâsından ihtifa etmiş olan Kadîr-i Zülcelâl, ey Kàdir-i Mutlak,

Kur'ân-ı Hakîmin dersiyle ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın tâlimiyle anladım: Nasıl ki gökler, yıldızlar Senin mevcudiyetine ve vahdetine şehadet ederler. Öyle de, cevv-i semâ, bulutlarıyla ve şimşekleri ve ra'dları ve rüzgârlarıyla ve yağmurlarıyla, Senin vücub-u vücuduna ve vahdetine şehadet ederler.

Evet, câmid, şuursuz bulut, âb-ı hayat olan yağmuru, muhtaç olan zîhayatların imdadına göndermesi, ancak Senin rahmetin ve hikmetinledir; karışık tesadüf karışamaz.

Hem elektriğin en büyüğü bulunan ve fevâid-i tenviriyesine işaret ederek ondan istifadeye teşvik eden şimşek ise, senin fezadaki kudretini güzelce tenvir eder.

Hem yağmurun gelmesini müjdeleyen ve koca fezayı konuşturan ve tesbihatının gürültüsüyle gökleri çınlatan ra'dat dahi, lisan-ı kàl ile konuşarak Seni takdis edip, rububiyetine şehadet eder.

Hem zîhayatların yaşamasına en lüzumlu rızkı ve istifadece en kolayı ve nefesleri vermek ve nüfusları rahatlandırmak gibi çok vazifelerle tavzif edilen rüzgârlar dahi, cevvi âdeta bir hikmete binaen "Levh-i mahv ve isbat" ve "yazar, ifade eder sonra bozar tahtası" suretine çevirmekle, Senin faaliyet-i kudretine işaret ve Senin vücûduna şehadet ettiği gibi, Senin merhametinle bulutlardan sağıp zîhayatlara gönderilen rahmet dahi, mevzun, muntazam katreleri kelimeleriyle Senin vüs'at-ı rahmetine ve geniş şefkatine şehadet eder.

Ey Mutasarrıf-ı Fa'âl ve ey Feyyâz-ı Müteâl,

Senin vücub-u vücuduna şehadet eden bulut, berk, ra'd, rüzgâr, yağmur, birer birer şehadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla, keyfiyetçe birbirinden uzak, mahiyetçe birbirine muhalif olmakla beraber, birlik, beraberlik, birbiri içine girmek ve birbirinin vazifesine yardım etmek haysiyetiyle, Senin vahdetine ve birliğine gayet kuvvetli işaret ederler.

Hem koca fezayı bir mahşer-i acâip yapan ve bazı günlerde birkaç defa doldurup boşaltan rububiyetinin haşmetine ve o geniş cevvi, yazar değiştirir bir levha gibi ve sıkar ve onunla zemin bahçesini sulattırır bir sünger gibi tasarruf eden kudretinin azametine ve herbir şeye şümulüne şehadet ettikleri gibi, umum zemine ve bütün mahlûkata cevv perdesi altında bakan ve idare eden rahmetinin ve hâkimiyetinin hadsiz genişliklerine ve herşeye yetişmelerine delâlet eder.

Hem fezadaki hava o kadar hakîmâne vazifelerde istihdam ve bulut ve yağmur, o kadar alîmâne faidelerde istimâl olunur ki, herşeye ihâta eden bir ilim ve herşeye şâmil bir hikmet olmazsa, o istimal, o istihdam olamaz.

Ey Fa'âlün limâ Yürid,

Cevv-i fezadaki faaliyetinle her vakit bir nümune-i haşir ve kıyamet göstermek, bir saatte yazı kışa ve kışı yaza döndürmek, bir âlem getirmek, bir âlem gayba göndermek misillü şuûnatta bulunan kudretin, dünyayı âhirete çevirecek ve âhirette şuûnat-ı sermediyeyi gösterecek işaretini veriyor.

Ey Kadîr-i Zülcelâl,

Cevv-i fezadaki hava, bulut ve yağmur, berk ve ra'd Senin mülkünde, Senin emrin ve havlinle, Senin kuvvet ve kudretinle musahhar ve vazifedardırlar. Mahiyetçe birbirinden uzak olan bu feza mahlûkatı, gayet sür'atli ve âni emirlere ve çabuk ve acele kumandalara itaat ettiren Âmir ve Hâkimlerini takdis ederek rahmetini medh ü senâ ederler.

Ey arz ve semâvâtın Hâlık-ı Zülcelâli,

Senin Kur'ân-ı Hakîminin talimiyle ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın dersiyle iman ettim ve bildim ki:

Nasıl semâvât yıldızlarıyla ve cevv-i feza müştemilâtıyla Senin vücub-u vücuduna ve Senin birliğine ve vahdetine şehadet ediyorlar. Öyle de, **arz**, bütün mahlûkatıyla ve ahvâliyle Senin mevcudiyetine ve vahdetine, mevcudatı adedince şehadetler ve işaretler ederler.

Evet, zeminde hiçbir tahavvül ve ağaç ve hayvanlarında her senede urbasını değiştirmek gibi hiçbir tebeddül—cüz'î olsun, küllî olsun—yoktur ki, intizamıyla Senin vücuduna ve vahdetine işaret etmesin.

Hem hiç bir hayvan yoktur ki, zaafiyet ve ihtiyacının derecesine göre verilen rahîmâne rızkıyla ve yaşamasına lüzumlu bulunan cihazatın hakîmâne verilmesiyle, Senin varlığına ve birliğine şehadeti olmasın.

Hem her baharda gözümüz önünde icad edilen nebatat ve hayvanâttan hiçbir tanesi yoktur ki, san'at-ı acîbesiyle ve lâtif ziynetiyle ve tam temeyyüzüyle ve intizamıyla ve mevzuniyetiyle Seni bildirmesin.

Ve zemin yüzünü dolduran ve nebatat ve hayvanat denilen kudretinin hârikaları ve mu'cizeleri, mahdut ve maddeleri bir ve müteşabih olan yumurta ve yumurtacıklardan ve katrelerden ve habbe ve habbeciklerden ve çekirdeklerden yanlışsız, mükemmel, süslü, alâmet-i fârikalı olarak yaratılışları, Sâni-i Hakîmlerinin vücuduna ve vahdetine ve hikmetine ve hadsiz kudretine öyle bir şehadettir ki, ziyanın güneşe şehadetinden daha kuvvetli ve parlaktır.

Hem, hava, su, nur, ateş toprak gibi hiçbir unsur yoktur ki, şuursuzluklarıyla beraber şuurkârâne, mükemmel vazifeleri görmesiyle; basit ve istilâ edici, intizamsız, her yere dağılmakla beraber, gayet muntazam ve mütenevvi meyveleri ve mahsulleri hazine-i gaybdan getirmesiyle, Senin birliğine ve varlığına şehadeti bulunmasın.

Ey Fâtır-ı Kàdir, ey Fettâh-ı Allâm, ey Fa'âl-i Hallâk,

Nasıl arz bütün sekenesiyle Hâlıkının Vâcibü'l-Vücud olduğuna şehadet eder. Öyle de, Senin—ey Vâhid-i Ehad, ey Hannân-ı Mennân, ey Vehhâb-ı Rezzâk—vahdetine ve ehadiyetine, yüzündeki sikkesiyle ve sekenesinin yüzlerindeki sikkeleriyle ve birlik ve beraberlik ve birbiri içine girmek ve birbirine yardım etmek ve onlara bakan rububiyet isimlerinin ve fiillerinin bir olmak cihetinde, bedahet derecesinde, Senin vahdetine ve ehadiyetine şehadet, belki mevcudat adedince şehadetler eder.

Hem nasıl, zemin bir ordugâh, bir meşher, bir talimgâh vaziyetiyle ve nebatat ve hayvanât fırkalarında bulunan dört yüz bin muhtelif milletlerin ayrı ayrı cihazatları muntazaman verilmesiyle, Senin rububiyetinin haşmetine ve kudretinin herşeye yetişmesine delâlet eder. Öyle de, hadsiz bütün zîhayatın ayrı ayrı rızıkları, vakti vaktine, kuru ve basit bir topraktan, rahîmâne, kerîmâne verilmesi ve hadsiz o efradın kemâl-i musahhariyetle evâmir-i Rabbâniyeye itaatleri, rahmetinin herşeye şümulünü ve hâkimiyetinin herşeye ihatasını gösteriyor.

Hem zeminde değişmekte bulunan mahlûkat kàfilelerinin sevk ve idareleri, mevt ve hayat münavebeleri ve hayvan ve nebatatın idare ve tedbirleri dahi, herşeye taallûk eden bir ilimle ve herşeyde hükmeden nihayetsiz bir hikmetle olabilmesi, senin ihata-i ilmine ve hikmetine delâlet eder.

Hem zeminde kısa bir zamanda hadsiz vazifeler gören ve hadsiz bir zaman yaşayacak gibi istidat ve mânevî cihazatla techiz edilen ve zemin mevcudatına tasarruf eden insan için, bu talimgâh-ı dünyada ve bu muvakkat ordugâh-ı zeminde ve bu muvakkat meşherde bu kadar ehemmiyet, bu hadsiz masraf, bu nihayetsiz tecelliyat-ı rububiyet, bu hadsiz hitabât-ı Sübhâniye ve bu gayetsiz ihsanat-ı İlâhiye, elbette ve herhalde, bu kısacık ve hüzünlü ömre ve bu karışık kederli hayata, bu belâlı ve fâni dünyaya sığışmaz. Belki, ancak başka ve ebedî bir ömür ve bâki bir dâr-ı saadet için olabildiği cihetinden, âlem-i bekàda bulunan ihsânat-ı uhreviyeye işaret, belki şehadet eder.

Ey Hâlık-ı Külli Şey,

Zeminin bütün mahlûkatı, Senin mülkünde, Senin arzında, Senin havl ve kuvvetinle ve Senin kudretin ve iradetinle ve ilmin ve hikmetinle idare

olunuyorlar ve musahhardırlar. Ve zemin yüzünde faaliyeti müşahede edilen bir rububiyet, öyle ihata ve şümul gösteriyor ve onun idaresi ve tedbiri ve terbiyesi öyle mükemmel ve öyle hassastır ve her taraftaki icraatı öyle birlik ve beraberlik ve benzemeklik içindedir ki, tecezzî kabul etmeyen bir küll ve inkısamı imkânsız bulunan bir küllî hükmünde bir tasarruf, bir rubûbiyet olduğunu bildiriyor. Hem zemin bütün sekenesiyle beraber, lisan-ı kàlden daha zâhir hadsiz lisanlarla Hâlıkını takdis ve tesbih ve nihayetsiz nimetlerinin lisan-ı halleriyle Rezzâk-ı Zülcelâlinin hamd ve medh ü senâsını ediyorlar...

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyâsından istitar etmiş olan Zât-ı Akdes,

Zeminin bütün takdisat ve tesbihatıyla, Seni kusurdan, aczden, şerikten takdis ve bütün tahmidat ve senâlarıyla Sana hamd ve şükrederim.

Ey Rabbu'l-Berri ve'l-Bahr,

Kur'ân'ın dersiyle ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle anladım ki:

Nasıl gökler ve feza ve zemin, Senin birliğine ve varlığına şehadet ederler. Öyle de, bahirler, nehirler ve çeşmeler ve ırmaklar, Senin vücub-u vücuduna ve vahdetine bedahet derecesinde şehadet ederler.

Evet, bu dünyamızın menba-ı acâip buhar kazanları hükmünde olan denizlerde hiçbir mevcut, hattâ hiçbir katre su yoktur ki, vücuduyla, intizamıyla, menfaatiyle ve vaziyetiyle Hâlıkını bildirmesin.

Ve basit bir kumda ve basit bir suda rızıkları mükemmel bir surette verilen garip mahlûklardan ve hilkatleri gayet muntazam hayvanât-ı bahriyeden, hususan bir tanesi bir milyon yumurtacıklarıyla denizleri şenlendiren balıklardan hiçbirisi yoktur ki, hilkatiyle ve vazifesiyle ve idare ve iaşesiyle ve tedbir ve terbiyesiyle yaratanına işaret ve rezzâkına şehadet etmesin.

Hem denizde, kıymettar, hâsiyetli, ziynetli cevherlerden hiçbirisi yoktur ki, güzel hilkatiyle ve câzibedar fıtratıyla ve menfaatli hâsiyetiyle Seni tanımasın, bildirmesin.

Evet, onlar birer birer şehadet ettikleri gibi, heyet-i mecmuasıyla, beraberlik ve birbiri içinde karışmak ve sikke-i hilkatte birlik ve icatça gayet kolay ve efratça gayet çokluk noktalarından Senin vahdetine şehadet ettikleri gibi; arzı, toprağıyla beraber bu küre-i arzı kuşatan muhit denizlerini muallâkta durdurmak ve dökmeden ve dağıtmadan güneşin etrafında gezdirmek ve toprağı istilâ ettirmemek ve basit kumundan ve suyundan, mütenevvi ve muntazam hayvanâtını ve cevherlerini halk etmek ve erzak vesair umûrlarını küllî ve tam bir surette idare etmek ve tedbirlerini görmek ve yüzünde bulunmak lâzım gelen

hadsiz cenazelerinden hiçbirisi bulunmamak noktalarından, Senin varlığına ve Vâcibü'l-Vücud olduğuna mevcudatı adedince işaretler ederek şehadet eder.

Ve Senin saltanat-ı rububiyetinin haşmetine ve herşeye muhit olan kudretinin azametine pek zâhir delâlet ettikleri gibi, göklerin fevkindeki gayet büyük ve muntazam yıldızlardan, tâ denizlerin dibinde bulunan gayet küçücük ve intizamla iaşe edilen balıklara kadar herşeye yetişen ve hükmeden rahmetinin ve hâkimiyetinin hadsiz genişliklerine delâlet ve intizâmâtıyla ve faideleriyle ve hikmetleriyle ve mizan ve mevzuniyetleriyle, Senin herşeye muhit ilmine ve herşeye şâmil hikmetine işaret ederler.

Ve Senin bu misafirhane-i dünyada yolcular için böyle rahmet havuzların bulunması ve insanın seyr ü seyahatine ve gemisine ve istifadesine musahhar olması işaret eder ki, yolda yapılmış bir handa, bir gece misafirlerine bu kadar deniz hediyeleriyle ikram eden Zât, elbette makarr-ı saltanat-ı ebediyesinde öyle ebedî rahmet denizleri bulundurmuş ki, bunlar onların fâni ve küçük nümuneleridirler. İşte denizlerin böyle gayet harika bir tarzda arzın etrafında vaziyet-i acibesiyle bulunması ve denizlerin mahlûkatı dahi gayet muntazam idare ve terbiye edilmesi, bilbedahe gösterir ki, yalnız Senin kuvvetin ve kudretinle ve Senin irade ve tedbirinle, Senin mülkünde, Senin emrine musahhardırlar ve lisan-ı halleriyle Hâlıkını takdis edip *Allahu Ekber* derler.

Ey dağlarızemin sefinesine hazineli direkler yapan Kadîr-i Zülcelâl,

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîminin dersiyle anladım ki, nasıl denizler acâipleriyle Seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar. Öyle de, dağlar dahi, zelzele tesiratından zeminin sükûnetine ve içindeki dahilî inkılâbat fırtınalarından sükûtuna ve denizlerin istilâsından kurtulmasına ve havanın gazât-ı muzırradan tasfiyesine ve suyun muhafaza ve iddiharlarına ve zîhayatlara lâzım olan madenlerin hazinedarlığına ettiği hizmetleriyle ve hikmetleriyle Seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar.

Evet, dağlardaki taşların envâından ve muhtelif hastalıklara ilâç olan maddelerin aksamından ve zîhayata hususan insanlara çok lâzım ve çok mütenevvi olan madeniyatın ecnâsından ve dağları, sahrâları çiçekleriyle süslendiren ve meyveleriyle şenlendiren nebatatın esnafından hiçbirisi yoktur ki, tesadüfe havalesi mümkün olmayan hikmetleriyle, intizamıyla, hüsn-ü hilkatiyle, faideleriyle, hususan madeniyatın tuz, limon tuzu, sulfato ve şap gibi sureten birbirine benzemekle beraber, tatlarının şiddet-i muhalefetiyle ve bilhassa nebatatın basit bir topraktan çeşit çeşit envâlarıyla, ayrı ayrı çiçek ve meyveleriyle, nihayetsiz Kadîr, nihayetsiz Hakîm, nihayetsiz Rahîm ve Kerîm bir Sâniin vücub-u vücuduna bedahetle şehadet ettikleri gibi, heyet-i

mecmuasındaki vahdet-i idare ve vahdet-i tedbir ve menşe ve mesken ve hilkat ve san’atça beraberlik ve birlik ve ucuzluk ve kolaylık ve çokluk ve yapılmakta çabukluk noktalarından, Sâniin vahdetine ve ehadiyetine şehadet ederler.

Hem nasıl ki dağların yüzünde ve karnındaki masnular, zeminin her tarafında, herbir nevi aynı zamanda, aynı tarzda, yanlışsız, gayet mükemmel ve çabuk yapılmaları ve bir iş bir işe mâni olmadan, sair nevilerle beraber karışık iken karıştırmaksızın icadları, Senin rububiyetinin haşmetine ve hiçbir şey ona ağır gelmeyen kudretinin azametine delâlet eder. Öyle de, zeminin yüzündeki bütün zîhayat mahlûkların hadsiz hâcetlerini, hattâ mütenevvi hastalıklarını, hattâ muhtelif zevklerini ve ayrı ayrı iştihalarını tatmin edecek bir surette, dağların yüzlerini ve içlerini muntazam eşcar ve nebatat ve madeniyatla doldurmak ve muhtaçlara teshir etmek cihetiyle, Senin rahmetinin hadsiz genişliğine ve hâkimiyetinin nihayetsiz vüs’atine delâlet ve toprak tabakatı içinde gizli ve karanlık ve karışık bulunduğu halde, bilerek, görerek, şaşırmayarak, intizamla, hâcetlere göre ihzar edilmeleriyle Senin herşeye taallûk eden ilminin ihatasına ve herbir şeyi tanzim eden hikmetinin bütün eşyaya şümulüne ve ilâçların ihzârâtı ve madenî maddelerin iddihârâtıyla rububiyetinin rahîmâne ve kerîmâne olan tedâbirinin mehâsinine ve inâyetinin ihtiyatlı letâifine pek zâhir bir surette işaret ve delâlet ederler.

Hem bu dünya hanında misafir yolcular için koca dağları levâzımâtlarına ve istikbaldeki ihtiyaçlarına muntazam ihtiyat deposu ve cihazat ambarı ve hayata lüzumu olan çok definelerin mükemmel mahzeni olmak cihetinde işaret, belki delâlet, belki şehadet eder ki, bu kadar kerîm ve misafirperver ve bu kadar hakîm ve şefkatperver ve bu kadar kadîr ve rububiyetperver bir Sâniin, elbette ve herhalde, çok sevdiği o misafirleri için, ebedî bir âlemde, ebedî ihsânâtının ebedî hazineleri vardır. Buradaki dağlara bedel, orada yıldızlar o vazifeyi görürler.

Ey Kàdir-i Külli Şey,

Dağlar ve içindeki mahlûklar Senin mülkünde ve Senin kuvvet ve kudretinle ve ilim ve hikmetinle musahhar ve müdahhardırlar. Onları bu tarzda tavzif ve teshir eden Hâlıkını takdis ve tesbih ederler.

Ey Hâlık-ı Rahmân ve ey Rabb-i Rahîm,

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle ve Kur’ân-ı Hakîminin dersiyle anladım:

Nasıl ki semâ ve feza ve arz ve deniz ve dağ, müştemilât ve mahlûklarıyla beraber Seni tanıyorlar ve tanıttırıyorlar. Öyle de, zemindeki bütün ağaç ve nebatat, yaprakları ve çiçekleri ve meyveleriyle Seni bedâhet derecesinde tanıttırıyorlar ve tanıyorlar.

Ve umum eşcârın ve nebatatın cezbedârâne hareket-i zikriyede bulunan yapraklarından ve ziynetleriyle Sâniinin isimlerini tavsif ve tarif eden çiçeklerinden ve letâfet ve cilve-i merhametinden tebessüm eden meyvelerinden herbirisi, tesadüfe havalesi hiçbir cihet-i imkânı olmayan harika san’at içindeki nizam ve nizam içindeki mizan ve mizan içindeki ziynet ve ziynet içindeki nakışlar ve nakışlar içindeki güzel ve ayrı ayrı kokular ve kokular içindeki meyvelerin muhtelif tatlarıyla, nihayetsiz Rahîm ve Kerîm bir Sâniin vücub-u vücuduna bedâhet derecesinde şehadet ettikleri gibi; heyet-i mecmuasıyla, bütün zemin yüzünde birlik ve beraberlik, birbirine benzemeklik ve sikke-i hilkatte müşabehet ve tedbir ve idarede münasebet ve onlara taallûk eden icad fiilleri ve Rabbânî isimlerde muvafakat ve o yüz bin envâın hadsiz efradlarını birbiri içinde şaşırmayarak birden idareleri gibi noktalar, o Vâcibü’l-Vücud Sâniin bilbedâhe vahdetine ve ehadiyetine dahi şehadet ederler.

Hem nasıl ki, onlar Senin vücub-u vücuduna ve vahdetine şehadet ediyorlar. Öyle de, rû-yi zeminde dört yüz bin milletlerden teşekkül eden zîhayat ordusundaki hadsiz efradın yüz binler tarzda iaşe ve idareleri, şaşırmayarak karıştırmayarak mükemmel yapılmasıyla, Senin rububiyetinin vahdâniyetteki haşmetine ve bir baharı bir çiçek kadar kolay icad eden kudretinin azametine ve herşeye taallukuna delâlet ettikleri gibi; koca zeminin her tarafında, hadsiz hayvanatına ve insanlara, hadsiz taamların çeşit çeşit aksamını ihzar eden rahmetinin hadsiz genişliğine ve o hadsiz işler ve in’âmlar ve idareler ve iaşeler ve icraatlar kemâl-i intizamla cereyanları ve herşey, hattâ zerreler o emirlere ve icraata itaat ve musahhariyetleriyle hâkimiyetinin hadsiz vüs’atine kat’î delâlet etmekle beraber; o ağaçların ve nebatların ve herbir yaprak ve çiçek ve meyve ve kök ve dal ve budak gibiherbirisinin herbir şeyini, herbir işini bilerek, görerek faidelere, maslahatlara, hikmetlere göre yapılmakla, Senin ilminin herşeye ihatasına ve hikmetinin herşeye şümulune pek zâhir bir surette delâlet ve hadsiz parmaklarıyla işaret ederler. Ve Senin gayet kemâldeki cemâl-i san’atına ve nihayet cemâldeki kemâl-i nimetine hadsiz dilleriyle senâ ve medhederler.

Hem bu muvakkat handa ve fâni misafirhanede ve kısa bir zamanda ve az bir ömürde, eşcar ve nebatatın elleriyle, bu kadar kıymettar ihsanlar ve nimetler ve bu kadar fevkalâde masraflar ve ikramlar, işaret belki şehadet eder ki, misafirlerine burada böyle merhametler yapan kudretli, keremkâr Zât-ı Rahîm, bütün ettiği masrafı ve ihsanı, kendini sevdirmek ve tanıttırmak neticesinin aksiyle, yani bütün mahlûkat tarafından “Bize tattırdı, fakat yedirmeden bizi idam etti” dememek ve dedirmemek ve saltanat-ı ulûhiyetini iskat etmemek ve nihayetsiz rahmetini inkâr etmemek ve ettirmemek ve bütün müştak dostlarını mahrumiyet cihetinde düşmanlara çevirmemek noktalarından, elbette ve

herhalde, ebedî bir âlemde, ebedî bir memlekette, ebedî bırakacağı abdlerine, ebedî rahmet hazinelerinden, ebedî cennetlerinde, ebedî ve cennete lâyık bir surette meyvedar eşcar ve çiçekli nebatlar ihzar etmiştir. Buradakiler ise, müşterilere göstermek için nümunelerdir.

Hem ağaçlar ve nebatlar, umumen yaprak ve çiçek ve meyvelerinin kelimeleriyle Seni takdis ve tesbih ve tahmid ettikleri gibi, o kelimelerden herbirisi dahi ayrıca Seni takdis eder. Hususan meyvelerin bedî bir surette, etleri çok muhtelif, san'atları çok acip, çekirdekleri çok harika olarak yapılarak o yemek tablalarını ağaçların ellerine verip ve nebatların başlarına koyarak zîhayat misafirlerine göndermek cihetinde, lisan-ı hal olan tesbihatları, zuhurca lisan-ı kàl derecesine çıkar. Bütün onlar Senin mülkünde, Senin kuvvet ve kudretinle, Senin irade ve ihsanatınla, Senin rahmet ve hikmetinle musahhardırlar ve Senin herbir emrine mutîdirler.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey kibriyâ-yı azametinden tesettür etmiş olan Sâni-i Hakîm ve Hâlık-ı Rahîm,

Bütün eşcar ve nebatatın, bütün yaprak ve çiçek ve meyvelerin dilleriyle ve adediyle Seni kusurdan, aczden, şerikten takdis ederek hamd ü senâ ederim.

Ey Fâtır-ı Kadîr, ey Müdebbir-i Hakîm, ey Mürebbî-i Rahîm,

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîmin dersiyle anladım ve iman ettim ki nasıl nebatat ve eşcar Seni tanıyorlar, Senin sıfât-ı kudsiyeni ve Esmâ-i Hüsnânı bildiriyorlar. Öyle de, zîhayatlardan ruhlu kısmı olan insan ve hayvanattan hiçbirisi yoktur ki; cisminde gayet muntazam saatler gibi işleyen ve işlettirilen dahilî ve haricî âzâlarıyla ve bedeninde gayet ince bir nizam ve gayet hassas bir mîzan ve gayet mühim faidelerle yerleştirilen âlât ve duygularıyla ve cesedinde gayet san'atlı bir yapılış ve gayet hikmetli bir tefriş ve gayet dikkatli bir muvazene içinde konulan cihazat-ı bedeniyesiyle, Senin vücub-u vücuduna ve sıfatlarının tahakkukuna şehadet etmesin. Çünkü, bu kadar basîrâne nazik san'at ve şuurkârâne ince hikmet ve müdebbirâne tam muvazeneye, elbette kör kuvvet ve şuursuz tabiat ve serseri tesadüf karışamazlar ve onların işi olamaz ve mümkün değildir. Ve kendi kendine teşekkül edip öyle olması ise, yüz derece muhâl içinde muhâldir. Çünkü, o halde herbir zerresi, herbir şeyini ve cesedinin teşekkülünü, belki dünyada alâkadar olduğu herşeyini bilecek, görecek, yapabilecek, âdeta ilâh gibi ihatalı bir ilim ve kudreti bulunacak, sonra teşkil-i ceset ona havale edilir ve "kendi kendine oluyor" denilebilir.

Ve heyet-i mecmuasındaki vahdet-i tedbir ve vahdet-i idare ve vahdet-i nev'iye ve vahdet-i cinsiye ve umumun yüzlerinde göz, kulak, ağız gibi

noktalarda ittifak cihetinde müşahede edilen sikke-i fıtratta birlik ve herbir nev'in efradı simalarında görülen sikke-i hikmette ittihad ve iaşede ve icadda beraberlik ve birbirinin içinde bulunmak gibi keyfiyetlerinden hiçbirisi yoktur ki, Senin vahdetine kat'î şehadette bulunmasın ve herbir ferdinde kâinata bakan bütün isimlerin cilveleri bulunmakla, vâhidiyet içinde, Senin ehadiyetine işareti olmasın.

Hem nasıl ki insan ile beraber hayvanatın, zeminin bütün yüzünde yayılan yüz bin envâı, muntazam bir ordu gibi teçhiz ve talimat ve itaat ve musahhariyetle ve en küçükten tâ en büyüğe kadar, rububiyetin emirleri intizamla cereyanlarıyla o rububiyetinin derece-i haşmetine ve gayet çoklukla beraber gayet kıymetli ve gayet mükemmel olmaklaberaber gayet çabuk yapılmaları ve gayet san'atlı olmakla beraber gayetkolay yapılışlarıyla, kudretinin derece-i azametine delâlet ettikleri gibi; şarktan garba, şimalden cenuba kadar yayılan mikroptan tâ gergedana kadar, en küçücük sinekten tâ en büyük kuşa kadar bütün onların rızıklarını yetiştiren rahmetinin hadsiz vüs'atine ve herbiri emirber nefer gibi vazife-i fıtriyesini yapmak ve zemin yüzü her baharda, güz mevsiminde terhis edilenler yerinde yeniden taht-ı silâha alınmış bir orduya ordugâh olmak cihetiyle, hâkimiyetinin nihayetsiz genişliğine kat'î delâlet ederler.

Hem nasıl ki hayvanâttan herbirisi kâinatın bir küçük nüshası ve bir misal-i musağğarı hükmünde gayet derin bir ilim ve gayet dakik bir hikmetle, karışık eczaları karıştırmayarak ve bütün hayvanların ayrı ayrı suretlerini şaşırmayarak hatasız, sehivsiz, noksansız yapılmalarıyla, ilminin herşeye ihatasına ve hikmetinin herşeye şümulüne, adetlerince işaretler ederler. Öyle de, herbiri birer mu'cize-i san'at ve birer harika-i hikmet olacak kadar san'atlı ve güzel yapılmasıyla, çok sevdiğin ve teşhirini istediğin san'at-ı Rabbâniyenin kemâl-i hüsnüne ve gayet derecede güzelliğine işaret ve herbirisi, hususan yavrular, gayet nazdar, nâzenin bir surette beslenmeleriyle ve heveslerinin ve arzularının tatmini cihetiyle, Senin inâyetinin gayet şirin cemâline hadsiz işaretler ederler.

Ey Rahmânürrahîm, ey Sâdıku'l-Vâ'di'l-Emîn, ey Mâlik-i Yevmiddîn,

Senin Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmının tâlimiyle ve Kur'ân-ı Hakîminin irşadıyla anladım ki:

Madem kâinatın en müntehap neticesi hayattır. Ve hayatın en müntehap hülâsası ruhtur. Ve zîruhun en müntehap kısmı zîşuurdur. Ve zîşuurun en camii insandır. Ve bütün kâinat ise hayata musahhardır ve onun için çalışıyor. Ve zîhayatlar zîruhlara musahhardır; onlar için dünyaya gönderiliyorlar. Ve zîruhlar insanlara musahhardır; onlara yardım ediyorlar. Ve insanlar fıtraten Hâlıkını pek ciddî severler ve Hâlıkları onları hem sever, hem kendini onlara her vesile ile

sevdirir. Ve insanın istidadı ve cihazat-ı mâneviyesi, başka bir bâki âleme ve ebedî bir hayata bakıyor. Ve insanın kalbi ve şuuru, bütün kuvvetiyle bekà istiyor ve lisanı, hadsiz dualarıyla bekà için Hâlıkına yalvarıyor. Elbette ve herhalde, o çok seven ve sevilen ve mahbub ve muhib olan insanları dirilmemek üzere öldürmekle, ebedî bir muhabbet için yaratılmış iken, ebedî bir adâvetle gücendirmek olamaz ve kàbil değildir.

Belki, başka bir ebedî âlemde mes'udâne yaşaması hikmetiyle, bu dünyada çalışmak ve onu kazanmak için gönderilmiştir. Ve insana tecellî eden isimlerin, bu fâni ve kısa hayattaki cilveleriyle âlem-i bekàda onların âyinesi olan insanların, ebedî cilvelerine mazhar olacaklarına işaret ederler.

Evet, ebedînin sâdık dostu ebedî olacak. Ve bâkinin âyine-i zîşuuru bâki olmak lâzım gelir.

Hayvanların ruhları bâki kalacağını ve hüdhüd-ü Süleymanî (a.s.) ve Neml'i ve Nâka-i Salih (a.s.) ve kelb-i Ashâb-ı Kehf[1] gibi bazı efrad-ı mahsusa hem ruhu, hem cesediyle bâki âleme gideceği ve herbir nev'in, arasıra istimâl için birtek cesedi bulunacağı, rivâyet-i sahihadan anlaşılmakla beraber; hikmet ve hakikat, hem rahmet ve rubûbiyet öyle iktiza ederler.

Ey Kàdir-i Kayyûm,

Bütün zîhayat, zîruh, zîşuur, Senin mülkünde, yalnız Senin kuvvet ve kudretinle ve ancak Senin irade ve tedbirlerinle ve rahmet ve hikmetinle, rububiyetinin emirlerine teshir ve fıtrî vazifelerle tavzif edilmişler. Ve bir kısmı, insanın kuvveti ve galebesi için değil, belki fıtraten insanın zaafı ve aczi için rahmet tarafından ona musahhar olmuşlar. Ve lisan-ı hal ve lisan-ı kàl ile Sânilerini ve Mâbudlarını kusurdan, şerikten takdis ve nimetlerine şükür ve hamd ederek, herbiri ibadet-i mahsusasını yapıyorlar.

Ey şiddet-i zuhurundan gizlenmiş ve ey azamet-i kibriyâsından perdelenmiş olan Zât-ı Akdes,

Bütün zîruhların tesbihatıyla seni takdis etmek, niyet edip

سُبْحَانَكَ يَا مَنْ جَعَلَ مِنَ الْمَاءِ كُلَّ شَيْءٍ حَيٍّ [2]

diyorum.

1. bk. Alûsî, *Ruhu'l-Beyân*: 5:226; *Kurtubî*: 1:372.
2. "Ey su ile herşeyi canlandıran Zât-ı Akdes, Seni her türlü noksanlıktan tenzih ederim."

Yâ Rabbe'l-Âlemîn, yâ İlâhe'l-Evvelîne ve'l-Âhirin, yâ Rabbe's-Semâvâti ve'l-Aradîn,

Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın talimiyle ve Kur'ân-ı Hakîmin dersiyle anladım ve iman ettim ki:

Nasıl sema, feza, arz, berr ve bahr, şecer, nebat, hayvan, efradıyla, eczasıyla, zerrâtıyla Seni biliyorlar, tanıyorlar ve varlığına ve birliğine şehadet ve delâlet ve işaret ediyorlar. Öyle de, kâinatın hülâsası olan zîhayat ve zîhayatın hülâsası olan insan ve insanın hülâsası olan enbiya, evliya, asfiyanın hülâsası olan kalblerinin ve akıllarının müşahedat ve keşfiyat ve ilhamat ve istihracatıyla yüzer icma ve yüzer tevatür kuvvetinde bir kat'iyetle, Senin vücub-u vücuduna ve Senin vahdâniyet ve ehadiyetine şehadet edip ihbar ediyorlar, mu'cizat ve kerâmât ve yakînî burhanlarıyla haberlerini ispat ediyorlar.

Evet, kalblerde, perde-i gaybda ihtar edici bir Zâta bakan hiç bir hâtırat-ı gaybiye ve ilham edici bir Zâta baktıran hiç bir ilhâmât-ı sâdıka; ve hakkalyakîn sûretinde sıfât-ı kudsiye ve Esmâ-i Hüsnânı keşfeden hiçbir itikad-ı yakîne; ve enbiya ve evliyada, bir Vâcibü'l-Vücudun envârını aynelyakîn ile müşahede eden hiçbir nuranî kalp; ve asfiya ve sıddîkînde, bir Hâlık-ı Külli Şey'în âyât-ı vücûbunu ve berâhin-i vahdetini ilmelyakîn ile tasdik eden, ispat eden hiçbir münevver akıl yoktur ki, Senin vücub-u vücuduna ve sıfât-ı kudsiyene ve Senin vahdetine ve ehadiyetine ve Esmâ-i Hüsnâna şehadet etmesin, delâleti bulunmasın ve işareti olmasın.

Ve bilhassa, bütün enbiya ve evliya ve asfiya ve sıddıkînin imamı ve reisi ve hülâsası olan Resûl-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın ihbarını tasdik eden hiçbir mu'cizat-ı bâhiresi ve hakkaniyetini gösteren hiç bir hakikat-i aliyesi ve bütün mukaddes ve hakikatli kitapların hülâsatü'l-hülâsası olan Kur'ân-ı Mucizü'l-Beyânın hiçbir âyet-i tevhidiye-i kàtıası ve mesâil-i imaniyeden hiçbir mesele-i kudsiyesi yoktur ki, Senin vücub-u vücuduna ve kudsî sıfatlarına ve Senin vahdetine ve ehadiyetine ve esmâ ve sıfâtına şehadet etmesin ve delâleti olmasın ve işareti bulunmasın.

Hem nasıl ki bütün o yüz binler muhbir-i sâdıklar, mu'cizatlarına ve keramâtlarına ve hüccetlerine istinad ederek, Senin varlığına ve birliğine şehadet ederler. Öyle de, herşeye muhit olan Arş-ı Âzamın külliyat-ı umurunu idareden, tâ kalbin gayet gizli ve cüz'î hâtırâtını ve arzularını ve dualarını bilmek ve işitmek ve idare etmeye kadar cereyan eden rububiyetinin derece-i haşmetini ve gözümüz önünde hadsiz muhtelif eşyayı birden icad eden, hiçbir fiil bir fiile, bir iş bir işe mâniolmadan, en büyük bir şeyi en küçük bir sinek gibi kolayca yapan kudretinin derece-i azametini, icmâ ile, ittifak ile ilân ve ihbar ve ispat ediyorlar.

Hem nasıl ki, bu kâinatı, zîruha, hususan insana mükemmel bir saray hükmüne getiren ve Cenneti ve saadet-i ebediyeyi cin ve inse ihzar eden ve en küçük bir zîhayatı unutmayan ve en âciz bir kalbin tatminine ve taltifine çalışan rahmetinin hadsiz genişliğini ve zerrattan tâ seyyârâta kadar bütün envâ-ı mahlûkatı emirlerine itaat ettiren ve teshir ve tavzif eden hâkimiyetinin

nihayetsiz vüs’atini haber vererek, mu’cizat ve hüccetleriyle ispat ederler. Öyle de, kâinatı, eczaları adedince risaleler içinde bulunan bir kitab-ı kebir hükmüne getiren ve Levh-i Mahfuzun defterleri olan İmam-ı Mübîn ve Kitab-ı Mübînde, bütün mevcudatın bütün sergüzeştlerini kaydedip yazan ve umum çekirdeklerde umum ağaçlarının fihristlerini ve programlarını ve zîşuurun başlarında bütün kuvve-i hâfızalarda, sahiplerinin tarihçe-i hayatlarını yanlışsız, muntazaman yazdıran ilminin herşeye ihatasına ve herbir mevcuda çok hikmetleri takan, hattâ herbir ağaçta meyveleri sayısınca neticeleri verdiren ve herbir zîhayatta âzâları, belki eczaları ve hüceyratları adedince maslahatları takip eden, hattâ insanın lisanını çok vazifelerde tavzif etmekle beraber, taamların tatları adedince zevkî olan mizancıklarla teçhiz ettiren hikmet-i kudsiyenin herbir şeye şümulüne; hem bu dünyada nümuneleri görülen celâlî ve cemâlî isimlerinin tecellileri daha parlak bir surette ebedü’l-âbâdda devam edeceğine ve bu fâni âlemde nümuneleri müşahede edilen ihsanatının daha şâşaalı bir surette dâr-ı saadette istimrarına ve bekàsına ve bu dünyada onları gören müştakların ebedde dahi refakatlerine ve beraber bulunmalarına bi’l-icmâ, bi’l-ittifak şehadet ve delâlet ve işaret ederler.

Hem yüzer mu’cizât-ı bâhiresine ve âyât-ı kàtıasına istinaden, başta Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ve Kur’ân-ı Hakîmin olarak, bütün ervâh-ı neyyire ashâbı olan enbiyalar ve kulûb-u nuraniye aktâbı olan evliyalar ve ukul-ü münevvere erbabı olan asfiyalar, bütün suhuf ve kütüb-ü mukaddesede, Senin çok tekrar ile ettiğin vaadlerine ve tehditlerine istinaden ve Senin kudret ve rahmet ve inâyet ve hikmet ve celâl ve cemâlin gibi kudsî sıfatlarına ve şe’nlerine ve izzet-i celâline ve saltanat-ı rububiyetine itimaden ve keşfiyat ve müşahedat ve ilmelyakîn itikadlarıyla saadet-i ebediyeyi cin ve inse müjdeliyorlar ve ehl-i dalâlet için Cehennem bulunduğunu haber verip ilân ediyorlar ve iman edip şehadet ediyorlar.

Ey Kadîr-i Hakîm, ey Rahmân-ı Rahîm, ey Sâdıku’l-Vâ’di’l-Kerîm,, ey izzet ve azamet ve celâl sahibi Kahhâr-ı Zülcelâl,

Bu kadar sadık dostlarını ve bu kadar vaadlerini ve bu kadar sıfât ve şuûnatını tekzip edip, saltanat-ı rububiyetinin kat’î mukteziyatını ve sevdiğin ve onlar dahi Seni tasdik ve itaatle kendilerini Sana sevdiren hadsiz makbul ibâdının hadsiz dualarını ve dâvâlarını reddederek, küfür ve isyan ile ve Seni vaadinde tekzip etmekle Senin azamet-i kibriyâna dokunan ve izzet-i celâline dokunduran ve ulûhiyetinin haysiyetine ilişen ve şefkat-i rububiyetini müteessir eden ehl-i dalâlet ve ehl-i küfrü, haşrin inkârında tasdik etmekten yüz bin derece mukaddessin ve hadsiz derece münezzeh ve âlîsin. Böyle nihayetsiz bir zulümden, bir çirkinlikten, Senin nihayetsiz adaletini ve cemâlini ve rahmetini

takdis ediyorum.

سُبْحَانَهُ وَتَعَالٰى عَمَّا يَقُولُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا[1] âyetini, vücudumun bütün zerrâtı adedince söylemek istiyorum. Belki, Senin o sadık elçilerin ve doğru dellâl-ı saltanatının hakkalyakîn, aynelyakîn, ilmelyakîn suretinde Senin uhrevî rahmet hazinelerine ve âlem-i bekàda ihsanatının definelerine ve dâr-ı saadette tamamiyle zuhur eden güzel isimlerinin harika güzel cilvelerine şehadet, işaret, beşaret ederler. Ve bütün hakikatlerin mercii ve güneşi ve hâmîsi olan Hak isminin en büyük bir şuâı, bu hakikat-ı ekber-i haşriye olduğunu, iman ederek Senin ibâdına ders veriyorlar.

1. "Allah, onların söyledikleri şeylerden pek münezzehtir ve pek büyük bir yücelikle yücedir." İsrâ Sûresi, 17:43.

Ey Rabbu'l-Enbiyâ ve's-Sıddıkîn,

Bütün onlar Senin mülkünde, Senin emrin ve kudretinle, Senin irade ve tedbirinle, Senin ilmin ve hikmetinle musahhar ve muvazzaftırlar. Takdis, tekbir, tahmid, tehlil ile küre-i arzı bir zikirhâne-i âzam, bu kâinatı bir mescid-i ekber hükmünde göstermişler.

Yâ Rabbî ve yâ Rabbe's-Semâvâti ve'l-Aradîn, yâ Hâlıkî ve yâ Hâlık-ı Külli Şey,

Gökleri yıldızlarıyla, zemini müştemilâtıyla ve bütün mahlukatı bütün keyfiyatıyla teshir eden kudretinin ve iradetinin ve hikmetinin ve hâkimiyetinin ve rahmetinin hakkı için, nefsimi bana musahhar eyle ve matlubumu bana musahhar kıl. Kur'ân'a ve imana hizmet için, insanların kalblerini Risale-i Nur'a musahhar yap. Ve bana ve ihvanıma iman-ı kâmil ve hüsn-ü hâtime ver. Hazret-i Mûsâ Aleyhisselâma denizi ve Hazret-i İbrahim Aleyhisselâma ateşi ve Hazret-i Dâvud Aleyhisselâma dağı, demiri ve Hazret-i Süleyman Aleyhisselâma cinni ve insi ve Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâma şems ve kameri teshir ettiğin gibi, Risale-i Nur'a kalbleri ve akılları musahhar kıl. Ve beni ve Risale-i Nur Talebelerini nefis ve şeytanın şerrinden ve kabir azabından ve Cehennem ateşinden muhafaza eyle ve Cennetü'l-Firdevste mes'ut kıl. Âmin, âmin, âmin.

سُبْحَانَكَ لاَعِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَاعَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ[1]

وَاٰخِرُ دَعْوٰيهُمْ أَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ[2]

Kur'ân'dan ve münâcât-ı Nebeviye olan Cevşenü'l-Kebîrden aldığım bu dersimi, bir ibadet-i tefekküriye olarak Rabb-i Rahîmimin dergâhına arz etmekte

kusur etmişsem, kusurumun affı için Kur’ân’ı ve Cevşenü’l-Kebîri şefaatçi ederek rahmetinden affımı niyaz ediyorum.

Said Nursî

1. “Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başkabilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen, ilmi ve hikmeti herşeyi kuşatan Alîm-i Hakîmsin.” Bakara Sûresi, 2:32.
2. “Onların dualarının sonu da şudur: Ezelden ebede her türlü hamd ve övgü, şükürve minnet, Âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur.” Yûnus Sûresi, 10:10.

Dokuzuncu Hüccet-i İmâniye

(DOKUZUNCU ŞUÂ'IN MUKADDİME-İ HAŞRİYYESİ)

فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ۞
وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ
تُظْهِرُونَ ۞ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ
الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذٰلِكَ
تُخْرَجُونَ ۞ وَمِنْ اٰيَاتِهِ أَنْ خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ اِذَا
أَنْتُمْ بَشَرٌ تَنْتَشِرُونَ ۞ وَمِنْ اٰيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ
أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً
وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ۞ وَمِنْ
اٰيَاتِهِ خَلْقُ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافُ أَلْسِنَتِكُمْ
وَأَلْوَانِكُمْ اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِلْعَالِمِينَ ۞

[1]

وَمِنْ اٰيَاتِهٖ مَنَامُكُمْ بِالَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَابْتِغَاؤُكُمْ مِنْ
فَضْلِهٖ اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ۞ وَمِنْ
اٰيَاتِهٖ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا وَيُنَزِّلُ مِنَالسَّمَاءِ
مَاءً فَيُحْيِي بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ فِيذٰلِكَ لَاٰيَاتٍ
لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ۞ وَمِنْ اٰيَاتِهٖ اَنْ تَقُومَ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ
بِأَمْرِهٖ ثُمَّ اِذَا دَعَاكُمْ دَعْوَةً مِنَ الْأَرْضِ اِذَا أَنْتُمْ
تَخْرُجُونَ ۞ وَلَهُ مَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلٌّ لَهُ
قَانِتُونَ ۞ وَهُوَ الَّذِي يَبْدَؤُا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ وَهُوَ
أَهْوَنُعَلَيْهِ وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلٰى فِي السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

1. “Rahmân ve Rahîm olan Allah’ın adıyla. Akşama erdiğinizde ve sabahakavuştuğunuzda Allah’ı tesbih edin. Göklerde ve yerde olanların hamd vesenâsı Ona mahsustur. Gündüzün sonuna doğru ve öğle vaktine erişince deAllah’ı tesbih edip namaz kılın. Ölüden diriyi, diriden ölüyü O çıkarır. Ölümünden sonra yeryüzünü O diriltir. Siz de kabirlerinizden böyleçıkarılacaksınız. Yine Onun âyetlerindendir ki, sizi topraktanyaratmıştır; sonra siz birer insan olarak yeryüzüne yayılırsınız. YineOnun âyetlerindendir ki, size hemcinslerinizden kendilerine ısınacağınız eşler yaratmış, aranıza muhabbet ve merhamet vermiştir. Düşünen birtopluluk için elbette bunda Allah’ın varlık ve birliğine, kudret verahmetine deliller vardır. Göklerin ve yerin yaratılışı ile dillerinizin ve renklerinizin, seslerinizin ve sîmâlarınızın farklılığı da yine Onun âyetlerindendir. İlim sahipleri için elbette bunda deliller vardır.Gece ve gündüzde uyumanız ve Onun lûtfundan rızık aramanız da yine Onunâyetlerindendir. Kulak veren bir topluluk için bunda elbette delillervardır. Yine Onun âyetlerindendir ki, size korku ve ümit vermek içinşimşeği gösterir; gökten bir su indirir ve ölümünden sonra yeryüzünüonunla diriltir. Akıl sahibi bir topluluk için elbette bunda delillervardır. Yine Onun âyetlerindendir ki, gök ve yer Onun emriyle ayaktadurur. Sonra O sizi bir emirle çağırdığında derhal kabirlerinizdençıkarsınız. Göklerde ve yerde kim varsa Onundur; hepsi de Ona boyuneğer. Halkı önce yaratan, sonra tekrar diriltecek olan Odur; bu ise Onun için daha kolaydır. Göklerde ve yerde tecellî eden en yüce sıfatlarOnundur. Onun kudreti herşeye galiptir; O herşeyi hikmetle yapar.” RumSûresi, 30:17-27.

İmanın bir kutbunu gösteren bu semâvî âyât-ı kübranın ve haşri ispat eden şu kudsî berâhin-i uzmânın bir nükte-i ekberi ve bir hüccet-i âzamı bu Dokuzuncu Şuâda beyan edilecek. Lâtif bir inâyet-i Rabbâniyedir ki, bundan otuz sene evvel Eski Said, yazdığı tefsir mukaddimesi Muhâkemat namındaki eserin âhirinde, “İkinci Maksat: Kur’ân’da haşre işaret eden iki âyet tefsir ve beyan edilecek. [1] نَحْوُ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ ” deyip durmuş, daha yazamamış.

Hâlık-ı Rahîmime delâil ve emârât-ı haşriye adedince şükür ve hamd olsun ki, otuz sene sonra tevfik ihsan eyledi. Evet bundan dokuz on sene evvel, o iki âyetten birinci âyet olan

فَانْظُرْ اِلٰى اٰثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِي الْاَرْضَ
بَعْدَمَوْتِهَا اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتٰى وَهُوَ عَلٰى كُلِّ
شَيْءٍقَدِيرٌ [2]

ferman-ı İlâhînin iki parlak ve çok kuvvetli hüccetleri ve tefsirleri bulunan Onuncu Söz ile Yirmi Dokuzuncu Sözü in'âm etti. Münkirleri susturdu. Hem, iman-ı haşrînin hücum edilmez o iki metin kal'asından, dokuz ve on sene sonra ikinci âyet olan başta mezkûr âyât-ı ekberin tefsirini bu risale ile ikram etti. İşte bu Dokuzuncu Şuâ, mezkûr âyâtıyla işaret edilen dokuz âlî makam ve bir ehemmiyetli mukaddimeden ibarettir.[3]

1. "Öyle ise: Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla"
2. "Şimdi bak Allah'ın rahmet eserlerine: Yeryüzünü ölümünün ardından nasıldiriltiyor? Bunu yapan, elbette ölüleri de öylece diriltecektir; Oherşeye hakkıyla kàdirdir." Rum Sûresi, 30:50
3. Üstad Hazretleri, bunlardan sadece "Mukaddime"yi telif etmiş, dokuz makamdan "Birinci Makam"a (Zeylin İkinci Parçası'na) ise sadece başlangıç yapmıştır. Kastamonu Lâhikası'nda, bu dokuz makamı tamamlama vazifesinin, Nur talebelerine ait olduğunu ifade etmektedir.

Mukaddime

Haşir akîdesinin, pek çok ruhî faidelerinden ve hayatî neticelerinden birtek netice-i câmiayı ihtisarla beyan ve hayat-ı insaniyeye, hususan hayat-ı içtimaiyesine ne derece lüzumlu ve zarurî olduğunu izhar ve bu iman-ı haşrî akîdesinin pek çok hüccetlerinden, bir tek hüccet-i külliyeyi icmal ile göstermek ve o akîde-i haşriye ne derece bedîhi ve şüphesiz bulunduğunu ifade etmekten ibaret olarak İki Noktadır.

BİRİNCİ NOKTA

Âhiret akîdesi, hayat-ı içtimaiye ve şahsiye-i insaniyenin üssü'l-esası ve saadetinin ve kemâlâtının esasatı olduğuna, yüzer delillerinden bir mikyas olarak yalnız dört tanesine işaret edeceğiz:

Birincisi: Nev-i beşerin hemen yarısını teşkil eden çocuklar, yalnız Cennet fikriyle, onlara dehşetli ve ağlatıcı görünen ölümlere ve vefatlara karşı dayanabilirler. Ve gayet zayıf ve nazik vücutlarında bir kuvve-i mâneviye bulabilirler. Ve herşeyden çabuk ağlayan gayet mukavemetsiz mîzac-ı ruhlarında, o Cennet ile bir ümit bulup mesrurâne yaşayabilirler. Meselâ, Cennet fikriyle der: "Benim küçük kardeşim veya arkadaşım öldü, Cennetin bir kuşu oldu. Cennette gezer, bizden dahagüzel yaşar."[1] Yoksa, her vakit etrafında kendi gibi çocukların ve büyüklerin ölümleri o zayıf biçarelerin endişeli nazarlarına çarpması, mukavemetlerini ve kuvve-i mâneviyelerini zîr ü zeber ederek gözleriyle beraber, ruh, kalb, akıl gibi bütün letaifini dahi öyle ağlattıracak, ya mahvolup veya divâne bir bedbaht hayvan olacaktı.

1. Hennâd, *ez-Zühed*1:221; es-Suyûtî, *ed-Dürru'l-Mensûr*, 1:287, 288.

İkinci delil: Nev-i insanın nısfı olan ihtiyarlar, yalnız hayat-ı uhreviye ile yakınlarında bulunan kabre karşı tahammül edebilirler. Ve çok alâkadar oldukları hayatlarının yakında sönmesine ve güzel dünyalarının kapanmasına mukàbil bir teselli bulabilirler. Ve çocuk hükmüne geçen seriü't-teessür ruhlarında ve mizaçlarında mevt ve zevâlden çıkan elîm ve dehşetli meyusiyete karşı, ancak hayat-ı bâkiye ümidiyle mukabele edebilirler. Yoksa, o şefkate lâyık muhteremler ve sükûnete ve istirahat-i kalbiyeye çok muhtaç o endişeli babalar

ve analar öyle bir vaveylâ-i ruhî ve bir dağdağa-i kalbî hissedeceklerdi ki, bu dünya onlara zulmetli bir zindan ve hayat dahi kasavetli bir azap olurdu.

Üçüncü delil: İnsanların hayat-ı içtimaiyesinin en kuvvetli medarı olan gençler, delikanlılar, şiddet-i galeyanda olan hissiyatlarını ve ifratkâr bulunan nefis ve hevâlarını tecavüzattan ve zulümlerden ve tahribattan durduran ve hayat-ı içtimaiyenin hüsn-ü cereyanını temin eden, yalnız Cehennem fikridir. Yoksa, Cehennem endişesi olmazsa, *"El-hükmü li'l-galib"* kaidesiyle, o sarhoş delikanlılar, hevesatları peşinde bîçare zaiflere, âcizlere, dünyayı cehenneme çevireceklerdi ve yüksek insaniyeti gayet süflî bir hayvaniyete döndüreceklerdi.

Dördüncü delil: Nev-i beşerin hayat-ı dünyeviyesinde en cemiyetli merkez ve en esaslı zemberek ve dünyevî saadet için bir cennet, bir melce bir tahassungâh ise, aile hayatıdır. Ve herkesin hanesi, küçük bir dünyasıdır. Ve o hane ve aile hayatının hayatı ve saadeti ise; samimî ve ciddî ve vefadarâne hürmet ve hakiki ve şefkatli ve fedakârâne merhamet ile olabilir. Ve bu hakikî hürmet ve samimî merhamet ise, ebedî bir arkadaşlık ve daimî bir refakat ve sermedî bir beraberlik ve hadsiz bir zamanda ve hudutsuz bir hayatta birbiriyle pederâne, ferzendâne, kardeşâne, arkadaşâne münasebetlerin bulunmak fikriyle ve akîdesiyle olabilir. Meselâ der: "Bu haremim, ebedî bir âlemde, ebedî bir hayatta daimî bir refika-i hayatımdır. Şimdilik ihtiyar ve çirkin olmuş ise de zararı yok. Çünkü ebedî bir güzelliği var, gelecek. Ve böyle daimî arkadaşlığın hatırı için herbirfedakârlığı ve merhameti yaparım" diyerek, o ihtiyare karısına, güzelbir hûri gibi muhabbetle, şefkatle, merhametle mukabele edebilir. Yoksa, kısacık bir iki saat sûrî bir refakatten sonra ebedî bir firak ve müfarakate uğrayan arkadaşlık, elbette gayet sûrî ve muvakkat ve esassız, hayvan gibi bir rikkat-i cinsiye mânâsında ve bir mecazî merhamet ve sun'î bir hürmet verebilir. Ve hayvanatta olduğu gibi, başka menfaatler ve sair galip hisler, o hürmet ve merhameti mağlûp edip o dünya cennetini cehenneme çevirir.

İşte, iman-ı haşrînin yüzer neticesinden birisi, hayat-ı içtimaiye-i insaniyeye taallûk eder. Ve bu tek neticenin de yüzer cihetinden ve faidelerinden mezkûr dört delile sairleri kıyas edilse anlaşılır ki, hakikat-ı haşriyenin tahakkuku ve vukuu, insaniyetin ulvî hakikatı ve küllî hâceti derecesinde kat'îdir. Belki, insanın midesindeki ihtiyacın vücûdu, taamların vücuduna delâlet ve şehadetinden daha zâhirdir. Ve daha ziyade tahakkukunu bildirir. Ve eğer bu hakikat-ı haşriyenin neticeleri insaniyetten çıksa, o çok ehemmiyetli ve yüksek ve hayattar olan insaniyet mahiyeti, murdar ve mikrop yuvası bir lâşe hükmüne sukut edeceğini isbat eder.

Beşerin idare ve ahlâk ve içtimaiyatı ile çok alâkadar olan içtimaiyyun ve siyasiyyun ve ahlâkiyyunun kulakları çınlasın! Gelsinler, bu boşluğu neyle

doldurabilirler? Ve bu derin yaraları neyle tedavi edebilirler?

İKİNCİ NOKTA

Hakikat-ı haşriyenin hadsiz burhanlarından, sair erkân-ı imaniyeden gelen şehadetlerin hülâsasından çıkan bir burhanı, gayet muhtasar bir surette beyan eder. Şöyle ki:

Hazret-i Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın risaletine delâlet eden bütün mu'cizeleri ve bütün delâil-i nübüvveti ve hakkaniyetinin bütün burhanları, birden hakikat-ı haşriyenin tahakkukuna şehadet ederek ispat ederler. Çünkü; bu zâtın bütün hayatında bütün dâvaları, vahdâniyetten sonra haşirde temerküz ediyor. Hem, umum peygamberleri tasdik eden ve ettiren bütün mu'cizeleri ve hüccetleri aynı hakikate şehadet eder. Hem وَبِرُسُلِهِ[1] kelimesinden gelen şehadeti bedahet derecesine çıkaran وَكُتُبِهِ[2] şehadeti de aynı hakikate şehadet eder. Şöyle ki:

Başta Kur'ân-ı Mucizü'l-Beyânın hakkaniyetini ispat eden bütün mu'cizeleri, hüccetleri ve hakikatleri birden hakikat-i haşriyenin tahakkukuna ve vukuuna şehadet edip ispat ederler. Çünkü, Kur'ân'ın hemen üçten birisi haşirdir. Ve ekser kısa sûrelerinin başlarında gayet kuvvetli âyât-ı haşriyedir. Sarîhan ve işareten binler âyâtıyla aynı hakikati haber verir, ispat eder, gösterir.

Meselâ,

إِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ[3]

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمْ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ عَظِيمٌ[4]

إِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ[5] إِذَا زُلْزِلَتِ الْأَرْضُ زِلْزَالَهَا[6]

هَلْ أَتَيكَ حَدِيثُ الْغَاشِيَةِ[7] عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ[8] إِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ[9]

gibi, otuz kırk surelerin başlarında bütün kat'iyetle hakikat-ı haşriyeyi kâinatın en ehemmiyetli ve vâcip bir hakikati olduğunu göstermekle beraber, sair âyetlerinde dahi o hakikatin çeşit çeşit delillerini beyan edip ikna eder.

1. Resullerine imân etmek.
2. Kitaplarına imân etmek.
3. "Güneş dürülüp toplandığında…" Tekvir Sûresi, 81:1.
4. "Ey insanlar, Rabbinizin azabından çekinin. Kıyâmet gününün zelzelesi, muhakkak ki pek büyük birşeydir." Hac Sûresi, 22:1.
5. "Ne zaman ki yer müthiş bir sarsıntıyla sarsılır." Zilzâl Sûresi, 99:1.
6. "Gök yarıldığı zaman." İnfitar Sûresi, 82:1.
7. "Gök yarıldığında." İnşikak Sûresi, 84:1.
8. "Onlar birbirlerine neyi sorup duruyorlar?" Nebe' Sûresi, 78:1.
9. "Dehşeti herşeyi kaplayan kıyâmetin haberi sana geldi mi!?" Gâşiye Sûresi, 88:1.

Acaba birtek âyetin birtek işareti gözümüz önünde ulûm-u İslâmiyede

müteaddit ilmî ve kevnî hakikatleri meyve veren bir kitabın binler böyle şehadetleri ve dâvâları ile, güneş gibi zuhur eden iman-ı haşrî hakikatsiz olması, güneşin inkârı belki kâinatın ademi gibi hiçbir cihet-i imkânı var mı? Ve yüz derece muhal ve bâtıl olmaz mı? Acaba, bir sultanın birtek işareti yalan olmamak için bazan bir ordu hareket edip çarpıştığı halde, o pek ciddî ve izzetli sultanın binler sözleri ve vaadleri ve tehditlerini yalan çıkarmak hiçbir cihette kàbil midir? Ve hakikatsız olmak mümkün müdür?

Acaba, on üç asırda fasılasız olarak hadsiz ruhlara, akıllara, kalblere, nefislere hak ve hakikat dairesinde hükmeden, terbiye eden, idare eden bu mânevî Sultan-ı Zîşânın birtek işareti böyle bir hakikati ispat etmeye kâfi iken, binler tasrihat ile bu hakikat-ı haşriyeyi gösterip ispat ettikten sonra, o hakikati tanımayan bir echel ahmak için Cehennem azabı lâzım gelmez mi? Ve ayn-ı adâlet olmaz mı?

Hem, birer zamana ve birer devre hükmeden bütün semâvî suhuflar ve mukaddes kitaplar dahi, bütün istikbale ve umum zamanlara hükümran olan Kur'ân'ın tafsilâtla, izahatla, tekrarla beyan ve ispat ettiği hakikat-i haşriyeyi asırlarına ve zamanlarına göre o hakikatı kat'î kabul ile beraber, tafsilâtsız ve perdeli ve muhtasar bir surette beyan, fakat kuvvetli bir tarzda iddia ve ispatları, Kur'ân'ın dâvâsını binler imza ile tasdik ederler.

Bu bahsin münasebetiyle Risale-i Münâcâtın âhirinde: *İmânûn bi'l-yevmi'l-âhir* rüknüne sair rükünlerin, hususan rusül ve kütübün şehadeti, münacat suretinde zikredilen pek kuvvetli ve hülâsalı ve bütün evhamları izale eden bir hüccet-i haşriye aynen buraya giriyor. Şöyle ki, münâcâtta demiş:

Ey Rabb-i Rahîmim!

Resûl-i Ekreminin tâlimiyle ve Kur'ân-ı Hakîmin dersiyle anladım ki: Başta Kur'ân ve Resûl-i Ekremin olarak, bütün mukaddes kitaplar ve peygamberler bu dünyada ve her tarafta nümuneleri görülen celâlî ve cemâlî isimlerinin tecellileri daha parlak bir sûrette ebedü'l-âbâdda devam edeceğine ve bu fâni âlemde rahîmâne cilveleri, nümuneleri müşahede edilen ihsanatının daha şa'şaalı bir tarzda dar-ı saadette istimrarına ve bekàsına ve bu kısa hayat-ı dünyeviyede onları zevk ile gören ve muhabbet ile refakat eden müştakların, ebedde dahi refakatlerine ve beraber bulunmalarına icma' ve ittifak ile şehadet ve delâlet ve işaret ederler.

Hem, yüzer mu'cizat-ı bâhirelerine ve âyât-ı kàtıalarına istinaden, başta Resûl-i Ekrem ve Kur'ân-ı Hakîmin olarak bütün nuranî ruhların sahipleri olan peygamberler ve bütün münevver kalblerin kutupları olan veliler ve bütün keskin ve nurlu akılların mâdenleri olan sıddıkînler, bütün suhuf-u Semâviyede ve kütüb-ü mukaddesede senin çok tekrar ile ettiğin binler vaadlerine ve tehditlerine

istinaden, hem senin kudret ve rahmet ve inâyet ve hikmet ve celâl ve cemâl gibi âhireti iktiza eden kudsî sıfatlarına ve şe'nlerine ve senin izzet-i celâline ve saltanat-ı rubûbiyetine itimaden, hem âhiretin izlerini ve tereşşuhatını bildiren hadsiz keşfiyatlarına ve müşahedelerine ve ilmelyakîn ve aynelyakîn derecesinde bulunan itikadlarına ve imanlarına binaen saadet-i ebediyeyi insanlara müjdeliyorlar. Ehl-i dalâlet için cehennem ve ehl-i hidâyet için cennet bulunduğunu haber verip ilân ediyorlar, kuvvetli iman edip şehadet ediyorlar.

Ey Kadîr-i Hakîm! Ey Rahmân-ı Rahîm! Ey Sâdıku'l-Vâ'di'l-Kerîm! Ey izzet ve azamet ve celâl sahibi Kahhâr-ı Zülcelâl!

Bu kadar sâdık dostlarını, bu kadar vaadlerini ve bu kadar sıfât ve şuûnâtını yalancı çıkarmak, tekzib etmek ve saltanat-ı rubûbiyetinin kat'î muktaziyatını tekzib edip yapmamak ve senin sevdiğin ve onlar dahi Seni tasdik ve itaat etmekle kendilerini sana sevdiren hadsiz makbul ibâdının âhirete bakan hadsiz dualarını ve dâvâlarını reddetmek, dinlememek ve küfür ve isyan ile ve Seni vaadinde tekzib etmekle, Senin azamet ve kibriyâna dokunan ve izzet-i celâline dokunduran ve ulûhiyetinin haysiyetine ilişen ve şefkat-i rubûbiyetini müteessir eden ehl-i dalâleti ve ehl-i küfrü haşrin inkârında, onları tasdik etmekten yüzbinler derece mukaddessin ve hadsiz derece münezzeh ve âlisin. Böyle nihayetsiz bir zulümden ve nihayetsiz bir çirkinlikten senin o nihayetsiz adâletini ve nihayetsiz cemâlini ve hadsiz rahmetini hadsiz derece takdis ediyoruz. Ve bütün kuvvetimizle iman ederiz ki; o yüzbinler sâdık elçilerin[1] ve o hadsiz doğru dellâl-ı saltanatın olan enbiya, asfiya evliyalar hakkalyakîn, aynelyakîn, ilmelyakîn sûretinde senin uhrevî rahmet hazinelerine, âlem-i bekàdaki ihsanatının definelerine ve dar-ı saadette tamamiyle zuhur eden güzel isimlerinin hârika güzel cilvelerine şehadetleri hak ve hakikattır. Ve işaretleri doğru ve mutabıktır. Ve beşaretleri sâdık ve vâkidir. Ve onlar bütün hakikatlerin mercii ve güneşi ve hâmîsi olan Hak isminin en büyük bir şuâı; bu hakikat-ı ekber-i haşriye olduğunu iman ederek senin emrin ile senin ibâdına hak dairesinde ders veriyorlar. Ve ayn-ı hakikat olarak tâlim ediyorlar.

1. Yüz yirmi dört bin nebî, üç yüz on beş (veya üç yüz on üç) resûl olduğuna dair bk. *Müsned*5:265; İbn Hibbân, *es-Sahîh* 2:77; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr* 8:217; el-Hâkim, *el-Müstedrek* 2:652; İbni Sa'd, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1:32, 54.

Yâ Rab! Bunların ders ve talimlerinin hakkı ve hürmeti için bize ve Risale-i Nur talebelerine iman-ı ekmel ve hüsn-ü hâtime ver. Ve bizleri onların şefaatlerine mazhar eyle. Âmin.

Hem nasıl ki Kur'ân'ın, belki bütün semâvî kitapların hakkaniyetini ispat eden umum deliller ve hüccetler ve Habibullahın, belki bütün enbiyanın nübüvvetlerini ispat eden umum mu'cizeler ve burhanlar, dolayısıyla, en büyük müddeâları olan âhiretin tahakkukuna delâlet ederler. Aynen öyle de, Vâcibü'l-Vücudun vücuduna ve vahdetine şehadet eden ekser deliller ve hüccetler,

dolayısıyla rububiyetin ve ulûhiyetin en büyük medarı ve mazharı olan dâr-ı saadetin ve âlem-i bekânın vücuduna, açılmasına şehadet ederler. Çünkü, gelecek makamatta beyan ve ispat edileceği gibi, Zât-ı Vâcibü'l-Vücudun hem mevcudiyeti hem umum sıfatları, hem ekser isimleri, hem rububiyet, ulûhiyet, rahmet, inâyet, hikmet, adalet gibi vasıfları, şe'nleri, lüzum derecesinde âhireti iktiza ve vücub derecesinde bâki bir âlemi istilzam ve zaruret derecesinde mükâfat ve mücâzât için haşri ve neşri isterler.

Evet, madem ezelî ve ebedî bir Allah var; elbette saltanat-ı ulûhiyetinin sermedî bir medarı olan âhiret vardır.

Ve madem bu kâinatta ve zîhayatta gayet haşmetli ve hikmetli ve şefkatli bir rubûbiyet-i mutlaka var ve görünüyor. Elbette o rububiyetin haşmetini sukuttan ve hikmetini abesiyetten ve şefkatini gadirden kurtaran ebedî bir dâr-ı saadet bulunacak ve girilecek.

Hem madem, gözle görünen bu hadsiz in'âmlar, ihsanlar, lütuflar, keremler, inâyetler, rahmetler, perde-i gayb arkasında bir Zât-ı Rahmân-ı Rahîmin bulunduğunu sönmemiş akıllara, ölmemiş kalblere gösterir. Elbette in'âmı istihzadan ve ihsanı aldatmaktan ve inâyeti adâvetten ve rahmeti azaptan ve lütuf ve keremi ihanetten halâs eden ve ihsanı ihsan eden ve nimeti nimet eden bir âlem-i bâkide bir hayat-ı bâkiye var ve olacaktır.

Hem madem bahar faslında, zeminin dar sahifesinde hatasız yüz bin kitabı birbiri içinde yazan bir kalem-i kudret gözümüz önünde yorulmadan işliyor. Ve o kalem sahibi yüz bin defa ahdve vaad etmiş ki, "Bu dar yerde ve karışık ve birbiri içinde yazılanbahar kitabından daha kolay olarak, geniş bir yerde güzel ve lâyemut bir kitabı yazacağım ve size okutturacağım" diye bütün fermanlarda o kitaptan bahsediyor. Elbette ve herhalde, o kitabın aslı yazılmış ve haşir ve neşir ile hâşiyeleri de yazılacak ve umumun defter-i a'mâlleri onda kaydedilecek.

Hem madem bu arz, kesret-i mahlûkat cihetiyle ve mütemadiyen değişen yüz binler çeşit çeşit envâ-ı zevi'l-hayat ve zevi'l-ervâhın meskeni, menşei, fabrikası, meşheri, mahşeri olması haysiyetiyle bu kâinatın kalbi, merkezi, hülâsası, neticesi, sebeb-i hilkati olarak gayet büyük öyle bir ehemmiyeti var ki, küçüklüğüyle beraber koca semâvâta karşı denk tutulmuş. Semâvî fermanlarda daima [1] رَبُّ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ deniliyor.

1. "Göklerin ve yerin Rabbi." Ra'd Sûresi, 13:16

Ve madem, bu mahiyetteki arzın her tarafına hükmeden ve ekser mahlûkatına tasarruf eden ve ekser zîhayat mevcudatını teshir edip kendi etrafına toplattıran ve ekser masnuatını kendi hevesatının hendesesiyle ve ihtiyacatının düsturlarıyla öyle güzelce tanzim ve teşhir ve tezyin ve çok antika nevilerini liste gibi birer

yerlerde öyle toplayıp süslettirir ki, değil yalnız ins ve cin nazarlarını, belki semâvât ehlinin ve kâinatın nazar-ı dikkatlerini ve takdirlerini ve Kâinat Sahibinin nazar-ı istihsanını celbetmekle gayet büyük bir ehemmiyet ve kıymet alan ve bu haysiyetle bu kâinatın hikmet-i hilkati ve büyük neticesi ve kıymetli meyvesi ve arzın halifesi olduğunu fenleriyle, san'atlarıyla gösteren ve dünya cihetinde Sâni-i Âlemin mu'cizeli san'atlarını gayet güzelce teşhir ve tanzim ettiği için, isyan ve küfrüyle beraber dünyada bırakılan ve azabı tehir edilen ve bu hizmeti için imhal edilip muvaffakiyet gören nev-i beni Âdem var.

Ve madem, bu mâhiyetteki nev-i benî Âdem, mizaç ve hilkat itibarıyla gayet zayıf ve âciz ve gayet acz ve fakrıyla beraber hadsiz ihtiyacâtı ve teellümâtı olduğu halde, bütün bütün kuvvetinin ve ihtiyarının fevkinde olarak, koca küre-i arzı, o nev-i insana lüzumu bulunan her nevi madenlere mahzen ve her nevi taamlara ambar ve nev-i insanın hoşuna gidecek her çeşit mallara bir dükkân suretine getiren gayet kuvvetli ve hikmetli ve şefkatli bir mutasarrıf var ki, böyle nev-i insana bakıyor, besliyor, istediğini veriyor.

Ve madem, bu hakikatteki bir Rab; hem insanı sever, hem kendini insana sevdirir. Hem bâkidir, hem bâki âlemleri var, hem adâletle her işi görür. Ve hikmetle herşeyi yapıyor.

Hem, bu kısa hayat-ı dünyeviyede ve bu kısacık ömr-ü beşerde ve bu muvakkat ve fâni zeminde o Hâkim-i Ezelînin haşmet-i saltanatı ve sermediyet-i hâkimiyeti yerleşemiyor. Ve nev-i insanda vuku bulan ve kâinatın intizamına ve adalet ve muvazenelerine ve hüsn-ü cemâline münâfi ve muhalif çok büyük zulümleri ve isyanları ve velinimetine ve onu şefkatle besleyene karşı ihanetleri, inkârları, küfürleri bu dünyada cezasız kalıp, gaddar, zâlim rahatla hayatını ve biçare mazlum meşakkatler içinde ömürlerini geçirirler. Ve umum kâinatta eserleri görünen şu adalet-i mutlakanın mâhiyeti ise, dirilmemek suretiyle o gaddar zâlimlerin ve meyus mazlumların vefat içindeki müsâvatlarına bütün bütün zıttır, kaldırmaz, müsaade etmez.

Ve madem, nasıl ki Kâinatın Sahibi, kâinattan zemini ve zeminden nev-i insanı intihap edip gayet büyük bir makam, bir ehemmiyet vermiş. Öyle de, nev-i insandan dahi makàsıd-ı rububiyetine tevafuk eden ve kendilerini iman ve teslim ile Ona sevdiren hakikî insanlar olan enbiya ve evliya ve asfiyayı intihap edip kendine dost ve muhatap ederek onları mu'cizeler ve tevfiklerle ikram ve düşmanlarını semâvî tokatlarla tazip ediyor. Ve bu kıymetli ve sevimli dostlarından dahi onların imamı ve mefhari olan Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmı intihap ederek, ehemmiyetli küre-i arzın yarısını ve ehemmiyetli nev-i insanın beşten birisini uzun asırlarda onun nuruyla tenvir ediyor. Âdetâ bukâinat onun için yaratılmış gibi, bütün gayeleri onunla ve Onun diniyleve Kur'ân'ı ile

tezahür ediyor. Ve o pek çok kıymettar ve milyonlar sene yaşayacak kadar hadsiz hizmetlerinin ücretlerini hadsiz bir zamanda almaya müstehak ve lâyık iken, gayet meşakkatler ve mücahedeler içinde, altmış üç sene gibi kısacık bir ömür verilmiş. Acaba hiçbir cihetle hiçbir imkânı, hiçbir ihtimali, hiçbir kàbiliyeti var mı ki, o zât, bütün emsâli ve dostlarıyla beraber dirilmesin? Ve şimdi de ruhen diri ve hayy olmasın, idam-ı ebedî ile mahvolsunlar? Hâşâ, yüz bin defa hâşâ ve kellâ! Evet, bütün kâinat ve hakikat-i âlem onun dirilmesini dâvâ eder ve hayatını Sahib-i Kâinattan talep ediyor.

Ve madem, Yedinci Şuâ olan *Âyetü'l-Kübrâ'*da herbiri bir dağ kuvvetinde otuz üç adet icmâ-ı azîm ispat etmişler ki, bu kâinat bir elden çıkmış ve bir tek Zâtın mülküdür. Ve kemâlât-ı İlâhiyenin medarı olan vahdetini ve ehadiyetini bedahetle göstermişler. Ve vahdet ve ehadiyet ile, bütün kâinat o Zât-ı Vâhidin emirber neferleri ve musahhar memurları hükmüne geçiyor. Ve âhiretin gelmesiyle, kemâlâtı sukuttan ve adalet-i mutlakası müstehziyâne gadr-ı mutlaktan ve hikmet-i âmmesi sefahetkârâne abesiyetten ve rahmet-i vâsiası lâhiyâne tâzipten ve izzet-i kudreti zelilâne aczden kurtulurlar, takaddüs ederler.

Elbette ve elbette ve herhalde iman-ı billâhın yüzer nüktesinden, bu altı "madem"lerdeki[1] hakikatlerin muktezasıyla kıyamet kopacak, haşir ve neşir olacak, dar-ı mücazat ve mükâfat açılacak—tâ ki arzın mezkûr ehemmiyeti ve merkeziyeti ve insanın ehemmiyeti ve kıymeti tahakkuk edebilsin. Ve arz ve insanın Hâlıkı ve Rabbi olan Mutasarrıf-ı Hakîmin mezkûr adaleti, hikmeti, rahmeti, saltanatı takarrur edebilsin. Ve o bâki Rabbin mezkûr hakiki dostları ve müştakları idam-ı ebedîden kurtulsun. Ve o dostların en büyüğü ve en kıymettarı, bütün kâinatı memnun ve minnettar eden kudsî hizmetlerinin mükâfatını görsün. Ve Sultan-ı Sermedînin kemâlâtı naks ve kusurdan ve kudreti aczden ve hikmeti sefahetten ve adaleti zulümden tenezzüh ve takaddüs ve teberri etsin.

1. "Ve madem" ile başlayan paragraflar

Elhâsıl madem Allah var, elbette âhiret vardır.

Hem nasıl ki mezkûr üç erkân-ı imaniye, onları ispat eden bütün delilleriyle haşre şehadet ve delâlet ederler. Öyle de, [1] وَبِمَلٰئِكَتِهِ وَبِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ مِنَ اللّٰهِ تَعَالٰى olan iki rükn-ü imanî dahi haşri istilzam edip kuvvetli bir surette âlem-i bekàya şehadet ve delâlet ederler. Şöyle ki:

1. "Meleklere ve kadere, hayır ve şerrin Allah Tealâ'dan geldiğine inanmak."

Melâikenin vücudunu ve vazife-i ubûdiyetlerini ispat eden bütün deliller ve hadsiz müşahedeler mükâlemeler, dolayısıyla âlem-i ervahın ve âlem-i gaybın ve âlem-i bekànın ve âlem-i âhiretin ve ileride cin ve ins ile şenlendirilecek olan

dâr-ı saadetin ve Cennet ve Cehennemin vücutlarına delâlet ederler. Çünkü melekler bu âlemleri izn-i İlâhî ile görebilirler ve girerler. Ve Hazret-i Cebrâil gibi, insanlarla görüşen umum melâike-i mukarrebîn, mezkûr âlemlerin vücutlarını ve onlar, onlarda gezdiklerini müttefikan haber veriyorlar. Görmediğimiz Amerika kıtasının vücudunu, ondan gelenlerin ihbarıyla bedihî bildiğimiz gibi, yüz tevatür kuvvetinde bulunan melâike ihbaratıyla âlem-i bekânın ve dâr-ı âhiretin ve Cennet ve Cehennemin vücutlarına o kat'iyette iman etmek gerektir. Ve öyle de iman ederiz.

Hem, Yirmi Altıncı Söz olan Risale-i Kaderde *iman-ı bil-kader* rüknünü ispat eden bütün deliller, dolayısıyla haşre ve neşr-i suhufa ve mizan-ı ekberdeki muvazene-i a'mâle delâlet ederler. Çünkü, herşeyin mukadderatını gözümüz önünde nizam ve mizan levhalarında kaydetmek ve her zîhayatın sergüzeşt-i hayatiyelerini kuvve-i hafızalarında ve çekirdeklerinde ve sair elvâh-ı misâliyede yazmak ve her zîruhun, hususan insanların defter-i a'mâllerini elvâh-ı mahfuzada tesbit etmek ve geçirmek, elbette öyle muhit bir kader ve hakîmâne bir takdir ve müdakkikane bir kayıt ve hafîzâne bir kitabet, ancak mahkeme-i kübrâda umumî bir muhakeme neticesinde daimî bir mükâfat ve mücazat için olabilir. Yoksa, o ihatalı ve inceden ince olan kayıt ve muhafaza, bütün bütün mânâsız, faidesiz kalır, hikmete ve hakikate münâfi olur.

Hem, haşir gelmezse, kader kalemiyle yazılan bu kitab-ı kâinatın bütün muhakkak mânâları bozulur ki, hiçbir cihet-i imkânı olamaz. Ve o ihtimal, bu kâinatın vücudunu inkâr gibi bir muhal, belki bir hezeyan olur.

Elhâsıl, imanın beş rüknü bütün delilleriyle haşir ve neşrin vukuuna ve vücuduna ve dâr-ı âhiretin vücuduna ve açılmasına delâlet edip isterler ve şehadet edip talep ederler.

İşte, hakikat-i haşriyenin azametine tam muvafık böyle azametli ve sarsılmaz direkleri ve burhanları bulunduğu içindir ki, Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyânın hemen hemen üçten birisi haşir ve âhireti teşkil ediyor. Ve onu, bütün hakaikine temel taşı ve üssü'l-esas yapıyor. Ve herşeyi onun üstüne bina ediyor.

(Mukaddime nihayet buldu)

Baştaki âyetin mu'cizâne işaret ettikleri dokuz tabaka berahin-i haşriyeye dair 'Dokuz Makam'dan 'Birinci Makam':

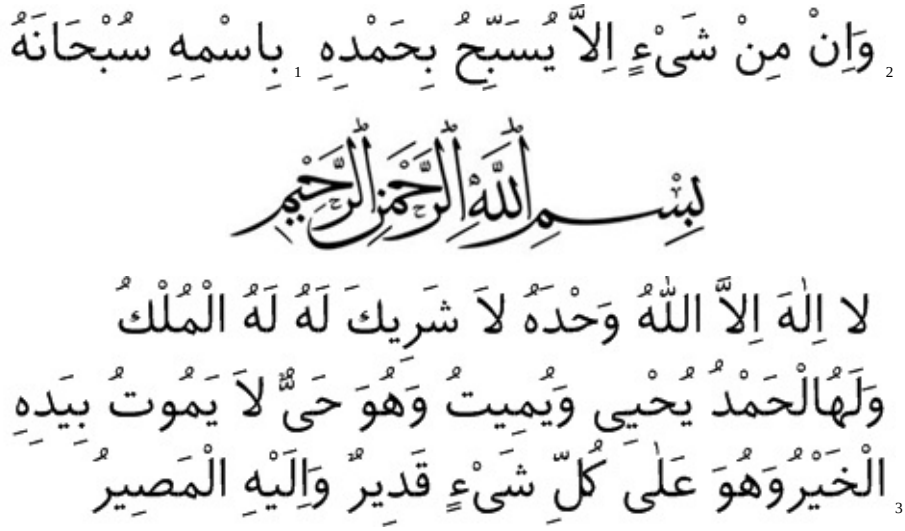
فَسُبْحَانَ اللّٰهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ ۝
وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ
تُظْهِرُونَ ۝ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ
مِنَ الْحَيِّ وَيُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَكَذٰلِكَ تُخْرَجُونَ [1]

olan fıkradaki ferman-ı haşre dair buradaki gösterdiği bürhan-ı bâhiri ve hüccet-i katıası beyan ve izah edilecek. İnşaallahü’r-Rahmân...

1. “Akşama erdiğinizde ve sabaha kavuştuğunuzda Allah’ı tesbih edin. Göklerde veyerde olanların hamd ve senâsı Ona mahsustur. Gündüzün sonuna doğru veöğle vaktine erişince de Allah’ı tesbih edip namaz kılın. Ölüden diriyi, diriden ölüyü O çıkarır. Ölümünden sonra yeryüzünü O diriltir. Siz dekabirlerinizden böyle çıkarılacaksınız.” Rum Süresi, 30:17-19.

Onuncu Hüccet-i İmâniye

(YİRMİNCİ MEKTUP)

SABAH ve akşam namazından sonra tekrarı pek çok fazileti bulunan[4] ve Bir rivâyet-i sahîhada İsm-i Âzam mertebesini taşıyan[5] şu cümle-i tevhidiyenin on bir kelimesi var. Herbir kelimesinde, hem birer müjde ve beşaret, hem birer mertebe-i tevhîd-i rubûbiyet, hem bir İsm-i Âzam noktasında bir kibriyâ-i vahdet ve bir kemâl-i vahdâniyet vardır. Bu büyük ve ulvî hakikatlerin izahını sair Sözlere havale edip, bir vaade binaen, şimdilik mücmel bir hülâsa suretinde iki makam, bir mukaddime ile ona bir fihriste yapacağız.

1. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.
2. "Hiçbir şey yoktur ki, Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.
3. Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla "Allah'tan başka ibadete lâyık hiçbirilâh yoktur. O birdir; Onun hiçbir şeriki yoktur. Mülk Ona ait, hamd Ona mahsustur. Hayatı veren de Odur, ölümü veren de Odur. O, kendisine asla ölüm ârız olmayan Hayy-ı Ezelîdir. Bütün hayır Onun elindedir. Oherşeye hakkıyla kàdirdir. Herşeyin ve herkesin dönüşü de Onadır." *Buharî*,Ezân: 155; Teheccüd: 21; *Müslim*, Zikir: 28, 30, 74, 75, 76; *Tirmizî*, Mevâkıt: 108; Hac: 104; *Nesâî*, Sehiv: 83-86; *İbni Mâce*, Dua: 10, 14, 16; *Ebû Dâvud*, Menâsik: 56; *Dârîmî*, Salât: 88, 90; *Muvatta'*, Hac: 127, 243; Kur'ân: 20, 22; *Müsned*, 1:47; 2:5; 3:320; 4:4; 5:191.
4. bk. *Müsned*, 4:60; 5:415; *Mecmeu'z-Zevâid*, 10:107.
5. bk. *İbni Mâce*, Duâ, 9.

Mukaddime

Kat'iyen bil ki, hilkatin en yüksek gayesi ve fıtratın en yüce neticesi, iman-ı billâhtır. Ve insaniyetin en âli mertebesi ve beşeriyetin en büyük makamı, iman-ı billâh içindeki marifetullahtır. Cin ve insin en parlak saadeti ve en tatlı nimeti, o marifetullah içindeki muhabbetullahtır. Ve ruh-u beşer için en hâlis sürur ve kalb-i insan için en sâfi sevinç, o muhabbetullah içindeki lezzet-i ruhaniyedir.

Evet, bütün hakikî saadet ve hâlis sürur ve şirin nimet ve sâfi lezzet, elbette marifetullah ve muhabbetullahtadır. Onlar, onsuz olamaz. Cenâb-ı Hakkı tanıyan ve seven, nihayetsiz saadete, nimete, envâra, esrara, ya bilkuvve veya bilfiil

mazhardır. Onu hakikî tanımayan, sevmeyen, nihayetsiz şekavete, âlâma ve evhama mânen ve maddeten müptelâ olur.

Evet, şu perişan dünyada, âvâre nev-i beşer içinde, semeresiz bir hayatta, sahipsiz, hâmisiz bir surette, âciz, miskin bir insan, bütün dünyanın sultanı da olsa kaç para eder? İşte bu âvâre nev-i beşer içinde, bu perişan, fâni dünyada, insan sahibini tanımazsa, mâlikini bulmazsa, ne kadar biçare sergerdan olduğunu herkes anlar. Eğer sahibini bulsa, mâlikini tanısa, o vakit rahmetine iltica eder, kudretine istinad eder. O vahşetgâh dünya, bir tenezzühgâha döner ve bir ticaretgâh olur.

Birinci Makam

Şu kelâm-ı tevhidînin on bir kelimesinin herbirinde birer müjde var. Ve o müjdede birer şifa ve o şifada birer lezzet-i mâneviye bulunur.

BİRİNCİ KELİME

لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ da şöyle bir müjde var ki:

Hadsiz hâcâta müptelâ, nihayetsiz a’dânın hücumuna hedef olan ruh-u insanî şu kelimede öyle bir nokta-i istimdad bulur ki, bütün hâcâtını temin edecek bir hazine-i rahmet kapısını ona açar. Ve öyle bir nokta-i istinad bulur ki, bütün a’dâsının şerrinden emin edecek bir kudret-i mutlakanın sahibi olan kendi Mâbudunu ve Hâlıkını bildirir ve tanıttırır, sahibini gösterir, mâliki kim olduğunu irâe eder. Ve o irâe ile, kalbi vahşet-i mutlakadan ve ruhu hüzn-ü elîmden kurtarıp, ebedî bir ferahı, daimî bir süruru temin eder.

İKİNCİ KELİME

وَحْدَهُ Şu kelimede şifalı, saadetli bir müjde vardır. Şöyle ki:

Kâinatın ekser envâıyla alâkadar ve o alâkadarlık yüzünden perişan ve keşmekeş içinde boğulmak derecesine gelen ruh-u beşer ve kalb-i insan, وَحْدَهُ kelimesinde bir melce, bir halâskâr bulur ki, onu bütün o keşmekeşten, o perişaniyetten kurtarır. Yani, وَحْدَهُ mânen der:

Allah birdir. Başka şeylere müracaat edip yorulma. Onlara tezellül edip minnet çekme. Onlara temelluk edip boyun eğme. Onların arkasına düşüp zahmet çekme. Onlardan korkup titreme. Çünkü Sultan-ı Kâinat birdir. Herşeyin anah-tarı Onun yanında, herşeyin dizgini Onun elindedir. Herşey Onun emriyle halledilir. Onu bulsan, her matlubunu buldun; hadsiz minnetlerden, korkulardan kurtuldun.

ÜÇÜNCÜ KELİME

لاٰشَرِيكَ لَهُ Yani, nasıl ki ulûhiyetinde ve saltanatında şeriki yoktur; Allah bir olur, müteaddit olamaz. Öyle de, rububiyetinde ve icraatında ve icâdâtında

dahi şeriki yoktur.

Bazan olur ki, sultan bir olur, saltanatında şeriki olmaz; fakat icraatında, onun memurları onun şeriki sayılırlar ve onun huzuruna herkesin girmesine mâni olurlar, “Bize de müracaat et” derler. Fakat Ezel-Ebed Sultanı olan Cenâb-ı Hak, saltanatında şeriki olmadığı gibi, icraat-ı rububiyetinde dahi muinlere, şeriklere muhtaç değildir. Emir ve iradesi, havl ve kuvveti olmazsa, hiçbir şey hiçbir şeye müdahale edemez. Doğrudan doğruya herkes Ona müracaat edebilir. Şeriki ve muini olmadığından, o müracaatçı adama “Yasaktır, Onun huzuruna giremezsin” denilmez.

İşte, şu kelime ruh-u beşer için şöyle bir müjde verir ki:

İmanı elde eden ruh-u beşer, mânisiz, müdahalesiz, hâilsiz, mümanaatsız, her halinde, her arzusunda, her anda, her yerde o ezel ve ebed ve hazâin-i rahmet mâliki ve defâin-i saadet sahibi olan Cemîl-i Zülcelâl, Kadîr-i Zülkemâlin huzuruna girip hâcâtını arz edebilir. Ve rahmetini bulup kudretine istinad ederek kemâl-i ferah ve süruru kazanabilir.

DÖRDÜNCÜ KELİME

لَهُ الْمُلْكُ Yani, mülk umumen Onundur. Sen, hem Onun mülküsün, hem memlûküsün, hem mülkünde çalışıyorsun. Şu kelime, şöyle şifalı bir müjde veriyor ve diyor:

Ey insan! Sen kendini, kendine mâlik sayma. Çünkü sen kendini idare edemezsin. O yük ağırdır; kendi başına muhafaza edemezsin, belâlardan sakınıp levazımatını yerine getiremezsin. Öyle ise, beyhude ıztıraba düşüp azap çekme. Mülk başkasınındır. O Mâlik hem Kadîrdir, hem Rahîmdir. Kudretine istinad et; rahmetini ittiham etme. Kederi bırak, keyfini çek. Zahmeti at, safâyı bul.

Hem der ki: Mânen sevdiğin ve alâkadar olduğun ve perişaniyetinden müteessir olduğun ve ıslah edemediğin şu kâinat, bir Kadîr-i Rahîmin mülküdür. Mülkü sahibine teslim et. Ona bırak; cefâsını değil, safâsını çek. O hem Hakîmdir, hem Rahîmdir. Mülkünde istediği gibi tasarruf eder, çevirir. Dehşet aldığın zaman, İbrahim Hakkı gibi “Mevlâ görelim neyler / Neylerse güzel eyler” de, pencerelerden seyret, içlerine girme.

BEŞİNCİ KELİME

لَهُ الْحَمْدُ Yani, hamd ve senâ, medih ve minnet Ona mahsustur, Ona lâyıktır. Demek nimetler Onundur ve Onunhazinesinden çıkar. Hazine ise daimîdir. İşte şu kelime şöyle müjdeverip diyor ki:

Ey insan! Nimetin zevâlinden elem çekme. Çünkü rahmet hazinesi tükenmez. Ve lezzetin zevâlini düşünüp o elemden feryad etme. Çünkü o nimet meyvesi, bir rahmet-i bînihayenin semeresidir. Ağacı bâki ise, meyve gitse de yerine gelen var. Nimetin lezzeti içinde, o lezzetten yüz derece daha ziyade lezzetli bir iltifat-ı rahmeti hamd ile düşünüp, lezzeti, birden yüz derece yapabilirsin. Nasıl ki, bir padişah-ı zîşânın sana hediye ettiği bir elma lezzeti içinde, yüz, belki bin elmanın lezzetinin fevkinde, bir iltifat-ı şahane lezzetini sana ihsas ve ihsan eder.

Öyle de, لَهُ الْحَمْدُ kelimesiyle, yani hamd ve şükürle, yani nimetten in'âmı hissetmekle, yani Mün'imi tanımakla ve in'âmı düşünmekle, yani Onun rahmetinin iltifatını ve şefkatinin teveccühünü ve in'âmının devamını düşünmekle, nimetten bin derece daha leziz, mânevî bir lezzet kapısını sana açar.

ALTINCI KELİME

يُحْيِي Yani, hayatı veren Odur. Ve hayatı rızıkla idame eden de Odur. Ve levazımat-ı hayatı da ihzar eden yine Odur. Ve hayatın âli gayeleri Ona aittir ve mühim neticeleri Ona bakar; yüzde doksan dokuz meyvesi Onundur. İşte şu kelime, şöyle fâni ve âciz beşere nidâ eder, müjde verir ve der:

Ey insan! Hayatın ağır tekâlifini omuzuna alıp zahmet çekme. Hayatın fenâsını düşünüp hüzne düşme. Yalnız dünyevî, ehemmiyetsiz meyvelerini görüp, dünyaya gelişinden pişmanlık gösterme. Belki, o sefine-i vücudundaki hayat makinesi, Hayy-ı Kayyûma aittir. Masarıf ve levazımatını O tedarik eder. Ve o hayatın pek kesretli gayeleri ve neticeleri var ve Ona aittir. Sen o gemide bir dümenci neferisin. Vazifeni güzel gör, ücretini al, keyfine bak. O hayat sefinesi ne kadar kıymettar olduğunu ve ne kadar güzel faideler verdiğini ve o sefine sahibi Zâtın ne kadar Kerîm ve Rahîm olduğunu düşün, mesrur ol ve şükret. Ve anla ki, vazifeni istikametle yaptığın vakit, o sefinenin verdiği bütün netâic, bir cihetle senin defter-i a'mâline geçer, sana bir hayat-ı bâkiyeyi temin eder, seni ebedî ihyâ eder.

YEDİNCİ KELİME

وَيُمِيتُ Yani, mevti veren Odur. Yani, hayat vazifesinden terhis eder, fâni dünyadan yerini tebdil eder, külfet-i hizmetten âzâd eder. Yani, hayat-ı fâniyeden, seni hayat-ı bâkiyeye alır. İşte şu kelime, şöylece fâni cin ve inse bağırır, der ki:

Sizlere müjde! Mevt idam değil, hiçlik değil, fenâ değil, inkıraz değil, sönmek değil, firak-ı ebedî değil, adem değil, tesadüf değil, fâilsiz bir in'idam değil.

Belki, bir Fâil-i Hakîm-i Rahîm tarafından bir terhistir, bir tebdil-i mekândır.

Saadet-i ebediye tarafına, vatan-ı aslîlerine bir sevkiyattır. Yüzde doksan dokuz ahbabın mecmaı olan âlem-i berzaha bir visal kapısıdır.

SEKİZİNCİ KELİME

وَهُوَ حَيٌّ لاَ يَمُوتُ Yani, bütün kâinatın mevcudatında görünen ve vesile-i muhabbet olan kemâl ve hüsün ve ihsanın hadsiz bir derece fevkinde bir cemâl ve kemâl ve ihsanın sahibi ve bütün mahbuplara bedel, birtek cilve-i cemâli kâfi gelen bir Mâbud-u Lemyezel, bir Mahbub-u Lâyezâlin ezelî ve ebedî bir hayat-ı daimesi var ki, şaibe-i zevâl ve fenâdan münezzeh ve avârız-ı naks ve kusurdan müberrâdır. İşte şu kelime, cin ve inse ve bütün zîşuura ve ehl-i muhabbet ve aşka ilân eder ki:

Sizlere müjde! Mahbuplarınızdan nihayetsiz firakların yaralarını tedavi edip merhem süren bir Mahbub-u Bâkîniz var. Madem O var ve bâkidir; başkaları ne olursa olsun, merak çekmeyiniz. Belki o mahbuplarda sebeb-i muhabbetiniz olan hüsün ve ihsan, fazl ve kemâl, o Mahbub-u Bâkînin cilve-i cemâl-i bâkisinden çok perdelerden geçip, gayet zayıf bir gölgenin gölgesidir. Onların zevâlleri sizleri incitmesin. Çünkü onlar bir nevi âyinelerdir. Âyinelerin değişmesi, şâşaa-i cemâlin cilvesini tazeleştirir, güzelleştirir. Madem O var, herşey var.

DOKUZUNCU KELİME

بِيَدِهِ الْخَيْرُ Yani, her hayır Onun elindedir. Her yaptığınız hayrat Onun defterine geçer. Her işlediğiniz a’mâl-i saliha, yanında kaydedilir. İşte, şu kelime, cin ve inse nidâ edip müjde veriyor. Diyor ki:

Ey biçareler! Mezaristana göçtüğünüz zaman, “Eyvah, malımız harap olup sa’yimiz hebâ oldu. Şu güzel ve geniş dünyadan gidip dar bir toprağa girdik” demeyiniz, feryad edip me’yus olmayınız. Çünkü sizin herşeyiniz muhafaza ediliyor. Her ameliniz yazılmıştır. Her hizmetiniz kaydedilmiştir. Hizmetinizin mükâfâtını verecek ve her hayır elinde ve her hayrı yapabilecek bir Zât-ı Zülcelâl sizi celb edip yeraltında muvakkaten durdurur, sonra huzuruna aldırır. Ne mutlu sizlere ki, hizmetinizi vevazifenizi bitirdiniz. Zahmetiniz bitti; rahata ve rahmete gidiyorsunuz. Hizmet, meşakkat bitti; ücret almaya gidiyorsunuz.

Evet, geçen baharın defter-i a’mâlinin sahifeleri ve hidemâtının sandukçaları olan tohumları, çekirdekleri muhafaza eden ve ikinci baharda gayet şâşaalı, belki yüz derece aslından daha bereketli bir tarzda muhafaza eden, neşreden Kadîr-i Zülcelâl, elbette sizin de netâic-i hayatınızı öyle muhafaza ediyor ve hizmetinize

pek kesretli bir surette mükâfat verecektir.

ONUNCU KELİME

وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ Yani, O Vâhiddir, Ehaddir. Herşeye kàdirdir. Hiçbir şey Ona ağır gelmez. Bir baharı halk etmek, bir çiçek kadar Ona kolaydır. Cenneti halk etmek, bir bahar kadar Ona rahattır. Her günde, her senede, her asırda yeniden yeniye icad ettiği hadsiz masnuatı, nihayetsiz kudretine nihayetsiz lisanlarla şehadet ederler.

İşte şu kelime dahi şöyle müjde eder; der ki:

Ey insan! Yaptığın hizmet, ettiğin ubûdiyet boşu boşuna gitmez. Bir dâr-ı mükâfat, bir mahall-i saadet senin için ihzar edilmiştir. Senin şu fâni dünyana bedel, bâki bir Cennet seni bekler. İbadet ettiğin ve tanıdığın Hâlık-ı Zülcelâlin vaadine iman ve itimad et. Ona, vaadinde hulf etmek muhaldir. Kudretinde hiçbir cihetle noksaniyet yoktur. İşlerine acz müdahale edemez. Senin küçük bahçeni halk ettiği gibi, Cenneti dahi senin için halk edebilir ve halk etmiş ve sana vaad etmiş. Ve vaad ettiği için, elbette seni onun içine alacak.

Madem bilmüşahede görüyoruz: Her senede, yeryüzünde hayvânat ve nebâtâtın üç yüz binden ziyade envâlarını ve milletlerini kemâl-i intizam ve mizanla kemâl-i sür’at ve suhuletle haşredip neşreder. Elbette böyle bir Kadîr-i Zülcelâl, vaadini yerine getirmeye muktedirdir.

Hem madem her senede, öyle bir Kadîr-i Mutlak, haşrin ve Cennetin nümunelerini binler tarzda icad ediyor. Hem madem bütün semâvî fermanlarıyla saadet-i ebediyeyi vaad edip Cenneti müjde veriyor. Hem madem bütün icraatı ve şuûnâtı hak ve hakikattir ve sıdk ve ciddiyetledir. Hem madem, âsârının şehadetiyle, bütün kemâlât Onun nihayetsiz kemâline delâlet ve şehadet eder. Ve hiçbir cihette naks ve kusur Onda yoktur. Hem madem hulfülvaad ve hilâf ve kizb ve aldatmak, en çirkin bir haslet ve naks ve kusurdur. Elbette ve elbette, o Kadîr-i Zülcelâl, O Hakîm-i Zülkemâl, o Rahîm-i Zülcemâl, vaadini yerine getirecek, saadet-i ebediye kapısını açacak, Âdem babanızın vatan-ı aslîsi olan Cennete sizleri, ey ehl-i iman, idhal edecektir.

ON BİRİNCİ KELİME

وَاِلَيْهِ الْمَصِيرُ Yani, ticaret ve memuriyet için, mühim vazifelerle bu dâr-ı imtihan olan dünyaya gönderilen insanlar, ticaretlerini yapıp, vazifelerini bitirip ve hizmetlerini itmam ettikten sonra, yine onları gönderen Hâlık-ı Zülcelâllerine dönecekler ve Mevlâ-yı Kerîmlerine kavuşacaklar. Yani, bu dâr-ı fâniden gidip

dâr-ı bâkide huzur-u Kibriyâya müşerref olacaklar. Yani, esbab dağdağasından ve vesâitin karanlık perdelerinden kurtulup, Rabb-i Rahîmlerine, makarr-ı saltanat-ı ebedîsinde perdesiz kavuşacaklar. Doğrudan doğruya, herkes, kendi Hâlıkı ve Mâbudu ve Rabbi ve Seyyidi ve Mâliki kim olduğunu bilecek ve bulacaklar.

İşte, şu kelime, bütün müjdelerin fevkinde şöyle müjde eder ve der ki:

Ey insan! Bilir misin nereye gidiyorsun ve nereye sevk olunuyorsun? Otuz İkinci Sözün âhirinde denildiği gibi, dünyanın bin sene mes'udâne hayatı, bir saat hayatına mukàbil gelmeyen Cennet hayatının; ve o Cennet hayatının dahi bin senesi, bir saat rüyet-i cemâline mukàbil gelmeyen bir Cemîl-i Zülcelâlin daire-i rahmetine ve mertebe-i huzuruna gidiyorsun. Müptelâ ve meftun ve müştak olduğunuz mecazî mahbuplarda ve bütün mevcudat-ı dünyeviyedeki hüsün ve cemâl, Onun cilve-i cemâlinin ve hüsn-ü esmâsının bir nevi gölgesi; ve bütün Cennet, bütün letâfetiyle, bir cilve-i rahmeti; ve bütün iştiyaklar ve muhabbetler ve incizaplar ve câzibeler, bir lem'a-i muhabbeti olan bir Mâbud-u Lemyezelin, bir Mahbub-u Lâyezâlin daire-i huzuruna gidiyorsunuz. Ve ziyafetgâh-ı ebedîsi olan Cennete çağırılıyorsunuz. Öyle ise, kabir kapısına ağlayarak değil, gülerek giriniz.

Hem şu kelime şöyle müjde veriyor, diyor ki:

Ey insan! Fenâya, ademe, hiçliğe, zulümata, nisyana, çürümeye, dağılmaya ve kesrette boğulmaya gittiğinizi tevehhüm edip düşünmeyiniz. Siz fenâya değil, bekàya gidiyorsunuz. Ademe değil, vücud-u daimîye sevk olunuyorsunuz. Zulümata değil, âlem-i nura giriyorsunuz. Sahip ve Mâlik-i Hakikînin tarafına gidiyorsunuz. Ve Sultan-ı Ezelînin payitahtına dönüyorsunuz. Kesrette boğulmaya değil, vahdet dairesinde teneffüs edeceksiniz. Firaka değil, visale müteveccihsiniz.

On Birinci Hüccet-i İmâniye
(YİRMİ İKİNCİ SÖZÜN BİRİNCİ MAKAMI)

وَيَضْرِبُ اللّٰهُ الْاَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ [1]

وَتِلْكَ الْاَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ [2]

1. "Allah insanlara misaller verir ki, düşünüp öğüt alsınlar." İbrahim Sûresi, 14:25.
2. "Düşünsünler diye, insanlara Biz böyle misaller veriyoruz." Haşir Sûresi, 59:21.

BİR ZAMAN iki adam bir havuzda yıkandılar. Fevkalâde bir tesir altında kendilerinden geçtiler. Gözlerini açtıkları vakit gördüler ki, acip bir âleme götürülmüşler. Öyle bir âlem ki, kemâl-i intizamından bir memleket hükmünde, belki bir şehir hükmünde, belki bir saray hükmündedir.

Kemâl-i hayretlerinden etraflarına baktılar. Gördüler ki, bir cihette bakılsa azîm bir âlem görünüyor; bir cihette bakılsa muntazam bir memleket, bir cihette bakılsa mükemmel bir şehir, diğer bir cihette bakılsa gayet muhteşem bir âlemi içine almış bir saraydır.

Şu acaip âlemde gezerek seyran ettiler. Gördüler ki, bir kısım mahlûklar var; bir tarz ile konuşuyorlar, fakat bunlar onların dillerinibilmiyorlar. Yalnız, işaretlerinden anlaşılıyor ki, mühim işlergörüyorlar ve ehemmiyetli vazifeler yapıyorlar.

O iki adamdan birisi, arkadaşına dedi ki: "Şu acip âlemin elbette bir müdebbiri ve şu muntazam memleketin bir mâliki, şu mükemmel şehrin bir sahibi, şu musannâ sarayın bir ustası vardır. Biz çalışmalıyız, onu tanımalıyız. Çünkü,anlaşılıyor ki, bizi buraya getiren odur. Onu tanımazsak kim bize medet verecek? Dillerini bilmediğimiz ve onlar bizi dinlemedikleri şu âciz mahlûklardan ne bekleyebiliriz? Hem koca bir âlemi bir memleket suretinde, bir şehir tarzında, bir saray şeklinde yapan ve baştan başa hârika şeylerle dolduran ve müzeyyenâtın envâıyla tezyin eden ve ibretnümâ mu'cizatlarla donatan bir zat, elbette bizden ve buraya gelenlerden bir istediğivardır. Onu tanımalıyız. Hem ne istediğini bilmekliğimiz lâzımdır."

Öteki adam dedi: “İnanmam, böyle bahsettiğin gibi bir zat bulunsun ve bütün bu âlemi tek başıyla idare etsin.”

Arkadaşı cevaben dedi ki: “Bunu tanımazsak, lâkayt kalsak, menfaati hiç yok. Zararı olsa pek azîmdir. Eğer tanımasına çalışsak, meşakkati pek hafiftir; menfaati olursa pek azîmdir. Onun için, ona karşı lâkayt kalmak hiç kâr-ı akıl değildir.”

O serseri adam dedi: “Ben bütün rahatımı, keyfimi, onu düşünmemektegörüyorum. Hem böyle aklıma sığışmayan şeylerle uğraşmayacağım. Bütün bu işler, tesadüfî ve karma karışık işlerdir; kendi kendine dönüyor. Benim neme lâzım?”

Akıllı arkadaşı ona dedi: “Senin bu temerrüdün beni de, belki çokları da belâya atacaktır. Bir edepsizin yüzünden, bazan olur ki, bir memleket harap olur.”

Yine o serseri dönüp dedi ki: “Ya kat’iyen bana ispat et ki, bu koca memleketin tek bir mâliki, tek bir sânii vardır. Yahut bana ilişme.”

Cevaben, arkadaşı dedi: “Madem inadın divanelik derecesine çıkmış; o inadınla bizi ve belki memleketi bir kahra giriftar edeceksin. Ben de sana On İki Burhan ile göstereceğim ki, bir saray gibi şu âlemin, bir şehir gibi şumemleketin tek bir ustası vardır. Ve o usta, herşeyi idare eden yalnızodur. Hiçbir cihetle noksaniyeti yoktur. Bize görünmeyen o usta, bizi ve herşeyi görür ve sözlerini işitir. Bütün işleri mu’cize ve hârikadır. Bütün bu gördüğümüz ve dillerini bilmediğimiz şu mahlûklar onun memurlarıdır.”

BİRİNCİ BURHAN

Gel, her tarafa bak, herşeye dikkat et. Bütün bu işler içinde gizli bir el işliyor. Çünkü, bak, bir dirhem[HAŞİYE-1] kadar kuvveti olmayan, bir çekirdek küçüklüğünde birşey, binler batman yükü kaldırıyor. Zerre kadar şuuru[HAŞİYE-2] olmayan, gayet hakîmâne işler görüyor.

Haşiye-1 Ağaçları başlarında taşıyan çekirdeklere işarettir.
Haşiye-2 Kendi kendine yükselmeyen ve meyvelerin sıkletine dayanmayan üzüm çubukları gibi nâzenin nebâtâtın, başka ağaçlara lâtif eller atıp sarmalarına ve onlara yüklenmelerine işarettir.

Demek bunlar kendi kendilerine işlemiyorlar. Onları işlettiren gizli bir kudret sahibi vardır. Eğer kendi başına olsa, bütün baştan başa bu gördüğümüz memlekette her iş mu’cize, herşey mu’cizekâr bir hârika olmak lâzım gelir. Bu ise bir safsatadır.

İKİNCİ BURHAN

Gel, bütün bu ovaları, bu meydanları, bu menzilleri süslendiren şeyler üstünde dikkat et. Herbirisinde o gizli zattan haber veren işler var. Adeta herbiri birer turra, birer sikke gibi, o gaybî zattan haber veriyorlar. İşte, gözünün önünde, bak,

bir dirhem pamuktan[HAŞİYE-1] ne yapıyor:

Bak, kaç top çuha ve patiska ve çiçekli kumaş çıktı. Bak, ondan ne kadar şekerlemeler, yuvarlaktatlı köfteler yapılıyor ki, bizim gibi binler adam giyse ve yese kâfi gelir.

Hem de bak, bu demiri, toprağı, suyu, kömürü, bakırı, gümüşü, altını gaybî avucuna aldı, bir et parçası[HAŞİYE-2] yaptı. Bak, gör!

İşte, ey akılsız adam, bu işler öyle bir zâta mahsustur ki, bütün bu memleket, bütün eczasıyla onun mu’cize-i kuvveti altında duruyor, her arzusuna râm oluyor.

Haşiye-1 Tohuma işarettir. Meselâ, zerre gibi bir afyon büzrü, bir dirhem gibi bir zerdali nüvatı, bir kavun çekirdeği, nasıl çuhadan daha güzel dokunmuş yapraklar, patiskadan daha beyaz ve sarı çiçekler, şekerlemeden daha tatlı ve köftelerden ve konserve kutularından daha lâtif, daha leziz, daha şirin meyveleri hazine-i rahmetten getiriyorlar, bize takdim ediyorlar.
Haşiye-2 Unsurlardan cism-i hayvanîyi halk ve nutfeden zîhayatı icad etmeye işarettir.

ÜÇÜNCÜ BURHAN

Gel, bu müteharrik antika[HAŞİYE-1] san’atlarına bak. Herbirisi öyle bir tarzda yapılmış; adeta bu koca sarayın bir küçük nüshasıdır. Bütün bu sarayda ne varsa, o küçücük müteharrik makinelerde bulunuyor.

Haşiye-1 Hayvanlara ve insanlara işarettir. Zira hayvan, şu âlemin küçük bir fihristesi; ve mahiyet-i insaniye, şu kâinatın bir misal-i musağğarı olduğundan, adeta âlemde ne varsa insanda nümunesi vardır.

Hiç mümkün müdür ki, bu sarayın ustasından başka birisi gelip, bu acip sarayı küçük bir makinede derc etsin? Hem hiç mümkün müdür ki, bir kutu kadar bir makine, bütün bir âlemi içine aldığı halde, tesadüfî veyahut abes bir iş, içinde bulunsun?

Demek, bütün gözün gördüğü ne kadar antika makineler var, o gizli zâtın birer sikkesi hükmündedirler. Belki birer dellâl, birer ilânnâme hükmündedirler. Lisan-ı hâlleriyle derler ki: “Biz öyle bir zâtın san’atıyız ki, bütün bu âlemimizi, bizi yaptığı ve suhuletle icad ettiği gibi kolaylıkla yapabilir bir zattır.”

DÖRDÜNCÜ BURHAN

Ey muannid arkadaş! Gel, sana daha acibini göstereceğim. Bak, bu memlekette bütün bu işler, bu şeyler değişti, değişiyor. Bir halette durmuyor. Dikkat et ki, bu gördüğümüz câmid cisimler, hissiz kutular, birer hâkim-i mutlak suretini aldılar. Adeta herbir şey bütün eşyaya hükmediyor.

İşte, bu yanımızdaki bu makineye bak.[HAŞİYE-1]Güya emrediyor; işte, onun tezyinatına ve işlemesine lâzım levazımat ve maddeler, uzak yerlerden koşup geliyorlar. İşte, oraya bak: O şuursuz cisim[HAŞİYE-2] güya bir işaret ediyor; en büyük bir cismi kendine hizmetkâr ediyor, kendi işlerinde çalıştırıyor.

Daha başka şeyleri bunlara kıyas et. Adeta herbir şey, bütün bu âlemdeki hilkatleri musahhar ediyor. Eğer o gizli zâtı kabul etmezsen, bütün bu memleketteki taşında, toprağında, hayvanında, insana benzer mahlûklarda, o zâtın bütün hünerlerini, san’atlarını, kemâlâtlarını, birer birer o şeylere

vereceksin. İşte, aklın uzak gördüğü birtek mu’ciznümâ zâtın bedeline, milyarlar onun gibi mu’ciznümâ, hem birbirine zıt, hem birbirine misil, hem birbiri içinde bulunsun, bu intizam bozulmasın, ortalığı karıştırmasınlar. Halbuki bu koca memlekette ikiparmak karışsa, karıştırır. Çünkü bir köyde iki müdür, bir şehirde ikivali, bir memlekette iki padişah bulunsa, karıştırır. Nerede kaldı, hadsiz hâkim-i mutlak beraber bulunsun!

Haşiye-1 Makine, meyvedarağaçlara işarettir. Çünkü yüzer tezgâhları, fabrikaları incecik dallarında taşıyor gibi, hayretnümâ yaprakları, çiçekleri, meyveleri dokuyor, süslendiriyor, pişiriyor, bizlere uzatıyor. Halbuki çam ve katran gibi muhteşem ağaçlar kuru bir taşta tezgâhını atmış, çalışıp duruyorlar.
Haşiye-2 Hububata, tohumlara, sineklerin tohumcuklarına işarettir. Meselâ, bir sinek, birkaraağacın yaprağında yumurtasını bırakır. Birden, o koca karaağaç,yapraklarını o yumurtalara bir rahm-ı mâder, bir beşik, bal gibi bir gıda ile dolu bir mahzene çeviriyor. Adeta o meyvesiz ağaç, o surette zîruh meyveler veriyor.

BEŞİNCİ BURHAN

Ey vesveseli arkadaş! Gel, bu azîm sarayın nakışlarına dikkat et. Ve bütün bu şehrin ziynetlerine bak. Ve bütün bu memleketin tanzimatını gör. Ve bütün bu âlemin san’atlarını tefekkür et.

İşte, bak: Eğer nihayetsiz mu’cizeleri ve hünerleri olan gizli bir zâtın kalemi işlemezse, bu nakışları sair şuursuz sebeplere, kör tesadüfe, sağır tabiata verilse, o vakit, ya bu memleketin herbir taşı, herbir otu öyle mu’ciznümâ nakkâş, öyle bir harikulâde kâtip olması lâzım gelir ki, bir harfte bin kitabı yazabilsin, bir nakıştamilyonlar san’atı derc edebilsin. Çünkü, bak bu taşlardaki nakşa: [HAŞİYE-1] Herbirisinde bütün sarayın nakışları var, bütün şehrin tanzimat kanunları var, bütün memleketin teşkilât programları var. Demek bu nakışları yapmak, bütün memleketi yapmakkadar hârikadır. Öyle ise, herbir nakış, herbir san’at, o gizli zâtınbir ilânnâmesidir, bir hâtemidir.

Haşiye-1 Şecere-i hilkatin meyvesi olan insana ve kendi ağacının programını ve fihristesini taşıyan meyveye işarettir. Zira, kalem-i kudret, âlemin kitab-ı kebirinde ne yazmışsa, icmâlini mahiyet-i insaniyede yazmıştır. Kalem-i kader, dağ gibi bir ağaçta ne yazmışsa, tırnak gibi meyvesinde dahi derc etmiştir.

Madem bir harf, kâtibini göstermeksizin olmaz. San’atlı bir nakış, nakkâşını bildirmemek olmaz. Nasıl olur ki, bir harfte koca bir kitabı yazan, bir nakışta bin nakşı nakşeden nakkâş, kendi kitabıyla ve nakşıyla bilinmesin?

ALTINCI BURHAN

Gel, bu geniş ovaya çıkacağız.[HAŞİYE-1] İşte, o ova içinde yüksek bir dağ var. Üstüne çıkacağız, tâ bütünetrafı görülsün. Hem herşeyi yakınlaştıracak güzel dürbünleri de beraber alacağız. Çünkü bu acip memlekette acip işler oluyor. Her saatte, hiç aklımıza gelmeyen işler oluyor.

Haşiye-1 Bahar ve yaz mevsiminde zeminin yüzüne işarettir. Zira yüz binler muhtelif mahlûkatın taifeleri birbiri içinde beraber icad edilir, rû-yi zeminde yazılır. Galatsız, kusursuz, kemâl-i intizamla değiştirilir. Binler sofra-i Rahmân açılır, kaldırılır, taze taze gelir. Herbir ağaç birer tablacı, herbir bostan birer kazan hükmüne geçer.

İşte, bak: Bu dağlar ve ovalar ve şehirler, birden değişiyor. Hem nasıldeğişiyor! Öyle bir tarzda ki, milyonlarla birbiri içinde işler, gayet muntazam surette değişiyor. Adeta milyonlar mütenevvi kumaşlar birbiri içinde beraber dokunuyor gibi, pek acip tahavvülât oluyor.

Bak, o kadar ünsiyet ettiğimiz ve tanıdığımız çiçekli miçekli şeyler kayboldular.

Muntazaman yerlerine ve mahiyetçe onlara benzer, fakat suretçe ayrı, başkaları geldiler. Adeta şu ova, dağlar birer sahife; yüzbinlerle ayrı ayrı kitaplar içinde yazılıyor. Hem hatasız, noksansızolarak yazılıyor.

İşte, bu işler yüz derece muhaldir ki kendi kendine olsun. Evet, nihayet derecede san'atlı, dikkatli şu işler, kendi kendine olmak bin derece muhaldir ki, kendilerinden ziyade, san'atkârlarını gösteriyorlar.

Hem bunları işleyici, öyle mu'ciznümâ bir zattır ki, hiçbir iş ona ağır gelmez. Bin kitap yazmak, bir harf kadar ona kolay gelir.

Bununla beraber, her tarafa bak ki, hem öyle bir hikmetle herşeyi yerli yerine koyuyor; ve öyle mükrimâne, herkese lâyık oldukları lütufları yapıyor; hem öyle ihsanperverâne umumî perdeler ve kapılar açıyor ki, herkesin arzularını tatmin ediyor. Hemöyle sehâvetperverâne sofralar kuruyor ki, bütün bu memleketinhalklarına, hayvanlarına, herbir taifesine has ve lâyık, belki herbir ferdine mahsus ismiyle ve resmiyle bir tabla-i nimet veriliyor.

İşte, dünyada bundan muhal birşey var mı ki, bu gördüğümüz işler içinde tesadüfî işler bulunsun; veya abes ve faidesiz olsun; veya müteaddit eller karışsın; veya ustası herşeye muktedir olmasın; veya herşey ona musahhar olmasın? İşte, ey arkadaş, haddin varsa buna karşı bir bahane bul!

YEDİNCİ BURHAN

Ey arkadaş, gel. Şimdi bu cüz'iyâtı bırakıp, saray şeklindeki bu acip âlemin eczalarının birbirine karşı olan vaziyetlerine dikkat edeceğiz.

İşte, bak: Bu âlemde o derece intizamla küllî işler yapılıyor ve umumî inkılaplar oluyor ki, adeta bütün bu saraydaki mevcut taşlar, topraklar, ağaçlar, herbir şey, birer fâil-i muhtar gibi bütün bu âlemin nizâmât-ı külliyesini gözetip ona göre tevfik-i hareket ediyor. Birbirinden en uzak şeyler birbirinin imdadına koşuyor.

İşte, bak: Gaipten acip bir kafile[HAŞİYE-1] çıkıp geliyor. Merkepleri ağaçlara, nebatlara, dağlara benzerler. Başlarında birer tabla-i erzak taşıyorlar. İşte, bak, bu tarafta bekleyen muhtelif hayvanatın erzaklarını getiriyorlar.

Hem de bak, bu kubbede o azîm elektrik lâmbası,[HAŞİYE-2] onlara ışık verdiği gibi, bütün taamlarını öyle güzel pişiriyor! Yalnız, pişirilecek taamlar, bir dest-i gaybî tarafından birer ipe takılıp[HAŞİYE-3] ona karşı tutuluyor.

Bu tarafa da bak: Bu biçare, zayıf, nahif, kuvvetsiz hayvancıklar—nasıl onların başı önünde, lâtif gıda ile dolu iki tulumbacık[HAŞİYE-4] takılmış. İki çeşme gibi, yalnız o kuvvetsiz mahlûk, onu ağzına yapıştırması kâfidir.

Haşiye-1 Umum hayvanatın erzakını taşıyan nebatat ve eşcar kafileleridir.
Haşiye-2 O azîm elektrik lâmbası, güneşe işarettir.
Haşiye-3 İp ve ipe takılan taam ise, ağacın ince dalları ve leziz meyveleridir.

Haşiye-4 İki tulumbacık ise, validelerin memelerine işarettir.

Elhasıl: Bütün bu âlemin bütün eşyası, birbirine bakar gibi, birbirine yardım eder. Birbirini görür gibi, birbirine el ele verir. Birbirinin işini tekmil için, birbirine omuz omuza veriyor, bel bele verip beraber çalışıyorlar. Herşeyi buna kıyas et; tâdât ile bitmez.

İşte, bütün bu haller, iki kere iki dört eder derecesinde kat'î gösterir ki, şu saray-ı acibin ustasına, yani şu garip âlemin sahibine herşey musahhardır. Herşey onun hesabına çalışır. Herşey ona bir emirber nefer hükmündedir. Herşey Onun kuvvetiyle döner. Herşey Onun emriyle hareket eder. Herşey onun hikmetiyle tanzim olunur. Herşey onun keremiyle muavenet eder. Herşey onun merhametiyle başkasının imdadına koşar, yani koşturulur. Ey arkadaş, haddin varsa buna karşı bir söz söyle!

SEKİZİNCİ BURHAN

Gel, ey nefsim gibi kendini âkıl zanneden akılsız arkadaş! Şu saray-ı muhteşemin sahibini tanımak istemiyorsun. Halbuki herşey onu gösteriyor, ona işaret ediyor, ona şehadet ediyor. Bütün bu şeylerin şehadetini nasıl tekzip ediyorsun? Öyle ise bu sarayı da inkâr et ve "Âlem yok, memleket yok"de ve kendini de inkâr et, ortadan çık. Yahut aklını başına al, benidinle.

İşte, bak: Şu saray içinde bulunan ve memleketi ihata eden yeknesak unsurlar, madenler var.[HAŞİYE-1] Âdeta, memleketten çıkan herşey o maddelerden yapılıyor.

Haşiye-1 Unsurlar, madenler ise, pek çok muntazam vazifeleri bulunan ve izn-i Rabbânî ile her muhtacın imdadına koşan ve emr-i İlâhî ile herbir yere giren, medet veren ve hayatın levazımatını yetiştiren ve zîhayatı emziren ve masnuât-ı İlâhiyenin nescine, nakşına menşe ve müvellid ve beşik olan hava, su, ziya, toprak unsurlarına işarettir.

Demek o maddeler kimin mülkü ise, bütün ondan yapılan şeyler de onundur. Tarla kimin ise, mahsulât da onundur. Deniz kimin ise, içindekiler de onundur.

Hem bak: Bu dokunan şeyler, bu nescolunan münakkâş kumaşlar, birtek maddeden yapılıyor. O maddeyi getiren, ihzar eden ve ip haline getiren, elbette, bilbedâhe, birdir. Çünkü o iş iştirak kabul etmez. Öyle ise, bütün nescolunan san'atlı şeyler ona mahsustur.

Hem de bak: Bu dokunan, yapılan şeylerin herbir cinsi bütün memleketin hertarafında bulunuyor, bütün ebna-yi cinsleriyle öyle intişar etmiş,beraber olarak, birbiri içinde, bir tarzda, bir anda yapılıyor, nescediliyor. Demek birtek zâtın işidir; birtek emirle hareket ediyor. Yoksa, böyle bir anda, bir tarzda, bir keyfiyette, bir heyette ittifak ve muvafakat muhaldir.

Öyle ise, bu san'atlı şeylerin herbirisi, o gizli zâtın bir ilânnâmesi hükmünde, onu gösteriyor. Güya herbir çiçekli kumaş, herbir san'atlı makine, herbir tatlı lokma, o mu'ciznümâ zâtın birer sikkesi, birer hâtemi, birer nişanı, birer turrası hükmünde, lisan-ı hal ile herbirisi der: "Ben kimin san'atıyım; bulunduğum sandıklar ve dükkânlar da onun mülküdür." Ve herbir nakış der: "Beni kim

dokuduysa, bulunduğum top da onundokumasıdır.” Herbir tatlı lokma der: “Beni kim yapıyor, pişiriyorsa,bulunduğum kazan dahi onundur.” Herbir makine der: “Beni kim yapmışsa,memlekette intişar eden bütün emsalimi de o yapıyor. Ve bütün memleketin her tarafında bizi yetiştiren odur. Demek memleketin mâliki de odur. Öyle ise, bütün bu memlekete, bu saraya mâlik kimse, o bize mâlik olabilir.” Meselâ, nasıl mîrîye mahsus tek bir palaska veyahut birtek düğmeye mâlik olmak için, onları yapan bütün fabrikalara mâlik olmak lâzımdır ki, onlara hakikî mâlik olsun. Yoksa, o boşboğaz başıbozuktan, “Mîrî malıdır” diye elinden alınıp tecziye edilir.

Elhasıl: Nasıl bu memleketin anâsırı, memlekete muhit birer maddedir. Onların mâliki de bütün memlekete mâlik birtek zat olabilir. Öyle de, bütün memlekette intişar eden san’atlar, birbirine benzediği ve birtek sikke izhar ettikleri için, bütün memleket yüzünde intişar eden masnular, herbir şeye hükmeden tek bir zâtın san’atları olduğunu gösteriyorlar.

İşte, ey arkadaş! Madem şu memlekette, yani şu saray-ı muhteşemde bir birlik alâmeti vardır, bir vahdet sikkesi var. Çünkü bir kısım şeyler, bir iken, ihâtası var. Bir kısım müteaddit ise, fakat birbirine benzediği ve her tarafta bulunduğu için bir vahdet-i nev’iye gösteriyor. Vahdet ise bir vâhidi gösterir. Demek, ustası da, mâliki de, sahibi de, sânii de bir olmak lâzım gelir.

Bununla beraber, sen buna dikkat et ki, bir perde-i gaybdan kalınca bir ip çıkıyor.[HAŞİYE-1] Bak, sonra binler ipler ondan uzanmış. Herbir ipin başına bak: Birer elmas, birer nişan, birer ihsan, birer hediye takılmış. Herkese göre birer hediye veriyor. Acaba bilir misin ki, böyle garip bir gayb perdesinden böyle acip ihsânâtı, hedâyâyı şu mahlûklara uzatan zâtı tanımamak, ona teşekkür etmemek ne kadar divanece bir harekettir? Çünkü, onu tanımazsan, bilmecburiye diyeceksin ki, “Bu ipler, uçlarındaki elmasları, sair hediyeleri kendileri yapıyorlar, veriyorlar.” O vakit her ipe birpadişahlık mânâsını vermek lâzım gelir. Halbuki, gözümüzün önünde bir dest-i gaybî o ipleri dahi yapıp o hedâyâyı onlara takıyor. Demek, bütün bu sarayda herşey, kendi nefsinden ziyade, o mu’ciznümâ zâtı gösteriyor. Onu tanımazsan, bütün bu şeyleri inkâr etmekle, hayvandan yüz derece aşağı düşeceksin.

Haşiye-1 Kalınca bir ip, meyvedar ağaca; binler ipler ise, dallarına; ve ipler başındaki elmas, nişan, ihsan, hediyeler ise, çiçeklerin aksâmına ve meyvelerin envâına işarettir.

DOKUZUNCU BURHAN

Gel, ey muhakemesiz arkadaş! Sen şu sarayın sahibini tanımıyorsun ve tanımak da istemiyorsun. Çünkü istib’âd ediyorsun. Onun acip san’atlarını ve hâlâtını akla sığıştıramadığından, inkâra sapıyorsun. Halbuki, asıl istib’âd, asıl müşkülât ve hakikî suûbetler ve dehşetli külfetler, onu tanımamaktadır. Çünkü onu tanısak, bütün bu saray, bu âlem, birtekşey gibi kolay gelir, rahat olur, bu

ortadaki ucuzluk ve mebzûliyete medar olur. Eğer tanımazsak ve o olmazsa, o vakit herbir şey, bütün bu saray kadar müşkülâtlı olur. Çünkü herşey bu saray kadar san’atlıdır. O vakit ne ucuzluk ve ne de mebzûliyet kalır. Belki bu gördüğümüz şeylerin birisi, değil elimize, hiç kimsenin eline geçmezdi.

Sen yalnız şu ipe takılan tatlı konserve kutusuna bak.[HAŞİYE-1]Eğer onun gizli matbaha-i mu’ciznümâsından çıkmasaydı, şimdi kırk parayla aldığımız halde, yüz liraya alamazdık.

Haşiye-1 Konserve kutusu, kudret konserveleri olan kavun, karpuz, nar, süt kutusu hindistan cevizi gibi rahmet hediyelerine işarettir.

Evet, bütün istib’âd, müşkülât, suûbet, helâket, belki muhâliyet, onu tanımamaktadır. Çünkü, nasıl bir ağaca, bir kökte, bir kanunla, bir merkezde hayat veriliyor; binler meyvelerin teşekkülü, bir meyve gibi suhulet peydâ eder. Eğer o ağacın meyveleri ayrı ayrımerkeze ve köke, ayrı ayrı kanunla raptedilse, herbir meyve bütün ağaçkadar müşkülâtlı olur. Hem nasıl bütün ordunun teçhizatı bir merkezde, bir kanunla, bir fabrikadan çıksa, kemiyetçe bir neferin teçhizatı kadar kolaylaşır. Eğer herbir neferin ayrı ayrı yerlerde teçhizatı yapılsa, alınsa, herbir neferin teçhizatı için, bütün ordunun teçhizatına lâzım fabrikalar bulunması lâzımdır.

Aynen bu iki misal gibi, şu muntazam sarayda, şu mükemmel şehirde, şu müterakkî memlekette, şu muhteşem âlemde bütün bu şeylerin icadı birtek zâta verildiği vakit, o kadar kolay olur, o kadar hiffet peydâ eder ki, gördüğümüz nihayetsiz ucuzluğa ve mebzûliyete ve sehâvete sebebiyet verir. Yoksa herşey o kadar pahalı, o kadar müşkülâtlı olacak ki, dünya verilse birisi elde edilemez.

ONUNCU BURHAN

Gel, ey bir parça insafa gelmiş arkadaş! On beş gündür[HAŞİYE-1] biz buradayız. Eğer şu âlemin nizamlarını bilmezsek, padişahını tanımazsak, cezaya müstehak oluruz. Özrümüz kalmadı. Zira, on beş gün, güya bize mühlet verilmiş gibi, bize ilişmiyorlar. Elbette biz başıboş değiliz. Bu derece nazik san’atlı, mizanlı, letâfetli, ibretli masnular içinde hayvan gibi gezip bozamayız. Bize bozdurmazlar. Şu memleketin haşmetli mâlikinin elbette cezası da dehşetlidir.

O zat ne kadar kudretli, haşmetli bir zat olduğunu şununla anlayınız ki, şu koca âlemi bir saray gibi tanzim ediyor, bir dolap gibi çeviriyor. Şu büyük memleketi, bir hane gibi, hiçbir şey noksan bırakmayarak idare ediyor. İşte, bak: Vakit be vakit, bir kabı doldurup boşaltmak gibi, şu sarayı, şu memleketi, şu şehri, kemâl-i intizamla doldurup kemâl-i hikmetle boşalttırıyor. Bir sofrayı da kaldırıp indirmek gibi, koca memleketi baştan başa çeşit çeşit sofralar,[HAŞİYE-2] bir dest-i gaybî tarafından kaldırır, indirir tarzında, mütenevvi yemekleri sırayla getirip onu kaldırıp başkasını getirir. Sen de görüyorsun ve aklın varsa anlarsın ki, o dehşetli haşmet içinde, hadsiz sehâvetli bir kerem var.

Haşiye-1 On beş gün, sinn-i teklif olan on beş seneye işarettir.
Haşiye-2 Sofralar ise, yazda zeminin yüzüne işarettir ki, yüzer taze taze ve ayrı ayrı olarak matbaha-i rahmetten çıkan Rahmânî sofralar serilir, değişirler. Herbir bostan bir kazan, herbir ağaç bir tablacıdır.

Hem de bak ki, o gaybî zâtın saltanatına, birliğine bütün bu şeyler şehadet ettiği gibi; öyle de, kafile kafile arkasından gelip geçen, o hakikî perde perde arkasından açılıp kapanan bu inkılâplar, bu tahavvülâtlar, o zâtın devamına, bekàsına şehadet eder. Çünkü zevâl bulan eşya ile beraber, esbabları dahi kayboluyor. Halbuki, onların arkasından, onlara isnad ettiğimiz şeyler tekrar oluyor. Demek o eserler onların değilmiş, belki zevâlsiz birinin eserleriymiş. Nasıl ki bir ırmağın kabarcıkları gidiyor;arkasından gelen kabarcıklar, gidenler gibi parladığından anlaşılıyorki, onları parlattıran, daimî ve yüksek bir ışık sahibidir. Öyle de, buişlerin sür'atle değişmesi, arkalarından gelenlerin aynı renk almasıgösteriyor ki, zevâlsiz, daimî birtek zâtın cilveleridir, nakışlarıdır, âyineleridir, san'atlarıdır.

ON BİRİNCİ BURHAN

Gel, ey arkadaş! Şimdi sana, geçmiş olan on burhan kuvvetinde kat'î bir burhan daha göstereceğim. Gel, bir gemiye bineceğiz;[HAŞİYE-1] şu uzakta bir cezire var, oraya gideceğiz. Çünkü bu tılsımlı âlemin anahtarları orada olacak. Hem herkes o cezireye bakıyor, oradan birşeyler bekliyor, oradan emir alıyorlar.

İşte, bak, gidiyoruz. Şimdi şu cezireye çıktık. Bak, pek büyük bir içtima var. Şu memleketin bütün büyükleri buraya toplanmış gibi, mühim ihtifal görünüyor. İyi dikkat et. Bu cemiyet-i azîmenin bir reisi var. Gel, daha yakın gideceğiz. O reisi tanımalıyız.

İşte, bak, ne kadar parlak ve binden[HAŞİYE-2]ziyade nişanları var. Ne kadar kuvvetli söylüyor, ne kadar tatlı bir sohbet ediyor! Şu on beş gün zarfında bunların dediklerini ben bir parça öğrendim; sen de benden öğren. Bak, o zat, şu memleketin mu'ciznümâ sultanından bahsediyor. "O sultan-ı zîşan beni sizlere gönderdiğini" söylüyor. Bak, öyle hârikalar gösteriyor; şüphe bırakmıyor ki, bu zat o padişahın bir memur-u mahsusudur.

Haşiye-1 Gemi tarihe ve cezire ise Asr-ı Saadete işarettir. Şu asrın zulümatlı sahilinde mimsiz medeniyetin giydirdiği libastan soyunup, zamanın denizine girip, tarih ve siyer sefinesine binip, Asr-ı Saadet ceziresine ve Ceziretü'l-Arab meydanına çıkıp, Fahr-i Âlemi (a.s.m.) iş başında ziyaret etmekle biliriz ki, o zat o kadar parlak bir burhan-ı tevhiddir ki, zeminin baştan başa yüzünü ve zamanın geçmiş ve gelecek iki yüzünü ışıklandırmış, küfür ve dalâlet zulümâtını dağıtmıştır.
Haşiye-2 Bin nişan ise, ehl-i tahkik yanında bine bâliğ olan mu'cizât-ı Ahmediyedir (a.s.m.).

Sen dikkat et ki, bu zâtın söylediği sözü, değil yalnız şu ceziredeki mahlûklar dinliyorlar; belki harikulâde suretinde bütün memlekete işittiriyor. Çünkü, uzaktan uzağa herkes, buradaki nutkunu işitmeye çalışıyor. Değil yalnız insanlar dinliyor; belki hayvanlar da, hattâ bak, dağlar da onun getirdiği emirlerini dinliyorlar ki,yerlerinden kımıldanıyorlar. Şu ağaçlar, işaret ettiği yere gidiyorlar.Nerede istese su çıkarıyor. Hattâ parmağını da bir âb-ı kevser memesi gibi yapar; ondan âb-ı hayat içiriyor. Bak, şu sarayın kubbe-i âlisinde mühim lâmba,[HAŞİYE-1] onun işaretiyle, bir iken ikileşiyor. Demek, bu memleket bütün mevcudatıyla onun memuriyetini tanıyor. Onu "gaybî bir zât-ı mu'ciznümânın

en has ve doğru bir tercümanıdır,” bir dellâl-ı saltanatı ve tılsımının keşşafı ve evâmirinin tebliğine emin bir elçisi olduğunu biliyor gibi, onu dinleyip itaat ediyorlar.

İşte, bu zâtın her söylediği sözü, etrafındaki bütün aklı başında olanlar,“Evet, evet, doğrudur” derler, tasdik ederler. Belki şu memlekettedağlar, ağaçlar, bütün memleketleri ışıklandıran büyük nur lâmbası,[HAŞİYE-2] o zâtın işaret ve emirlerine baş eğmesiyle “Evet, evet, her dediğin doğrudur” derler.

İşte, ey sersem arkadaş! Şu padişahın hazine-i hassasına mahsus bin nişan taşıyan şu nuranî ve muhteşem ve pek ciddî zâtın bütün kuvvetiyle, bütün memleketin ileri gelenlerinin taht-ı tasdikinde bahsettiği bir zât-ı mu’ciznümâdan ve zikrettiği evsâfından ve tebliğ ettiği evâmirinde hiçbir vech ile hilâf ve hile bulunabilir mi? Bunda hilâf-ı hakikat kabilse, şu sarayı, şu lâmbaları, şu cemaati, hem vücutlarını, hem hakikatlerini tekzip etmek lâzım gelir. Eğer haddin varsa, buna karşı itiraz parmağını uzat, gör: Nasıl parmağın burhan kuvvetiyle kırılıp senin gözüne sokulacak!

Haşiye-1 Mühim lâmba, kamerdir ki, onun işaretiyle iki parça olmuş. Yani, Mevlânâ Câmî‘nin dediği gibi, “Hiç yazı yazmayan o ümmî zat, parmak kalemiyle sahife-i semâvîde bir elif yazmış; bir kırkı iki elli yapmış.” Yani, şaktan evvel, kırk olan mim’e benzer; şaktan sonra iki hilâl oldu, elliden ibaret olan iki nun’a benzedi.
Haşiye-2 Büyük bir nur lâmbası, güneştir ki, arzın şarktan geri dönmesiyle yeniden güneşin görünmesi, kucağında Peygamberin (a.s.m.) yatmasıyla ikindi namazını kılmayan İmam-ı Ali (r.a.) o mu’cizeye binaen ikindi namazını edâen kılmış.

ON İKİNCİ BURHAN

Gel, ey bir parça aklı başına gelen birader! Bütün on bir burhan kuvvetinde bir burhan daha göstereceğim. İşte, bak: Yukarıdan inen ve herkes ona hayretinden veya hürmetinden kemâl-i dikkatle bakan, şu nuranî fermana[HAŞİYE-1] bak. O bin nişanlı zat, onun yanına durmuş, o fermanın meâlini umuma beyan ediyor.

Haşiye-1 Nuranî ferman Kur’ân’a ve üstündeki turra ise i’câzına işarettir.

İşte, şu fermanın üslûpları öyle bir tarzda parlıyor ki, herkesin nazar-ı istihsanını celb ediyor. Ve öyle ciddî, ehemmiyetli meseleleri zikrediyor ki,herkes kulak vermeye mecbur oluyor. Çünkü bütün bu memleketi idare edenve bu sarayı yapan ve bu acaibi izhar eden zâtın şuûnâtını, ef’âlini, evâmirini, evsâfını birer birer beyan ediyor.

O fermanın heyet-i umumiyesinde bir turra-i âzam olduğu gibi, bak, herbir satırında, herbir cümlesinde taklit edilmez bir turra olduğu misillü, ifade ettiği mânâlar, hakikatler, emirler, hikmetler üstünde dahi o zâta mahsus birer mânevî hâtem hükmünde ona has bir tarz görünüyor. Elhasıl, o ferman-ı âzam, güneş gibi o zât-ı âzamı gösterir; kör olmayan görür.

İşte, ey arkadaş! Aklın başına gelmişse, bu kadar kâfi... Eğer bir sözün varsa şimdi söyle.

O inatçı adam cevaben dedi ki: “Ben senin bu burhanlarına karşı yalnız derim: Elhamdü lillâh, inandım. Hem güneş gibi parlak ve gündüz gibi aydın bir tarzda

inandım ki, şu memleketin tek bir mâlik-i zülkemâli, şu âlemin tek bir sahib-i zülcelâli, şu sarayın tek bir sâni-i zülcemâli bulunduğunu kabul ettim. Allah senden razı olsun ki, beni eski inadımdan ve divaneliğimden kurtardın. Getirdiğin burhanların herbirisi tek başıyla bu hakikati göstermeye kâfi idi. Fakat herbir burhan geldikçe, daha revnaktar, daha şirin, daha hoş, daha nuranî, daha güzel marifet tabakaları, tanımak perdeleri, muhabbet pencereleri açıldığı için bekledim, dinledim.”

Tevhidin hakikat-i uzmâsına ve *Âmentü billâh* imanına işaret eden hikâye-i temsiliye tamam oldu. Fazl-ı Rahmân, feyz-i Kur’ân, nur-u iman sayesinde, tevhid-i hakikînin güneşinden, hikâye-i temsiliyedeki On İki Burhana mukabil, On İki Lem’a ile bir Mukaddimeyi göstereceğiz.

وَمِنَ اللّٰهِ التَّوْفِيقُ وَالْهِدَايَةُ [1]

1. Başarı ve doğruyu bulma ancak Allah’tandır.

وَاِنْ مِنْ شَیْءٍ اِلَّا یُسَبِّحُ بِحَمْدِهٖ [1] بِاسْمِهٖ سُبْحَانَهُ [2]

اَلسَّلَامُ عَلَیْكُمْ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ [3]

1. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.
2. "Hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

Şu kâinat semasının gurubu olmayan mânevî güneşi olan Kur'ân-ı Kerim; şu mevcudat kitab-ı kebirinin âyât-ı tekvîniyesini okutturmak, mahiyetini göstermek için şuaları hükmünde olan envarını neşrediyor. Ukul-ü beşeri tenvir ile sırat-ı müstakimi gösteriyor. Beşeriyet âleminde her fert, hilkatindeki makasıdı ve fıtratındaki metâlibi ve istikametindeki gayesini, o hidayet güneşinin nuru ile görür, anlar ve bilir. O hidayet nurunun tecellisine mazhar olanlar, kalb kabiliyeti nisbetinde ona âyinedarlık ederek kurbiyet kesbeder. Eşya ve hayatın mahiyeti o nur ile tezahür ederek, ancak o nur ile görülür, anlaşılır ve bilinir. Şems-i Ezeliyenin mânevi hidayet nurlarını temsil eden Kur'ân-ı Kerîm, kalb gözüyle hak ve hakikati görmeyi temin eder. Onun için, onun nurundan uzakta kalanlar, zulümatta kalırlar. Zira herşey nur ile görülür, anlaşılır ve bilinir. İşte şu kitab-ı kebirin mânevî ve sermedî güneşi olan Kur'ân-ı Kerîmin nur-u tecellîsine bu asrımızda "Nur" ismiyle müsemmâ olan Risale-i Nur'un şahs-ı mânevisi mazhar olmuştur. O Nurlar ki, zulümattan ayrılmak istemeyen yarasa tabiatlı, gaflet uykusuyla gündüzünü gece yapan sefahet-perest, aklı gözüne inmiş, zulümatta kalarak gözü görmez olanlara ve yolunu şaşıranlara karşı projeksiyon gibi nurlarını iman hakikatlerine tevcih ederek sırat-ı müstakîmi büsbütün kör olmayanlara gösteriyor. Nur topuzunu ehl-i küfür ve münkirlerin başına vurup "Ya aklını başından çıkar at hayvan ol, yahut da aklını başına alarak insan ol!" diyor.

İlim bir nevi nur olduğuna göre, Risale-i Nur'un ilme olan en derin vukufunu gösterecek bir-iki deliline kısa işaret ederiz.

Evvelâ: Şunu hatırlamalıyız ki: Risale-i Nur, başka kitapları değil, belkiyalnız Kur'ân-ı Kerîmi üstad olarak tanıması ve ona hizmet etmesiitibarıyla; makbuliyeti hakkında bizim bu mevzuda söz söylememize hâcet bırakmıyor. Biz, ancak ilim erbabı mabeyninde Risale-i Nur'un değerini tebârüz ettirmek için ilâveten deriz ki:

Risale-i Nur, şimdiye kadar hiçbir ilim adamının tam bir vuzuhla ispat edemediği en muğlâk meseleleri, gayet basit bir şekilde, en âmi avam tabakasından tut, tâ en âli havas tabakasına kadar herkesin istidadı nisbetinde

anlayabileceği bir tarzda, şüphesiz ikna edici ve yakinî bir şekilde izah ve ispat etmesidir. Bu hususiyet hemen hemen hiçbir ilim adamının eserinde yoktur.

İkincisi: Bütün Nur eserleri Kur'ân-ı Kerîmin bir kısım âyetlerinin hakiki tefsiri olup, onun mânevi i'câzının lem'aları olduğunu her hususta göstermesidir.

Üçüncüsü: İnsanların en derin ihtiyaçlarına kat'î delil ve burhanlarla ilmî mahiyette cevap vermesidir. Meselâ, Vâcibü'l-Vücudun varlığı ve âhiret ve sair imân rükünlerini, bir zerrenin lisan-ı hal ve kàl suretinde tercümanlığını yaparak ispat etmesi. En meşhur İslâm feylesoflarından İbn-i Sina, Farâbî, İbn-i Rüşd bu mesleklerde bütün mevcudatı delil olarak gösterdikleri halde, Risale-i Nur, o hakikatleri aynen bir zerre veya bir çekirdek lisanıyla ispat ediyor. Eğer Risale-i Nur'un ilmî kudretini şimdi onlara göstermek mümkün olsaydı, onlar hemen diz çöküp Risale-i Nur'dan ders alacaklardı.

Dördüncüsü: Risale-i Nur, insanın senelerce uğraşarak elde edemeyeceği bilgileri, komprime hülâsalar nev'inden kısa bir zamanda temin etmesidir.

Beşincisi: Risale-i Nur, ilmin esas gayesi olan rıza-yı İlâhîyi tahsile sebep olması ve dünya menfaatine ilmi hiçbir cihetle âlet etmeyerek tam mânâsıyla insaniyete hizmet gibi en ulvî vazifeyi temsil etmesidir.

Altıncısı: Risale-i Nur, kuvvetli ve kudsî ve imânî bir tefekkür semeresi olup bütün mevcudatın lisan-ı hal ve kàl suretinde tercümanlığını yapar. Aynı zamanda imân hakikatlerini ilmelyakîn ve aynelyakîn ve hakkalyakîn derecelerinde inkişaf ettirir.

Yedincisi: Risale-i Nur, bütün ilimleri câmi oluşudur. Adeta ilim iplikleriyle dokunmuş müzeyyen kumaş gibidir. Ve şimdiye kadar hiçbir ilim erbabı tarafından söylenmemiş ve her ilme olan en derin vukufunu tebarüz ettiren vecizeler mecmuasıdır. Misal olarak birkaçını zikrederek, heyet-i mecmuası hakkında bir fikir edinmek isteyenlere Risale-i Nur bahrine müracaat etmesini tavsiye ederiz.

1. "Sivrisineğin gözünü halk eden, güneşi dahi o halk etmiştir."

2. "Bir kelebeğin midesini tanzim eden, Manzume-i Şemsiyeyi dahi o tanzim etmiştir."

3. "Bir zerreyi icad etmek için, bütün kâinatı icad edecek bir kudret-i gayr-ı mütenahî lâzımdır. Zira şu kitab-ı kebîr-i kâinatın herbir harfinin, bâhusus zîhayat herbir harfinin, herbir cümlesine müteveccih birer yüzü ve nâzır birer gözü vardır."

4. "Tabiat, misalî bir matbaadır; tâbi' değil. Nakıştır, nakkâş değil. Mistardır, masdar değil. Nizamdır, nâzım değil. Kanundur, kudret değil. Şeriat-ı iradiyedir,

hakikat-i hariciye değil.”

5. “Sabit, daim, fıtrî kanunlar gibi, ruh dahi, âlem-i emirden, sıfat-ı iradeden gelmiş ve kudret ona vücud-u hissî giydirmiştir, bir seyyâle-i lâtifeyi o cevhere sadef etmiştir...” Ve hâkezâ, binler vecizeler var.

اَلْبَاقِی هُوَ الْبَاقِی [1]

Üniversite Nurcuları namına duanıza çok muhtaç

Mustafa Ramazanoğlu

1. Bâkî olan sadece Odur.

(Ankara Üniversitesi Nur talebelerinin bir mektubu)

Aziz, sıddık kardeşlerimiz,

Mektubunuzdan, İslâm güneşinin bir ziyasını sezer gibi olduk. Yüzlerce seneden beri insaniyet aleyhine, İslâmiyet zararına mütecaviz fikir neşreden ehl-i küfrün tahriplerini tamir için ortaya atılan Risale-i Nur'un, sizlerin mektubunuzdan, gençlerin arasına yayıldığını sezdik. Ebedî hayat yolunun hakperest yolcuları, hayâlî boş lâfları terk edip, Risale-i Nur'la küfür tohumlarını eriteceklerdir. Nur'un talebeleri, ehl-i kalb ve imanın hakikî kardeşleridirler. Siz kardeşlerimizin mektupları, bizlere hız veriyor ve verecek. Kur'ân'ın tefsiri olan Risale-i Nur, bize dalâlette kalmanın ve küfürle mücadele etmemenin bu zamanda büyük ahmaklık olduğunu bildiriyor.Komünistliğin, anarşistliğin, masonluğun kuvvet kazandığı bir devirde en mühim bir vazife, Nur'a hizmet etmek ve rıza-yı İlâhîyi tahsil için onu isteyene vermektir. Bu en baş ve en ehemmiyetli, en kıymetli ve mübarek vazifemizden bizi döndürmek isteyen en ağır hücumlar dahi, bizlerin hızını arttıracaktır.

Risale-i Nur bize öğretiyor ve ispat ediyor ki, bu dünya, bir misafirhanedir. Ebedî hayatı isteyenler, misafirhanedeki vazifelerine dikkat gösterdikleri nispette memnun edilirler. Demek ki, şimdi en esaslı vazifemiz, bataklıktan kurtulmak isteyen ehl-i dinin, karanlıktan usanmış, gıdasız kalmış kalblerin yardımına koşmak, kendimizden başlayarak Nurun dellâllığını yapmaktır. Bilhassa ve bilhassa şurası çok ehemmiyetli ve pek mühimdir ki, en başta ve en evvel Risale-i Nur'u dikkat ve tefekkürle devamlı olarak okumak ve o muazzam eser külliyatındaki Kur'ân ve iman hakikatleriyle kendimizi teçhiz etmek ve bu esas ve şartlarla, o harika eser külliyatını bir an evvel ikmal etmektir. İşte bu nimet-i uzmâya nail olan her genç ve herkes, bire yüz, bin kuvvetinde, kendine, vatan ve milletine faydalı olur. Vatan, millet, gençlik ve âlem-i İslâm çapında hizmet edebilecek bir vaziyete gelebilir. Bunun için, başta Hazret-i Üstadımız Bediüzzaman ve onun hakikî ve ihlâslı talebeleri olmaya lâyık sizlerden dua istirham ediyoruz ki, Risale-i Nur'un mecmualarını bir an evvel temin edelim, arayalım, bulalım; dikkat, tefekkür ve ihlâsla okuyalım. Kur'ân ve iman hizmetine bu vaziyette koşalım. Risale-i Nur'un bu asırdaki makbuliyetine işaret eden deliller fazlasıyla mevcut olduğuna göre, insaf sahibi her mü'min kardeşimiz, onun tabiî bir yardımcısıdır.

Hem madem, Risale-i Nur bu asra has hususiyetler taşıyor. Hem madem binlerce âlimlerin takdirleriyle karşılanıyor. Hem madem, Kur'ân'ın dellâllığını

yapan kahraman Üstad, eşine rastlanmayacak bir mükemmeliyetle, dürüst adımlarla, hakikî prensiplerle, bütün hayatını iman ve İslâmiyete vakfetmiş, dünyevî hiçbir menfaat aramadan sırf Allah rızası uğruna çalışmıştır. Hem mâdem, bütün kuvvetiyle Nur talebeleri de, iman ve İslâmiyete Ehl-i Sünnet dairesinde hizmet için hayatlarını dahi çekinmeden veriyor ve süflî menfaat peşinde değildirler. Ve madem yüz binlerce Nur talebeleri bütün tazyik ve tehditlere rağmen bu hakikati fiilen ispat etmişler. Hem her talebe, bugün cereyan eden bâtıl felsefenin akidelerine hakikî mantıkî cevaplar vermek üzere yetişmişler ve yetişiyorlar. Hem her ihtiyacımıza Kur'ân cevap veriyor; onda lâzım olan her hakikat sarih olarak vardır. Ve madem Kur'ân, en güzel şekilde ders veren Allah'ın hediyesi, bir nuru ve rahmetidir. Öyleyse, bu hazine-i rahmeti ve menba-ı hakikati ders veren ve hakikî surette gençliğin ve avâmın anlayabileceği bir şekilde bildiren Risale-i Nur'u, dikkat ve tefekkürle ve devamlı olarak müsait vakitlerimizi boşa gidermeden okumak veyazmak, en büyük ibadet ve zevk kaynağıdır. Hal ve istikbalin ve bizgençlerin, çok leziz ve iştiyakla alacağı gayet nâfi ve vâfi bir ilâç ve bir tiryaktır, bir mânevî kurtarıcıdır. Bu kat'î hakikatler meydanda iken, ona bütün kuvvetimizle sarılmamak, baştan aşağı Risale-i Nur'u tetkik etmemek, alâkadar olmamak, ancak gafletin eseri olabilir.

Hem, kim hakikat peşinde koşuyorsa, Risale-i Nur'dan ders alması lâzımdır. Ve Nur yolunda giden her münevver, hakikî saadete kavuşacak ve yeryüzünün mahiyetini derk edecektir diye, biz Ankara Nur talebeleri dahi ittifak ediyoruz. Ebedî hayat hazinesini gösteren Kur'ân-ı Hakîmin nuru olan Risale-i Nur, elbette bir zaman dünyayı çınlatan nurlu sesini yükseltecektir.

Madem İslâm âlimleri, hadis-i şerife göre, dünya ikbal ve heveslerinin peşinde koşmadıkça, peygamberlerin en emin vârisleridirler. Biz de Risale-i Nur'u onun tam vârisi biliyoruz. Risale-i Nur'un şahs-ı mânevîsi, hakikî vâris olmanın esasını yaşamış ve yaşıyor. Onun karşısına çıkan körler ve sağırlar ve hissiz gafiller küçüleceklerdir. Böyle muazzam bir olgunluğa sahip olan Risale-i Nur, elbette bütün feylesofları, dünya ilim ve hak erbabını çağıracak ve her akl-ı selim ve kalb-i kerim olan mübarek insanları talebesi yapacak. Bu da inşaallah uzakta değil, yakında tahakkuk edecektir. Dünya, ekseri feylesofların ve âlimlerin dediği gibi, yep yeni bir oluşun eşiğindedir. Dünya, nurunu arıyor. Hakikat şairi Mehmet Âkif,

O nuru gönder, İlâhî, asırlar oldu yeter!
Bunaldı milletin âfâkı bir sabah ister.

diye, işte bu nura işaret ettiği, bugün bizce bir hakikattir.

Ankara Üniversitesi
Nur talebeleri

بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ [1]

1. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

Çok aziz, çok mübarek, çok müşfik, çok sevgili Üstadımız Hazretleri,

Risale-i Nur'u, himmet ve dualarınızla, dikkat ve tefekkürle okudukça, bu muazzam eser külliyatının tılsım-ı kâinatın muammâsını keşf ve halleden bir keşşaf olduğunu, hal ve istikbalin bir mürşid-i ekberi ve bir rehber-i âzamı olduğunu, yine dua ve himmetinizle idrak ediyoruz. Evet, Üstadımız Hazretleri Risale-i Nur'u okuyan her idrak sahibi anlıyor ki, Risale-i Nur, gerek bu asrın, gerekse önümüzdeki asrın beşeriyetini fikir karanlıklarından kurtarıp, tenvir ve irşad edecektir.

Risale-i Nur, yalnız bu vatan ve millet için değil, âlem-i İslâm ve bütün beşeriyetin ihtiyacına cevap verecek bir külliyat olarak telif edilmiştir. Bugün, tarihte hiç görülmemiş bir fecaat ve felâket içerisinde çırpınan beşeriyet için, halâskâr olarak Risale-i Nur'a sarılmaktan ve ne pahasına olursa olsun, Risale-i Nur'un nuranî ve parlak eczalarını elde edip dikkat ve tefekkürle okumaktan başka bir kurtuluş çaresi yoktur. Risale-i Nur'u okuyan herkes, bu hakikati idrak etmiş ve etmektedir. Eğer biz muktedir olsak, bu hakikati, kâinata nazır bir mahalle çıkıp, bütün kâinata ilân edeceğiz. Fakat madem ki buna muvaffak olamıyoruz ve madem ki Risale-i Nur'un cihanşümul kıymetini bu derece Üstadımızın himmetiyle idrak etmişiz; şu halde o nur ve feyiz hazinesi, irfan ve kemâlât menbaı olan Risale-i Nur'u, bir dakikamızı bile boş geçirmeden, mütemadi ve devamlı bir şekilde hergün ve her saat okuyacağız ve bu uğurda geceli gündüzlü çalışacağız inşaallah. Fakat, her an bütün işlerimizde olduğu gibi, bunda da büyük Üstadımızın dua ve himmetiyle muvaffak olabileceğiz.

Hem şu hakikat zahir ve bâhirdir ki: Bir kimse allâme dahi olsa, Risale-i Nur'un ve müellifinin talebesidir, Risale-i Nur'u okumak zaruret ve ihtiyacındadır. Eğer gaflet ederse, kendisini aldatan enaniyetine boyun eğip Risale-i Nur Külliyatını okumazsa, büyük bir mahrumiyete dûçar olur. Fakat biz, idrak ettiğimiz bu muazzam hakikat karşısında, beşeriyetin halâskârı ve milyarlarca insanların fevkinde olan bir memur-u Rabbanîye nasıl minnettar ve medyun olduğumuzu tarif edemiyoruz. Yine dua ve himmetinizle idrak etmişiz ki, Kur'ân-ı Kerîmin bir mucize-i maneviyesi olan harikaRisale-i Nur Külliyatının bir satırından ettiğimiz istifadenin, bir miktar-ı mukabilini dahi ödemeye gücümüz yetişmez. Bunun için, ancak Cenâb-ı Hakka şöyle yalvarmaya karar verdik:

“Yâ Rab! Bizi ebedî haps-i münferidden kurtarıp bâki ve sermedî bir âlemin saadetine nâil edecek bir hakaik hazinesinin anahtarını Risale-i Nur gibi nazirsiz bir eseriyle bahşeden sevgili ve müşfik Üstadımızı, zâlimlerin ve düşmanların suikastlarından muhafaza eyle, Kur’ân ve iman hizmetinde daima muvaffak eyle. Ona sıhhat ve âfiyetler, uzun ömürler ihsan eyle” diye dua ediyoruz.

Evet, Üstadımız Hazretleri, Risale-i Nur’u dikkat ve tefekkürle okumak nimet-i uzmâsına nail olan biz bir kısım üniversite gençliği, bir hüsn-ü zan veya bir tahminle değil, tahkikî ve tetkikî bir surette, sarsılmaz ve sarsılmayacak olan ilmelyakîn bir kuvvet-i imaniye ile inanıyoruz ki, zemin yüzünün bu asra kadar görmediği bir vahşet ve dehşetin sebebi olan dinsizlik ve ilhadı, Bediüzzaman ortadan kadırmaya inâyet-i Hak ile muvaffak olacaktır.

Bizim bu kanaatimiz, safdilâne veya tahminle değildir; ilmî ve delile müstenid bir tahkik iledir. Bunun için, muarız olan dahi bu hakikati kalben tasdik edecektir. Dua ve şefkat buyurun, Kur’ân ve iman hizmetinde fedâi olalım. Risale-i Nur’u, bir dakikamızı bile kaybetmeden okuyalım, yazalım, ihlâs-ı tamme muvaffak olalım.

Üniversite Nur talebeleri namına

Abdülmuhsin

وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلاَّ يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ [1] بِاسْمِهِ سُبْحَانَهُ [2]

اَلسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ [3]

1. Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.
2. "Hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.
3. Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi üzerinize olsun.

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Şimdiye kadar gizli münafıklar Risale-i Nur'a kanunla, adliye ile ve âsâyiş ve idare noktasından hükûmetin bazı erkânını iğfal edip tecavüz ediyorlardı. Biz, müsbet hareket ettiğimiz için, mecburiyet olduğu zaman tedâfüî vaziyetinde idik. Şimdi plânları akîm kaldı. Bilâkis tecavüzleri Risale-i Nur'un dairesini genişlettirdi. Bu defa yeni hurufla *Asâ-yı Mûsâ*'yı tab etmek niyetimiz, ihtiyarımız olmadığı halde, tecavüz vaziyeti Risale-i Nur'a veriliyor gibidir. Bu hâdisenin ehemmiyetli bir hikmeti şu olmak gerektir:

Risale-i Nur, bu mübarek vatanın mânevî bir halâskârı olmak cihetiyle, şimdi iki dehşetli mânevî belâyı def etmek için matbuat âlemiyle tezahüre başlamak, ders vermek zamanı geldi veya gelecek gibidir zannederim.

O dehşetli belâdan birisi: Hıristiyan dinini mağlûp eden ve anarşiliği yetiştiren şimalde çıkan dehşetli dinsizlik cereyanı, bu vatanı mânevî istilâsına karşı Risalei'n-Nur, sedd-i Zülkarneyn gibi bir sedd-i Kur'ânî vazifesini görebilir ve âlem-i İslâmın bu mübarek vatanın ahalisine karşı pek şiddetli itiraz ve ittihamlarını izale etmek için matbuat lisanıyla konuşmak lâzım gelmiş diye kalbime ihtar edildi.

Ben dünyanın halini bilmiyorum. Fakat Avrupa'da istilâkârâne hükmeden ve edyan-ı semâviyeye dayanmayan dehşetli cereyanın istilâsına karşı Risale-i Nur hakikatleri bir kale olduğu gibi, âlem-i İslâmın ve Asya kıt'asının hal-i hazırdak itiraz ve ittihamını izale ve eskideki muhabbet ve uhuvvetini iade etmeye vesile olan bir mucize-i Kur'âniyedir. Bu memleketin vatanperver siyasîleri çabuk aklını başına alıp Risale-i Nur'u tab ederek resmî neşretmeleri lâzımdır ki, bu iki belâya karşı siper olsun.

Acaba bu yirmi sene zarfında iman-ı tahkikîyi pek kuvvetli bir surette bu vatanda neşreden Risale-i Nur olmasaydı, bu dehşetli asırda, acip inkılâp ve infilâklarda bu mübarek vatan, Kur'ân'ını, imanını dehşetli sadmelerden tam muhafaza edebilir miydi? Her neyse... Risale-i Nur'a, daha vatana, idareye zararı dokunmak bahanesiyle tecavüz edilmez; daha kimseyi o bahaneyle

inandıramazlar. Fakat cepheyi değiştirip, din perdesi altında bazı safdil hocaları veya bid'a taraftarı veya enaniyetli sofi meşreplileri bazı kurnazlıklarla Risale-i Nur'a karşı—iki sene evvel İstanbul'da ve Denizli civarında olduğu gibi—istimal etmek ve Risale-i Nur'a ve şakirtlerine ayrı bir cephede tecavüz etmeye münafıklar çabalıyorlar. İnşaallah muvaffak olamazlar. Risale-i Nur şakirtleri, tam ihtiyatla beraber, bir taarruz olduğu vakitte münakaşa etmesinler, aldırmasınlar. Aldanan ehl-i ilim ve imansa, dost olsunlar, "Biz size ilişmiyoruz. Siz de bize ilişmeyiniz. Biz ehl-i imanla kardeşiz" deyip yatıştırsınlar.

Saniyen,

Mübareklerin pehlivanı hem Abdurrahman, hem Lütfi, hem Büyük Hafız Alimânâlarını taşıyan büyük ruhlu Küçük Ali kardeşimiz bir sual soruyor. Halbuki o sualin cevabı Risale-i Nur'da yüz yerde var. "Risale-i Nur'un erkân-ı imaniye hakkında bu derece kesretli tahşidatı ne içindir? Bir âmî mü'minin imanı büyük bir velînin imanı gibidir, diye eski hocalar bize ders vermişler?" diyor.

Elcevap: Başta *Âyetü'l-Kübrâ* merâtib-i imaniye bahislerinde; ve âhire yakın müceddid-i elf-i sâni İmam-ı Rabbanî beyanı ve hükmü ki, "Bütün tarikatlerin müntehası ve en büyük maksatları, hakaik-i imaniyenin inkişafıdır. Ve bir mesele-i imaniyenin kat'iyetle vuzuhu, bin kerametlerden ve keşfiyatlardan daha iyidir"; ve *Âyetü'l-Kübrâ*'nın en âhirdeki ve Lâhikadan alınan o mektubun parçası ve tamamının beyanatı cevap olduğu gibi, *Meyve Risalesi*'nin tekrarat-ı Kur'âniye hakkında Onuncu Meselesi, tevhid ve iman rükünleri hakkında tekrarlı ve kesretli tahşidat-ı Kur'âniyenin hikmeti, aynen bitamamiha onun hakikî tefsîri olan Risale-i Nur'da cereyan etmesi de cevaptır.

Hem, iman-ı tahkikî ve taklidî ve icmâlî ve tafsilî ve imanın bütün tehacümata ve vesveseler ve şüphelere karşı dayanıp sarsılmamasını beyan eden Risale-i Nur parçalarının izahatı, büyük ruhlu Küçük Ali'nin mektubuna öyle bir cevaptır ki, bize hiçbir ihtiyaç bırakmıyor.

İkinci cihet: İman, yalnız icmâlî ve taklîdî bir tasdike münhasır değil; bir çekirdekten, tâ büyük hurma ağacına kadar ve eldeki aynada görünen misalî güneşten tâ deniz yüzündeki aksine, tâ güneşe kadar mertebeleri ve inkişafları olduğu gibi; imanın o derece kesretli hakikatleri var ki, bin bir esmâ-i İlâhiye ve sair erkân-ı imaniyenin kâinat hakikatleriyle alâkadar çok hakikatleri var ki, "Bütün ilimlerin ve mârifetlerin ve kemâlât-ı insaniyenin en büyüğü imandır ve iman-ı tahkikîden gelen tafsilli ve burhanlı mârifet-i kudsiyedir" diye ehl-i hakikat ittifak etmişler.

Evet, iman-ı taklidî, çabuk şüphelere mağlûp olur. Ondan çok kuvvetli ve çok

geniş olan iman-ı tahkikîde pek çok meratip var. O meratiplerden ilmelyakîn mertebesi, çok burhanlarının kuvvetleriyle binler şüphelere karşı dayanır. Halbuki taklidî iman bir şüpheye karşı bazan mağlûp olur.

Hem iman-ı tahkikînin bir mertebesi de aynelyakîn derecesidir ki, pek çok mertebeleri var. Belki esmâ-i İlâhiye adedince tezahür dereceleri var. Bütün kâinatı bir Kur'ân gibi okuyabilecek derecesine gelir.

Hem bir mertebesi de hakkalyakîndir. Onun da çok mertebeleri var. Böyle imanlı zatlara şübehat orduları hücum da etse bir halt edemez. Ve ulemâ-i ilm-i kelâmın binler cilt kitapları, akla ve mantığa istinaden telif edilip, yalnız o mârifet-i imaniyenin burhanlı ve aklî bir yolunu göstermişler. Ve ehl-i hakikatin yüzer kitapları keşfe, zevke istinaden o mârifet-i imaniyeyi daha başka bir cihette izhar etmişler. Fakat, Kur'ân'ın mucizekâr cadde-i kübrâsı, gösterdiği hakaik-i imaniye ve mârifet-i kudsiye, o ulemâ ve evliyanın pek çok fevkinde bir kuvvet ve yüksekliktedir.

İşte, Risale-i Nur bu cami ve küllî ve yüksek mârifet caddesini tefsir edip, bin seneden beri Kur'ân aleyhine ve İslâmiyet ve insaniyet zararına ve adem âlemleri hesabına tahribatçı küllî cereyanlara karşı Kur'ân ve iman namına mukabele ediyor, müdafaa ediyor. Elbette hadsiz tahşidata ihtiyacı vardır ki, o hadsiz düşmanlara karşı dayanıp ehl-i imanın imanını muhafazasına Kur'ân nuruyla vesile olsun.

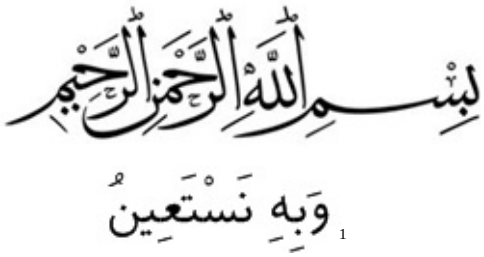
Hadîs-i şerifte vardır ki: "Bir adam seninle imana gelmesi, sana sahra dolusu kırmızı koyunlardan daha hayırlıdır."[1] "Bazan bir saat tefekkür, bir sene ibadetten daha hayırlı olur."[2] Hattâ Nakşîlerin hafî zikre verdiği büyük ehemmiyet, bu nevi tefekküre yetişmek içindir.

Umum kardeşlerime birer birer selâm ve dua ediyoruz.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي[3]

Kardeşiniz *Said Nursî*

1. *Buhari*, Cihad: 102, 143; *Müslim*, Fadâilü's-Sahâbe: 34; *Dârimî*,İlim: 10; el-Münâvî, *Feyzü'l-Kadîr:* 6:359, hadis no: 9606.
1. El-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, 1:310; Gazâlî, *İhyâ-u Ulûmi'd-Dîn*,4:409 (Kitâbu't-Tefekkür); el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*, 1:78.
2. Bâkî olan sadece Odur.

1

1. Ancak ondan yardım dileriz.

Önsöz

[Medine-i Münevvere'de bulunan mühim bir âlimin Bediüzzaman Hazretlerinin Tarihçe-i Hayatı için yazdığı bir önsözdür.]

Büyük İkbâl'e ait olan Önsözde demiştim ki: "Büyüklerin tarih-i hayatları okunurken, ulvî menkıbeler söylenip aziz hâtıraları anılırken, insan başka bir âleme girdiğini hissediyor. Gönlünü, ter temiz sevgi hislerinin ulvî ateşi yakıyor ve İlâhî feyzi sarıyor. Tarih öyle büyük insanlar kaydeder ki, birçok büyükler, onlara nisbetle küçük kalır.

Tarihe şerefler veren erler anılırken,
Yükselmede ruh, en geniş âlemlere yerden.
Bin rayihanın feyzi sarar ruhu derinden,
Geçmiş gibi Cennetteki gül bahçelerinden.

Bu derin hakikati, Önsözü yazarken bütün azamet ve ihtişamıyla idrak etmiş bulunuyorum. Zira, aziz ve muhterem okuyucularımıza en derin bir ihlâs ve samimiyetle takdim ettiğimiz bu eser, hemen bir asra yaklaşan uzunve bereketli ömrünün her safhası binlerle harikaya sahne olan gönüller fâtihi büyük Üstad Bediüzzaman Said Nursî'ye, onun yüz otuz parçadan ibaret olan Risale-i Nur Külliyatına ve ahlâk ve faziletleri, ihlâs ve samimiyetleri, iman ve irfanlarıyla hayatın her safhasında sadece bir ülkeye değil, bütün insanlık âlemineter temiz örnekler vermekte devam eden Nur talebelerine aittir.

Bir kitabın mukaddemesini, o kitabın hülâsası diye tarif ederler. Halbuki, her mevzuu müstakil bir esere sığmayacak kadar derin ve geniş olan bu muazzam kitabın muhteviyatını böyle birkaç sayfalık mukaddemeye sığdırmak kabil midir?

Bugüne kadar âcizane yazdığım manzum ve mensur yazılarımın hiçbirisinde bu kadar acz ve hayret içerisinde kalmamıştım. Binaenaleyh, bu eseri derin bir

zevk, İlâhî bir neş’e ve coşkun bir heyecanla okuyacak olanlar, hayranlıkla görecekler ki, Bediüzzaman, çocukluğundan beri müstesna bir şekilde yetişen ve bütün ömrü boyunca İlâhî tecellilere mazhar olan bam başka bir âlim ve mümtaz bir şahsiyettir.

Ben, bu büyük zatı, eserlerini ve talebelerini inceden inceye tetkik edip de o nur âleminde hissen, fikren ve ruhen yaşadıktan sonra, büyük ve eski bir Arap şairinin, bir beytiyle çokderin bir hakikatı ifade ettiğini öğrendim: “Bütün âlemi bir şahsiyette toplamak Cenâb-ı Hakka zor gelmez.”

Gayesinin ulviyetinden, dâvâsının ihtişamından ve imanının azametinden feyiz ve ilham alan bu kutbun câzibesine takılanların adedi günden güne çoğalmaktadır.

Akıllara hayret veren bu ulvî hadise, münkirleri kahrettiği gibi, mü’minleri de şâd ve mesrur eylemekte devam edip gidiyor.

İmanlı gönüllerde mânevî bir rabıta halinde yaşayan bu İlâhî hâdiseyi, büyük bir mücahid, kalbleri vecd içinde bırakan bir üslûpla, bakınız, nasıl ifade ediyor:

“Ahlâksızlık çirkefinin bir tufan halinde her istikamete taşıp uzanarak her fazileti boğmaya koyulduğu kara günlerde, onun, yani Bediüzzaman’ın feyzini bir sır gibi kalbden kalbe mukavemeti imkânsız bir hamle halinde intikal eder görmekle tesellî buluyoruz.Gecelerimiz çok karardı; ve çok kararan gecelerin sabahları pek yakınolur.”

Evet, bir sır gibi kalbden kalbe mukavemeti imkânsız bir halde yayılıp dağılan bu nurun, memleketin her köşesinde feyiz ve tesirini görenler, hayret ve dehşetler içinde sormaya başladılar: “Şöhretimemleketimizin her tarafını kaplayan bu zat kimdir? Hayatı, eserleri, meslek ve meşrebi nedir? Tuttuğu yol bir tarikat mı, bir cemiyet mi, yoksa siyasî bir teşekkül müdür?”

Bununla da kalmadı; derhal gerek idarî ve gerek adlî çok mühim takipler ve pek ciddî tetkikler, uzun ve müselsel mahkemeler cereyan etti. Neticede, bu İlâhî tecellînin gönüller ülkesine kurulan bir iman ve irfan müessesesinden başka birşey olmadığı tahakkuk edince, adaletin İlâhî bir surette tecellîsi şu şekilde zuhur etti: Bediüzzaman Said Nursî ve bütün Risale-i Nur eserlerinin beraati kararı resmen ilân edildi. Ve artık, ruhun maddeye, hakkın bâtıla, nurun zulmete, imanın küfre her zaman galebe çalacağı, ezelden ebede değişmeyecek olan İlâhî kanunların başında gelen bir hakikat olduğu güneşler gibi belirdi.

Herhangi bir iklimde zuhur eden bir ıslahatçının mahiyet ve hakikatini, sadakat ve samimiyetini gösteren en gerçek miyar, dâvâsını ilâna başladığı ilk günlerle, muzaffer olduğu son günler arasında ferdî ve içtimaî, uzvî ve ruhî hayatında vücuda gelen değişiklik farklarıdır, derler.

Meselâ, o adam ilk günlerde mütevazi, âlicenap, feragat ve mahviyetkâr, hülâsa, bütün ahlâk ve fazilet bakımından cidden örnek olan gayet temiz ve son derece mümtaz bir şahsiyetti. Bakalım, cihadında muzaffer olup hislerde, emellerde, gönüllerde yer tuttuktan sonra, yine o eski temiz ve örnek halinde kalabilmiş mi? Yoksa, zafer neş'esiyle, birçok büyük sanılan kimseler gibi yere göğe sığmaz mı olmuş?

İşte, büyük küçük herhangi bir dâvâ ve gaye sahibinin mahiyet ve hakikatini, şahsiyet ve hüviyetini en hakikî çehresiyle aksettirecek olan en berrak ayna budur.

Tarih boyunca, bu müthiş imtihanı kazanmanın şaheser misalini, evvelâ peygamberler ve bilhassa Sultanu'l-Enbiya Sallâllahu Aleyhi ve Sellem Efendimiz, sonra onun halife ve sahabeleri ve daha sonra onların nurlu yolunda yürüyen büyük zatlar vermişlerdir.

Peygamber Efendimiz, şu [1] اَلْعُلَمَاءُ وَرَثَةُ الْاَنْبِيَاءِ yani, “Âlimler, peygamberlerin varisleridirler” hadis-i şerifleriyle, âlim olmanın pek kolay birşey olmadığını, i’câzkâr belâğatleriyle beyan buyuruyorlar.

1. *Buharî*,İlim: 10; *Ebû Dâvud*, İlim: 1; *İbn-i Mâce*, Mukaddime: 17; *Dârimî*, Mukaddime: 32; *Müsned*, 5:196.

Zira, madem ki bir âlim, peygamberlerin varisidir; o halde, hak ve hakikatin tebliğ ve neşri hususunda, aynen onların tutmuş oldukları yolu takip etmesilâzımdır. Her ne kadar bu yol, bütün dağ, taş, çamur, çakıl, uçurum,daha beteri, takip, tevkif, muhakeme, hapis, zindan, sürgün, tecrid, zehirlenme, idam sehpaları ve daha akıl ve hayale gelmeyen nice bin zulüm ve işkencelerle dolu da olsa...

İşte, Bediüzzaman, yarım asırdan fazla o mukaddes cihadı ile bütün ömrü boyunca bu çetin yolda yürüyen ve karşısına çıkanbinlerle engeli bir yıldırım sür’atiyle aşan ve peygamberlerin vârisi olan bir âlim olduğunu amelî bir surette ispat eden bir zattır.

Kendisinin ilmî, ahlâkî, edebî, birçok fazilet ve meziyetleri arasında, beni en çok meftun eden şey, onun, o dağlardan daha sağlam, denizlerden daha derin, semalardan daha yüksek ve geniş olan imanıdır.

Rabbim, o ne muazzam iman! O ne bitmez ve tükenmez sabır! O ne çelikten irade! Hayal ve hatıralara ürpermeler veren bunca tazyik, tehdit, tâzip ve işkencelere rağmen, o ne eğilmez baş, ne boğulmaz ses ve nasıl kısılmaz nefestir!

Büyük İkbâl’in heyecanlı şiirlerinden aldığım coşkun bir ilham neş’esiyle vaktiyle yazdığım “Mücahid” ünvanını taşıyan bir manzumede, aşağıdaki mısraları okuyanlardan, belki şâirane bir mübalâğada bulunduğumu söyleyenler olmuştur.

Lâkin şu mukaddemesini yazmakla şeref duyduğum şaheseri okuyanlar, vecdle dolu bir hayranlıkla anlayacaklar ki, Allah’ın ne kulları varmış! Eğer bir iman, kemâlini bulursa, neler yapar ve ne harikalar doğururmuş!

Bir azm, eğer iman dolu bir kalbe girerse,
İnsan da, o imandaki son sırra ererse,

En azgın ölümler ona zincir vuramazlar;
Volkan gibi coşkun akıyor, durduramazlar...

Rabbimden iner azmine kuvvet veren ilham,
Peygamberi rüyada görür belki her akşam.

Hep nur onun iman dolu kalbindeki mihrap,
Kandil olamaz ufkuna dünyadaki mehtap.

Kar, kış demez, irkilmez, üzülmez, acı duymaz;
Mevsim, bütün ömrünce ılık gölgeli bir yaz.

Cennetteki âlemleri dünyada görür de,
Mahvolsa eğilmez sıra dağlar gibi derde.

En sarp uçurumlar gelip etrafını sarsa,
Ay batsa, güneş sönse, ufuklar da kararsa,

Gökler yıkılıp çökse, yolundan yine dönmez,
Ruhundaki imanla yanan meş'ale sönmez!

Kalbinde yanardağ gibi, iman ne mukaddes!
Vicdanına her an şunu haykırmada bir ses:

Ey yolcu! Şafaklar sökecek, durma, ilerle,
Zulmetlere kan ağlatacak meşalelerle...

Yıldızlara bas, çık yüce âlemlere, yüksel,
İnsanlığı kurtarmaya Cennetten inen el!

Sanki bu mısralar iman kahramanı, büyük mücahid Bediüzzaman Hazretleri için yazılmış. Zira bu yüksek sıfatlar, hep onun sıfatlarıdır. Cenâb-ı Hak şu âyet-i kerimede, bakınız, mücahidlere neler vaad ediyor:

وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ [1]

1. Ankebût Sûresi, 29:69.

Meâl-i şerifi: "Bizim uğrumuzda mücahede edenlere mutlaka yollarımızı göstéririz. Ve hiç şüphe yok ki, Allah muhsinlerle (Allah'ı görür gibi ibadet eden mücahidlerle) beraberdir."

Demek ki, iman ve Kur'ân uğrunda candan ve cihandan geçen mücahidlere, büyük Allah, hakikat ve hidayet yollarını göstereceğini vaad buyuruyor. Hâşâ,

Cenâb-ı Hak vaadinde hulf etmez—yeter ki, bu azim vaad-i İlâhîyi icap

ettirecek şartlar tahakkuk etsin.

Bu âyet-i kerime, Üstadın karakter ve şahsiyetini tahlil hususunda bize nurdan bir rehber oluyor ve o nurun billûr ışığı altında artık en ince çizgileri ve en hassas noktaları görüp sezebiliyoruz. Zira, madem ki bir insan Cenâb-ı Hakkın hıfz ve himayesinde bulunmak nimetine mazhar olmuştur; artık onun için korku, endişe, üzüntü, yılma, usanma ve saire gibi şeyler bahis mevzuu olamaz.

Allah'ın nuruyla nurlanan bir gönlün semasını hangi bulutlar kaplayabilir? Her an huzur-u İlâhîde bulunmak bahtiyarlığına eren bir kulun ruhunu, hangi fâni emel ve arzular, hangi zavallı teveccüh ve iltifatlar ve hangi pespâye gaye ve ihtiraslar tatmin, teskin ve tesellî edebilir?

Allah'tır onun yârı, mürebbîsi, velîsi;
Andıkça bütün nur oluyor duygusu, hissi.

Yükselmededir mârifet iklimine her an,
Bambaşka ufuklar açıyor ruhuna Kur'ân...

Kur'ân ona yâd ettiriyor "Bezm-i Elest"i.
Âşık, o tecellînin ezelden beri mesti...

İşte, Bediüzzaman, böyle harikalar harikası bir inâyete mazhar olan mübarek bir şahsiyettir. Ve bunun içindir ki, zindanlar ona bir gülistan olmuş; oradan ebediyetlerin nurlu ufuklarını görür. İdam sehpaları, birer vaiz ve irşad kürsüsüdür. Oradan insanlığa ulvî bir gaye uğrunda sabır ve sebat, metanet ve celâdet dersleri verir. Hapishaneler birer medrese-i Yusufiyeye inkılâp eder. Oraya girerken, bir profesörün üniversiteye ders vermek için girdiği gibi girer. Zira oradakiler, onun feyiz ve irşadına muhtaç olan talebeleridir. Hergün birkaç vatandaşın imanını kurtarmak ve cânileri melek gibi bir insan haline getirmek, onun için dünyalara değişilmez bir saadettir.

Böyle bir yüksek iman ve ihlâs şuuruna malik olan insan, hiç şüphesiz ki, zaman ve mekân mefhumlarının fâniler üzerinde bıraktığı yaldızlı tesirleri kesif madde âleminde bırakarak, ruhuyla mâneviyat âleminin pırıl pırıl nurlar saçan ufuklarına yükselmiş bir haldedir.

Büyük mutasavvıfların (r.a.) fenâ fillâh, bekabillâh diye tarif ve tavsif buyurdukları yüksek mertebe, işte bu kudsî şerefe nail olmaktır.

Evet, her mü'minin kendine mahsus bir huzur, huşû, tefeyyüz, tecerrüd ve istiğrak hali vardır. Ve herkes, iman ve irfanı, salâh ve takvâsı, feyiz ve mânevîyatı nisbetinde bu İlâhî hazdan feyizyâb olabilir. Lâkin bu güzel hal, bu tatlı visal ve bu emsalsiz haz, geçen âyet-i kerimedeki ihsan erbabı olan o büyük

mücahidlerde her zaman devam ediyor. Ve işte onlar, bu sebepten dolayıdır ki, Mevlâyı unutmak gafletine düşmüyorlar. Nefisleriyle, arslanlar gibi bütün ömürleri boyunca çarpışıyorlar. Ve hayatlarının her lâhzası, en yüksek terakki ve tekâmül hatıraları kaydediyor. Ve bütün varlıkları, o cemâl, kemâl ve celâl sıfatlarıyla muttasıf olan Rabbü'l-Âlemînin rızasında erimiş bulunuyorlar.

Mevlâ, bizleri de o bahtiyarlar zümresine ilhak eylesin. Âmin.

Yukarıdaki sayfalarda, büyük Üstadın, dostlarını meftun ve hayran ettiği kadar da, düşmanlarını dehşetler içerisinde bırakan azametli imanından bahsettik. Biraz da mümtaz şahsiyeti nurdan bir hâle halinde sarmakta olan üstün meziyetlerinden, ahlâk ve kemâlâtından bahsedelim.

Malûm ya, her şahsiyeti, muhtelif ve muayyen meziyetler çerçeveler. Binaenaleyh, Üstadın şahsiyetini tekvin eden başlıca sıfatlar şunlardır:

Feragati:

Bir dâvâ sahibinin ve bilhassa ıslahatçının muvaffakiyet şartlarının en mühimmi feragattir. Zira gözler ve gönüller, bu mühim noktayı en ince bir hassasiyetle tetkik ve takibe meyyaldirler. Üstadın büyük hayatı ise, baştan başa feragatın şaheser misalleriyle dolup taşmaktadır.

Allâme Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi merhumdan, feragate ait şöyle bir söz işitmiştim: "İslâm bugün öyle mücahitler ister ki, dünyasını değil, âhiretini dahi feda etmeye hazır olacak."

Büyük adamdan sâdır olan bu büyük sözü tamamen kavrayamadığım için, mutasavvıfların istiğrak hallerinde söyledikleri esrarlı sözlere benzeterek, herkese söylememiş ve olur olmaz yerlerde de açmamıştım.

Vaktâ ki aynı sözü Bediüzzaman'ın ateşler saçan heyecanlı ifadelerinde de okuyunca anladım ki, büyüklere göre feragatin ölçüsü de büyüyor... Evet, İslâm için bu kadar acıklı bir feragate katlanmaya razı olan mücahidleri, Erhamürrâhimîn olan Allahü Zü'l-Kerem Tealâ ve Tekaddes Hazretleri bırakır mı? O fedaî kulunu lütuf ve kereminden, inâyet ve merhametinden mahrum etmek, şânına—hâşâ—yakışır mı?

İşte, Bediüzzaman, bu müstesna tecellînin en parlak misalidir. Bütün ömrü boyunca mücerred yaşadı. Dünyanın bütün meşru lezzetlerinden tamamen mahrum kaldı. Bir yuva kurmak ve orada mes'utbir aile hayatı geçirmek sevdasına düşmeye vakit ve fırsat bulamadı.Fakat Cenâb-ı Hak kendisine öyle

şeyler ihsan etti ki, fâni kalemlerle tarif olunamayacak kadar muazzam ve muhteşemdir.

Bugün dünyada hangi bir aile reisi, mânen Bediüzzaman Hazretleri kadar mes'uttur? Hangi bir baba milyonlarlaevlâda sahip olmuştur? Hem de nasıl evlâtlar! Ve hangi bir üstad bukadar talebe yetiştirebilmiştir?

Bu kudsî ve ruhî rabıta, biiznillâhi teâlâ, dünyalar durdukça duracak ve nurdan bir sel halinde ebediyetlere kadar akıp gidecektir. Çünkü bu İlâhî dâvâ, Kur'ân-ı Kerîmin nur deryasında tebellür eden bir varlık olduğu gibi, Kur'ân'dan doğmuş ve Kur'ân'la beraber yaşayacaktır...

Şefkat ve merhameti:

Büyük Üstad, hak ve hakikati tâ çocukluğunda bulmuştu. Kalbinin feryadını ve ruhunun münâcâtını dinlemek için mağaralara kapandığı günlerde bile ibadet ve taatten, tefekkür ve murakabelerden, feyiz ve huzur almanın zevkine ermiş olan bir ârif-i billâh idi.

Lâkin, karanlık gece dalgalarını andıran korkunç küfür ve ilhad kâbusunun Müslüman dünyasını ve dolayısıyla memleketimizi kaplamaküzere olduğu o tehlikeli günlerde, yatağından fırlayan bir arslan gibi,yanardağları andıran bir kükreyişle cihad meydanına atıldı. Bütün rahat ve huzurunu bu mukaddes dâvâya feda etti. Ve işte bu hikmete mebnidir ki, o günden beri her sözü bir dilim lâv, her fikri bir ateş parçası olmuş, düştüğü gönülleri yakıyor; hisleri, fikirleri alevlendiriyor.

Büyük Üstadın tam bir uzlet ve inzivadan sonra tekrar irşad ve cemiyet hayatına atılması, aynen İmam-ı Gazâlî'nin hayatında geçirmiş olduğu o mühim ve tarihî merhaleye benzemektedir.

Demek ki, Cenâb-ı Hak, büyük mürşidleri böyle bir müddet inzivada terbiye, tasfiye ve tezkiye ettikten sonra tenvir ve irşad vazifesiyle mükellef kılıyor. Ve bu sebepledir ki, bir mâ-i mukattardan daha temiz ve berrak olan yüreklerinden kopup gelen nefesler, kalblere akseder etmez bam başka tesirler icra ediyor.

Arz ettiğim gibi, İmam-ı Gazâlî'nin bundan dokuz yüz sene evvel ahlâk ve fazilet sahasında yapmış olduğu fütuhatı, bu asırda Bediüzzaman, iman ve ihlâs vâdisinde başarmıştır.

Evet, Hazret-i Üstadı bu müthiş cihad meydanlarına sevk eden, hep bu eşsiz şefkat ve merhameti olmuştur. Ve bunu bizzat kendisinden dinleyelim:

"Bana 'Sen şuna buna niçin sataştın?' diyorlar. Farkında değilim. Karşımdamüthiş bir yangın var; alevleri göklere yükseliyor. İçinde evlâdımyanıyor, imanım tutuşmuş yanıyor. O yangını söndürmeye,

imanımıkurtarmaya koşuyorum. Yolda birisi beni kösteklemek istemiş de, ayağımona çarpmış; ne ehemmiyeti var? O müthiş yangın karşısında bu küçük hâdise bir kıymet ifade eder mi? Dar düşünceler, dar görüşler!”

İstiğnası:

Üstadın, hayatı boyunca cemiyetimizin her tabakasına vermekte olduğu binlerle istiğna örnekleri, dillere destan olmuş bir ulviyeti haizdir.

Mâsivâdan tam mânâsıyla istiğna ederek, uzvî ve ruhî bütün varlığıyla Rabbü’l-Âlemînin bitmez ve tükenmez hazinesine dayanmayı, müddet-i hayatında bir itiyad değil, âdeta bir mezhep, meşrep ve meslek olarak kabul etmiştir. Ve bunda da ne pahasına olursa olsun sebat eylemekte hâlâ devam etmektedir.

İşin orijinal tarafı: Bu meslek, kendi şahsına münhasır kalmamış, talebelerine de kudsî bir mefkûre halinde intikal etmiştir. Nur deryasında yıkanmak şerefine mazhar olan bir Nur talebesinin istiğnasına hayran olmamak kabil değildir.

Bakınız, Üstad, *Mektubat*ünvanını taşıyan şaheserin İkinci Mektubunda, bu mühim noktayı altı vecihle ne kadar asil bir iman ve irfan şuuruyla izah eder:

“*Birincisi:* Ehl-i dalâlet, ehl-i ilmi, ilmi vasıta-i cer etmekle ittiham ediyorlar; ilmi ve dini kendilerine medar-ı maişet yapıyorlar deyip insafsızcasına onlara hücum ediyorlar. Binaenaleyh bunları fiilen tekzip lâzımdır.

İkincisi: Neşr-i hak için enbiyaya ittibâ etmekle mükellefiz. Kur’ân-ı Hakîmde hakkı neşredenler اِنْ اَجْرِیَ اِلاَّ عَلَی اللّٰهِ، اِنْ اَجْرِیَ اِلاَّ عَلَی اللّٰهِ [1] diyerek, insanlardan istiğna göstermişler...”

1. “Benim mükâfâtımı vermek ancak Allah’a aittir.” Hûd Sûresi, 11:29.

İşte, Risale-i Nur Külliyatının mazhar olduğu İlâhî fütuhat, hep bu enbiya mesleğinde sebat kahramanlığının şaheser misali ve harikulâde neticesidir. Ve bu sayede Üstad, izzet-i ilmiyesini, cihan-kıymet bir elmas gibi muhafaza eylemiştir.

Artık, herkesin, uğrunda esir olduğu maaş, rütbe, servet ve daha nice bin şahsî ve maddî menfaatlerle asla alâkası olmayan bir insan, nasıl olur da gönüller fatihi olmaz? İmanlı gönüller, nasıl onun feyiz ve nuruyla dolmaz?

İktisatçılığı:

İktisat, bundan evvel bahsettiğimiz “istiğna”nın tefsir ve izahından başka birşey değildir. Zaten iktisat sarayına girebilmek için, evvelâ istiğna denilen kapıdan girmek lâzımdır. Bu sebeple iktisatla istiğna, lâzımla mülzem kabilindendir.

Üstadgibi, istiğna hususunda peygamberleri kendine örnek kabul eden bir mücahidin iktisatçılığı, kendiliğinden husule gelecek kadar tabiî bir haslet halini alır ve artık ona günde bir tas çorba, bir bardak su ve bir parça ekmek kâfi gelebilir. Zira bu büyük insan, büyük ve munsif Fransız şairi Lâ Martin'in dediği gibi: "Yemek için yaşamıyor, belki yaşamak için yiyor."

Üstadın meşrep ve mesleğini tamamen anladıktan sonra, artık onun yüksek iktisatçılığını böyle yemek içmek gibi basit şeylerle mukayese etmeyi çok görüyorum. Zira, bu büyük insanın yüksek iktisatçılığını mânevî sahalarda tatbik etmek ve maddî olmayan ölçülerle ölçmek lâzım gelir.

Meselâ, Üstad, bu yüksek iktisatçılık kudretini sırf yemek, içmek, giymek gibi basit şeylerle değil; bilâkis fikir, zihin, istidat, kabiliyet, vakit, zaman, nefis ve nefes gibi mânevî ve mücerred kıymetlerin israf ve heder edilmemesiyle ölçen bir dâhidir. Ve bütün ömrü boyunca bir karakter halinde takip ettiği bu titiz muhasebe ve murakabe usulünü, bütün talebelerine de telkin etmiştir. Binaenaleyh bir Nur talebesine olur olmaz eseri okutturmak ve her sözü dinlettirmek kolay birşey değildir. Zira, onun gönlünün mihrak noktasında yazılı olan şu "Dikkat!" kelimesi, en hassas bir kontrol vazifesi görmektedir.

İşte Bediüzzaman, kudretli bir ıslahatçı ve harikalar harikası bir pedagog (mürebbî) olduğunu, yetiştirdiği ter temiz nesille fiilen ispat etmiş ve iktisat tarihine nurdan pırıltılarla yazılan bir atlas sayfa daha ilâve eden bir nâdire-i fıtrattır.

Tevazuu ve mahviyetkârlığı:

Nur Risalelerinin bu kadar harikulâde bir şekilde cihana yayılmasında, bu iki hasletin çok faydası olmuş ve pek derin tesirleri görülmüştür.

Çünkü, Üstad, sohbet ve teliflerinde kendine bir "kutbu'l-ârifîn" ve bir "Gavsu'l-vâsılîn" süsü vermediği için, gönüller ona pek çabuk ısınmış, onu ter temiz bir samimiyetle sevmiş ve derhal ulvî gayesini benimsemiştir.

Mesela, ahlâk ve fazilete, hikmet ve ibrete ait olan birçok sohbet ve telkinlerini, doğrudan doğruya nefsine tevcih eder. Keskin ve âteşîn hitabelerinin ilk ve yegâne muhatabı, öz nefsidir. Oradan, merkezden muhite yayılırcasına, bütün nur ve sürura, saadet ve huzura müştak olan gönüllere yayılır.

Üstad, hususî hayatında gayet halim-selim ve son derece mütevazidir. Bir ferdi değil, hiçbir zerreyi incitmemek için âzamî fedakârlıklar gösterir. Sayısız zahmet ve meşakkatlere, ıztırap ve mahrumiyetlere katlanır—fakat imanına, Kur'ân'ına dokunulmamak şartıyla...

Artık o zaman bakmışsınız ki, o sâkin deniz, dalgaları semâlara yükselen bir tufan, sahillere heybet ve dehşet saçan bir umman kesilmiştir. Çünkü o, Kur'ân-ı

Kerimin sadık hizmetkârı ve iman hudutlarını bekleyen kahraman ve fedai bir neferidir. Kendisi bu hakikati veciz bir cümleyle şu şekilde ifade eder:

“Bir nefer nöbette iken, başkumandan da gelse, silâhını bırakmayacak. Ben de Kur’ân’ın bir hizmetkârı ve bir neferiyim. Vazife başındayken karşıma kim çıkarsa çıksın, hak budur derim, başımı eğmem...”

Vazife başında ve cihad meydanındayken şu mısralar lisan-ı halidir:

Şahlanan bir ata benzer, kırarım kanlı gemi,
Sinsi düşmanlara, hâşâ, satamam benliğimi.

Benliğimden uzak olmaktır esaret bence,
Böyle bir zillete düşmek ne hazin işkence!

Ebedî vuslatın aşkıyla geçer her ânım,
Dest-i kudretle yapılmış kaledir imanım,

Bu mukaddes emelimden ne kadar dilşâdım,
Görmek ister beni Cennette şehid ecdadım.

Ruhum oldukça müebbed, ebedîdir ömrüm,
En büyük vuslata Allah’a çıkan yoldur ölüm.

Kitaba girmezden evvel, Üstadı ilmî, fikrî, tasavvufî ve edebî cepheleriyle de mütalâa etmek isterdim. Fakat çok derin ve pek şümullü olan bu mevzuların birkaç sayfayla hulâsa edilemeyeceğini kat’î bir surette idrak ettikten sonra, artık adı geçen mevzulara birkaç cümleyle temas etmeyi münasip gördüm.

Rabbim imkânlar lûtfederse, bu derin mevzuları, Risale-i Nur Külliyatı ve Nur talebeleri ile birlikte, büyük ve müstakil bir eserle, tahlilî bir surette tetkik ve mütalâa etmeyi bütün ruhumla arzu ediyorum. Bu hususta, büyük Üstadımızın ve aziz kardeşlerimin kıymetli dualarını niyaz eylerim.

Üstadın ilmî cephesi:

Merhum Ziya Paşa, şu

Âyinesi iştir kişinin lâfa bakılmaz,
Şahsın görünür rütbe-i aklı eserinde

beytiyle nesilden nesile bir düstur halinde intikal edecek olan çok büyük bir

hakikatı ifade etmiştir.

Evet, Müslüman ırkımıza Risale-i Nur Külliyatı gibi muazzam bir iman ve irfan kütüphanesini hediye eden, gönüller üzerinde mukaddes bir nur müessesesi kuran mümtaz ve müstesna zâtın kudret-i ilmiyesi hakkında tafsilâta girişmek, öğle vakti güneşi tarif etmek kadar fuzulî bir iştir.

Yalnız, yanık bir şairimizin,

Hüsn olur kim seyrederken ihtiyar elden gider

dediği gibi, hayatının her lâhzasında İlâhî tecellilere mazhar bulunan bu mübarek zâtın, ilim ve irfanından, ahlâk ve kemâlâtından bahsetmek, insana bam başka bir zevk ve İlâhî bir haz veriyor. Bunun için sözü uzatmaktan kendimi alamıyorum.

Üstad, Risale-i Nur Külliyatında dinî, içtimaî, ahlâkî, edebî, hukukî, felsefî ve tasavvufî en mühim mevzulara temas etmiş ve hepsinde de harikulâde bir surette muvaffak olmuştur.

İşin asıl hayret veren noktası, birçok ulemanın tehlikeli yollara saptıkları en çetin mevzuları gayet açık bir şekilde ve en kat'î bir surette hallettiği gibi, en girdaplı derinliklerden, Ehl-i Sünnet ve Cemaatin tuttuğu nurlu yolu takip ederek sâhil-i selâmete çıkmış ve eserlerini okuyanları da öylece çıkarmıştır.

Bu sebeple, Risale-i Nur Külliyatını aziz milletimizin her tabakasına kemâl-i emniyet ve samimiyetle takdim etmekle şeref duyuyoruz. Nur Risaleleri, Kur'ân-ı Kerîmin nur deryasından alınan berrak katreler ve hidayet güneşinden süzülen billûr huzmelerdir. Binaenaleyh, her Müslümana düşen en mukaddes vazife, imanı kurtaracak olan bu nurlu eserlerin yayılmasına çalışmaktır. Zira, tarihte pek çok defalar görülmüştür ki, bir eser nice fertlerin, ailelerin, cemiyetlerin ve sayısız insan kitlelerinin hidayet ve saadetine sebep olmuştur. Ah, ne bahtiyardır o insan ki, bir mü'min kardeşinin imanının kurtulmasına sebep olur!

Üstadın fikrî cephesi:

Malûm ya, her mütefekkirin kendine mahsus bir tefekkür sistemi, fikrî hayatında takip ettiği bir gayesi ve bütün gönlüyle bağlandığı bir ideali vardır. Ve onun tefekkür sisteminden, gaye ve idealinden bahsetmek için uzun mukaddemeler serd edilir. Fakat Bediüzzaman'ın tefekkür sistemi, gaye ve ideali, uzun mukaddemelerle filân yorulmaksızın, bir cümleyle hülâsa edilebilir:

Bütün semâvî kitapların ve bilumum peygamberlerin yegâne dâvâları olan "Hâlık-ı Kâinatın ulûhiyet ve vahdaniyetini ilân" ve bu büyük dâvâyı da ilmî, mantıkî ve felsefî delillerle ispat eylemektir.

O halde Üstadın mantık, felsefe ve müsbet ilimlerle de alâkası var?

Evet, mantık ve felsefe, Kur’ân’la barışıp hak ve hakikate hizmet ettikleri müddetçe, Üstad en büyük mantıkçı ve en kudretli bir feylesoftur. Mukaddes ve cihanşümul dâvâsını ispat vâdisinde kullandığı en parlak delilleri ve en kat’î burhanları, Kur’ân-ı Kerîmin Allah kelâmı olduğunu hergün bir kat daha ispat ve ilân eden müsbet ilimdir.

Zaten felsefe, aslında hikmet mânâsına geldikçe, Vâcibü’l-Vücud Tealâ ve Tekaddes Hazretlerini, Zât-ı Bâri’sine lâyık sıfatlarla ispata çalışan her eser en büyük hikmet ve o eserin sahibi de en büyük hakîmdir.

İşte Üstad, böyle ilmî bir yolu, yani Kur’ân-ı Kerîmin nurlu yolunu takip ettiği için,binlerle üniversitelinin imanını kurtarmak şerefine mazhar olmuştur.Hazretin bu hususta hâiz olduğu ilmî, edebî ve felsefî daha pek çok meziyetleri vardır. Fakat onları, eserlerinden misaller getirerek inşaallah müstakil bir eserde arz etmek emelindeyim. Ve minallahi’t-tevfik.

Tasavvuf cephesi:

Nakşibendîmeşâyihinden, her harekâtını Peygamber-i Zîşan Efendimiz Hazretlerinin harekâtına tatbik etmeye çalışan ve büyük bir âlim olan bir zâta sordum:

“Efendi Hazretleri, ulema ile mutasavvife arasındaki gerginliğin sebebi nedir?”

“Ulema, Resul-i Ekrem Efendimizin ilmine, mutasavvıflar da ameline vâris olmuşlar. İşte bu sebepten dolayıdır ki, Fahr-i Cihan Efendimizin hem ilmine ve hem ameline vâris olan bir zâta ‘zülcenaheyn,’ yani ‘iki kanatlı’ deniliyor. Binaenaleyh, tarikattan maksat, ruhsatlarla değil, azîmetlerle amel edip ahlâk-ı Peygamberî ile ahlâklanarak bütün mânevî hastalıklardan temizlenip Cenâb-ı Hakkın rızasında fani olmaktır. İşte bu ulvî dereceyi kazanan kimseler, şüphesiz ki ehl-i hakikattirler. Yani, tarikattan maksud ve matlub olan gayeye ermişler demektir. Fakat bu yüksek mertebeyi kazanmak, her adama müyesser olamayacağı için, büyüklerimiz matlub olan hedefe kolaylıkla erebilmek için muayyen kaideler vaz eylemişlerdir. Hülâsa, tarikat, şeriat dairesinin içinde bir dairedir. Tarikattan düşen şeriata düşer, fakat—maazallah—şeriattan düşen ebedî hüsranda kalır.”

Bu büyük zatın beyanatına göre, Bediüzzaman’ın açtığı nur yolu ile, hakikî ve şâibesiz tasavvuf arasında cevherî hiçbir ihtilâf yoktur. Her ikisi de rıza-yı Bârîye ve binnetice Cennet-i âlâya ve dîdar-ı Mevlâya götüren yollardır.

Binaenaleyh, bu asîl gayeyi istihdaf eden herhangi mutasavvıf bir kardeşimizin, Risale-i Nur Külliyatını seve seve okumasına hiçbir mani

kalmadığı gibi, bilâkis Risale-i Nur, tasavvuftaki “murakabe” dairesini Kur’ân-ı Kerim yoluyla genişleterek, ona bir de tefekkür vazifesini en mühim bir vird olarak ilâve etmiştir.

Evet, insanın gözüne gönlüne bam başka ufuklar açan bu tefekkür sebebiyle, sadece kalbinin murakebesiyle meşgul olan bir sâlik, kalbi ve bütün letâifiyle birlikte, zerrelerden kürelere kadar bütün kâinatı azamet ve ihtişamıyla seyir ve temaşa, murakabe ve müşahede ederek, Cenâb-ı Hakkın o âlemlerde bin bir şekilde tecellî etmekte olan Esmâ-i Hüsnâsını, sıfât-ı ulyâsını kemâl-i vecd ile görerek, artık sonsuz bir mâbedde olduğunu aynelyakîn, ilmelyakîn ve hakkalyakîn derecesinde hisseder. Çünkü, içine girdiği mabed öyle ulu bir mâbeddir ki, milyarlara sığmayan cemaatin hepsi aşk ve şevk, huşû ve istiğraklar içinde Hâlıkını zikrediyor. Yanık, tatlı ve güzel lisanları, şive, nâğme, ahenk ve besteleriyle bir ağızdan سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لله وَلاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ [1] diyorlar.

1. Allah, her türlü noksandan münezzehtir. Ve Allah’a hamdolsun. Allah’tan başkaibâdete lâyık hiçbir ilâh yoktur. Allah yüceler yücesidir.

Risale-i Nur’un açtığı iman ve irfan ve Kur’ân yolunu takip eden, işte böyle muazzam ve muhteşem bir mâbede girer. Ve herkes de iman ve irfanı, feyiz ve ihlâsı nisbetinde feyizyâb olur.

Edebî cephesi:

Eskiden beri, lâfız ve mânâ, üslûp ve muhteva bakımından, edipler ve şairler, mütefekkirler ve âlimler ikiye ayrılmışlardır. Bunlardan bazıları, sadece üslûp ve ifadeye, vezin ve kafiyeye kıymet vererek, mânâyı ifadeye feda etmişlerdir. Ve bu hal de kendini en çok şiirde gösterir.

Diğer zümre ise, en çok mânâ ve muhtevaya ehemmiyet vererek, özü söze kurban etmemişlerdir.

Artık Bediüzzamangibi büyük bir mütefekkirin edebî cephesi, bu küçük mukaddeme ile kolayca anlaşılır sanırım. Zira Üstad o kıymetli ve bereketli ömrünü, kulaklarda kalacak olan sözlerin tanzim ve tertibiyle değil, bilâkis kalblerde, ruhlarda, vicdan ve fikirlerde kudsî bir ideal halinde insanlıkla beraber yaşayacak olan din hissinin, iman şuurunun, ahlâk ve fazilet mefhumunun asırlara, nesillere telkiniyle meşgul olan bir dâhidir. Artık bu kadar ulvî bir gayenin tahakkuku için candan ve cihandan geçen bir mücahid, pek tabiîdir ki, fâni şekillerle meşgul olamaz.

Bununla beraber, Üstad, zevk inceliği, gönül hassasiyeti, fikir derinliği ve hayal yüksekliği bakımından harikulâde denecek derecede edebî bir kudret ve melekeyi hâizdir. Ve bu sebeple, üslûp ve ifadesi, mevzua göre değişir. Meselâ,

ilmî ve felsefî mevzularda mantıkî ve riyazî delillerle aklı ikna ederken, gayet veciz terkipler kullanır. Fakat gönlü mest edip ruhu yükselteceği anlarda ifade o kadar berraklaşır ki, tarif edilemez. Meselâ, semalardan, güneşlerden, yıldızlardan, mehtaplardan ve bilhassa bahar âleminden ve Cenâb-ı Hakkın o âlemlerde tecellî etmekte olan kudret ve azametini tasvir ederken üslûp o kadar lâtif bir şekil alır ki, artık her teşbih, en tatlı renklerle çerçevelenmiş bir levhayı andırır; ve her tasvir, harikalar harikası bir âlemi canlandırır.

İşte bu hikmete mebnîdir ki, bir Nur talebesi Risale-i Nur Külliyatını mütalâasıyla—üniversitenin herhangi bir fakültesine mensup da olsa—hissen, fikren, ruhen, vicdanen ve hayalen tam mânâsıyla tatmin edilmiş oluyor.

Nasıl tatmin edilmez ki, Risale-i Nur Külliyatı, Kur’ân-ı Kerîmin cihanşümul bahçesinden derilen bir gül demetidir. Binaenaleyh, onda, o mübarek ve İlâhî bahçenin nuru, havası, ziyası ve kokusu vardır.

Ruhun bu ihtiyacını söyler akan sular,
Kur’ân’a her zaman beşerin ihtiyacı var.

Ali Ulvi Kurucu

يَا اَللّٰهُ يَا رَحْمٰنُ يَا رَحِيمُ يَا فَرْدُ يَا حَيُّ
يَا قَيُّومُ يَا حَكَمُ يَا عَدْلُ يَا قُدُّوسُ

İsm-i Âzamın hakkına ve Kur’ân-ı Mu’cizü’l-Beyânın hürmetine ve Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın şerefine, bu mecmuayı bastıranları ve mübarek yardımcılarını Cennetü’l-Firdevste saadet-i ebediyeye mazhar eyle. Âmin. Ve hizmet-i imaniye ve Kur’âniyede daima muvaffak eyle. Âmin. Ve defter-i hasenatlarına, *Asâ-yı Mûsâ* mecmuasının herbir harfine mukabil, bin hasene yazdır. Âmin. Ve nurların neşrinde sebat ve devam ve ihlâs ihsan eyle. Âmin.

Yâ Erhamerrâhimîn! Umum Risale-i Nur şakirtlerini iki cihanda mes’ut eyle. Âmin. İnsî ve cinnî şeytanların şerlerinden muhafaza eyle. Âmin. Ve bu âciz ve biçare Said’in kusuratını affeyle. Âmin.

Umum Nur şakirtleri namına

Said Nursî

Table of Contents

- Asâ-yı Mûsâ'dan Birinci Kısım
 - Denizli Hapsinin Bir Meyvesi
 - Birincisi
 - İkinci Meselenin Hülâsası
 - Üçüncü Mesele
 - Dördüncü Mesele
 - Beşinci Mesele
 - Altıncı Mesele
 - Yedinci Mesele
 - Sekizinci Meselenin Bir Hülâsası
 - Dokuzuncu Mesele
 - Onuncu Mesele
 - On Birinci Mesele
 - Hâtime
 - On Birinci Meselenin Haşiyesinin bir Lâhikasıdır
- Asâ-yı Mûsâ'dan İkinci Kısım
 - Hüccetullahi'l-Bâliğa Risalesi
 - Birinci Hüccet-i İmâniye
 - Âyetü'l-Kübrâ
 - İkinci Hüccet-i İmâniye
 - Otuz İkinci Söz'ün Birinci Mevkıfı
 - Birinci Mevkıfın küçük bir zeyli
 - Üçüncü Hüccet-i İmâniye
 - Tabiat Risalesi
 - Mukaddime
 - Hâtime
 - Dördüncü Hüccet-i İmâniye
 - Otuzuncu Lem'anın İkinci Nüktesi
 - Beşinci Hüccet-i İmâniye
 - İsm-i Âzamın altı nurundan üçüncü nuruna işaret eden Üçüncü Nükte
 - Altıncı Hüccet-i İmâniye
 - ONUNCU SÖZÜN DOKUZUNCU HAKİKATİ
 - Yedinci Hüccet-i İmâniye
 - Otuz Üçüncü Mektubun On Yedinci Penceresi

Sekizinci Hüccet-i İmâniye
Münâcât
Dokuzuncu Hüccet-i İmâniye
(DOKUZUNCU ŞUÂ'IN MUKADDİME-İ HAŞRİYYESİ)
Mukaddime
Onuncu Hüccet-i İmâniye
(YİRMİNCİ MEKTUP)
Mukaddime
Birinci Makam
On Birinci Hüccet-i İmâniye
(YİRMİ İKİNCİ SÖZÜN BİRİNCİ MAKAMI)
(Ankara Üniversitesi Nur talebelerinin bir mektubu)
Önsöz